

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Ы. АЛТЫНСАРИН АТЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ БІЛІМ АКАДЕМИЯСЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ ОБРАЗОВАНИЯ ИМ. И.АЛТЫНСАРИНА**

**ҮШ ТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ТӘЖІРИБЕСІН ЖАҚСARTУ ҮШІН
ЗЕРТТЕУЛЕР НӘТИЖЕЛЕРІН ЕНГІЗУ МОНИТОРИНГІ
Талдамалы анықтама**

**МОНИТОРИНГ ВНЕДРЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ
ИССЛЕДОВАНИЙ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ ПРАКТИКИ
ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
Аналитическая справка**

**Астана
2016**

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**Үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін
енгізу мониторингі**

Талдамалы анықтама

**Мониторинг внедрения результатов исследований для улучшения
практики трехязычного образования**

Аналитическая справка

Астана
2016

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2016 жылғы 17 маусымдағы №5 хаттама).

Үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін енгізу мониторингі. Талдамалық анықтама. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2016. – 96 б.

Рекомендовано к изданию решением ученого совета Национальной академии образования им. И.Алтынсарина (протокол №5 от 17 июня 2016 г.).

Мониторинг внедрения результатов исследований для улучшения практики трехязычного образования. Аналитическая справка. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2016. – 97 с.

Бұл жұмыста Үштілді білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған Жол картасын жүзеге асыру аясында үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін енгізу бойынша жүргізілген мониторинг қорытындысы ұсынылған.

Талдамалық анықтама ғалымдарға, мектеп мұғалімдеріне, колледждер мен жоғары оқу орындарының оқытушыларына, білім беру басқармаларының басшыларына, үштілді оқыту саласындағы барлық мамандарға арналған.

В настоящей работе представлены итоги мониторинга внедрения результатов исследований для улучшения практики трехязычного образования, проведенного в рамках реализации Дорожной карты развития трехязычного образования на 2015-2016 годы.

Аналитическая справка адресована ученым, учителям школ, преподавателям колледжей и вузов, руководителям управлений образования, всем специалистам в области трехязычного обучения.

Кіріспе

Қазақстандық мектептерде үштілділікті енгізу кезеңдері үш министрліктің:

– Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі (05.11.2015. № 622)

– Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі (09.11.2015. № 344)

– Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің (13.11.2015. № 1066) бірлескен бұйрығымен үштілді білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған Жол картасында анықталған.

Жол картасының 2.2 пунктіне сәйкес үштілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеу нәтижелерін енгізу мониторингін жүргізу қарастырылған.

Осы пунктті орындау мақсатымен Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ұлттық білім академиясына жүргізілген мониторинг қорытындысы бойынша талдамалық анықтама дайындауды қажет ететін осы мониторингті жүргізуді тапсырды.

Осыған байланысты келесі жұмыс жүргізілді:

– үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге жүргізілетін мониторинг құрылымы және технологиялық карталары әзірленді;

– үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге мониторинг жүргізуде ақпараттар жинау және мәліметтер базасын өңдеу жүргізілді;

– үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге жүргізілген мониторинг мәліметтерін талдау нәтижелері жасалды;

– жұмыс нәтижелері қорытындыланды және үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеу нәтижелерін енгізу бойынша қорытындылар тұжырымдалды.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігімен анықталған мерзімге байланысты жүргізілген мониторингке елдің ұлттық және мемлекеттік жоғары оқу орындары, сонымен қатар, үш ғылыми ұйым тартылды. Мониторингке:

– 37 ұлттық және мемлекеттік жоғары оқу орындарынан – 20 жоғары оқу орындары қатысты, сонымен қатар, үш тілді білім беру мәселесіне тікелей қатысы бар ғылыми зерттеулер тоғыз жоғары оқу орнындарында жүргізілді;

– үш ғылыми ұйымның үшеуі де ғылыми зерттеу құрылымына тартылды.

1 Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге жүргізілген мониторингтің құрылымы және технологиялық карталары

Педагогикалық жүйені басқару белгілі ақпараттар жүйесін қажет етеді. Оны жүргізілген мониторингке негіздеп жаңадан жасауға болады. «Мониторинг» сөзі латынның *monitor* – еске салушы, бақылаушы сөзінен шыққан. Алғашқыда бұл термин экологияда жиі қолданылды және онымен адамның экономикалық бағыттылығына байланысты қоршаған орта жағдайын бақылау, бағалау, болжауды белгіледі. Соңғы уақытты осы термин кең мәнге ие болды. Енді бұл сөзбен күтілетін нәтижелерге оның сәйкестігін табу мақсатымен әрекеттерді бақылауды атайды¹.

Бүгінгі күні мониторинг түсінігі өзінің қолданыс аясын кеңейтуде және оның қолданылу тарихы ұзақ болмаса да түрлі білім саласына еніп, көп мағыналылыққа ие болды. Ол жалпы танылған және әдеттегі ғылыми тілде де белсенді қолданылғанымен әлі философиялық сөздікте жоқ. Оны қазіргі мағынада менгерудің бірқатар тәжірибесі де бар. Оның этимологиясының негізінде бұрыннан таныс ең алдымен бағыт көрсету, кеңес беру, сақтандыру, сендіруді білдіретін *monitoru* – көпмағыналы түсінігі және *monitor* (латын тілінен еске түсіруші, қадағалаушы) қазіргі мағынасына біршама жақын – қандай да бір нысанды немесе құбылысты байқау жатыр. Бұл сөз бұрыннан әрекетті білдірді, тәжірибелік қызметте кең қолданыс тапты, ол ғылыми сөздікке айналып және термин ретінде қолданыла бастауы жиі кездесе бермейтін жағдай екенін ерекше атап өтуге болады.

Қазіргі уақытта мониторинг анықтамасы және оны қолдану нәтижелерінің мәні – бұл түсінік «мониторингтік» түсінігімен бірігетін және осы және басқа да тәжірибе саласындағы жағдайды анықтау үшін қызмет ететін және көп жағдайда теориялық сияқты тәжірибелік негізде әзірлемелерде жүзеге асырылатын нақты әрекеттерді немесе біршама аралас шараларды жүргізу туралы мәселелерде қолданылуды білдіреді. Сонымен қатар, дәстүрлі танымдық құралдар - байқау, бақылау, зерттеу, салыстырмалы талдау, тексеру, бақылау қолданылады.

Соңғы уақытта дәл мониторингтік сияқты анықталатын зерттеудің жаңа бағыттары: басты жұмыс әдісі болып табылатын әлемдік эко-мониторинг, ғарыштық мониторинг, медиа-кеңістік мониторингі пайда болуда. Ол мониторингтік сияқты білікті зерттеу жүргізілетін әлеуметтік салаға да енді. Тәжірибенің эконом-мониторинг, қаржылық мониторинг, білім беру жүйесі мониторингі және т.б. түрлері пайда болды.²

А.С.Белкин мониторингті білім беру процесін тұрақты ғылыми негізделген диагностикалық-болжамдық бақылау деп суреттейді.³

¹ Мониторинг процесса и результатов исследования. https://author24.ru/spravochniki/pedagogika/metody_pedagogicheskogo_i_issledovaniya/monitoring_processa_i_rezultatov_issledovaniya/.

² И.П. Фарман Мониторинг как метод исследования и представления знания.

³ Мониторинг процесса и результатов исследования. https://author24.ru/spravochniki/pedagogika/metody_pedagogicheskogo_issledovaniya/monitoring_processa_i_rezultatov_issledovaniya/.

Э.Ф. Зеер мониторингті көптеген нақты негізгі көрсеткіштерді көрсететін үнемі немесе мерзімді қайталанатын мәліметтер жинау көмегімен нысанның (жүйелер немесе күрделі құбылыстар) жағдайын бақылау процесі ретінде бағалайды. Мониторингті ағымдық бақылау нәтижелерін басқару процесіне тартудағы қандай да бір процесті құруда үнемі шынайы болып жатқан пәндік орта құбылыстарын қадағалау қажет болғанда қолданады⁴.

Мониторинг әр түрлі бақылау және түсіндіру құралдарын қолданады. Дегенмен, мониторинг жүргізуде зерттеу пәні әдейі межеленген жағдайда көптен-көп нақты және мақсатты бағытталған талдау қолданылады. Сондықтан да оның ерекшелігі ол ғылым саласындағы жаңа ізденістер мен ашылулар болмауы да мүмкін.

Сонымен қатар, осындай зерттеу статистикалық мәліметтерді және әлеуметтік сауалдарды жинаумен, оның нәтижелерінің ұсыныстар үшін негізгі болып табылуымен ерекшеленеді. Бұл – мониторинг жүргізудің нағыз нәтижесі және мақсаты болып табылады. Сондықтан да мониторинг нәтижесі ретінде деректердің өзіндік ерекшеліктері бар, себебі олар эмпирикалық таным процесінде қалыптасады және оның нәтижесін тиянақтау болып табылады. Бұл жерде сонымен қатар оның басты сипатының бірі – деректердің анықтығы да бағаланады, оны алу жағдайы мен мәніне көңіл бөлінеді.

Дерек бағалау жүргізілетін және сол үшін арнайы әзірленетін қатаң анықталған өлшемшарттарға сәйкес келуі тиіс.

Бұдан мониторингтің негізін диагностикалық жүйе білдіретінін көруге болады. Оны іске асыру үшін өлшемшарттарды (жалпыланған көрсеткіштерді) саралау қажет.

Қазіргі уақытта мониторингтік зерттеулердің түрлері мен типтерін жіктеу әрекеттері жасалуда. Осындай зерттеулерді жіктеу үшін негіз ретінде ғылыми пәндер бағыты, олардың мақсаттық міндеті, уақыттық параметрлері, оны орындау масштабы мен деңгейі талап етіледі. Мониторингтің базалық және фондық, ғаламдық, жергілікті, аймақтық, тұрақты мониторинг, сондай ақ қоғамдық қызметтің әр түрлі саласын қамтитын: саяси, экономикалық, әлеуметтік, педагогикалық, ғылыми мониторинг және т.б. сияқты түрлері белгілі. Бірақ мониторинг эмпирикалық зерттеулер түрінің бірін көрсететінін есте сақтау қажет.

Сондықтан да ол әмбебап болып табылмайды және басқа зерттеулер барысында әрқашан лайықты бола бермейді. Негізінен, мониторингті танымдық тәжірибе және тәжірибелі ғылым әдісі ретінде түсіндіруге болады. Дәл осы ереже біздің жағдайға қатысты. Біздің жүргізген мониторингтің мақсаты ғылыми зерттеулер нәтижесін білім беру тәжірибесіне енгізу деректерін іздеу болып табылады. Біздің жүргізген мониторингте алынған деректер қоры әлдеқашан әзірленген теориялық ережелер және жүргізілген зерттеулердің

⁴ Мониторинг процесса и результатов исследования. https://author24.ru/spravochniki/pedagogika/metody_pedagogicheskogo_issledovaniya/monitoring_processa_i_rezultatov_issledovaniya/

қолданбалы нәтижелерін ескере отырып ғылыми зерттеу бағдарламаларын құрастыру үшін негіз ретінде қызмет етеді.

Сондықтан біздің жүргізген мониторингтің негізгі өлшемшарттарының бірі алынған нәтижелердің негізделген жаңалығы болып табылады.

Біздің жүргізген мониторингтің басқа өлшемшарттары зерттеудің сол және басқа да нәтижелерін көрсететін басылымдар туралы ақпараттар болуы тиіс, өйткені нақ ашық баспасөзде жариялау арқылы зерттеу нәтижелерін практикаға алғаш енгізу жүзеге асады. Зерттеу нәтижелері мен материалдарын рәсімдеу ғылыми зерттеудің құрамдас бөлігі және еңбекті көп қажет ететін және өте жауапты іс, өйткені онда жиналған материалдар сараланады және негізгі идеялар, ережелер, тұжырымдар мен ұсынымдар қалыптасады. Зерттеу барысында алынған нәтижелерді тәжірибеге енгізу тәсілінің маңыздылығы кем емес, адресаты, оның өзектілігі мен қажеттілігінің мақсаты және негізделуі оны қолдану бойынша ұсыныстар болып табылады. Сондықтан бұл біздің мониторингтің тағы бір өлшемшарты болып табылады.

Мониторингтік зерттеу барысында ақпараттар жинауда оның нақтылығын қамтамасыз ету маңызды. Бұл осы ақпаратты кім ұсынады сол тұлғаның жеке жауапкершілігімен қамтамасыз етілуі тиіс. Сондықтан рәсімдеу мен тапсырудың міндетті жағдайы оның ең алдымен жобаның ғылыми жетекшісімен ресми расталуы болып табылады. Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, біз үштілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеу нәтижелерін енгізу туралы ақпараттарды жинау және өндеуге бағытталған 10 бөлімнен тұратын мониторинг құрылымын дайындадық. Сонымен бірге технологиялық карталарды толтыруға қойылатын негізгі талаптар мыналар болып табылады:

– барлық ақпарат үштілді және көптілді білім беру, көптілді оқыту, екінші тіл (Т2) ретінде қазақ және орыс тілдеріне және шет тілі ретінде ағылшын тіліне (ШТ) оқыту саласындағы ғылыми-зерттеу жұмыстарына байланысты болуы қажет;

– ақпарат 2012-2016 жылдар аралығындағы орындалған ғылыми-зерттеу жұмыстарына байланысты болуы қажет.

Педагогика үшін «үштілді білім беру» түсінігі біршама жаңа түсінік болуына байланысты осындай нақтылық қажет болды. Мысалға, үштілді білім берудің көптілді оқытудан және көптілді білім беруден айырмашылы. Сондықтан ол түсінік беруді қажет етеді. Жаңа түсінікті енгізу бірқатар принциптерді енгізуге негізделді, соның бірі қарап тексеруді қажет етеді. Біздің жағдайда бұл аспект білім беру саласындағы мемлекеттік саясатпен және халықаралық байланысты күшейтумен байланысты.

Бұл ұстаным жұмыс істеу үшін, тілдің білім беруде екі жақты қызмет атқаратынына көңіл бөлуге тура келеді. Ол **оқу пәні** ретінде және **оқыту құралы** ретінде қызмет етеді. Бұл классикалық дидактика принциптерінің бірі : «білімге екіжақты ену» принциптеріне тура шығу болады. Осы принциптерді байланыстыру үштілді білім беруді келесі түрде: қазақстандықтардың (CEFR)

Халықаралық стандартына сәйкес үш мақсатты тілдерді бір мезгілде меңгеруі үшін қажетті жағдайлар жиынтығымен түсіндіруге мүмкіндік береді.

Сөйтіп, нақты ұлттық білім беру жүйесінің шынайы тәжірибесі контекстінде келесідей түрде: үштілді білім беру – бұл қазақстандықтардың халықаралық стандарттарға сәйкес үш мақсатты тілдерді бір мезгілде меңгеруі үшін қажетті жағдайлар жиынтығы «үштілді білім беру» түсінігінің мәнін ашып көрсетуі мүмкін.

Бірақ қаншалықты осы түсінік кең ғылыми қолданысқа әлі енбегендіктен, осы саладағы ғылыми зерттеу бойынша ақпаратты нақтылау қажет. Сондықтан үштілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін ғылыми зерттеу нәтижелерін енгізу мониторингін жүргізуге қажетті ақпараттар алаңы кеңейтілді.

Негізінен, мониторинг құрылымында бастапқы құжаттарды орындаушылардан келесі ақпараттар көрсетілуі тиіс:

– **бірінші бөлім** – ізделіп отырған мәселе бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстары нәтижелерін орындаушы және енгізуші ұйымдардың атауы туралы;

– мониторингтің **екінші бөлімі** – жобалардың атауы туралы;

– **үшінші бөлім** – келесі нақтылаулармен: *гранттық қаржыландыру (3.1); бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру(3.2); мемлекеттік тапсырма (3.3); бастамашы жоба (3.4), бұған докторлық, кандидаттық диссертациялар, PhD диссертациясы жатады; шауашылық шартты жоба(3.5); қаржыландыру түрі туралы*

– **төртінші бөлім** – жобаны қаржыландыратын мемлекеттік органдардың атауы туралы (*бұл бөлім жоғарыда көрсетілген 3.1; 3.2; 3.3 ұстанымдар үшін толтырылады*);

– **бесінші бөлім** – қаржыландыру көлемі туралы (*бұл бөлім де жоғарыда көрсетілген 3.1; 3.2; 3.3 ұстанымдар үшін толтырылады*);

– **алтыншы бөлім** – ғылыми жобаларды жүзеге асыру мерзімі және уақыты туралы;

– **жетінші бөлім** – *тегін, әкесінің атын және атын (7.1), ғылыми дәрежесін(7.2), ғылыми атағын(7.3), лауазымын(7.4), және байланыс мәліметін (7.5 және 7.6) көрсетумен, жобалардың ғылыми жетекшілері туралы;*

– **сегізінші бөлім** – жарияланған өнімнің атауы және алынған нәтижелердің түрі көрсетілген басылымдар туралы;

– **тоғызыншы бөлім** – ғылыми жұмыс нәтижесі енгізілген білім беру ұйымдарының, аймақтардың, елдердің, халықаралық ұйымдардың атауы мен заңды мекенжайы көрсетумен жоба нәтижесін енгізу масштабы туралы;

– **оныншы бөлім** – білім беру тәжірибесінде оны қолдану (пайдалану) бойынша авторлардың алынған нәтижелері мен ұсыныстарындағы жаңалықтар туралы.

2 Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге мониторинг жүргізуде ақпараттар жинау және мәліметтер базасын өңдеу әдістері

Мониторингтік зерттеу әдісі көп жағдайда негізінен ғылыми зерттеу әдіснамасымен үндеседі. Осы мағынада мониторинг әдісі – бұл өз кезегінде уақыт бойынша ашып көрсетілген зерттеу моделі. Сонымен әдістерді таңдауда көптеген факторлар, ең алдымен зерттеу пәні, мақсаты, міндеттері ескеріледі. Сонымен қатар, зерттеу әдісі өзіндік қасиетіне қарамастан нақты міндеттерді шешуде арнайы компоненттердің белгілі құрылымы болады.

Көрсетілген жалпы ережелерден Ұлттық академиямен білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеу нәтижелерін енгізуге мониторинг жүргізу жүзеге асырылды.

Осыған байланысты мониторинг жүргізудің құрылымы мен технологиялық карталары әзірленді (қараңыз, сы құжаттың 1 бөлімі).

Алдын ала дайындық: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен ұлттық және мемлекеттік жоғары оқу орындарына, елдің бірқатар ғылыми ұйымдарына үштілді білім берудің озық тәжірибесі үшін зерттеу нәтижелерін енгізуге мониторинг жүргізуге қатысуға хат жіберілді.

Бастапқы мәліметтерді жинау және ақпараттар ағынын өңдеудің негізгі әдісі мониторинг жүргізудің технологиялық картасы түрінде құрылымдалған форма бойынша сұрау, сонымен қатар орындаушымен жеке сұхбатта бастапқы құжаттарды (технологиялық карталар) анықтау болып табылады.

Сонымен қатар, мониторинг сауалнамаға жауап берушілердің басты жиынтықтан шығатын жиынтық іріктеу есебін болжамдайды. Сонымен мониторингке еліміздегі 37 жоғары оқу орындарынан 75,7% құрайтын 28 ЖОО қатысты. Осы іріктеу толығымен қайталанып таныстырмалы болып табылады, сондықтан талдамалық анықтамада көрсетілген ақпарат көлемі фактілердің нақтылығын көрсетеді.

Ақпараттар ағынын жинау әдістерінің бірі жоғары оқу орындарының, ғылыми ұйымдардың және басқа құрылымдардың сайт материалдарын зерделеу болып табылады.

Келесі әдіс Академияның жұмысшы топтарында алынған және өңделген талдау нәтижелерін талдау, содан кейін Академияның ғылыми кеңесі мүшелерінің арасында талқылау болып табылады.

Ақпараттарды өңдеуде статистикалық деректерді математикалық өңдеу әдісі қолданылды.

3 Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге жүргізілген мониторинг мәліметтерін талдау нәтижелері

Қазақстан Республикасындағы білім беру саясатының басты міндеттерінің бірі үштілде білім беруді жүзеге асыру болып табылады. Қазақстан Республикасының Президенті - Ұлт Көшбасшысы Н.Ә. Назарбаевтың "Қазақстан - 2050" стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты" атты Қазақстан халқына Жолдауында тағы да «біздің балаларымыз қазақ тілімен қатар орыс және ағылшын тілдерін белсенді зерделеуі үшін жағдай жасау бойынша» қажетті шаралар әзірлеу қажеттілігі атап көрсетілген.

Қазақстанда көптілді/үштілде білім беру тәжірибесі өзінің тарихын 2007 жылдан бастайды. Қысқаша тарихи экскурстың арқасында келесіні баяндауға болады:

2007 жыл

Қазақстан Республикасы Президенті «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасына бастамашылық етті.

2008 жыл

Көптілді білім беруді жүзеге асыру бойынша базалық ЖОО-ы Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті мен Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатыныстар мен әлем тілдер университеттері болды. (ҚР БҒМ-нің «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді дамытудың басым бағыттары бойынша базалық білім беру ұйымдарын бекіту туралы» 2008 жылғы 22 шілдедегі №441Бұйрығы»).

Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамытудың Тұжырымдамасы әзірленді (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Көптілді білім беру бағдарламаларын ЖОО-да ретімен енгізудің нормативтік құжаттары әзірленді (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Көптілді білім беруді дамыту орталығы ашылды (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

«Жоғары мектеп жүйесіндегі көптілді білім беру: мәселелері мен болашағы» Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы өткізілді. (ҚР БҒМ мен Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетімен бірге).

Бұл конференцияның екі күндік бағдарламасына мынадай іс-шаралар енді:

1) Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатыныстар мен әлем тілдер университеті, Абай атындағы Қазақ педагогикалық университеті ЖОО-дың көптілді білім берудегі оқу-әдістемелік базаларының көрме-таныстырылымы;

2) Президенттік мәдениет орталығындағы пленарлық отырыс (Астана қ.);

3) Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінде үш секциясының жұмысы (Қарағанды қ.):

- «Көптілді білім берудің теориялық аспектілері»;
- «Көптілді білім берудің қолданбалы аспектілері»;
- «Басқа тілде оқытатын білім беру ұйымдарында мемлекеттік тілді оқыту мәселелері»;

4) Көптілді білім беру орталығының таныстырылымы;

5) Жоғары оқу жүйесіне көптілді білім беруді енгізу мәселелері бойынша семинар.

Аталған конференция Қазақстан Республикасының ЖОО басшылары, ғалымдар мен оқытушылардың жоғары білім беру сапасын арттыру мен даму перспективасының өзекті мәселелерін шешудегі терең мүдделерін көрсетті, оны конференция секцияларының жұмысы барысында талқылауға шығарылған кең ауқымдағы мәселелер дәлелдейді.

Баяндамалар тақырыптарын талдау барысында төменде көрсетілген күрделі және ғылыми мүддені арттыратын мәселелерді көруге болады:

– көптілді тұлғаны қалыптастырудағы теориялық-әдіснамалық аспектілері (Алекс Бортолан, Бірінші хатшы, Қазақстанда Франция елшілігін құру жөніндегі мәселелер бойынша атташесі (2002-2008жж).-*Қазақстанда француз тілін оқыту перспективалары* (Франция); Хасанов Б., ф.ғ.д., проф.- *Қазақстан ЖОО-ларындағы көптілді оқыту мәнмәтіндегі үштілдік мәселелері* (Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті, Алматы қ.); Абдрахманова Т.М., ф.ғ.к. – *Шетел тілін оқытудағы мәселелер: заманауи үрдістері* (Д.Серікбаев атындағы Шығыс-Қазақстан мемлекеттік техникалық университеті, Өскемен қ.); Шелестова Т.Ю. – *Көпмәдени білім: мәдениеттер диалогы және билингвалдық оқыту* (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті); Қажығалиева Г.А., п.ғ.д., проф. – *Қазақстандық жоғары оқу орнында орыс тілін оқытудағы мәдениеттанулық аспектілері* (Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ.); Сыздықова Ш.М. – *ЖОО-да орыс тілі оқытуды жетілдіру жолдары* (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті); Аяпова Т.Т., ф.ғ.д., проф. – *Кез келген ана тілін шетел тілі немесе екінші тіл ретінде үйрету үрдісі* (Абылай хан атындағы ХҚ және ӨТУ, Алматы қ.);

– шынайы оқу үдерісінде тілдерді бірге оқу (Кондубаева М.Р., п.ғ.д., проф., Кубаева И. - Жоғары оқу орнындағы маманның көптілді тұлғасын қалыптастыру тұжырымдамасы (Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатыныстар мен әлем тілдер университеті, Алматы қ.); Исмагулова Б.Х., ф.ғ.д. - Жоғары мектеп жағдайында маманның билингвалды (көплингвалды) тұлғасын қалыптастырудағы мәселелер (М.Тынышбаев атындағы қазақ көлік және коммуникациялар академиясы, Алматы қ.);) Баркибаева Р.Р., ф.ғ.к., доцент - Техникалық ЖОО-да көптілді тұлғаны қалыптастыру мәселесіне орай (Қ. Сатбаев атындағы қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.); Агманова А.Е., ф.ғ.к., доцент - Көплингвалды социум жағдайында қайталама тілдік тұлғаны қалыптастыру (Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қ.); Колмогорова Г.Б., п.ғ.к., - Мемлекеттік тілде оқытын топтардағы орыс тілі сабағында қайталама тілдік тұлғаны қалыптастыру (Шәкәрім атындағы Семей

мемлекеттік университеті); Жанкина Б.Ж., доцент, Тлеужанова Г.К., п.ғ.к., доцент - Мәдениет аралық коммуникациялар контекстіндегі тілдік тұлға (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті); Гекман М.Л. - Жаһандастыру дәуіріндегі көптілді тұлға (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті)

– қазақ тілін оқудағы дидактикалық және инновациялық аспектілері (Қасым Б., ф.ғ.д., проф. – *Мемлекеттік тілді меңгеру жүйесінің деңгейлеріне арналған стандарттардың мазмұнын құрастырудың әдіснамалық негіздері* (Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ.); Авакова Р.А., ф.ғ.д., проф. – *Халықаралық кеңістіктегі қазақ тілінің мәртебесі* (Аль-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.); Құрманова Б.Ж. ф.ғ.к. – *Қазақ тілін оқытудың мультимедиялық дәрістің маңызды қызметі* (Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университеті); Жақсылықова К., п.ғ.д. – *Мемлекеттік тілді техникалық сала мамандарына қашықтан оқыту мультимедиялық кешенінің ерекшелігі жайында* (Қ.Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университеті, Алматы қ.); Мұқанова Қ.К., п.ғ.к., доцент – *Орыс топтарында қазақ тілін жаңа технология арқылы оқытудың педагогикалық аспектілері* (Семей мемлекеттік педагогикалық институты); Атажанова З.М., ф.ғ.к., доцент – *Ағылшындарға қазақ тілін үйретудегі мәтінмен жұмыс* (Орталық Азия университеті, Алматы қ.).

Бұл Конференция жұмысына Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің, Қазақстан Республикасындағы АҚШ Елшілігінің, Германия академиялық қызмет алмасудың, Халықаралық ынтымақтастық жөніндегі корей агенттігінің өкілдері, елдегі 70 ЖОО-дың басышылығы мен ғалымдары, сонымен қатар, педагогтар, Астана қаласының орта мектептерінің мұғалімдері қатысты.

Жоғары мектеп жүйесіндегі көптілді білім беруді енгізу мәселелерін талқылау нәтижелерін ескере отырып, конференцияға қатысушылар Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігіне:

– «Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамытудың Тұжырымдамасын» бекітуді;

– көптілді білім беру мәселелері бойынша ғылыми-зерттеу орталық құруды;

– көптілді мұғалім дайындығы бойынша мамандандыруды қарастыратын педагогикалық мамандарға арналған МЖМБС және көптілді білім беру аясына кіретін пәндерге арналған Типтік оқу бағдарламалар әзірлейтін ЖОО-ды анықтауды;

– базалық ЖОО-лардың «Тілдердің үштұғырлығы» жобасын жүзеге асырудағы тәжірибелерін мақұлдауды;

– Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетіне көптілді білім беру аясында оқу процесін ұйымдастыру бойынша нормативтік және оқу-әдістемелік базасын дайындау мен басып шығаруды тапсыруды;

– Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетіне ҚР БҒМ-ның грифімен үштілдік терминологиялық сөздігін дайындау мен басып шығаруды тапсыруды;

– Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетіне қазақ, орыс, ағылшын тілдерін тереңдетіп оқыту бойынша оқу құралдардарын әзірлеу мен басып шығаруды тапсыруды;

– Республика ЖОО-ларына:

– «Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамытудың Тұжырымдамасы», «Қазақстан Республикасында басқа тілде білім беруді дамытудың Тұжырымдамасы», сонымен қатар, «Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын жүзеге асырудағы базалық ЖОО-лардың тәжірибелерін ескере отырып көптілді білім беруді енгізуді орындауын;

– көптілді білім беруді дамыту Орталықтарын құруды;

– көптілді білім беру үдерісінің қағидаларын анықтайтын ЖОО-лардың ішкі нормативтік құжаттарды әзірлеуін ұсынды;

– Бұл конференция жалпы республиканың ғылыми-педагогикалық қауымдастығының өмірінде аса маңызды оқиға болды, оған қатысушылар контингентінің сандық және сапалық құрамы куәлік етеді.

2009-2011 жылдар

Ағылшын тілінде арнайы (базалық және бейіндік) пәндер бойынша оқу-әдістемелік кешендер әзірлеу басталды, ҚР БҒМ-нің грифімен алты бағыттағы даярлық бойынша үштілді терминологиялық сөздік басылып шықты, оқу құралдары, практикумдар жарияланды. (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Ағылшын тілінде оқу-әдістемелік материалдар қалыптастыру бойынша кешенді жұмыс жүргізілді, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін тиімді зерделеу үшін академиялық база құрылды, оқытушыларды тілдік даярлау белсенді жүргізілді, профессор оқытушылар құрамының біліктілігін арттыру жүзеге асырылды. (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Ағылшын тілі бойынша бірнеше оқыту семинарлары, республикалық олимпиадалар өткізілді (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті ҚР БҒМ «Дарын»РҒПО-мен бірге).

Үш тілде оқытатын арнайы мектептер үшін ағылшын тілінде оқу-әдістемелік кешендер әзірленді. (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Үш тілде оқытатын арнайы мектептерде кафедра филиалдары ашылды. (Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті).

Қазақстан Республикасының 33 мектебінде көптілді білім беру бойынша эксперимент басталды.

2012-2013 жылдар

Қазақстанның ЖОО-да көптілді білім беру саласында мониторингтік зерттеу жүргізілді. (ҚР БҒМ Болон үрдісі Орталығы).

Көптілді білім беру мәселесіне арналған түрлі деңгейдегі форумдар өткізілді:

– ағылшын тілі мұғалімдерінің III форумы (Астана қаласының білім басқармасы);

– оқыту семинарлары (АҚШ Елшілігі ағылшын тілінің аймақтық орталығы);

– Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20-жылдығына арналған «Мультилингвизм және мәдениетаралық білім беру: Қазақстанда шет тілін оқыту тәжірибесі» халықаралық ғылыми-әдістемелік семинары (Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ).

ҚР БҒМ-мен көптілді білім беруге үлкен көңіл бөлінген «Қазақстанда филологиялық білім беруді дамытудың басым бағыттары» филологтардың I-Съезді ұйымдастырылды.

Съезд аясында Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясында көптілді білім беруге арналған «Білім – Образование» журналының арнайы нөмірі жарыққа шықты.

2014 жыл

Қазақстанның пилотты мектептерінде көптілді білім беру саласында мониторингтік зерттеу басталды. (Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы).

Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясында көптілді білім беру мәселесіне арналған Республикалық «12 жылдық білім беру – 12-летнее образование» (№1, 2014 ж.) журналы дайындалды.

3.1. Қазақстан республикасындағы көп/үштілді білім беру саласындағы диссертациялық зерттеулер

Жоғарыда айтылғандай, 2008 жылы жоғары оқу жүйесінде ҚР БҒМ-нің бұйрығымен көптілді білім беруді жүзеге асыру бойынша базалық ЖОО-ы ретінде Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті мен Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатыныстар мен әлем тілдер университеттері бекітілді.⁵ Аталған екі ЖОО-ның базасында осы жылдар бойы үштілдік білім беру мәселелеріне тікелей қатысты екі іргелі зерттеулер орындалған. Олар:

– С.С.Құнанбаеваның 2005 ж. «Қазіргі шеттілдік білім беру: әдіснамасы және теориясы» докторлық диссертациясы;

– Б.А.Жетпісбаеваның «Көптілді білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздері» тақырыбындағы докторлық диссертациясы.

Орасан зор ғалым-лингвист С.С.Құнанбаеваның «Қазіргі шеттілдік білім беру: әдіснамасы және теориясы» монографиясында жаңартылған когнитивті-лингвомәдениеттанулық әдіснама негізінде шеттілдік білім беруді жаңғырту идеясы алынған. Сәлима Сағиқызы Құнанбаева басқаратын әдістемелік мектеппен шеттілдік білім берудің жалпыеуропалық және ұлттық моделдер мен стандарттарды үйлестіретін халықаралық-бейімделген ұлттық шеттілдік білім беру жүйесі енгізілген. Білім беру саласындағы Мемлекеттік саясаттың негізгі

⁵ Приказ МОН РК № 441 от 22.07.2008 года «Об утверждении базовых организаций образования по приоритетным направлениям развития высшего и послевузовского образования»

бағытына, 2015 жылға дейінгі Білім беру жүйесін дамыту тұжырымдамасына сәйкес, сонымен қатар, әлемдік білім беру жүйесін дамытудың озық үдерістерін ескере отырып Сәлима Сағиқызының жетекшілігімен әдіскерлермен білім беру жүйесінің барлық кезеңдерінде ШТ менгеру деңгейіндегі біртұтастық пен сабақтастықты қамтамасыз ететін, мемлекеттік тілдік саясат негізінде шеттілдік білім беруді кешенді жаңғыртудың «ҚР Шеттілдік білім беруді дамыту тұжырымдамасы» әзірленді.

Осы «ҚР Шеттілдік білім беруді дамыту тұжырымдамасы» негізінде шеттілдік білім беру жүйесінің түрлі деңгейлері мен буындарына арналған шет тілдік оқулықтар сериясының негізіне жататын шет тілі оқулығының моделі құрылды.

Қазіргі талаптарға сәйкес қазіргі инновациялық-түрлендірулік жүйе мен жаңғыртылған жоғары кәсіптік білім беруді талдау және сыни ұғыну негізінде С.С. Құнанбаевамен салалық жоғары білім беруді әдіснамалық-негізделген жаңғырту платформасын көрсететін кәсіби шеттілдік білім беруді құзыреттілік моделдеу негізі және шеттілдік кәсіптік жоғары білім беруді түрлендіру үшін стратегиялық бағыт жүйесі әзірленді.

Университет қазіргі еңбек нарығы сұраныстарына сәйкес және мамандар даярлаудың 3 сатылық халықаралық-стандарттық талаптарын ескере отырып шеттілдік және халықаралық бағыттар бойынша білім беру бағдарламаларын бір мезгілде бейімдеумен бакалавриат және магистратура мамандықтары наменклатурасын кеңейтеді. С.С.Құнанбаева жетекшілігімен жүргізілген: «Қазақстан ғаламдық мәдениетаралық және тілдік қауымдастықта (қазақ тілі және әлем тілдері)» және «Әлемдегі білім беруді интернационализациялау жағдайында жоғары білім беру жүйесін универсализациялау моделі және механизмі» жобалары бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстары Қазақстан Республикасының инновациялық дамуы үшін ерекше өзекті және маңыздылықпен сипатталады⁶.

Дегенмен ғылыми зерттеу нәтижелерін енгізу жоспарында жоғарыда атап көрсетілген Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті базасындағы ОӘБ Кеңесімен бекітілген (Хаттама №1 25.02 2006ж.) және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігімен келісілген «Қазақстан Республикасында шеттілдік білім беруді дамыту тұжырымдамасы» ерекше маңызға ие.

Осы тұжырымдама бағдарламалық құжат ретінде халықаралық-стандарттық талаптарға сәйкес шеттілдік білім беруді кешенді және терең жаңғыртуды қамтамасыз етеді. Осы жаңғыртудың идеясы деңгейлік модел формасында. Осы модел авторларының пайымдауы бойынша деңгейлердің нақты санын анықтау және олардың әр типтегі оқу орындары үшін мазмұндық аспектісі есебінен сабақтастық, үздіксіздік принциптерін және шеттілдік білім берудің сапасын ілгерілемелі даму сапасын жүзеге асыруды қамтамасыз етеді. Осы құжат әр деңгей үшін шеттілдік оқығандықты бақылаудың халықаралық-

⁶ www.ablaikhan.kz/ru/study-process/study-process/our.../2-uncategorised.htm

стандарттық механизмін және отандық шет тіліне оқыту жүйесінің пәндік мазмұнын үйлесімді біріктіреді.

Тұжырымдама мақсаты Қазақстанның әлемдік білім кеңістігіне енуін қамтамасыз ететін шеттілдік білім беруді дамытудың негізгі бағыттарын анықтау, шеттілдік білім берудің үздіксіз және сабақтастық, ұлттық деңгейлік моделін құрудан көрінеді.

Тұжырымдама міндеттері :

1. Қазақстан Республикасындағы қазіргі кезеңдегі шеттілдік білім берудің шынайы жағдайын айқындау.

2. ҚР үздіксіз шеттілдік білім беру жүйесінің теориялық-әдіснамалық негізін белгілеу.

3. Білім беру құрылымының барлық сатысын қамтитын үздіксіз- бірізді шеттілдік білім беру жүйесін анықтау.

4. Осы тұжырымдаманы жүзеге асыру кезеңдерін анықтау.

5. Күтілетін нәтижені болжамдау.

Осы Тұжырымдама мақсат ретінде мазмұны тек прагматикалық білім, білік, дағды ғана емес тіл мен мәдениетті қатар өзара байланыста оқытуда шет тілі құралымен тұлғаны дамыту болып табылатын «шет тіліне оқыту» емес, «шеттілдік білім беру» ретінде көрінетін шет тілін оқытуда мақсатты міндеттілікті қайта бағдарлауға бағытталғанын ерекше атап көрсетуге болады.

Шеттілдік білім берудің көрсетілген мақсатындағы сәйкес жетістіктер үшін құжат авторлары идеяны жүзеге асырудың келесі принциптерін анықтады:

- үздіксіз және бірізді шеттілдік білім беру;
- коммуникативтік-мәдениетаралық өзара байланыс;
- оқу процесін ұйымдастырудың проблемалығы мен интерактивтілігі;
- оқыту процесінің тұлғалық және жеке бағыттылығы;
- шеттілдік білім берудің іргелілігі;
- халықаралық-стандарттық оқығандық деңгейін қамтамасыз ету;
- шет тілін шығармашылық, когнитивті-қызметтік қолдану;
- рефлексивті өзін-өзі реттеу;
- әлеуметтік-экономикалық өмір өзгерістеріне икемділігі және беймделгіштігі;
- кәсіпқойлығы.

Авторлардың пайымдауы бойынша шеттілдік қосалқы жүйенің тұтастығы біртұтас әдіснамалық платформамен, біртұтас нормативтік-басқарулық және мазмұндық базамен, сонымен қатар шеттілдік құзыреттің біртұтас бақылау-бағалау механизмін енгізумен қамтамасыз етіледі. Сонымен шеттілдік білім берудің негізгі мақсаты – бұл шеттілдік құзыреттің барлық кешенін қалыптастыруда бірізділік пен үздіксіздікті қамтамасыз ететін жеке деңгейлердің мақсаты мен міндеттерінің иерархиялық жүйесін жүзеге асыру арқылы мәдениетаралық, шеттілдік қатынасқа дайын және қабілетті саты бойынша қол жеткізетін екінші тілдік тұлға қалыптастыру, сонымен қатар халықаралық стандарт талаптарына сәкес оқығандық сапасының нақты көрсеткіштеріне жету. Осы талаптар негізіне Еуропаның барлық елдері үшін

тілді оқығандық деңгейіне қойылатын талаптарды сәйкестендіруші «Шет тілін меңгеру деңгейінің жалпыеуропалық құзыреті» бағдарламалар және стандарттары қойылды. Осы моделде білім беру бағдарламаларын қабылдаумен және әр деңгей сертификаттарына сәйкес 6 оқығандық деңгей ерекшеленеді. Бұл деңгейлер мазмұны Тұжырымдаманың 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3 пункттерінде ашылатын А1, А2, В1, В2, С1, С2 литерімен белгіленеді. Көрсетілген деңгейлер ұлттық білім беру жүйесі ерекшеліктерімен үйлеседі және Тұжырымдамада қабылданған білім беру құрылымына сәйкес келесідей түрде жүзеге асады:

Орта мектептің бастауыш сыныптары үшін бастапқы оқу бағдарламасы ұсынылады;

- негізгі саты үшін (5-10 сыныптар) –А1, А2деңгейлері;
- 12 жылдық бейіндік сыныптар үшін (11-12 сыныптар.) – В1деңгейі және бейіндік-бағытталған оқыту бағдарламасы;
- арнайы мектептер үшін – В2 4-деңгей бағдарламалары мен стандарттары;
- техникалық-кәсіптік білім беру мекемелері үшін –В1 деңгейі және LSPнегіздері;
- ортадан кейінгі кәсіптік білім беру үшін –В2 деңгейі және LSP;
- тілдік емес жоо үшін –В2 деңгейі және LSP толық курсы (кәсіби бағдарлама);
- тілдік жоо үшін –В2, С1, С2 деңгейлерін меңгеру, LAP бағдарламалары (тіл академиялық мақсаттар үшін) және LSP арнайы-кәсіптік бағдарламасы;
- магистратура үшін –С1 деңгейі, тілдік жоо үшін С2 екінші ШТ; С1деңгейі, тілдік емес жоо үшін бірінші ШТ; LSP – бейіндік магистратура үшін; LAP, LSP – ғылыми зерттеу үшін.

Шеттілдік білім берудің жаңа жүйесінің маңызды ерекшелігінің бірі оның бағыттылығында оқытудың соңғы нәтижесі, яғни белгілі мақсатты міндеттік оқығандық деңгейі тұратын концептуалдық негізделген деңгейлік тәсіл.

Бұл жүйе халықаралық сапа бағасының отандық пәндік мазмұнмен сәйкестігін көрсетеді, барлық типтегі білім беру мекемелері үшін әр деңгейде вариативті мазмұндық білім беру бағдарламалар бөлігімен біліктілікті-сапалық талаптарды шет тілін оқығандық деңгей бойынша соңғы нәтижеге сәйкестендіреді. Шеттілдік білім беруді дамытудың негізгі бағыттары үздіксіз шеттілдік білім беру жүйесін басқару, сонымен қатар, (ШТ) шет тілі бойынша педагог кадрларды даярлауды жетілдірудің негізгі бағыттары Қазақстандағы шеттілдік білім берудің жете шынайы жағдайы негізінде Тұжырымдамада анықталған. Осы негізде шеттілдік орта білім беру деңгейлері және мазмұны белгіленді:

- а) бастауыш шеттілдік білім беру (2-4 сыныптар.);
 - б) негізгі шеттілдік білім беру (5-10 сыныптар.);
 - в) орта шеттілдік білім беру;
 - г) ортадан кейінгі шеттілдік білім беру;
- жоғары шеттілдік білім беру;
жоғары оқу орнынан кейінгі шеттілдік білім беру.

Сонымен Тұжырымдама авторлары күтілетін нәтиже ретінде төмендегіні болжамдады:

- ҚР үздіксіз-бірізді шеттілдік білім беру жүйесін қамтамасыз ету;
- халықаралық-стандарттық талаптарға сәйкес шеттілдік оқығандық деңгейге жету;
- шет тілін меңгеру саласында дипломдардың ауыстырымдылығы;
- шет тілі бойынша халықаралық сертификаттар алу мүмкіндігі;
- нормативтік-басқарулық және оқу-әдістемелік құжаттарды түбегейлі қайта жасау;
- жаңа әлеуметтік тапсырыс талаптарына жауап беретін оқулықтар мен оқу әдістемелік кешендер жасау;
- шеттілдік білім беруді дамытудың ұлттық Тұжырымдамасын шығармашылық жүзеге асыруға қабілетті құзыретті, жоғарыбілімді, бәсекеге қабілетті жаңа буын шет тілі оқытушыларын дайындау;
- Қазақстанды әлемдік білім беру кеңістігіне кіріктіру.⁷

Б.А.Жетпісбаеваның «Көптілді білім берудің теориялық-әдіснамалық негізі» тақырыбындағы докторлық диссертациясы. Осы тақырыптағы Б.А. Жетпісбаеваның диссертациялық зерттеудің негізгі нәтижелері диссертант басып шығарған монографиялар, оқу құралдар, электрондық оқулықтар, автоматтандырылған оқыту бағдарламалар, әдістемелік ұсынымдардың мазмұнында, көптілді білім беру мәселелері бойынша өткізілген халықаралық және республикалық ғылыми-практикалық конференциялар мен ғылыми-әдістемелік семинарлардың материалдарында, сонымен қатар, Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамытудың Тұжырымдамасы, 2008 - 2012 жж арналған Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университетінде көптілді білім беруді енгізу бағдарламасы, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университетінде көптілді білім беруді ұйымдастыру туралы ережелер, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университетіндегі көптілді білім беру орталығының қызметі туралы ережелер, сапасының бірыңғай бақылау-бағалау механизмін біріктіретін көптілді білім берудің педагогикалық мониторингінің бағдарламасы деген ресми құжаттардың қатарында жарияланған.

Көптілді білім берудің оқу-ұйымдастырушы пішімі ретінде мультимедиялық тілдік орталықтар ұйымдастырудың қағидалары арқылы құрылған, бірақ білім беру мен қатар басқару қызметін атқаратын «Көптілді білім беруді дамытудың орталығын» айтуға болады.

Барлық үлгідегі білім беру ұйымдарындағы, жоғары мектептегі, жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінде, педагог кадрлардың біктілігін арттыру курстарындағы педагогикалық процесте қолданбалы ғылыми зерттеу нәтижелері қолданылуы мүмкін.

⁷ <http://www.bestreferat.ru/referat-411105.html>

Зерттеудің ғылыми жаңашылдығы мынада жатыр:

– көптілді білім берудің факторы мен негізгі өзектілігі ретінде заманауи тілдің жағдайына педагогикалық талдау жасау барысында оның тарихи-педагогикалық, әлеуметтік-педагогикалық және теориялық алғышарттарын ғылыми тұрғыдағы мәнін анықтауға мүмкіндік берді;

– педагогикалық кезең логикасы мен педагогикалық жүйенің құрылымына сәйкес олардың дедуктивтік орналасуына және қажетті категориялар мен түсініктердің ғылыми байланысын іріктеу негізінде көптілді білім берудің педагогикалық тезаурусы әзірленді, бұл негізгі «көптілді білім беру» және «көптілді тұлға» зерттеу ұғымына түсінік береді;

– көптілді білім берудің теориялық негізі пән мен объектіні анықтау арқылы жасалады, сондай-ақ, лингводидактика мен этнодидактиканың түйіскен жерінде пайда болған ғылыми білім саласындағы пәнаралық этнолингводидактика ұғымы жүйесін құру;

– көптілді білім беру практикасын ұйымдастыру үшін ғылыми негізделген ұйғарымын әзірлеуге мүмкіндік беретін әдіснама-технологиялық құралдар, арнайы әдістер мен ерекше құралдар көптілді білім берудің әдіснамалық қамтамасыз ету бойынша негізін қалайтын жиынтық ретінде этнолингводидактикалық тәсілі ұсынылды;

– көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қолдау оның инновациялық-педагогикалық ерекшелігіне негізделіп жобаланған;

– оқыту мен білім беру іс-әрекетінің нәтижесін саралау жүйесі ретінде көптілді білім берудің педагогикалық мониторингі әзірленген;

– аталған процестегі субъектінің іс-әрекетін реттейтін және көптілді білім берудің нормативті-құқықтық базасын құжаттар жиынтығын әзірлеу негізінде жетілдірілген.⁸

Аталған зерттеудің негізгі нәтижесі ретінде Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік университетінің бір топ ғалымдарының бастамасымен әзірленген Қазақстан республикасындағы көп тілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасын атауға болады.

Тұжырымдаманың эпиграфы ретінде көптілді білім берудің негізгі идеясын білдіретін «Адам неше рет тіл білсе, сонша рет адам» деген нақыл сөз алынды.

Аталған Тұжырымдаманы әзірлеу ұстанымы ретінде екі жағдай анықталды:

– біріншіден, Тұжырымдаманы нормативті-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік жағын қамтамасыз етуді анықтайтын көзқарастар жүйесі ретінде түсіну және оның негізгі даму кезеңдерін, түрлі үлгідегі оқу мекемелерінде көптілді білім беру идеясының оқу-ұйымдастырылуын қамтамасыз етуді жүзеге асыру;

⁸ <http://scipeople.ru/publication/87017/>

– екіншіден, көптілді білім беруді нысаналы ұйымдасқан бірыңғай процесс негізінде үш және одан да көп тіл білетін көп тілді тұлға қалыптастыру деп түсіну .

Тұжырымдама мазмұнының негізгі ұғымын түсінуде екі ұштылық болмас үшін көптілді білім берудің педагогикалық тезаурусы негізінде берілген.

Аталған тезаурус мақсатына сәйкес реттелген педагогикалық жүйелердің бір-бірімен тығыз байланысты құрамдас түсіндірмесіне негізделген. Білім беру мазмұны, құралдар, білім беру субъектінің іс-әрекетінің формасы мен әдісі құрамдас бөліктердің арасында ең маңыздысы болып табылады. (педагогтер мен білім алушылар). Әңгіме қалыптасқан көп тілді тұлға - күтілетін нәтижесі мен мақсатына сәйкес мазмұны іріктелетін көптілді білім беру жүйесі туралы болмақ. Бұл ұғымның экспликациясында авторлар заманауи ғылымда осылайша терминделген санаттағы тілдік жеке тұлға, екінші тілдік жеке тұлға, көпмәдениетті жеке тұлға, этномәдениетті жеке тұлға, этномәдениетті субъект, этносубъектісі теориясына сүйенді.

Бұл категориялардың эволюциясы теориялық талдама нәтижесіне сүйене отырып, авторлар көптілді жеке тұлғаға бірнеше тілде белсенді сөйлеуші ретінде ана тілінде; қауымда өмір сүруде қолданатын ; бір немесе бірнеше шет тілін біледі деген анықтама береді.Әлеуметтік қарым-қатынасты дамытатын мәдениетаралық парадигмалар анықтамасы былай толықтырылды: көпэтникалық білім беру ортасы жағдайында қалыптасқан көптілді жеке тұлға сұқбат мәдениетінің субъектісі.

Осылайша, жоғарыда берілген санаттар баяндалған тезаурустің бірінші бөлігін құрайды. Логикалық ретпен басқа екі бөлік құрылады : оның ұсынылымы және көп тілді білім беру мазмұнын іріктеу.

Аталған тезаурус «қолданыстағы» түсінікті анықтаудан басталады:

– тұжырымдама (лат.conception – түсінік, қабылдау, жүйе) – 1) бір нәрсеге көзқарастар жүйесі; 2) зерттеудің мақсаты мен міндеті анықталған кезде, негізгі ой; 3) шығатын теориялық ережелер жүйесі, зерттеу ізденісінің базасы болып табылады 4) бір құбылысты қарау тәсілдері, бір нәрсені түсіну⁹;

– білім беру тұжырымдамасы – білім мазмұнына көзқарастар жүйесі және әртүрлі үлгідегі білім беру мекемелерінде базалық оқу пәндерін оқыту ұзақтығы, мақсатты, міндетті түсінуді анықтау жолдары және білім беру бағдарламаларын ұйымдастыру¹⁰;

– өзге тілде білім беруді дамыту тұжырымдамасы– мақсат, міндеттер, деңгейлер, мазмұн және өзге тілде білім беруді дамытуға арналған негізгі бағыттар, жалпы стратегияны анықтайтын ғылыми-практикалық, әдіснамалық құжат.

– көп тілді білім беруді дамыту тұжырымдамасы– теориялық шығатын ережелердің жүйесі, мақсат, міндеттер, құрылымын анықтайды және көп тілді білім беру мазмұны;

⁹ Педагогический энциклопедический словарь. В 2-х т. – М., 1993.

¹⁰ Педагогический энциклопедический словарь. В 2-х т. – М., 1993.

– көп тілді білім беру тұжырымдамасын дамыту – көзқарастар жүйесі, нормативті-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік және түрлі үлгідегі оқу мекемелерінде көптілді білім беру идеясының оқу-ұйымдастырылуын қамтамасыз етуді жүзеге асыру және оның негізгі кезендері мен оны дамыту бағыттары; (Б.А.Жетпісбаева);

– көптілді білім беру индикаторлары – көрсеткіш, критерилер жүйелері, көп тілді жеке тұлғаның қалыптасқан өлшемдері (Б.А.Жетпісбаева).

– көптілді білім беру мониторингі – білім алушылардың іс-әрекетін психологтік-педагогикалық қадағалау нәтижелерінің жүйесі және педагогтердің іс-әрекетінде бірнеше тіл білуін ғылыми-әдіснамалық қолдау: ана тілі; қауымда өмір сүруде қолданатын тілдер; бір және /немесе бірнеше шет тілдері (Б.А.Жетпісбаева).

Осы терминологиялық аппаратқа сүйене отырып Тұжырымдаманы әзірлеу басталған еді. Білім беру мекемелерінде шынайы педагогикалық процеске енгізудің практикалық жоспарында көптілді білім беру мәселесі авторлар ойы бойынша олардың көзқарастарның жүйесі көрініп жатуы керек. Әсіресе, практикаға бағытталғандығы оның құжат ретіндегі сипатын анықтайды және «көптілді білім беруді дамыту тұжырымдамасы» мен «көптілді білім беру тұжырымдамасы» арасындағы түсінікті ажыратады. Соңғысы ресми құжат болып табылмайды және көптілді білім берумен байланысты теориялық-әдіснамалық ережелер жүйесін ұсынады.

Келесі Тұжырымдаманың (тезаурустан кейін) бір құрылымы оның кіріспесі болып табылады, аталған Тұжырымдаманы әзірлеуде өзектілігін негіздедік, көптілді білім беруді дамытуда негізгі басымдықтарын белгіледік, атап айтқанда: *нормативті-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік және оқу-ұйымдастырылуын қамтамасыз ету*. Мұндай басымдықтар көптеген мәселелер айналымын ғана қамтып қоймайды, көптілді білім беру идеясын табысты іске асыруға түзілім мүмкіндік береді, бірізді және қадамдық іс-әрекеттің жүйелілігін қойылған мақсатқа сәйкес іске асыруға алгоритмді модельдеу себепші болады., қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде конституциялық мәртебесін нақты қамтамасыз етуге бағытталған, орыс тілінің әлеуметтіклингвистикалық белсенділігін сақтау және әлемдік кеңістікте интеграциялау құралы ретінде шет тілін дамыту, көптілді білім беруді дамыту үшін нормативті-құқықтық базаны жетілдіру талап етіледі.

Дамыту жоспары бойынша көптілді білім беруді теориялық-әдіснамалық қамтамасыз ету үшін білім беру ұйымдарында тілдік жағдайға ғылыми талдау жасау, педагогикалық, әлеуметтіклингвистикалық, лингводидактикалық зерттеу жүргізу қажет, көптілді білім берудің концептуальды негізін әзірлеу, шетелдік және отандық оң тәжірибені зерделеу және тарату, сонымен қатар, көп тілді жеке тұлғаны қалыптастыру бойынша ғылыми әзірлемелер дайындау қажет. Көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік дамыту аясында көптілді білім беруді және қолданыстағы ОӘЖ-оқу – әдістемелік кешенді, әдістемелік кешенді (бағдарламалар, оқулықтар, көптілді сөздіктер, мультимедиялық және электронды құралдар т.б.) жетілдіру үшін педагог кадрларды дайындау және

қайта даярлау жүйесін жетілдіру қажет; қазақ тілі бойынша көп тілді білім берудегі оқу пәні ретінде ОӘК-ні әзірлеу; жеке оқу пәндері бойынша жаратылыстану бағытында шет тілінде ОӘК дайындау; Қазақстан жағдайында шетелдік ОӘК-ні бейімдеу. Көптілді білім берудің оқу-ұйымдастырылуын қамтамасыз ету үшін көптілді білім беру мәселелерін практикалық іске асыруды ғылыми қолдау мақсатында ғылыми-зерттеу Орталығын құру, экспериментальды тәртіпте түрлі үлгідегі мектептерде үш тілде білім беруді енгізу, сондай-ақ, көптілді білім беру ортасын құру мақсатында оларды материалды-техникалық жабдықтау, эксперимент нәтижесін тарату және көптілді білім беруді ауқымды енгізу бойынша ұсынымдамалар шығару.

Қазақстан Республикасының білім берудің жаңа парадигмалары аясында көптілді білім беру идеясын іске асыру тактикасы мен стратегияларын әзірлеу Тұжырымдама мақсаты болып табылады. Көптілді білім беру Тұжырымдама міндеттері:

- тілдердің үш тұғырлылығы идеясын іске асыру үшін білім беру жүйесінің заманауи мүмкіндігі жағдайына талдау;

- көптілді білім беруді дамытудың басым бағыттарын анықтау.

Тұжырымдаманың жоғарыда берілген мақсаты мен міндеттері талдап тексеріледі және контексте төрт бағыт бойынша нақтыланады.

Олардың біріншісінің мақсаты– көптілді білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз ету – көптілді білім беру саласында білім беру мекемелері іс-әрекетін регламенттеу және реттеу үшін құжаттар топтамасын әзірлеу болып табылады.

Аталған мақсатты іске асыру үшін келесі міндеттерді шешу ұсынылады:

- Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіндегі және тілдерді дамыту саласында қолданыстағы мемлекеттік құжаттарға талдау жасау;

- тілдік білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз етудің жағдайына диагностика жасау;

- тілдік білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз етудің даму жағдайына болжам жасау.

«Тілдердің үштұғырлылығы» мәдени жобасын ескере отырып, Қазақстан республикасының білім беру жүйесінде тілдерді меңгертуді реттейтін, білім беру мазмұнын қайта қарау үшін құжаттар топтамасын әзірлеу қажет, көптілді білім беруді нормативтік-құқықтық қамтамасыз етуді жорамалдайды, онда болу қажет:

- Қазақстан Республикасының көптілді білім беру Тұжырымдамасы, оның теориялық-әдіснамалық негізін анықтайды;

- Көптілді білім беруді дамыту бағдарламасы оны іске асыру кезеңдерін көрсетеді;

- Типтік регламент мемлекеттік тілде, орыс тілінде, оқыту тіліне қарамастан шет тілдерінде оқытылатын пәндер тізімін анықтайды, сонымен қатар, этникалық топтарды ана тілінде оқытуы сыртқы институционалдық артықшылықты бекітеді;

– Мемлекеттік жалпыға міндетті орта білім беру стандарты тілдік пәндерді оқытуға оқу уақытының көлемін ұлғайтуды қарастырады ;

– Мемлекеттік жалпыға міндетті жоғары кәсіби білім беру стандарты көптілділік жағдайында кәсіби-бағдарлы қарым-қатынасқа дайындау мақсатында тілді оқытудың уақыт шегін ұтымды анықтауды қарастырады;

– Педагогикалық мамандықтардың Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, мұғалімдерді мамандыққа дайындау бойынша міндетті мемлекеттік тілде, орыс тілінде, шет тілдерінде оқытуды қарастырады (МЖМС осындай нұсқа жобалайды типтік оқу пән жоспарлары тізіміне шет тілін оқытумен бірге жалпы міндетті пәндерді қосу «Арнайы мақсатқа арналған шет тілі», «Шет тіліндегі пәнді оқыту әдістемесі»).

Қажетсіз фрагменттікті болдырмау үшін және аяқтап бітіру жүйесіздігін жібермеу үшін тез арада белгілеу, нормативті бекіту, құжатқа сай безендіру көп тілді білім беруді дамытудың басымдық берілетін бағыттарын дамыту қажеттігі туды. Одан кейін заманауи педагогикалық менеджменттің ережесіне сәйкес талданған Тұжырымдаманы құрастыру ойға келді.

Екінші бағыттың мақсаты теориялық-әдіснамалық көптілді білім берудің негізін әзірлеуді анықтау. Осыған байланысты келесі міндеттер қойылған :

– көптілді білім берумен байланысты ғылыми жағдайын анықтау;

– көптілді білім берудің дамуы мен қалыптасуының теориялық алғышарттарын шығару.

Мақсатты бұлай қою, ең алдымен, көптілді білім берудің мәнін ашумен байланысты және оның теориялық-әдіснамалық тұжырымдамасы, педагогикалық идеясы оның әрі қарай дамуына жеткіліксіз. Аталған педагогикалық құбылыстың күрделілігін, оның динамикалық және теңсіздігін түсінген соң, педагогикалық ғылымның инновациялық жетістігін ескере отырып, теориялық базасын жаңарту мен өсіру арқылы әдіснамалық мониторингті үздіксіз жүзеге асырудың қажеттігін түсіндік.

Көптілді білім беру мәселесі көпаспектілі және көпқырлы болғандықтан, түрлі ғылыми мектептегі ғалымдардың назарын бір нүктеге тоғыстыру керек болды.

Этнолингвистика саласындағы зерттеу көптілді білім беруді дамытудың негізгі факторларының бірі болып табылады. Тілді дамыту мен қолдану , білім беру практикасындағы тиімді әсерін жазу, теориялық-әдіснамалық ережелер этноәлеуметтік, этнопсихологиялық, этнопедагогика, этномәдениет, этнополитологияға сәйкес пәндік ғылыми негізделген ұсынымдамалар әзірлеу керек .

Этнолингводидактика саласындағы зерттеулер мақсатты түрде көптілді білім беруді қамтамасыз етудегі теориялық-әдіснамалық әзірлемелер бағытындағы негізгі бағыттарының бірі. Тілге қатысты түйіндескен мәселелерді ғылыми болжам және теориялық есептеуді, эксперименттік тексеруді тыс қалдырмай толық ғылыми- зерттеуі жеткілікті жиынтық қорымен зерделеу қажет .

Көптілді білім беру теориясы және әдістемесі ғылыми-педагогикалық логикалық циклды ескере әзірлену қажет: жалпы педагогикалық заңдылықтар мен заңдарды шығару , теориялық тәсілдер мен қағидаттар, шартталған көптілді білім берудің педагогикалық жағдайларын ұйымдастыру. Бұл мақсат пен міндетті құрастыруға, мазмұнын іріктеуді негіздеуге сонымен қатар, әдісті, форманы, көптілді білім беру құралдарын анықтауға мүмкіндік береді.

Бірінші сұрақтан-ақ қалыптасудың теориялық алғышартын және көптілді білім беруді дамытуды ойлау керек, сондай жағдайда тілдік білім берудің практикасы мен теориясы тілдік жеке тұлға тұжырымы негізделеді, өзге тілді білім берудің теориясы мен практикасы – екінші тілдік жеке тұлға тұжырымын негіздейді, этномәдени білім беру - көпмәдениетті жеке тұлғамен арақатынас ортатады. Осы логикаға орай көп тілді білім беру теориясы мен әдіснамасы әзірленуін жобалайды, біздің зерттеуіміздің барысында дәлелденгендей , көптілді жеке тұлға санатын зерделеуде , Қазақстан республикасында тілдік білім беру орыс және шет тілдері, мемлекеттік (қазақ тілі) және шет тілдері, мемлекеттік (қазақ тілі) және орыс тілдері, ана тілі және мемлекеттік (қазақ тілі) баланысы бағытында болу қажет.

Практикалық іске асырудың негізгі механизмі «қосарлы білім алу» қағидатына негізделген: тілдік пәндерді өзі меңгеру арқылы тілдік білім беру және жекелеген, математикалық және жаратылыстану пәндерін ағылшын тілінде оқыту, әлеуметтік гуманитарлық пәндерді – түпнұсқа тілде оқыту .

Аталған негіздеме ешқашан дәлелденбеген қағида болып қалмайды, көптілді білім берудің педагогикалық тезаурусы болып қалады деп авторлар болжайды, басқа ғылыми салалардағы теориялық әзірлемелер дамуымен сәйкес жетілдірілуі тиіс және толықтырылады. Сондықтан даму бағыты көптілді білім беруді теориялық-әдіснамалық қамтамасыз ету педагогикалық тезаурусының әзірлемесі болып табылады , терминологиялық еркіндікке жол бермейтін және негізгі түсініктері мен оның категорияларына екі ұшты түсінік беру мүмкіндігін жоятын, сонымен қатар, көптілді білім берудің педагогикалық мониторингін, оның сапасын бірыңғай бақылау-бағалау механизмі көрсетеді.

Көптілді білім берудің теориялық-әдіснамалық тұжырымдамасының бұл бөлігі біздің диссертациямыздың екінші тарауы мазмұнымен сәйкес келеді.

Үшінші бөліктің мақсаты көптілді білім беруді дамыту жүйсін ғылыми-әдістемелік жағынан қолдайды және негізгі қалыптастыру бағыттарын анықтайды , міндеттер болжанады:

– көптілді білім беру жүйесі үшін педагог кадрларды дайындау жолдарын қарастыру;

– көптілді білім беруді оқы-әдістемелік кешендері типтерін анықтау (ОӘК).

көптілді білім беру ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етумен байланысты, ең бірінші оқыту іс-әрекетімен, сондықтан оның негізгі бағыттарын дамыту болып табылады:

– көптілді білім беруді іске асыру үшін педагог кадрларды дайындау және қайта даярлау жүйесін жетілдіру;

– оқу-әдістемелік құралдарды, оқу бағдарламаларды әзірлеу және жетілдіру, тілдерді оқытудың кешенді сұрақтарын қамтитын (мемлекеттік, орыс, шетжәне ана тілін), сонымен қатар кейбір пәндерді ағылшын тілінде оқыту.

Көптілді білім берудің құрылымдық бірлігі ретіндегі ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету болып табылатын оқу-әдістемелік кешені (ОӘК): оқу бағдарламалары, оқулықтар, оқу құралдары, хрестоматиялар, көптілді терминологиялық сөздіктер, басқа сөздіктер, тілдік пәндер бойынша жұмыс дәптерлері, сонымен қатар, мультимедиялық ресурстардан тұрады (тілдік орталықтар, Интернет желісі, спутниктік телевидение, электронды кітапханалар және т.б.).

Аталған дидактикалық материалдарға талдау жасау үш еуропалық тілдер бойынша мол материалдардың бар екенін белгілейді (ағылшын, неміс, француз), орыс тілі бойынша ана тіліндей және ана тіліндей емес, қазақ тілі ана тіліндей, қазақ тілі бойынша және мемлекеттік тіл ретінде ОӘК аз берілген. Тілдік емес пәндер және шет тілінде оқытылатын пәндер бойынша оқу-әдістемелік құралдар мүлдем жоққа тән.

Сондықтан көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету болжайды:

– пәндік ОӘК-ні оқыту тілінде жетілдіру (мектептің бастауыш білім сатысы);

– қазақ тілі бойынша кезеңдік ОӘК кезеңмен пайдалану және әзірлеу, қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы, Қазақстан географиясы – мемлекеттік тілде; орыс тілі мен орыс әдебиеті- орыс тілінде; Дүниежүзі тарихы бойынша, математикалық және жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша – шет тілінде, артықшылық ағылшын тіліне және т.б. беріледі. (мектептің орта, жоғары сатысы);

– Қазақстан жағдайында шетелдік ОӘК-ні ағылшын тілінде бейімдеу (барлық білім беру деңгейінде және барлық типті білім беру ұйымдары үшін);

– «Арнайы мақсатқа арналған қазақ тілі», «Арнайы мақсатқа арналған орыс тілі» «Арнайы мақсатқа арналған шет тілі» пәндері бойынша ОӘК қолдану және әзірлеу (орта кәсіби және жоғары кәсіби білім беру);

– «Шет тілінде оқыту әдістемесі /пән/» пәні педагогикалық мамандықтар бойынша ОӘК қолдану және әзірлеу (орта кәсіби және жоғары кәсіби білім беру);

– көптілді білім беру педагогикалық мониторингін әзірлеу, бірыңғай бақылау-бағалау механизмі арқылы сапасын көрсету;

– орыс тілін деңгейлік оқыту моделін әзірлеу;

– ағылшын тілін тереңдетіп оқытуға арналған біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру;

– мұғалімдер/оқытушыларды қысқартылған білім беру бағдарламасы бойынша екінші мамандыққа қайта даярлау;

– көптілді білім беру жүйесіне арналған педагог кадрларды дайындау.

Көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету мақсаты мен міндетін негіздеп қоюмен анықталады, субъектілердің іс-әрекетін аталған процестің авторлары инновациялық-дидактика ретінде қарастырады. Зерделенген Тұжырымдама мәні көптілді білім беру аспектісі бойынша болашағы бар даму бағыты болжанады және ұсынылған шешімге сәйкес келеді. Көптілді білім беру идеясын іске асыруды ұйымдастырудың формалары мен оқу базаларын анықтау бағытындағы мақсаты болып табылады. Оның міндеттері:

– Заманауи білім беру жүйесінде көптілді білім беруді іске асырудың мүмкіндік әлеуетін бағалау ;

Көптілді білім беруді қйымдастыру формаларын дамытуды жобалау.

Тұжырымдаманың мақсатқоюшылық аспектісінен басқа оны іске асырудың негізгі кезеңдері анықталды: дайындық кезеңі (2008-2012 жж.), негізгі кезең (2012 жылдан бастап).

Жалпы бұл Тұжырымдама Қазақстан республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаев ұсынған «Үш тұғырлы тіл» мәдени жобасын іс жүзіне асыруға негіз болады. Тұжырымдама көпшілік талқылауының барлық кезеңдері мен алқалық келісімінен өткенін оның дәлелдігі мен анықтығымен дәлелденеді: Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің ғылыми кеңесі 13.03.08ж хаттама №17 қосымша Білім және ғылым министрлігі мен Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті өткізген "Жоғары мектеп жүйесіндегі көптілді білім беру": мәселелері мен перспективалары атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция¹¹.

2014 жылы көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасы негізінде екі құжат дайындалды. Олар мемлекетте көптілді білім беруді дамыту үшін үлкен практикалық маңызы зор, дәл осылай:

– мектептерде көптілді білім беруді ұйымдастыру Ережесі (қосымша А);

– жоғары оқу орындарында көптілді білім беруді ұйымдастыру Ережесі (Қосымша Б).

Сонымен қатар, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінде 2008-2012, 2012-2016 жылдар аралығында көптілді білім беруді енгізу бағдарламасы әзірленді (Қосымша В).

Сонымен, заманауи педагогикалық менеджменттің негізгі заңдылығына ілесе отырып және педагогикалық қызметтен көптілді білім беруді іріктеу арқылы көптілді білім беруді іс жүзіне асыруға нормативті-құқықтық база құрылды, оның ұйымдастыруы мен енгізуін реттейтін құжаттар жиынтығы әзірленді.

3.2 2009-2015 жылдар аралығындағы үштілді білім беру саласындағы ғылыми-зерттеу жобалары

2009-2015 жылдар аралығында үштілді білім беру саласындағы ғылыми-

¹¹ Концепция развития полиязычного образования / Кубеев Е.К., Шкутина Л.А., Жетписбаева Б.А., Сырымбетова Л.С., Жанкина Б.Ж. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2008.

зерттеу жобалары 9 жоғары оқу орнында және 3 ғылыми-зерттеу институтында орындалды (3.1-кесте).

3.1-кесте – үштілді білім беру саласында ҒЗЖ орындаған ЖОО және ҒЗИ туралы мәліметтер

№	Білім беру ұйымының атауы	№	Жобаның атауы
1	2	3	4
1.	Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті	1.	«Мектеп-ЖОО» жүйесінде көптілді білім беру сабақтастығын ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету
		2.	Шетел тілдерін ерте астан оқытуды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету
		3.	Көптілді білім беру жағдайында инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығын ғылыми-әдістемелік қолдау (колледж-жоо)
2.	Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік техникалық университеті	4.	Қазақстан Республикасы жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде шетел тілдерін оқытудың инновациялық тәсілдері
		5.	№ 82-422-16 тау-кен-металлургия мамандықтарының бейіні бойынша шетел тілдерін кәсіптік бағдарлы оқытудың ғылыми-теориялық және ресурстық практикалық базасын дайындау
3.	М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті	6.	Қазақтың топонимикалық жүйесі мен әлем бейнесі өзге тілді орта жағдайындағы орталықазиялық өңірі материалында (тарихи-лингвистикалық, мәдениеттанушылық, өлкетанушылық көріністері)
		7.	Көптілді білім беру жағдайында агроөнеркәсіп мамандықтары студенттерінің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту
		8.	Көптілділік жағдайында студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту үшін NBIC- конвергенцияның жаңа бағыты негізінде электрондық оқулық дайындау
		9.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі антропонимдердің ұлттық мәдени көрінісі
		10.	Ұлттық тілде оқытатын мектепте көптілділікті оқытудың бейімделген моделін дайындау және іске асыру
4.	«Қ.И.Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғамы	11.	Оқыту телевизиясының контенті ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді жүзеге асыру құралы ретінде
5.	Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті	12.	Филологиялық білім беру мазмұнын жетілдірудің ғылыми-әдіснамалық негіздері көпмәдениетті тұлға қалыптастыру шарты ретінде

3.1-кестенің жалғасы

1	2	3	4
6.	«Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты» ШЖҚ РМК	13.	Қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептер үшін ағылшын тілінде биология бойынша электрондық оқулықтарды дайындау
7.	А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті Тілдер дайындығының орталығы	14.	Орыс тілі сабақтарында көптілді студент тұлғасының коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру
8.	С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университеті	15.	«Шығыс Қазақстан облысының туристік орындарына лингвистикалық елтанушылық саяхат» кешенін дайындау
9.	Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті	16.	Көптілділік – жоғары мектеп жүйесіндегі заманауи білім беру басымдықтарының бірі
1	«Мемлекеттік тілді дамыту институты» ЖШС	17.	4507/ГФ4 «Ежелгі қазақ күнтізбе жүйесінің лингвистикалық мәдениеттанушылық негіздері»
18.		1649/ГФ4 «Қазіргі қазақ тіліндегі тәуелсіздік кезеңінің лексикалық инновациялары»	
19.		4466/ГФ4 «Іс қағаздарын қазақша жүргізудің стандартты үлгілерін және терминологиялық аппаратын қалыптастырудың нормативтік лингвистикалық негіздері»	
20.		5479/ГФ4 «Ана тілін меңгеру модельдері (бала сөзінің материалында)»	
21.		1647/ГФ4 «Латиницаға көшудегі қазақтың тілдік жүйесін жетілдірудің негізгі ережелері: түркі тілдес елдердің ұлттық қағидасы және тәжірибесі»	
22.		2534/ГФ4 «Инновациялық технологияларды қолдану арқылы халық ауыз әдебиеті кейіпкерлерінің бейнелерін біріздендіру»	
2	ҚР БҒМ Ғылым комитеті «А.Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институты» РМҚК	23.	Білім беру саласындағы тілдердің үштұғырлығы тұжырымдамасының ғылыми негіздері мен жобасы
3	«ҚР БҒМ Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК	24.	Орта және жоғары білім беру жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негіздері

1-кестеде көрсетілгендер ұйымдармен 24 ғылыми жоба, олардың 16-ы 055 «Ғылыми және/немесе ғылыми-техникалық қызмет», 101 «Ғылыми зерттеулерді гранттық қаржыландыру» бюджеттік бағдарламалар, 156 ерекшелік «Консалтингтік қызметтер мен зерттеулерге ақы төлеу» шеңберінде, 1 жоба – Тұңғыш Президент – Ұлт Көшбасшысының Қоры шеңберінде, 7 ҒЗЖ – бастамашыл жоба орындалды (3.2-кесте).

3.2-кесте – Ғылыми-зерттеу жұмыстарын қаржыландыру түрі

№	Жобаның атауы	Қаржыландыру түрі		
		БЖ 055	басқа түрі	бастамашыл жоба
1	2	3	4	5
1.	«Мектеп-ЖОО» жүйесінде көптілді білім беру сабақтастығын ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	1		
2.	Шетел тілдерін ерте астан оқытуды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	1		
3.	Көптілді білім беру жағдайында инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығын ғылыми-әдістемелік қолдау (колледж-ЖОО)	1		
4.	Қазақстан Республикасы жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде шетел тілдерін оқытудың инновациялық тәсілдері			1
5.	№ 82-422-16 Тау-кен-металлургия мамандықтарының бейіні бойынша шетел тілдерін кәсіптік бағдарлы оқытудың ғылыми-теориялық және ресурстық практикалық базасын дайындау	1		
6.	Қазақтың топонимикалық жүйесі мен әлем бейнесі өзге тілді орта жағдайындағы орталықазиялық өңірі материалында (тарихи-лингвистикалық, мәдениеттанушылық, өлкетанушылық көріністері)	1		
7.	Көптілді білім беру жағдайында агроөнеркәсіп мамандықтары студенттерінің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту			1
8.	Көптілділік жағдайында студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту үшін NBIC- конвергенцияның жаңа бағыты негізінде электрондық оқулық дайындау			1
9.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі антропонимдердің ұлттық мәдени көрінісі			1
10.	Оқыту телевизиясының контенті ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді жүзеге асыру құралы ретінде	1		
11.	Филологиялық білім беру мазмұнын жетілдірудің ғылыми-әдіснамалық негіздері көпмәдениетті тұлға қалыптастыру шарты ретінде	1		
12.	Қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептер үшін ағылшын тілінде биология бойынша электрондық оқулықтар дайындау			1
13.	Орыс тілі сабақтарында көптілді студент тұлғасының коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру			1
14.	«Шығыс Қазақстан облысының туристік орындарына лингвистикалық елтанушылық саяхат» кешенін дайындау	1		

3.2-кестенің жалғасы

1	2	3	4	5
15.	Ұлттық тілде оқытатын мектепте көптілділікті оқытудың бейімделген моделін дайындау және іске асыру			1
16.	Көптілділік – жоғары мектеп жүйесінде заманауи білім беру басымдықтарының бірі	1		
17.	4507/ГФ4 «Ежелгі қазақ күнтізбе жүйесінің лингвистикалық мәдениеттанушылық негіздері»	1		
18.	1649/ГФ4 «Қазіргі қазақ тіліндегі тәуелсіздік кезеңінің лексикалық инновациялары»	1		
19.	4466/ГФ4 «Іс қағаздарын қазақша жүргізудің стандартты үлгілерін және терминологиялық аппаратын қалыптастырудың нормативтік лингвистикалық негіздері»	1		
20.	5479/ГФ4 «Ана тілін меңгеру модельдері (бала сөзінің материалында)»	1		
21.	1647/ГФ4 «Латиницаға көшудегі қазақтың тілдік жүйесін жетілдірудің негізгі ережелері: түркі тілдес елдердің ұлттық қағидасы және тәжірибесі»	1		
22.	2534/ГФ4 «Инновациялық технологияларды қолдану арқылы халық ауыз әдебиеті кейіпкерлерінің бейнелерін біріздендіру»	1		
23.	Білім беру саласындағы тілдердің үштұғырлығы тұжырымдамасының ғылыми негіздері мен жобасы		1	
24.	Орта және жоғары білім беру жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негіздері	1		
	Барлығы	16	1	7

Қаржыландырудың екі түрі бойынша іске асырудың барлық кезеңі үшін жобалардың жалпы құны 140 814 585 теңгені құрады (3.3-кесте).

3.3-кесте – ҒЗЖ қаржыландыру түрлері туралы мәліметтер

Жобаның атауы	Қаржыландыру көлемі (іске асырылатын барлық жылдар үшін жалпы сомасы теңгемен)	Іске асырылатын жылдар
1	2	3
1. «Мектеп-ЖОО» жүйесінде көптілді білім беру сабақтастығын ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	6000000	2012-2014
2. Шетел тілдерін ерте астан оқытуды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	9153300	2015-2016
3. Көптілді білім беру жағдайында инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығын ғылыми-әдістемелік қолдау (колледж-ЖОО)	6932844	2015-2016

3.3-кестенің жалғасы

1	2	3
4. № 82-422-16 Тау-кен-металлургия мамандықтарының бейіні бойынша шетел тілдерін кәсіптік бағдарлы оқытудың ғылыми-теориялық және ресурстық практикалық базасын дайындау	1372995	2015-2017
5. Қазақтың топонимикалық жүйесі мен әлем бейнесі өзге тілді орта жағдайындағы орталықазиялық өңірі материалында (тарихи-лингвистикалық, мәдениеттанушылық, өлкетанушылық көріністері)	6000000	2012-2014
6. Оқыту телевизиясының контенті ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді жүзеге асыру құралы ретінде	11000000	2012-2014
7. Филологиялық білім беру мазмұнын жетілдірудің ғылыми-әдіснамалық негіздері көпмәдениетті тұлға қалыптастыру шарты ретінде	36000000	2012-2014
8. «Шығыс Қазақстан облысының туристік орындарына лингвистикалық елтанушылық саяхат» кешенін дайындау	5491980	2015-2017
9. Көптілділік – жоғары мектеп жүйесінде заманауи білім беру басымдықтарының бірі	4200000	2015-2017
10. 4507/ГФ4 «Ежелгі қазақ күнтізбе жүйесінің лингвистикалық мәдениеттанушылық негіздері»	3379135	2015-2017
11. 1649/ГФ4 «Қазіргі қазақ тіліндегі тәуелсіздік кезеңінің лексикалық инновациялары»	2893340	2015-2017
12. 4466/ГФ4 «Іс қағаздарын қазақша жүргізудің стандартты үлгілерін және терминологиялық аппаратын қалыптастырудың нормативтік лингвистикалық негіздері»	2978543	2015-2017
13. 5479/ГФ4 «Ана тілін меңгеру модельдері (бала сөзінің материалында)»	2421522	2015-2017
14. 1647/ГФ4 «Латиницаға көшудегі қазақтың тілдік жүйесін жетілдірудің негізгі ережелері: түркі тілдес елдердің ұлттық қағидасы және тәжірибесі»	3574362	2015-2017
15. 2534/ГФ4 «Инновациялық технологияларды қолдану арқылы халық ауыз әдебиеті кейіпкерлерінің бейнелерін біріздендіру»	3016972	2015-2017
16. Білім беру саласындағы тілдердің үштұғырлығы тұжырымдамасының ғылыми негіздері мен жобасы	899592	маусым-қазан 2011 ж.
17. Орта және жоғары білім беру жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негіздері	35500000	2012-2014
Барлығы:	140814585	

24 жобаның ғылыми жетекшілері арасында 9 ғылым докторы (олардың 3 – педагогика ғылымдарының және 6 – филология ғылымдарының докторы), 10 ғылым кандидаты (олардың 3 – педагогика ғылымдарының және 7 – филология ғылымдарының кандидаты), 9 профессор және 6 доцент (оның ішінде 1 – қауымдастырылған профессор) бар (3.4-кесте).

3.4-кесте – ҒЗЖ ғылыми жетекшілері туралы мәліметтер

Ф.А.Т.	Ғылыми дәрежесі	Ғылыми атағы
1	2	3
Алметов Негматжан Шадиметұлы	педагогика ғылымдарының докторы	доцент
Булатбаева Кулжамал Нұрымжанқызы	педагогика ғылымдарының докторы	
Жетпісбаева Бахытгүл Асылбекқызы	педагогика ғылымдарының докторы	профессор
Ердембеков Бауыржан Амангелдіұлы	филология ғылымдарының докторы	профессор
Жумагулова Валентина Ивановна	филология ғылымдарының докторы	профессор
Исмағұлова Баян Хамзаққызы	филология ғылымдарының докторы	профессор
Калдаяков К.К.	филология ғылымдарының докторы	
Мыңбаев Нұрлан Жақыпұлы	филология ғылымдарының докторы	
Темиргазина Зифа Какбаевна	филология ғылымдарының докторы	
Тілеубердиев Болатбек Мақұлбекұлы	филология ғылымдарының докторы	профессор
Баркибаева Рымгүл Раштайқызы	педагогика ғылымдарының кандидаты	доцент
Нурсейтова Әлия Қасымжановна	педагогика ғылымдарының кандидаты	доцент
Сәрсембаева Арайлы Әлібекқызы	педагогика ғылымдарының кандидаты	қауымдастырылған профессор
Әбутәліп Орынғазы Мұратұлы	филология ғылымдарының кандидаты	доцент
Исмаилова Ғайнигүл Қабидуллақызы	филология ғылымдарының кандидаты	доцент

3.3-кестенің жалғасы

1	2	3
Құлманов Сәрсенбай Қуантайұлы	филология ғылымдарының кандидаты	доцент
Қапалбек Бижомарт Сейсенбекұлы	филология ғылымдарының кандидаты	
Оспанова Баянды Рамазанқызы	филология ғылымдарының кандидаты	
Сейтжанов Зуфар Нурсапович	филология ғылымдарының кандидаты	профессор
Фазылжанова Анар Мұратқызы	филология ғылымдарының кандидаты	

Төменде мониторингтің сегізінші, тоғызыншы және оныншы бөлімдері бойынша ақпарат үштілді білім беру проблемасына тікелей қатысы бар ғылыми-зерттеу жұмыстарын орындаған ұйымдар бойынша баяндалған.

1. Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік техникалық университеті¹²

Осы университеттің базасында екі жоба орындалды, екі жұмыстың да ғылыми жетекшісі Сәрсембаева Арайлы Әлібекқызы:

1.1 «Қазақстан Республикасы жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде шетел тілдерін оқытудың инновациялық тәсілдері»;

1.2 «№ 82-422-16 Тау-кен-металлургия мамандықтарының бейіні бойынша шетел тілдерін кәсіптік бағдарлы оқытудың ғылыми-теориялық және ресурстық практикалық базасын дайындау».

1.1 жобасы бойынша 3 оқулық/оқу құралы және 3 ғылыми-әдістемелік құрал **жарық көрді:**

1. Горбань Е.Е. Сборник тестовых заданий по иностранному языку для поступающих в магистратуру и докторантуру (программа для ЭВМ) ВКГТУ.- Усть-Каменогорск, 2013.-345 с. (ЭУП);

2. Ерохина Л.Н. "Five Countries and Styles" (программа для ЭВМ) ВКГТУ.- Усть-Каменогорск, 2014.-300 с. (ЭУП);

3. Токтарғалиева К.М. English e-Reader для студентов очной формы обучения с применением ДОТ (Электронный курс)

4. Токтарғалиева К.М. THE REPUBLIK OF KAZAKHSTAN для студентов очной формы обучения с применением ДОТ (Электронный курс).

1. Ерохина Л.Н. Становление высшего образования в США. Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-300с. ISBN 978-601-208-225-8;

¹² Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Сәрсембаева Арайлы Алибековна

2. Ерохина Л.Н. Практикум по информативному переводу. Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-318с. ISBN 978-601-208-22418;

3. Ерохина Л.Н. Palette of Five Countries and Styles Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-267с. ISBN 978-601-208-220-3.

1.1 жобасы бойынша алынған нәтижелердің **жаңалығы** мынада:

– тұңғыш рет шетел тілдерін оқыту жүйесінде инновациялық тәсілдер, технологиялар, әдістер мен амалдарды енгізу және қолданудың педагогикалық шарттары анықталды;

– «Тұлғалық бағдарлық тәсіл негізінде техникалық ЖОО-да шетел тілі бойынша студенттердің өзіндік жұмысын ұйымдастыру моделі» дайындалды;

– ШТ оқытудың инновациялық тәсілдері негізінде әдістемелік нұсқаулар, жұмыс оқу бағдарламалары, силлабустар, электрондық оқулықтар, қашықтықтан оқыту курстары дайындалды.

Жұмыс авторлары осы нәтижелерді тілдік емес жоғары оқу орындарында ағылшын тілін деңгейлеп меңгеру үшін қолдануды **ұсынады** (тұтынушының тұрмыстық, білім беру, ғылыми инновациялық деңгейлердегі дәрежесі, себебі бұл академиялық ұтқырлықты арттыру, ЖОО ғылыми әлеуетін көтеру, жоғары кәсіби білім беру жүйесінде мультитілдік орта құру үшін өте тиімді деп саналады).

1.2 жобасы бойынша 1 монография, практикалық сабақтарға арналған 5 әдістемелік нұсқаулық және 2 нормативтік құжат **жарық көрді:**

1. Сарсембаева А.А. Личностно-ориентированный подход в организации самостоятельной работы: обучение иностранным языкам в техническом вузе. Монография LAP Lambert Academic Publishing. Saarbruecken. Deutschland (ISBN 978-3-659-88283-8).

2. Модульные учебные программы по дисциплинам: «Профессионально-ориентированный иностранный язык (английский) язык – 4»;

3. Дистанционный курс «Профессионально-ориентированный иностранный (английский) язык» для специальности «Горное дело» https://www.do.ektu.kz/Protected/SDO/|Course/Details.aspx?CourseToTermDistributionsID_-12628

1.2 жобасы бойынша алынған нәтижелердің **жаңалығы** мынада:

– Тілдік емес мамандықтардың студенттерін шетел тіліне кәсіптік бағдарлық оқытудың әдіснамалық базасы жасалды;

– «Тілдік емес мамандықтардың студенттерін шетел тіліне кәсіптік бағдарлық оқыту моделі» дайындалды және оқу процесіне енгізілуде. Дайындалған модель мақсаттық (тілдік емес ЖОО-да шетел тілін оқыту мақсаттары мен міндеттері), мотивациялық (ШТКБ оқытудағы түрткілер және мотивация), мазмұндық (оқу материалы), процессуалдық (оқыту әдістері, формалары мен құралдары) блогынан тұрады;

– Әдістемелік нұсқаулықтар, модульдік оқу бағдарламалары, силлабустар, «Тау-кен ісі» мамандығы бойынша «Кәсіптік бағдарлық шетел (ағылшын) тілі» қашықтықтан оқыту курсы дайындалды. Курс ШТ оқытудың инновациялық тәсілдері негізінде қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша әзірленді және

дәрістер, таныстырулар, бейнематериалдар, өзіндік жұмысқа арналған тестік және практикалық тапсырмалар, аралық және қорытынды қайталаудан тұрады.

2.2 жобасы бойынша көрсетілген нәтижелерді тілдік емес жоғары оқу орындарында келесі мақсаттарда қолдану *ұсынылады*

– ҚР ЖОО-да тілдерді оқыту мен зерделеудің бар тәжірибесіне салыстырмалы талдама жүргізу;

– тілдік емес мамандықтардың студенттерін шетел тіліне кәсіптік бағдарлық оқытудың бірыңғай әдіснамалық базасын құру;

– тілдік емес мамандықтардың студенттерін шетел тіліне кәсіптік бағдарлық оқыту моделін жасау;

– шетел тілдерін оқытудың әлемдік тәжірибесін енгізу.

Авторлардың пайымынша, академиялық ұтқырлықты арттыру, ЖОО-ның ғылыми әлеуетін көтеру, жоғары кәсіптік білім беру жүйесінің мультитілдік саласын құру қажеттілігі осындай ұсыныс жасауға негіз болады.

2. С.Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік университеті¹³

Аталған университет базасында Ердембеков Бауыржан Амангелдіұлының жетекшілігімен «Шығыс Қазақстан облысының туристік орындарына лингвистикалық елтанушылық саяхат» кешенін дайындау» атты бір жоба орындалды

Осы жоба бойынша әдістемелік ұсыныстар мен сөздіктен тұратын «Шығыс Қазақстан облысының туристік орындарына лингвистикалық елтанушылық саяхат» оқу-әдістемелік кешені дайындалды және *жарық көрді*.

Бұл нәтиже С.Аманжолов атындағы ШҚМУ көлемінде *енгізілді*.

Алынған нәтижелердің **жаңалығы** төмендегілермен байланысты:

– жүргізілген ғылыми зерттеулердің нәтижесінде зерттелетін проблемалар шеңберімен қандай да бір байланысты отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектері талданды;

– шет елдердің мысалында өңірді дамытудың айқын сипаты және бейнелік саясатты іске асыру ерекшеліктері анықталды;

– туризм саласын дамытудың шетелдік моделі талданды, бейнелік өнімдерді жасау ерекшеліктері ашылды;

– лингвистикалық елтанулық лексикография теориясы зерделенді;

– лингвистикалық елтанулық лексикографияның негізгі қағидалары анықталды;

– лингвистикалық елтанулық лексиканы лингвистикалық мәдениеттанулық зерделеудің отандық тәжірибесі жинақталды;

– этномәдени таңбаланған лингвистикалық елтанулық лексикалық бірліктер анықталды және талданды;

¹³ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Ердембеков Бауржан Амангельдыевич
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Кувандықов Алибек Усербаевич

– лексикографиялық дереккөздерінде лингвистикалық елтанулық лексикалық бірліктерді лингвистикалық мәдениеттанулық қайта таныстыру тәсілдері анықталды;

– лингвистикалық елтанулық сөздік құрастырудың тұжырымдамасы дайындалды;

– туристік мәтіндердің (сөздік мақалалардың) құрылымы мен мазмұны анықталды;

– ШҚО географиялық атауларының және географиялық терминдерінің қысқаша топонимикалық сөздігі құрастырылды;

– үштілді білім беруді енгізу мақсатында қазақ, орыс және ағылшын тілдеріне аударуға арналған мәтіндік материал дайындалған.

Жобаны орындаушылардың пікірінше, бұл нәтижелер ЖОО, колледждер, мектептердегі оқу процесінде, сондай-ақ туристік салада келесі мақсаттарда **қолданылуы мүмкін:**

– ШҚО бойынша туристер үшін ақпараттық өнімдер – экспресс-гид кешенін жасау;

– ШҚО туристік әлеуеті туралы ақпаратты өзектендіру;

– дұрыс (позитивті) бейне қалыптастыру;

– саланың PR-саясатын сауатты жүргізуге ықпал ету;

– туризм нарығында облыстың бәсекеге қабілеттілігін арттыру және өңірде туризм легін өсіру.

ҒЗЖ авторларының пікірінше, мұндай ұсынымдарға негіз болу үшін:

– туристік, бейнелік, лингвистикалық елтанулық жобалар дайындаудың теориялық әдіснамалық негіздерін зерттеу;

– үштілді білім беруді енгізу мақсатында мәтіндік материалды қазақ, орыс және ағылшын тілдеріне аударуды жүзеге асыру;

– әлемдік туризм бизнесінде ұқсас өнімдер жасау тәжірибесін зерделеу және жалпылау,

– кешен жасаудың әдіснамалық және технологиялық ұстанымдарын анықтау;

– кешенге қосу үшін ШҚО-дағы негізгі туристік орындарды анықтау;

– материал жинау үшін белгіленген орынға мамандардың экспедициясын ұйымдастыру;

– кешеннің ақпараттық негізі ретінде мәтіндік материалдарды іріктеу және дидактикалық ұйымдастыру қажет.

3. Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті¹⁴

Бұл университет базасында үштілді білім беру саласында Исмаилова Гайнигүл Қабидуллақызының жетекшілігімен «Көптілділік – жоғары мектеп жүйесіндегі заманауи білім беру басымдықтарының бірі» атты бір жұмыс орындалды.

¹⁴ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Исмаилова Гайнигүл Кабидуллиновна
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Кадырова А.К.

Зерттеу нәтижелері 11 ғылыми мақалада, оның ішінде 1 мақала – нөлдік емес импакт-факторы бар халықаралық басылымда, 3 мақала – РИНЦ импакт-факторы бар, 6 мақала – ҚР БҒМ Ғылым комитеті ұсынған басылымдарда, 1 мақала – республикалық ғылыми-практикалық конференция жинағында; 2 оқу құралы, 2 оқу-әдістемелік құрал, 1 монография; 6 ОӘК *жарық көрді*, атап айтсақ:

- «Казахстан. Восточный Казахстан. Семей» оқу құралы;
- күндізгі бөлім студенттеріне арналған оқу құралы «Полиязычный подход в изучении дисциплины «Введение в языкознание»;
- көптілді топтардың студенттеріне арналған оқу-әдістемелік кешен «Формирование сельскохозяйственного тезауруса для студентов аграрных специальностей»;
- «Формирование технического тезауруса для студентов технических специальностей» оқу-әдістемелік кешені;
- «Современные подходы в образовании (на английском языке) для студентов педагогических специальностей» оқу-әдістемелік кешені;
- «Профессионально-ориентированный иностранный язык (уровень С1)» оқу-әдістемелік кешені;
- «Полиязычное образование в системе высшей школы» монографиясы.

Барлық нәтижелер «Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті» базасына *енгізілген*.

Зерттеу нәтижелерінің *жаңалығы* семантикалық-қызметтік тілдік жүйе белгілі бір тақырыптық минимум шеңберінде алғаш рет үш тілде бірдей қарым-қатынас жасау білігі түсіндірілетін, көптілді құзыреттілік қалыптастыру бірлігі ретінде көрсетілуінде. Зерттеудің ғылыми-техникалық деңгейі тілдік білім беру, лингвистикалық дидактика, менеджмент саласындағы ғылыми әзірлемелердің және әлеуметтану, педагогикадағы мониторинг жүйелерінің жиынтығымен келісілген.

Мысалы, «Полиязычное образование в системе высшей школы» монографиясында респонденттердің пікірлері, сауалнамалары, статистикалық деректерді өңдеу және талдау, тестілеу, Шәкәрім атындағы МУ және Қазақстандағы ЖОО көптілді білім беру жағдайы мен одан әрі дамытуына мониторинг жүргізілді.

«Methods of experimental work in agronomy» оқу құралында зерттеуді жоспарлаудың қазіргі әдістері қысқаша сипатталған, тәжірибе жасаудың негіздері және тәжірибе телімдеріндегі агротехниканың ерекшеліктері қарастырылған, есеп пен бақылаудың сәйкестендірілген әдістемесі келтірілген. Құрал жоғары оқу орындарындағы агрономия және биология мамандықтары бойынша білім алушыларға арналған және оқу процесінде қолданылады.

Ағылшын тілінде жазылған «Regional Economy/ manual» оқу құралында өңірдің экономикасы Қазақстан аймақтарының қазіргі мамандануы тұрғысынан қарастырылады, сондай-ақ аймақтың экономикасы біртұтас шаруашылық кешені, Қазақстан аймақтарының қазіргі мамандануы ретінде қарастыратын экономиканы аймақтандырудың жағдайы мен алмасу перспективасының

теориялық негіздері ашылады, аймақтық жүйелердің одан әрі реформалаудың стратегиялық бағыттары зерделенеді.

Студенттердің көптілді топтары үшін дайындалған оқу-әдістемелік кешендері аграрлық, жаратылыстануғылыми, инженерлік, экономикалық және педагогикалық бағыттардың топтарында оқу процесін қамтамасыз етеді.

Жоба жетекшісі аталған ғылыми зерттеудердің нәтижелері жоғары оқу орындарына жоғары мектеп жүйесі болашақ мамандарының кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру мақсатында *ұсынуға болады деп санайды*.

Бұл, автордың пікірінше, жоғары мектеп жүйесінде көптілді білім беруді одан әрі дамытуда тиімді.

4. Қазақ мемлекеттік қыздер педагогикалық университеті¹⁵

Аталған университет базасында «Филологиялық білім беру мазмұнын жетілдірудің ғылыми-әдіснамалық негіздері көпмәдениетті тұлға қалыптастыру шарты ретінде» тақырыбында бір ғылыми жоба орындалды, ғылыми жетекшісі – Жумагулова Валентина Ивановна.

Зерттеу нәтижелері бойынша «Содержание филологического образования в условиях формирования поликультурной личности: методология, теория, практика» атты монография *жарық көрді*.

Нәтижелердің *жаңалығы*:

- Алғаш рет филологиялық білім беру, оның ішінде мәдениаралық білім мазмұнын құрылымдау мен қағидаларына іріктеу және талдау жүргізілді
- білім беру стандарттарын қалыптастыру жүйесіне талдау жасалды;
- ЖОО бакалавр филологтарын даярлауға арналған орыс тілі және әдебиет бойынша білім беру бағдарламалары, оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендерінің жобалары дайындалды.

Зерттеу барысында алынған барлық қорытынды бір ЖОО –

ҚазМҚПУ масштабында енгізілді.

Авторлар зерттеу нәтижелерін жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру саласында жұмыс берушілермен, жоғары филологиялық білім беру саласы қызметкерлерімен жұмыста көптілді білім беру мен көпмәдениетті тұлға қалыптастыруды ескере отыра қолдануды ұсынады, себебі тілдердің үштұғырлығының мемлекеттік саясатын іске асыру, көптілді тұлға қалыптастыру, бәсекеге қабілеттілікті арттыру, әлемдік білім беру кеңістігіне кірігу жағдайында жоғары және жоғары оқу орнынан кейін филологиялық білім беруді одан әрі жаңарту және жетілдіру қажет.

Осыған орай, филологиялық білім беру мазмұнын жаңартудың ғылыми-әдіснамалық негіздерін халықаралық талаптарға сәйкес дайындау тұтас алғанда еліміздің білім беру жүйесі мен экономикасын дамытудың басым бағыттарының бірі болып табылады.

5. Қ.И.Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу

¹⁵ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Ханкишиева Э.М.
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Алиев Б.А.

университеті¹⁶

Аталған университет базасында «Оқыту телевизиясының контенті ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді жүзеге асыру құралы ретінде» тақырыбында бір ғылыми жоба орындалды, ғылыми жетекшісі – Баркибаева Рымгүл Раштайқызы.

Зерттеу нәтижелері бойынша екі оқулық, бір оқу құралы және бір нормативтік құжат *жарияланды*:

– арнайы курсқа арналған оқулық «Полилингвальное образование: русский язык в контексте диалога культур». – Алматы, 2013.- 201с.;

– оқулық «Триединство языков в контексте диалога культур» (на материале русского, казахского и английского языков). – Алматы, 2016 – 187 с.;

– ғылыми-әдістемелік құрал «Учебное телевидение РК: образовательный контент как фактор формирования интеллектуальной нации». – Алматы, 2016 – 164 с.;

– «Концепция создания контента учебного телевидения РК».

Зерттеу нәтижелері жоғарыда аталған оқу бейнефильмдерін эксперименттік апробациялау шеңберінде Қ.Сәтпаев атындағы ҚазҰТУ, Шәкәрім атындағы СМУ, Алматы және Семей қалаларының жекелеген мектептерінің бірлескен жүйесі масштабында *енгізілген*.

Алынған нәтижелердің *жаңалығы*:

– оқыту телевизиясының контенті алғаш рет еліміздің зияткер элитасын қалыптастыру мақсатында қарастырылады;

– жасалған оқыту телевизиясы ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді іске асыру құралы ретінде қарастырылады.

Жоба авторлары практикада қолдану үшін өз зерттеулерін Қазақстан Республикасы жалпы білім беретін мектептердің өкілдеріне жастарда патриотизм, толеранттылық сезімін тәрбиелеу, олардың зияткерлік танымын кеңейту мақсатында ұсынады, себебі:

– жастардың рухсыздығы, олардың басым көпшілігінде өз және өзге мәдениеттердің құндылықтары туралы білімдерінің таяздығы байқалады;

– контентті қазіргі талаптарға сәйкес өнімдермен толықтыру мен жаңартудың аса қажеттілігі бар.

6. Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті¹⁷

Осы университет базасында Жетпісбаева Бахытгүл Асылбекқызының жетекшілігімен үш жоба орындалды, атап айтқанда:

6.1 «Мектеп-ЖОО» жүйесінде көптілді білім беру сабақтастығын ғылыми әдістемелік қамтамасыз ету»

6.2 «Шетел тілдерін ерте жастан оқытуды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету»;

¹⁶ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Баркибаева Рымгүл Раштаевна
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Орунханов Мурат Кадесович

¹⁷ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Жетпісбаева Бахытгүл Асылбековна
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Кубеев Е.К.

6.3 «Көптілді білім беру жағдайында инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығын ғылыми-әдістемелік қолдау (колледж-жоо)».

6.1 зерттеу нәтижелері бойынша екі әдістемелік ұсыныс *жарияланды*:

– «Организационно-педагогические условия взаимодействия субъектов непрерывного полиязычного образования» (Караганда; Изд-во КарГУ, 2013.– 80с.);

– «Комплекс научно-методических рекомендаций по реализации принципа преимущества полиязычного образования в системе «школа-вуз», включающий научно-методические рекомендации по разработке учебно-методических комплексов для полиязычного образования по формированию языковой образовательной среды, по реализации уровневой модели обучения языкам»

Зерттеу нәтижелері Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ және Н.Нұрмақов атындағы Облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп-интернаты масштабында *енгізілді*.

Нәтижелердің *жаңалығы* төмендегілермен анықталады:

– Қазақстанда көптілді білім беруді дамытудың негізгі стратегиялық желілері анықталды, Қазақстан мектептері мен ЖОО-да көптілді білім берудің қазіргі жағдайына сипаттама берілді;

– үздіксіз көптілді білім беруді негіздеудің теориялық алғышарттары анықталды, көптілді білім берудің педагогикалық тезаурусы негізінде түсіндірмелі аппарат дайындалды, көптілді білім берудің үздіксіздігі мен сабақтастығының арақатынасын орнатуға мүмкіндік беретін, бірінші түсініктің шынайылығы екінші түсініктің сенімділігімен және айқындылығымен келісілген жағдайда олардың өзара берік байланысымен анықталады; үздіксіз білім беру әрбір білім беру сатысында білім берудің үздіксіздігін қамтамасыз ету үшін жүйенің барлық компоненттерінің (мақсаттары, міндеттері, мазмұны, әдістері, құралдары, формаларының) байланысы, келісілуі және перспективасы ретінде қабылданады, ал сабақтастық алғашқы сәттен бастап үздіксіз білім беру жүйесінің негізіне қаланған қағида болып табылады;

– үздіксіз көптілді білім берудің кіріктірілген мақсаттарын, міндеттерін, қағидаларын, мазмұнын көрсететін және нәтижелерінің деңгейлері бойынша сараланған үздіксіз көптілді білім берудің педагогикалық моделі дайындалды;

– үздіксіз көптілді білім беру субъектілерінің өзара әрекетінің ұйымдастыру-педагогикалық шарттарының мәні «мектеп-жоо» жүйесінде көптілді білім берудің сабақтастық қағидасын іске асырумен байланысты педагогикалық мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған көпдеңгейлі кешендердің (білім беру жүйесінде оқытудың дидактикалық бірлігінен бастап басқару құрылымына дейін) табиғи жиынтығы ретінде анықталды;

– «мектеп-жоо» жүйесінде көптілді білім берудің сабақтастық қағидасын іске асыру бойынша ғылыми-әдістемелік ұсыныстар кешені дайындалды.

Зерттеу қорытындыларын ҚР ЖОО-да және мектептерінде тілдерді (қазақ, орыс, ағылшын) оқытудың сабақтастығын қамтамасыз ету мақсатында қолдану ұсынылады, себебі жобаның нәтижелері көптілді білім беру жүйесін

жетілдіруге бағытталған, себебі ғылыми-әдістемелік ұсыныстар көптілді білім беру бағдарламасын жүзеге асыратын ЖОО және мектеп басшылары, ЖОО ғылыми-әдістемелік және оқу-әдістемелік қызметтерінің, білім беру органдарының, мектептердің (ғылыми-әдістемелік кеңестер, мұғалімдердің әдістемелік бірлестіктері және т.б.) басшылары, ЖОО оқытушылары мен мектеп мұғалімдері ретіндегі мақсатты адресаты болады.

6.2 зерттеулерінің қорытындысы бойынша жарық көрді:

– ғылыми-әдістемелік құрал «Английский алфавит в картинках для начальной школы» (Қарағанда, Изд-во ҚарГУ, 2015 - 138с.);

– ғылыми-әдістемелік құрал «Словарь в картинках для начальной школы» (Қарағанда, Изд-во ҚарГУ, 2015 - 146с.);

– ғылыми-әдістемелік құрал «Английская грамматика в картинках для начальной школы» (Қарағанда, Изд-во ҚарГУ, 2015 - 92с.);

– Қарағанды қаласы бастауыш мектептеріне арналған ағылшын тілінен ОӘК пайдалану бойынша әдістемелік құрал (ҚарМУ баспасы, 2016 – 26 б.);

– интерактивті тақтаны пайдалану бойынша әдістемелік ұсыныстар «Английский язык для учащихся младших классов»;

– ағылшын тілінен 5-6 жастағы балаларға арналған дамыта оқыту бағдарламаларын пайдалану бойынша әдістемелік ұсыныстар «English with Sheep Lamby»;

– сондай-ақ «Методика раннего обучения иностранным языкам».

Зерттеу нәтижелері мектептер және бала-бақшалар желісі, атап айтқанда Қарағанды қаласындағы №77 жалпы білім беретін мектеп-бала-бақша кешені, №3 гимназиясы, №16 «Алтынай» бала-бақшасы *масштабында енгізілді*.

Зерттеулердің **жаңалығы** төмендегілермен анықталады:

– Қазақстандағы мектепке дейінгі және орта білім беру ұйымдарында шетел тілдерін ерте жастан оқытудың ағымдағы жағдайы зерттелді;

– шетел тілдерін ерте жастан оқытудың шетелдік тәжірибесі зерттелді;

– шетел тілдерін ерте жастан оқытуды енгізудің ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттары дайындалды;

– шетел тілдерін ерте жастан оқыту тұжырымдамасы дайындалды;

– шетел тілдерін ерте жастан оқытуды 1-кезеңде (шетел тілдерін мектепке дейін оқыту) іске асыруды дидактикалық қамтамасыз ету ретінде 5-6 жастағы балалар үшін «English with Sheep Lamby» ағылшын тілін дамыта оқыту бағдарламасы дайындалды. Бұл бағдарлама 5-6 жастағы балалар үшін ұлттық контент, ҚР мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басқа «пәндік бағдарламаларымен» байланыс және мектепке дейінгі және кіші мектеп жасындағы балаларды шетел тіліне оқытудағы сабақтастық қағидалары ескеріле отырып дайындалды, ол осы жастағы балалар үшін өзекті болып табылатын қызмет түрлерін ұйымдастыруға негізделген коммуникативтік тапсырмалар жүйесінен тұратын оқытуда тұлғалық-қызметтік және коммуникативтік-құзыреттілік тәсілдерді ескере отырып, шетел тілдерін ерте жастан оқыту саласындағы қазіргі зерттеулерге негізделген және оқу сабақтарын ойын сюжеті түрінде құру көзделген.

Зерттеу нәтижелерін әдістемелік сауатты ұйымдастыру мектепке дейінгі беру ұйымдарында және бастауыш мектепте ағылшын тілін ерте жастан оқытуды дидактикалық қамтамасыз етуді жетілдіру үшін қолдану **ұсынылады**, себебі зерттеу нәтижелерін қолдану ағылшын тілін ерте жастан оқыту процесін әдістемелік сауатты ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Ұсынылған дидактикалық бірліктер үшін оларды қолдану жөніндегі тиісті әдістемелік ұсыныстар берілген.

6.3 зерттеулерінің қорытындысы бойынша **жарық көрді**:

– «Иностранный язык для технических специальностей колледжей» пәнінің ОӘК;

– «Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей» пәнінің ОӘК;

– «Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов» пәнінің ОӘК;

– «Техника перевода научно-технической литературы» пәнінің ОӘК;

– «Академический иностранный язык для технических специальностей вузов» пәнінің ОӘК;

– «Иностранный язык для технических специальностей колледжей» пәнінің типтік оқу бағдарламасы;

– «Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей» пәнінің типтік оқу бағдарламасы;

– «Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов» пәнінің типтік оқу бағдарламасы;

– «Техника перевода научно-технической литературы» пәнінің типтік оқу бағдарламасы;

– «Академический иностранный язык для технических специальностей вузов» пәнінің типтік оқу бағдарламасы.

Зерттеу нәтижелері Саран гуманитарлық-техникалық колледжінің масштабында **енгізілді** (Саран қ., Қарағанды облысы).

Зерттеулердің **жаңалығы** төмендегілермен анықталады:

– инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығының құрылымы көптілді білім беруге көшуді ескере отырып, теориялық тұрғыдан негізделді, бұл зерттеудің келесі кезеңінде оның жаңа мазмұнын құрылымдауға мүмкіндік береді;

– инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығының бойынша мақсаттары, міндеттері, мазмұны, әдістері, қағидалары кіріктірілген және деңгейлер бойынша сараланған инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығының теориялық моделі әзірленді, ол инженер кадрларды «ЖОО-колледж» жүйесінде үздіксіз тілдік дайындау проблемасын одан әрі зерттеудің бастапқы ұстанымын анықтауға мүмкіндік береді;

– ҚР инженер кадрлардың үздіксіз тілдік дайындығының тұжырымдамасы әзірленді, ол осы дайындықтың құрылымын және мазмұнын тұжырымды негіздеуге және инженерлік білім беруді халықаралық стандарттарына сәйкес диверсификациялаудың механизмін қамтамасыз етуге бағытталған;

– ҚР ЖОО-да және колледждерінде инженер кадрлардың тілдік дайындығының жаңа мазмұны жобаланды; «Иностранный язык для технических специальностей колледжей», "Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей", "Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов", "Техника перевода научно-технической литературы", "Академический иностранный язык для технических специальностей вузов" жаңа пәндерінің типтік оқу бағдарламалары мен ОӘК халықаралық еңбек нарығының талаптарына сәйкес инженер кадрлардың тиісті құзыреттіліктерін қалыптастыруға бағытталған. Аталған пәндерді оқыту болашақ инженерлердің академиялық ұтқырлығын арттыратын, колледждер мен ЖОО түлектерінің мансабының өсуіне ықпал ететін тілдік дайындығын жетілдіруге, олардың мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелерін ЖОО және колледждерде қолдану техникалық мамандықтарда білім алушылардың тілдік дайындығын жетілдіру және колледждер мен ЖОО (ағылшын тілін оқыту) арасындағы тілдік дайындықтың сабақтастығын қамтамасыз ету үшін ұсынылады, себебі бүгінгі таңда Қазақстанда көптілді білім берудің өзіндік жүйесі қалыптасқан, ол қазақстандық жоғары оқу орындарында инженерлік білім беру мәнмәтінінде ағылшын тілін оқытуды ерекше өзекті етеді. Бұл Болон процесінің параметрлерін енгізумен, инженерлік мамандықты халықаралық деңгейде тану мен жоғары білім беру сапасының ішкі және сыртқы кепілдігінің ұлттық жүйесін дамыту міндеттерімен байланысты. Инженерлік білім беру аспектісі ғана Қазақстан Республикасы Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан -2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» халыққа Жолдауында: «... халықаралық үлгідегі куәліктер беру арқылы инженерлік білім беруді және заманауи техникалық мамандықтар жүйесін дамытуды қамтамасыз ету» атап көрсетті, сондай-ақ жоғары білім берудегі әлемдік трендтермен белгіленді.

Әлемдік практикада евроинженер дайындаудың ең үздік тәжірибесінің арақатынасын инженерлік білім берудің Еуропалық стандарттарына сәйкес орнатылатыны белгілі. Қазақстан үшін оқушылар мен ЖОО студенттеріне шетел тілдерін, бірінші кезекте ағылшын тілін оқыту арқылы ғана осы стандарттардың деңгейлеріне шығу мүмкін.

7. А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті¹⁸

Осы университет базасында Нурсейтова Әлия Қасымжанқызының жетекшілігімен «Орыс тілі сабақтарында көптілді студент тұлғасының коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру» атты жоба орындалды.

Зерттеу нәтижелері бойынша **жарық көрді:**

– «Русский язык». Уровень В2 оқу-әдістемелік құрал (ИОЦ "Білім орталығы" КГУ им.А.Батурсынова. Костанай, 2013);

¹⁸ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Нурсейтова Алия Қасымжановна
Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Исмаилов Арман Оразалиевич

– «Культура русской речи» әдістемелік ұсыныстар (Қостанай, 2015г.).

Зерттеу нәтижелері А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті масштабында *енгізілді*.

Зерттеу нәтижелерінің *жаңалығы* – тілдік пәндер бойынша ОӘК үйлестіруін анықтауда, қазақ, орыс, ағылшын тілдері арасындағы пәнаралық байланыстарды анықтауда.

Зерттеу нәтижелерін «Русский язык» пәнін тілдік емес мамандықтардың студенттерінің аудиториясында оқыту үшін қолдану, себебі қазақ тобы студентінің орыс тілі сабақтарында көптілді тұлғаның коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыру жолдарын айқындау қажеттілігі бар.

8. Павлодар мемлекеттік педагогикалық институты¹⁹

Аталған ЖОО базасында «Қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептер үшін ағылшын тілінде биология бойынша электрондық оқулықтарды дайындау» тақырыбында бір ғылыми жоба орындалды, ғылыми жетекшісі – Темиргазина Зифа Какбаевна.

Зерттеу нәтижелері бойынша *жарық көрді*:

– биология оқулығы орыс тілінде оқытатын мектептердің 7-сыныптары үшін, ағылшын тілінде;

– биология оқулығы орыс тілінде оқытатын мектептердің 8-сыныптары үшін, ағылшын тілінде;

– қазақ тілінде оқытатын 7-8 сыныптардың оқушылары үшін биология пәнінен электрондық оқулық құрастыруда жұмыс жүргізілуде.

Зерттеу нәтижелері аймақта Павлодар және Екібастұз қалалары мектептері желісінің *масштабында енгізілді*.

Нәтижелердің *жаңалығы* ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың орта мектептердің алдына жаратылыстану-математикалық бағыттардың пәндерін ағылшын тілінде оқытуға көшіру міндеттерін шешумен тікелей байланысты, ол өз кезегінде орта мектеп түлектерінің әлемдік білім беру кеңістігінде бәсекеге қабілеттіліктерін арттырады және олардың жаһандық әлемге бейімделуіндегі мүмкіндіктерін кеңейтуімен анықталады. Жоба инновациялық сипатта, себебі ол оқу процесінде қолданылатын компьютерлік бағдарлаудың қазіргі интерактивті әдістеріне сүйенеді және осыған орай басқа бағдарламалық өнімдердің алдында бәсекелестік артықшылықтарына ие, себебі елімізде орта білім беруде мұндай электрондық оқулықтардың баламасы жоқ.

Зерттеу нәтижелері ҚР жалпы білім берудің мемлекеттік стандарттары бойынша жұмыс жасайтын, жаратылыстану-математикалық циклының пәндерін үштілде оқытуды енгізумен айналысып жатқан Қазақстандағы барлық ЖОМ қолдану ұсынылады, себебі ҚР МЖМБС ескерілген қазақ тілінде оқытатын мектептерде ағылшын тіліндегі биологиядан электрондық оқулықтар (7-8 сыныптар) ең алдымен мақсатты топқа – биология пәнінің мұғалімдері мен 7-8 сыныптардың оқушыларына арналады. Қазақстандық мектептер үшін ағылшын тілінде биологиядан электрондық оқулықтар құрастыру қағидаларын

¹⁹ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Темиргазина Зифа Какбаевна

алдағы уақытта жаратылыстану-математикалық циклының басқа пәндері: физика, химия, математика және т.б. бойынша ЭО қрастыруда қолдануға болады. Сәйкесінше, бұл қағидалар ең алдымен Қазақстанның, сонан кейін ТМД ғылыми-әдістемелік қауымдастығына таратуды және түсіндіруді талап етеді.

9. М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті²⁰

М.Әуезов атындағы ОҚМУ базасында төрт жоба орындалды:

9.1 «Қазақтың топонимикалық жүйесі мен әлем бейнесі өзге тілді орта жағдайындағы орталықазиялық өңірі материалында (тарихи-лингвистикалық, мәдениеттанушылық, өлкетанушылық көріністері)» – жетекшісі: Мыңбаев Нұрлан Жақыпұлы;

9.2 «Ұлттық тілде оқытатын мектепте көптілділікті оқытудың бейімделген моделін дайындау және іске асыру» – жетекшісі: Алметов Негматжан Шадиметұлы;

9.3 «Көптілді білім беру жағдайында агроөнеркәсіп мамандықтары студенттерінің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту» – жетекшісі: Қалдаяқов К.К.;

9.4 «Көптілділік жағдайында студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту үшін NBIC-конвергенцияның жаңа бағыты негізінде электрондық оқулық дайындау» – жетекшісі: Қалдаяқов К.К.

9.1 зерттеу нәтижелері бойынша жарық көрді: бір оқу құралы, 9 терминологиялық сөздік, бір ғылыми-әдістемелік құрал, 13 әдістемелік ұсыныстар және нұсқаулық, 4 кейстер жинағы, 2 сөздік-анықтамалық, 3 типтік оқу бағдарламалары:

– Электрондық оқу құралы «English» для студ.1-го курса агропромышленных специальностей (Жорабекова А.Н.);

– «Словарь нефтехимических терминов. Трехязычный учебно-терминологический словарь» (Калдыкозов Е.К., Калдыкозова С.Е.);

– «Терминологический словарь для студентов специальностей 5В070400 (ВТиПО), 5В070300 (ИС)» (Калдыкозова С.Е., Дробязко Н.В.);

– Электрондық оқулық «Русско-казахская лексикография для студентов всех специальностей» (Лесбекова С.Е.)

– «Терминологический русско-казахский словарь для студентов специальностей 5В042000 (Архитектура), 5В052100 (Дизайн)» (Ахметова А.К., Темирханова Б.С.)

– «Русский профессиональный язык. Профессия-ветеринар. Учебно-терминологический словарь для студентов» (Турсунов А.Н., Калдыкозова С.Е., Умурзакова М.А.);

²⁰ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Мынбаев Нурлан Жакипович, Калдаяқов К., Тілеубердиев Б.М., Калдыкозова С.Е., Макулбек А.Б., Жорабекова А.Н.

Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Сатаев Марат Исакович Калдаяқов К., Тілеубердиев Б.М., Калдыкозова С.Е., Жорабекова А.Н.

- «Русский профессиональный язык. Учебно-терминологический словарь для студентов по специальности агрономия» (Турсунов А.Н., Калдыкозова С.Е., Умурзакова М.А.);
- «Русско-казахский терминологический словарь по биотехнологии» (Джаксылыкова Ф.З.);
- «Трёхязычный англо-казахско-русский, немецко-казахско-русский терминологический словарь для студентов гуманитарных специальностей» (Шохахов и коллектив авторов);
- «Многоязычный англо-русско-казахский терминологический словарь терминов. Автомобильные и машиностроительные специальности»;
- «Особенности формирования, специфика функционирования казахской топонимической системы и картины мира в иноязычном окружении» ғылыми-әдістемелік құралы;
- Гуманитарлық мамандықтар магистранттарына арналған ағылшын тілінен лексика және грамматика бойынша оқу-әдістемелік құралы (Елчиева С.Н., Нұрымбетова А.А.);
- Орта мектепте топонимикалық материалды оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар;
- Гуманитарлық мамандықтар магистранттары үшін ағылшын тілінен практикалық сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар;
- Methodical Instruction for the agricultural specialty 5B080500 . Water resources (Еспенбетова П.А.);
- Methodical Instruction for veterinarian students (Бейсенова Г.А.);
- Methodical Instruction for Agro-chemistry and Soil industry for the 3rd course students (Сүйіндіков А.А.);
- Methodical Instruction for SIW and SIWT for the 3rd course students 5B090700-Cadastre (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for English SIW for the 2nd course students 5B080800 (Тастанова Г.Ж.);
- Methodical Instruction for agricultural faculty for 4th course students 5B080100 (Қалдаяқов К, Сүйіндіков А.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students of Agronomy- 5B080100 (Шакиева А.М.);
- Methodical Instruction for 1st course students 5B080200,5B080100, 5B080800, 5B080600,5B080500 (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students 5B080200 (Шакиева А.М.);
- ХТНВ мамандықтарына арналған кәсіби орыс тілінен әдістемелік нұсқаулар (Жақсылықова Ф.З);
- 5B071300, 5B090100 мамандықтарының 2- курс студенттеріне арналған ПЗ «Transport and railway» әдістемелік нұсқаулар (Жолдасова М.А., Ізтілеуова А.Ж.);
- 5B073100 мамандықтарының 2- курс студенттері үшін «Role games with using new information technologies» іскерлік ойындар жинағы (Қожанов С.Н.);

- 1- курс студенттеріне арналған қосымша грамматикалық нұсқаулық (Томарбаева С.Т., Мамбетова Г.Т.);
- 5B071300 мамандықтары бойынша «Case study for the students of architecture» - кейстер жинағы (Тұртаева Р.Н.);
- «Collection of business games and activities» іскерлік ойындар жинағы (Жанәлиева А.М.);
- 5B071300 Көлік, көлік техникасы және технологиялары мамандығының 1- курс студенттеріне арналған «Case situations for transport» кейстер жинағы (Серікбаева Ш.Е., Қошқарова Г.А.);
- Қазақ топонимикасының сөздік-анықтамалығы 1- бөлім;
- Қазақ топонимикасының сөздік-анықтамалығы 2- бөлім;
- Кәсіби орыс тілі бойынша оқу бағдарламасы (Қалдыкөзова С.Е., Бәйтенова Р.М.);
- ХТНВ мамандықтарына арналған кәсіби орыс тілінен типтік оқу бағдарламасы (Қалдыкөзова С.Е., Жақсылықова Ф.З., Бәйтенова Р.М.);
- СМиНМ мамандықтарына арналған кәсіби орыс тілінен типтік оқу бағдарламасы (Жақсылықова Ф.З., Бәйтенова Р.М.);
- Meirbekov A.K., Tleuberdiyev V.M., Beketov V.M., Elibayeva Zh.E., Yergubekova Zh.S., Isaeva Zh.I., Karsybekova Sh.P. Lingual culture of heroism concept in Kazakh and English anthroponyms. Life Sci J2014;11(1s):175-178] (ISSN:1097-8135).<http://www.lifesciencesite.com>.30.

Зерттеу нәтижелері университеттер, колледждер мен мектептер желісі масштабында енгізілді. Жобамен жұмыс істеу барысында біршама топонимикалық материалдар жиналды және талданды (3 000 бірлік). Бұл деректер жалпықазақтық топонимикалық жүйені толықтырады. Нәтижесінде бір монография, екі сөздік-анықтамалық, әдістемелік нұсқаулар жарияланды. Бұл басылымдар Шымкент қаласындағы М.Әуезов атындағы ОҚМУ, «Сырдария» университеті, "Арыстан Баб" колледжі, № 14 орта мектеп кітапханасы қорын толықтырды.

- Нәтижелер жаңалығы келесілермен анықталады:
- терминнің айқындау белгілері анықталды;
- тиісті бағыттарға арналған сөздік (Units) бөлімдері анықталды;
- барлық белгілі модельдер жеңіл автомобильдер, автобустар, троллейбустар, жеңіл, орташа, ауыр жүк көліктері, тартқыш, тракторлар, мопедтердің, сондай-ақ, жол-құрылыс техникасы, ұста жабдықтары және металл өңдеу станоктары суреттеріне іріктеу жүргізілді;
- терминнің айқындау белгілері деп: нақты анықтамасының болуы, бір референттілік, осы терминологиялық өрісі көлемінде бірізділіктің болуы, осы терминді жүйенің аясындағы жүйелілігі, бейнеліліктің болмауы, кең түрде конституентігінің валенттілігі танылды;
- "Автомобиль және машина жасау" мамандығына бөлінген көптілді терминологиялық терминдер сөздігі мынадай бөлімдерге бөлінді: Historic motor cars, Modern motor car components, Engines, Gearbox, Suspension units and

systems, universal joint drive, axles and axle shafts, springs, shock absorbers, Brakes, road wheels and tyres, Fascia (dashboard and instrument panel), Voice technology, Automobile electronics and sensors, Collision avoidance and safety systems, Automotive frames, modules, bodies, and chassis, New metal alloys in automobile, Application of plastics in a motor cars, Alternative vehicles; Motor car models, Lorries, vans, trolley buses, and buses, Heavy trucks and tractors, Road building machinery, Heavy vehicles; Motorcycles, Service station and automotive testing, Forging equipment, Metall-cutting machine tools, Cutting tools, Adapters and measuring instruments for metal-cutting machine tools, тиісті бағыттар бойынша автомобиль және машина жасау және онымен байланысты өнеркәсіп және зерттеу бағыттарына арналған нақты суреттер құрамынан тұрады;

– тақырып бойынша суреттер іріктелді, әрбір сурет белгілі элементтермен қазақ және орыс тіліне аударылған тізімімен сүйемелденеді, бұл сипатталған заттардың техникалық термині мен қызметін есте сақтауды, түсінуді біршама жеңілдетеді және жеделдетеді. Көрнекі сурет қолданушыға сипатталған сөзбен затты көруге және сөзбен сипатталған заттың қандай жағдайда әсер ететінін сөзбен жеткізуде қолданылады, тиісті техникалық қызмет саласымен анықталған олардың қызметі мен мақсатын түсінуі туралы түсінік қалыптастыруға көмектеседі.

Зерттеу нәтижелерін интернетте орналастыру, оның ішінде қазақ контенті Уикипедиясында, жоғары оқу орындары үшін оқу процесінде:

– көптеген лексикографиялық дереккөздермен, мәтіндермен, агроөнеркәсіптік бағыттағы ғылыми мақалалармен жұмыс және студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға және оларды шетел тілдерін оқытуда ынталандыру;

– орыс тілінде коммуникативтік құзыреттілік дағдыларын қалыптастыру және дамыту мен құзыретті тұлғаны кәсіби бағытталған тілдік дайындығын, полилингвалды қоғамдағы кәсіптік маңызы бар жағдайларда қарым-қатынас құру қабілеттілігін қамтамасыз ету;

– билингвалды оқыту процесінде студент-болашақ мамандардың ғылыми-кәсіби құзыретін дамыту, себебі тілді тәжірибелік меңгерудің коммуникативтік мақсаттары мен міндеттері тұжырымдамалық, базистік болып табылады;

– мамандығы бойынша әдебиетті түсіну білігін дамыту, баспа мәтіндерді шет тілінен орыс, қазақ, және орыс, қазақ тілдерінен шетел тіліне кәсіби қарым-қатынас саласы шеңберінде жазбаша аударма жасау, құжаттар, мақалалар мен басқа да кәсіби тақырып бойынша материалдарды шет тілінен орыс, қазақ, және орыс, қазақ тілдерінен шетел тіліне жазбаша аудару, шет тілінен орыс, қазақ, және орыс, қазақ тілдерінен шетел тіліне аударманы «парақта» жүзеге асыру үшін пайдалану ұсынылады.

Авторлар осыны өзекті деп санайды, өйткені Жоғары мектепке қазіргі жағдайда шет тілдерін білу, әсіресе пәнаралық сипаты бар ғылым сипатындағы терминдерді білуі өте қажет.

Сонымен қатар, авторлардың пікірінше, осы ғылыми жобаның нәтижелері, жиналған материалдар қазақ тілінің жалпы топонимикалық қорына енуімен анықталады. Алынған ғылыми-зерттеу нәтижелері: монография, мақалалар, сөздіктер, ұсыныстар жоғары және орта мектептерде оқу және тәрбие процесінде, өлкетану және мұражайтануда пайдаланылатын болады.

Алынған нәтижелер орта және жоғары мектепте Қазақстан тарихын, қазақ тілі мен әдебиетін оқытуда пайдаланылуы мүмкін.

Ғылым белгілі бір әлеуметтік процестерді және жағдайларды басқару механизмдерін оңтайландырудың ғылыми негізделген моделін жасауға толық қабілетті. Ұсынылып отырған жобада жобалық бағдарланған ғылыми зерттеу жергілікті деңгейде басқару шешімдерінің тиімділігін арттыруға қолданыстағы моделді құру мен енгізуге мүмкіндік береді.

Зерттеу бір мезгілде қосымша серпін алады, адамның әлеуметтік тәртібінің іргелі заңдылықтарын зерттей келе, нақты аумақтық өлшемде алынған шағын топтардың мінез-құлық ерекшеліктерін түсінуге ықпал етеді. Кәсіби орта белгілі бір сөйлеу ізін қалдыратыны белгілі, ал оны меңгеру білімділік көрсеткіші яғни тиімді қарым-қатынас қабілетіне қатысты болып табылады:

– ғылыми-әдістемелік басылым материалдарын, тренингтер жүргізуге арналған оқу бағдарламаларын, электронды оқулықтарды шығару, шет тілін оқытудың интерактивті әдістерінің өзіндік ерекшеліктерін анықтау және қолдану тұлғааралық қарым-қатынасты нығайтады, оқуға уәжінің артуына, коммуникативтік қасиеттерін дамытуға (ұйымдастырушылық қабілеті, қарым-қатынас мәдениеті, эмпатия) мүмкіндік береді, коммуникативтік қарым-қатынас және тілдесу мәні туралы білімді меңгеруге әсер етеді;

– студенттердің оқу уәжін арттыру және жайлылығын қамтамасыз етуі тиіс достық интерфейс технологиясын пайдалана отырып, интерактивті технологияны жүзеге асыру, шетел тілін оқыту процесінде танымдық қиындықтарды жеңу; студенттердің коммуникативтік білімін қолдануға көмектесетін, үлгі бойынша әрекет ететін, коммуникативтік міндеттерді шешуге шығармашылықпен қарайтын, білім берудегі құзыреттілік тәсілді құрайтын қарым-қатынас субъектісіне тұлғалық бағытын қалыптастыратын техникалық мамандық студенттерінің коммуникативтік құзыреттілігін дамыту технологиясын іске асыру және қолдану.

Тілдік емес ЖОО студенттеріне шетел тілін оқыту үшін терминдерді іріктеу туралы мәселе ең талас тудыратын қазіргі заманғы терминтану-терминді шектеу мен термин емес мәселелер туралы, терминнің қолданылу аймағы мен олардың ғылыми-техникалық мәтіндерден бөліну әдістемесі мәселесімен тығыз байланысты.

9.2 Зерттеу нәтижелері бойынша 3 оқу құралы, бір нұсқаулық, 2 оқу-әдістемелік кешені *жарияланды:*

– Мектептің оқу-тәрбие процесіне бейімделген көптілді білім беру моделін енгізу (ОҚО, Сайрам ауданы, Ю. Сареми атын. №1 мектеп-гимназия іс-тәжірибесінен).-112 с. Б. Ө. Нұралиев, Т. Х. Урманов, Н.Ш. Алметов;

– Оңтүстік Қазақстан мектептерінде көптілді және мультимәдениеттілік білім беруді алға тарту, Шымкент: "Асқаралы" баспасы, 2011.- 248 б.;

– Көптілді оқыту бағдарламасын тұрақты түрде қалай әзірлеп және енгізуге болады / құрастырушы- аторлары: А. Стоянова, М. Глушкова. Редакторы Л. Григуле, Н.Ш.Алметов.- Бішкек, 2016.- 220 б.;

– «Көптілді оқыту бағдарламасын тұрақты түрде қалай әзірлеп және енгізуге болады» Көптілді бағдарламаны жобалау және жүзеге асыру бойынша нұсқаулық, 2016 ж;

– «Кәсіби қазақ тілі» оқу-әдістемелік кешені;

– «Кәсіби орыс тілі » оқу-әдістемелік кешені.

Зерттеу нәтижелері ОҚМУ-нің және Шымкент қаласындағы Ю.Сареми атындағы № 107 жалпы білім беретін мектеп-гимназиясы көлемінде енгізілді (енгізу Актісі №№ 813, 814,815, 816 жарлығымен 29.06.2015 ж. ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар. М. Әуезов атындағы ОҚМУ-да тіркелген).

Нәтижелер *жаңалығы* келесілермен анықталады:

– тәжірибеде алғаш рет ұлттық (өзбек) тілдегі мектепте көптілді билингвалдық оқытудың бейімделген моделі әзірленді және енгізілді;

– көптілділік және билингвалдық оқытуды мектепке енгізу есебінен ОЖЖ жаңғыртылды;

– отандық мектептердің ұлттық тілді оқыту ерекшелігін ескере отырып мектеп бөлімшелері деңгейінде көптілді және билингвалдық оқытудың инновациялық түрлері мен әдістері, КО ілгері бастыру жоспары әзірленді және енгізілді;

– оқу-әдістемелік материалдар дайындалды;

– КО және БО арттыру мақсатында мұғалімдерді және оқушыларды ынталандырудың түрлері мен әдістері әзірленді және қолданылды;

– мемлекеттік және орыс тіліндегі мектептермен, «НЗМ» және қазақ-түрік лицейлерімен ынтымақтастық жүйесі жолға қойылды;

– КО және БО ақпараттық-білім беру және тәрбие ортасы құрылды;

– мұғалімдердің көптілді оқыту кәсіби құзыретін қалыптастыру және дамытудың басқа да түрлері және тұрақты жұмыс істейтін мектепшілік семинар бағдарламасы әзірленді және енгізілді;

– КО және БО мектепшілік мониторинг жүйесі әзірленді және іске асырылды.

Зерттеу нәтижелері ұлттық тілде оқытылатын жалпы білім беретін мектептердің тәжірибесінде, республикадағы үштілді оқыту жүйесіне көшетін мектептерде, педагог кадрлардың біліктілігін арттыру және кадрларды қайта даярлау институттарында, КО аспектісінде мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін уәждеу және дамыту үшін болашақ мұғалімдерді дайындайтын ЖОО тәжірибесінде қолдану, №107 мектеп-лицейінің (2006 жылы басталған) тәжірибесі кең педагогикалық қоғамдастықтың, енді ғана үштілді оқытуға көшетін шығармашылық жұмыс істейтін ұжымның игілігіне айналу үшін

шынайы тәжірибеде апробацияланған бағдарламалар, көптілді білім беруді ілгерілетудің түрі мен әдістерін енгізу **ұсынылады**.

9.3 және 9.4 зерттеу нәтижелері бойынша бір оқу құралы және 9 әдістемелік нұсқаулар **жарияланды**:

– курс агроөнеркәсіптік мамандықтар студенттеріне арналған "English" электронды оқу құралы (Жорабекова А. Н.);

– Methodical Instruction for the agricultural specialty 5B080500. Water resources (Еспенбетова П.А.);

– Methodical Instruction for veterinarian students (Бейсенова Г.А.);

– Methodical Instruction for Agro-chemistry and Soil industry for the 3rd course students 5B080800 (Сүйіндіков А.А.);

– Methodical Instruction for SIW and SIWT for the 3rd course students 5B090700-Cadastre (Жолдасова М.А.);

– Methodical Instruction for English SIW for the 2nd course students 5B080800 (Тастанова Г.Ж.);

– Methodical Instruction for agricultural faculty for 4th course students 5B080100 (Қалдаяқов К, Сүйіндіков А.А.);

– Methodical Instruction for 2nd course students of Agronomy- 5B080100 (Шәкиева А.М.);

– Methodical Instruction for 1st course students 5B080200, 5B080100, 5B080800, 5B080600, 5B080500. (Жолдасова М.А.);

– Methodical Instruction for 2nd course students 5B080200 (Шәкиева А.М.).

Зерттеу нәтижелері М. Әуезов атындағы ОҚМУ **көлемінде** енгізілді.

Зерттеу нәтижесінің **жаңалығы** техникалық мамандықтар студенттерінің коммуникативтік құзыреттілігін дамытудың теориялық-әдіснамалық негізі жобасының жетекшісі және қатысушыларының ғылыми бағытымен анықталады.

Ғылым белгілі бір әлеуметтік процестерді және жағдайларды басқару механизмдерін оңтайландырудың ғылыми негізделген моделін жасауға толық қабілетті. Ұсынылып отырған жобада жобалық бағдарланған ғылыми зерттеу жергілікті деңгейде басқару шешімдерінің тиімділігін арттыруға қолданыстағы моделді құру мен енгізуге мүмкіндік береді.

Зерттеу бір мезгілде қосымша серпін алады, адамның әлеуметтік тәртібінің іргелі заңдылықтарды зерттей келе, нақты аумақтық өлшемде алынған шағын топтардың тәртіп ерекшеліктерін түсінуге ықпал етеді. Кәсіби орта белгілі бір сөйлеу ізін қалдыратыны белгілі, ал оны меңгеру білімділік көрсеткіші яғни тиімді қарым-қатынас қабілеті болып табылады:

– ғылыми-әдістемелік басылым материалдарын, тренингтер жүргізуге арналған оқу бағдарламаларын, электронды оқулықтарды шығару, шет тілін оқытуын интерактивті әдістерінің өзіндік ерекшеліктерін анықтау және қолдану тұлғааралық қарым-қатынасты нығайтады, оқуға уәжінің артуына, коммуникативтік қасиеттерін дамытуға (ұйымдастырушылық қабілеті, қарым-қатынас мәдениеті, эмпатия) мүмкіндік береді, коммуникативтік қарым-қатынас және тілдесу мәні туралы білімді меңгеруге әсер етеді;

– студенттердің оқу уәжін арттыру және жайлылығын қамтамасыз етуі тиіс достық интерфейс технологиясын пайдалана отырып интерактивті технологияны жүзеге асыру, шетел тілін оқыту процесінде танымдық қиындықтарды жеңу; студенттердің коммуникативтік білімін қолдануға көмектесетін, үлгі бойынша әрекет ететін, коммуникативтік міндеттерді шешуге шығармашылықпен қарайтын, білім берудегі құзыреттілік тәсілді құрайтын қарым-қатынас субъектісіне тұлғалық бағытын қалыптастыратын техникалық мамандық студенттерінің коммуникативтік құзыреттілігін дамыту технологиясын іске асыру және қолдану.

Зерттеу нәтижелері жоғары оқу орындарының және колледждердің оқу үрдісінде көптеген лексикографиялық дереккөздер, мәтіндер, агроөнеркәсіптік бағыт бойынша ғылыми мақалалармен жұмыс істеу үшін және студенттердің коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту үшін және шетел тілін оқытуға ынталандыруды қолдану ұсынылады, өйткені қазіргі жағдайда шетел тілдерін білу қажет, әсіресе пәнаралық ғылыми сипаттағы терминдерді білу маңызды.

9.4 нәтижелер яғни «Қазақ және ағылшын тілдеріндегі антропонимдердің ұлттық мәдени көрінісі» атты диссертациялық жұмыс жаңалығы: ХХІ ғасырдың соңғы жылдары дами бастаған тіл білімінің антропологиялық парадигмаға көшу үрдісі «адам-тіл-мәдениет» және «адам-тіл-ойлау» үштігіне сүйенетін гуманитарлық зерттеулердің жаңа бағыттарына жол ашты. Бұған дейінгі салыстырмалы түрде жүргізген зерттеу жұмыстары құрылымдық-мағыналық бағытта ғана қарастырылып келсе, бүгінгі таңда антропоцентристік бағыттағы уақыт көшінде әртүрлі тілдерді салыстыра-салғастыра зерттеу ерекше қызығушылық танытуда. Тілді, тілдік бірліктерді адами факторлармен, адами құндылықтармен бірегей қарастыру қазіргі тіл білімінің алға тартып отырған басты бағыттарының бірі. Бұл бағытта зерттеу жұмыстарын жүргізу ұлттық тіл құндылықтарының табиғатын ашуға жол ашады.

Зерттеу нәтижелерін жоғары оқу орындарының филология бакалаврлары мен магистрларын даярлаудағы оқу үрдісінде, ХХІ-ші ғасырда тілдік білім берудің жаңа үрдістерін зерделеу үшін қолдану **ұсынылады**, өйткені бұл оқу процесіне жаңа фактілер мен тұжырымдамаларды қолдануға мүмкіндік береді және қамтамасыз етеді. Келесі ғылыми жобалар, зерттеу пәні, үштілді білім беруге тікелей қатысы бар мәселелерді үш ғылыми ұйымдар (ҒЗИ) орындады.

10. Мемлекеттік тілді дамыту институты²¹

Аталған институттың базасында 5 ғылыми-зерттеу жобалары орындалды:

10.1 «Лингвокультурологические основы древней казахской системы календаря» - жетекшісі Әбутәліп Орынғазы Мұратұлы;

10.2 «Лексические инновации в современном казахском языке периода независимости» - жетекшісі Исмағұлова Баян Хамзақызы;

10.3 «Нормативно-лингвистические основы формирования стандартных образцов и терминологического аппарата казахского делопроизводства» - жетекшісі Құлманов Сәрсенбай Қуантайұлы;

²¹ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Құлманов Сәрсенбай Қуантаевич

10.4 «Модели усвоения родного языка (на материале детской речи)» - жетекшісі Қапалбек Бижомарт Сейсенбекұлы;

10.5 «Основные правила модернизации казахской языковой системы при переходе на латиницу: национальный принцип и опыт тюркоязычных стран» - жетекшісі Оспанова Баянды Рамазанқызы;

10.1 зерттеу нәтижелері бойынша бір оқу құралы, екі мақала **жарияланды:**

– «Мемлекеттік тілде ісқағаздарын жүргізу: оқу құралы / Әбутәліп О.М., Жағыпарова М.М.; Халықаралық бизнес академиясы.- Алматы, 2014.- 1 электрон. опт. Диск (CD-ROM): электрон. 12 см.- (Электронды кітап);

– «Қазақша ай аттарының зерттелуі» // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы - Известия НАН РК. Сер. филологиялық.- 2007. - № 2.- 50-53 б.;

– «Үркерлі айдың бәрі қыс» // Ана тілі.- 2015.- 5 – 11.02 (№ 5).- 11 с. Халық күнтізбесі туралы.

Бұдан басқа, зерттеу нәтижелері мынадай семинарлар мен конференциялар ұсынымдарында көрсетілген:

– «Қазақ тілін оқытудың жаңа технологиялары» атты Республикалық семинар. Халықаралық Бизнес Академиясы. ҚР, Алматы. 2012ж. 15-16 қараша;

– «А.Байтұрсынұлы - қазақ тіл білімінің көшбасшысы» атты халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. ҚР, Алматы. 2012ж. 30 қараша;

– Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ руханиятының көсемі» атты Халықаралық ғылыми-теориялық конференция. А.Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институты. ҚР, Алматы. 2013 ж. 19 ақпан;

– «Қазақстан халықаралық білім беру кеңістігінде» жас ғалымдардың V Халықаралық ғылыми конференциясы. Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. ҚР, Алматы. 2013 ж.

10.2 зерттеу нәтижелері бойынша 9 оқулық, 19 оқу-әдістемелік құралдар, бір типтік оқу бағдарламасы **жарияланды:**

– Орыс тілі. Қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 4-сыныбына арналған оқулық. – Алматыкітап, 2015. – 136 б.;

– Қазақ тілінде оқытатын 11 жылдық жалпы білім беретін мектептің 3-сыныбына арналған оқулық, А.: Алматыкітап, 2011. – 135 б.;

– Қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математикалық бағыттағы 11- сыныбына арналған оқулық, Астана: «Арман-ПВ», 2014. – 128 б.

– Орыс тілі. Қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 7-сыныбына арналған оқулық, Астана: Арман-ПВ, 2013.- 320 б

– Орыс тілі. Оқыту орыс тілінде емес жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқулық, Астана: Арман-ПВ, 2013.- 224 б.;

– Орыс тілі. Қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-сыныбына арналған оқулық. Астана: Арман-ПВ, 2014.- 128 б.;

- Хрестоматия. Қазақ тілінде оқытатын 11 жылдық жалпы білім беретін мектептің 3- сыныбына арналған, Алматы: Алматыкітап, 2011. –151 б.;
- Қазақ тілінде оқытатын 11 жылдық жалпы білім беретін мектептің 3- сыныбына арналған оқулық, А.: Алматыкітап, 2011. –135 б.;
- Оқу құралы. Қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 7- сыныбына арналған 7- сыныбына арналған, Астана: «Арман-ПВ», 2012. – 88 б.;
- Орыс тілі. Дидактикалық материалдар. Оқыту орыс тілінде емес жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған оқу құралы - Астана: Арман-ПВ, 2013. – 96 б.;
- Орыс тілі. Дидактикалық материалдар. Жаратылыстану-математикалық бағытында қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 10-сыныбына арналған оқу құралы. Астана: Арман-ПВ, 2014.- 120 б.;
- Орыс тілі. Дидактикалық материалдар. Қоғамдық-гуманитарлық бағытында қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 10-сыныбына арналған оқу құралы. Астана: Арман-ПВ, 2014.– 120 б.;
- Оқу-әдістемелік құрал. Алматы: КазАТК, 2013. – 140 б
- 4-сынып мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал. Қазақ тілінде оқытатын 11 жылдық жалпы білім беретін мектептерге арналған. Алматы: Алматыкітап, 2012. – 56 б.;
- Әдістемелік құрал. Қазақ тілінде оқытатын 11-жылдық жалпы білім беретін мектептің 3-сынып мұғалімдеріне арналған. Алматы: Алматыкітап, 2011. – 147 б.;
- Диктанттар мен мазмұндамалар жинағы. Қазақ тілінде оқытатын 11-жылдық жалпы білім беретін мектептің 4-сыныбына арналған. Алматы: Алматыкітап, 2012. – 72 б.;
- Орыс тілі. Әдістемелік құрал. Оқыту орыс тілінде емес жалпы білім беретін мектептің 9-сыныбына арналған. Астана: Арман-ПВ, 2013.- 80 б.;
- Орыс тілі. Дидактикалық құрал. Қазақ тілінде оқытатын 11-жылдық жалпы білім беретін мектептің 4-сыныбына арналған оқу құралы. Алматы: Алматыкітап, 2015. – 87 б.;
- Оқу құралы. Жаратылыстану-математикалық бағытында қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 11-сыныбына арналған. Астана: Арман-ПВ, 2014. – 120 б.
- Оқу-әдістемелік құрал /ред. Исмагулова Б.Х. – Алматы: КазАТК, 2010. – 171 б.;
- Оқу-әдістемелік құрал/ Алматы КазАТК, 2013. – 140 б.
- Әдістемелік құрал. Қазақ тілінде оқытатын 11-жылдық жалпы білім беретін мектептің 4-сыныбына арналған. Алматы: Алматыкітап, 2015. – 72 б.;
- Орыс тілі. Оқу құралы. Жаратылыстану-математикалық бағытында қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептің 11-сыныптары мұғалімдеріне арналған Астана: Арман-ПВ, 2014. – 80 б.;
- Кәсіби орыс тілі. 5В071300 – Транспорт, транспорттық техника и технология мамандығына арналған типтік оқу бағдарламасы. Алматы – 2014.

10.3 Зерттеу нәтижелері бойынша бір ғылыми-әдістемелік құрал жарияланды:

– Аударманың өзекті мәселелері // Құраст.: С.Құлманов. – Алматы: «Palitra-Press». – 2015, 296 б.

Нәтижелер *жаңалығы* анықталады:

– қазақ тілінде іс-қағаз жүргізу саласындағы ғылыми-зерттеу жұмыстары хронологиялық тәртіппен және жылдар бойынша үш бағытқа бөлінеді: 1) іс қағазын жүргізудің тақырыптық әртүрлілігін зерттеу; 2) іс қағаздарын жүргізу жанрын арнайы зерттеу; 3) іс қағаздарын жүргізуде жекелеген мәселелерді зерттеу;

– іс қағаздарын жүргізуді зерттеулер бойынша жанр атаулары әртүрлі болады: *ресми іс-қағаздары, ресми іс-қатынас қағаздары; іс-қағаздары, ресми хат-хабарлар, қарым-қатынас қағаздары; ресми іс қағаздары, документтер тілі, іс қағаздары; іс қағаздары;*

– қазақ тіл біліміндегі хронологиялық тәртіппен ғылыми-практикалық зерттеулерді қарастыра отырып, келесідей шешімге келді: 1) жіктеуге арналған іс-жүргізуде жалпы ұқсастық та, бірақ өзіндік ерекшеліктері де бар; 2) осындай ерекшеліктеріне байланысты іскерлік қағаздар жіктеуіне әртүрлілік тән; 3) жіктеу атаулары әртүрлі қолданылады; 4) кейбір ресми-іскерлік қағаздар бірнеше топта аталады, ал кейбір жағдайларда ресми-іскерлік қағаз орналасқан бірнеше топтарда болады; 5) кейбір зерттеулерде жіктеу авторлары мазмұны және қызметі бойынша дұрыс берілмеген; 6) жіктеулерді орыс тілінен қазақ тіліне аударғанда сәйкессіздік кездеседі;

– орыс тіл біліміндегі ресми стильге арналған ғылыми-практикалық

– зерттеулерді хронологиялық тәртіппен қарастыра отырып, келесідей шешімге келді:

– ғалымдардың іскерлік қағаздарды түрлі сипаттамалары бойынша жіктеуі негізінен ұқсас болғанымен, өзіндік ерекшеліктері бар; 2) осындай айырмашылықтарға байланысты жіктеу санында да айырмашылықтар байқалады; 3) кейбір құжаттар бірнеше топта көрсетілген, ал бірдей іскерлік қағаздар әртүрлі топта орналастырылған; 4) жіктеу саны қазақ тілі саласына қарағанда орыс тілінде көп;

– аударма түрлерін психолингвистикалық жіктеуге сүйене отырып ресми-іскерлік стиль мәтіндерін ауызша және жазбаша аудару ерекшеліктері анықталды;

– ресми-іскерлік стилінің ерекшеліктеріне сәйкес бастапқы және аударма мәтіндерінің құрылымдық-семантикалық белгілері өзіне тән ерекшеліктерімен анықталды;

– мәтіндердің ресми-іскерлік стилінің нақты түріне байланысты: ресми-құжаттық немесе күнделікті-іскерлік стилі анықталды;

– осы түрлердің әрқайсысының аударылатын мәтіндеріне қойылатын талаптар сипатталған;

– аудармашы жұмысының кезеңдері мен заңнамалық және заңдық сипаттағы құжаттар мәтіндерінің фонетикалық, лексикалық, грамматикалық

құрылымдары, сол сияқты іскерлік хат алмасу процесіндегі мәтіндердің ерекшеліктері талданды;

– бастапқы және аударма мәтіндерінің баламалылық деңгейін анықтайтын мәдениетаралық және аудармашылық құзыреттілікті қалыптастыруға ықпал ететін факторлар анықталды;

– қазақ тілінің терминдер айналымына канондық аударма, расталған аударма, аутентикалық аударма, апостиль терминдері енгізілді, олардың дифференциалды белгілері сипатталды.

Зерттеу нәтижелерін жоғары оқу орындарында, мемлекеттік органдарда «Іс қағаздарын мемлекеттік емес тілде жүргізу» элективті курсы оқытуда және мемлекеттік қызметкерлерді мемлекеттік тілге оқытуда, мемлекеттік қызметкерлердің мемлекеттік тілде іс жүргізуде пайдалану **ұсынылады.**

10.4 зерттеу нәтижесі бойынша 5 оқу құралы **жарияланды:**

– «Қазіргі қазақ тіліндегі синтаксистік парадигмалар»;

– «Қазақстандағы мемлекеттік тілдің қазіргі ахуалы»;

– «Жұмсалымды грамматика»;

– «Развитие и функционирование государственного языка в суверенном Казахстане»;

– «Түркі тілдері».

Зерттеу нәтижелері ЖОО, колледждер жүйесі **масштабында енгізілді.**

Нәтижелер **жаңалығы** анықталды, яғни қазақ тіл білімінде балалар тілі материалында осыған дейін мұндай зерттеу ешқашан жүргізілмеген. Бұл жобаның үлкен өзектілігін растайды. Екіншіден, осы жобада баланың қандай тілдік тәсілдер көмегімен қазақ тілінің семантикалық санаттарын меңгергені, қазақ тілінің нормаларына сәйкес морфологиялық формаларын қолдануы және бала тілінде сөздердің мағынасын шектеу білігінің көрінуі терең зерттелген. 3-9 жастағы балалардың ауызекі материалдары жиналады және кешенді лингвистикалық талдаудан өтетін болады.

Функционалдық грамматиканың негізгі мақсаты – адам санасында болмысты түсінуі барысында қалыптасқан ойды жеткізуде тілдің басқа деңгейлерінің бірліктерімен өзара әрекетте грамматикалық бірліктерді қолдану заңдылықтарын сипаттау.

Осыған байланысты зерттеудің басты мақсаты қазақ тілінің функционалдық грамматикасын қалыптастыру, зерттеу, функционалдық грамматика теориясы негізінде қазақ тілінің барлық санатын зерттеу болып табылады. Осы зерттеудің айырмашылығы мен оның ғылыми маңыздылығы мынада: ол көптілде сөйлейтін балалар материалына негізделген.

Зерттеу нәтижелерін жоғары оқу орындарының филология факультетінің студенттерін, жалпы білім беретін мектептердің қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерін, филология және басқа ғылымдар саласы Phd докторларын оқытқанда, сондай-ақ ғылыми зерттеулерде, тіл және әдебиет, басқа да гуманитарлық ғылымдар бойынша ғылыми зерттеулермен айналысатын ізденушілер, лексикология, фразеология, семасиология, этимология курстарын

оқытқанда, қазақ тілінің этимологиялық сөздіктерін құрастыруда, терминологиялық сөздерді қалыптастыруда, қазақ тіліне басқа тілдерден аударуда **қолдану ұсынылады**.

10.5 зерттеу нәтижесі бойынша **басылым жоқ**.

Зерттеудің **жаңалығы** былай анықталады, осы заманғы терминдердің негізін латын сөздері құраса, ақпараттық технология дамыған дәуірде күн сайын дерлік ағылшын тілінен дүниежүзі халықтарының тілдеріне жаңа сөздер қарқынды енуде. Бұл сөздерге ұлттық сипат беріп, тіліміздің сөздік құрамына қабылдауда латыншаланған қазақ әліпбиінің мәні зор. Ол үшін қазақ әліпбиін латыншаға көшіруде ұлттық таным жүйеміз бен тіліміздің табиғи бітім-болмысы ескерілуі қажет. Бұл мәселе қазіргі қазақ жазуын латын графикасына көшірудің негізгі концептісі мен теориялық мәселелерін ұлттық мақсат-мүддеге сүйене отырып анықтауды, негіздемесін жасауды, жазуымызды латын графикасына көшірудің ұлттық рухани қажеттіліктен туындап жатқанын танып-білудің негізін қалауды талап етеді. XX ғасыр басындағы латын графикасына негізделген жазу дәстүріне қайта оралу – ұлттық құндылықтарымызды қалпына келтіріп, еліміздің қайта түлеуіне жол ашады. Жобада қазақ жазуын латыншаға ауыстыру мәселесі ұлттық мақсат-мүдде тұрғысынан жан-жақты зерделеніп, түркілік елдер тәжірибесіне ғылыми-теориялық зерттеу жүргізіледі, оны енгізудің алғашқы кезеңдік оқу-әдістемелік құралдарын жасау мақсатында ғылыми-лингвистикалық еңбек дайындалады, жаңа қаріпке қиындықсыз көшудің мәселелері тиянақты талданып, бұған дейін ұсынылған алфавиттердің ішіндегі ең тиімдісінің бағдарламасы жасалады. Бұл оны меңгерудің жолдарын қарастыратын алғашқы еңбек болмақ.

Осы жобаның ғылыми қажеттілігі латын графикасына негізделген қазақ графикасы мәселелерін қазіргі заман ұстанымымен қарастыруда жатыр. Жаһанданудың өркениеттік ерекшелігі тіл, әдебиет, мәдениет сияқты т.б. рухани құндылықтарды сақтау мәселелерін белсендіреді. Әлемдік бәсекелестік әлеуметтік-экономикалық тұрмыс-тіршілігімізді ғана қамтып қоймай, рухани әлемімізге де дендеп енуде, баршаға түсінікті мәдениеттің тілдерінде үстемдік етуде. ҚР-дың егемендік мәртебесі ғылыми парадигмалардың түбегейлі өзгеруіне, идеологияландырылған ескі тұжырымдардан шығуға негіз болды. Тарихи жаңа кезең ақпарат тасқынын жаңаша өлшеммен бағалауды қажет етті. Жобаның алға қойылған мақсатын қазақ жазу тарихының мазмұны мен оны меңгерудің тиімділігін теориялық негіздеуге және практикалық тұрғыдан жаңғыртуға бағытталған. Инновациялық даму, қоғамның демократиялық жолға түсуі қазақ графикасын жаңаша қарауды, шынайы бағалауды, қазіргі қоғам талап-тілегіне байланысты зерттеуді қажет етіп отыр. Бұл – адам мен қоғамның дүниетанымына түбегейлі өзгеріс әкелді.

Зерттеу нәтижесін мемлекеттік тілді дамыту институтында пайдалану **ұсыналады**, яғни қазіргі қазақ тілі дыбыстық жүйесінің лингвист-мамандарының дайындауымен келешекте жасалатын әліпбидің негізінде жоба авторлары тарапынан латын графикасына көшудің бастапқы мерзімінің

кезеңдік бағдарламасы мен оқу-әдістемелік құралдарды әзірлеу үшін «Латын әліпбиі» атты сайт ашылады, бұл сайтта латын графикасына қатысты жаңалықтар мен ғылыми мақалалар беріледі. Сайт халықты сауаттандыру мақсатында үнемі жаңа материалдармен жаңартылып отырады.

11. Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты²²
Бұл институттың базасында Фазылжанова Анар Мұратқызының басшылығымен «Білім беру саласындағы тілдердің үштұғырлығы ғылыми негіздері мен тұжырымдамасының жобасы» атты бір ғылыми-зерттеу жобасы орындалды.

Зерттеулердің нәтижесінде мемлекеттік және орыс тілінде «Білім беру саласындағы тілдердің үштұғырлығы тұжырымдамасы» жобасы *дайындалды*.

Нәтижелердің *жаңалығы* қазіргі Қазақстан жағдайында мемлекеттік (қазақ) тіл, ұлтаралық (орыс) тілінің әлеуметтік рөлінің өзекті мәселелерінің лингвистикалық әзірлемесіне арналуымен анықталады.

Елбасы тапсырған тілдердің үштұғырлығы мәдени жобасын кешенді ғылыми-лингвистикалық негіздеу және әзірлеу ұсынылады.

«ҚР білім беру саласындағы үштілділік», «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласындағы үштілділік», «Орта білім беру саласындағы үштілділік», «ҚР жоғары білім беру және басқа мемлекеттік органдар саласындағы үштілділік» зерттеулер нәтижелерін Мәдениет және спорт министрлігінде, Ақпарат және байланыс министрлігінде, Білім және ғылым министрлігінде еліміздегі мемлекеттік тілдік саясатты жүзеге асыру үшін тілдік құрылыс және елді дамыту бойынша ұзақ мерзімді жобалар әзірлеуде елдегі ұлттық тілдік саясатты қалыптасқан жағдайды бағалау мақсатында *қолдану ұсынылады*.

12. Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы²³

Академия базасында үштілді білім беруге тікелей қатысты «Орта және жоғары білім беру жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету негіздері» тақырыбында бір жоба орындалды, оның жетекшісі Болатбаева Күлжамал Нұрымжанқызы.

Зерттеу мақсаты: орта және жоғары білім беру жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу және негіздеу.

Зерттеудің негізгі нәтижелері:

- көптілді білім берудің әдіснамалық негіздері айқындалды;
- мектепте және ЖОО-да көптілді білім берудің жайы сипатталды және үрдістері анықталды;
- тілдік пәндер бойынша көптілді оқыту технологиясы дайындалды;
- тілдік емес пәндер бойынша көптілді оқыту технологиясы жобаланды;

²² Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Анар Фазылжановна, соисполнители Нургелды Уали, Тимур Козырев, Мадина Нурғалиева

Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Малбаков М.

²³ Алынған ақпаратқа жауаптының ТАӘ – Сырымбетова Ляйля Саркытовна. Растайтын уәкілетті тұлғаның ТАӘ – Мукатова Мариям Ергалиевна

– дайындалған технологияларды енгізу бойынша эксперимент өткізілді және қорытындыланды;

– мектеп пәндері бойынша көптілді оқытуды жобалау механизмі дайындалды;

– тілдік және тілдік емес пәндер (орыс тілінде оқытатын мектептерге арналған қазақ әдебиеті, орыс тілінде оқытатын мектептерге арналған Қазақстан тарихы, қазақ және орыс тілдерінде оқытатын мектептерге арналған физика, химия және биология, информатика) бойынша оқу-әдістемелік кешендер дайындалды, оларда көптілді оқытудың қызметтік-коммуникативтік және когнитивтік- коммуникативтік технологиялары іске асырылды;

– мектеп пәнінің мазмұнына кіріктірілген жоғары оқу орнына арналған «Шетел тілі (ағылшын/неміс)» пәнінің компоненті берілді;

– негізгі орта мектепте көптілді білім берудің тілдік интенциялары ықшамдалған және оқулық авторларына арналған әдістемелік құрал түрінде ұсынылған;

– лексикалық материал ықшамдалған және мектептерге арналған үштілділік сөздігінде тілдік пәндерді оқытудың бірыңғай негізі ретінде ұсынылған;

– көптілді білім беру саласында шетелдік тәжірибе тілдерді деңгейлік оқыту моделі негізінде зерттелді;

– «мектеп-ЖОО» жүйесінде деңгейлік оқыту моделі негізінде көптілді білім беру сабақтастығының дидактикалық негіздері айқындалды;

– орта және жоғары мектепте көптілді білім беруге арналған үш тілдік жүйенің лексикалық-грамматикалық құралдарының лингвистикалық-дидактикалық сипаттамасы берілді – үштілді функционалдық лексикалық-грамматикалық минимум әзірленді (орта және жоғары мектепте көптілді білім беруге арналған);

– үштілді функционалдық лексикалық-грамматикалық минимумды орта және жоғары мектептегі оқу процесінде қолдану механизмдері дайындалды.

Зерттеу нәтижелері бойынша бір оқулық, 9 оқу құралы, 7 әдістемелік ұсыныс және нұсқаулық, 2 оқу-әдістемелік құрал, бір тақырыптық сөздік **жарық көрді:**

1 Булатбаева К.Н. Көптілділікті дамытудың әмбебап негізі ретінде қарапайым сөз сөйлеудің семантикалық түрлері // Мультилингвизм және мәдениетаралық білім беру: Қазақстанда шет тілін оқытудың тәжірибесі: ҚР Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған халық. ғылым. сем. матер.. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ., 2012.– 9-12 Б.

2 Асқарова Л.Б. Some ideas to help students become better writers // Мультилингвизм және мәдениетаралық білім беру: Қазақстанда шет тілін оқытудың тәжірибесі: ҚР Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған халық. ғылым. сем. матер. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ., 2012.– 40-42 Б.

3 Булатбаева К.Н. Көптілділікті дамытудың әлеуметтік және әдістемелік мәселелері // Жана формация педагогтарын дайындауға арналған оқу-тәрбие

процесіне инновациялық технологияларды енгізу проблемалары: халық. ғылыми –практ. конф матер. – Шымкент, 2012. – Т.1. – . 112–117Б.

4 Нұргожина Г.М. Қазақ тілі сабағында сурет қолдану тәсілінің әдістемелік тиімділігі // Жаңа формация педагогтарын дайындауға арналған оқу-тәрбие процесіне инновациялық технологияларды енгізу проблемалары: халық. ғылыми –практ. конф матер. – Шымкент, 2012. – Т.1. – . 277–281Б.

5 Мадиева А.Т. Бейіндік оқытуды ұйымдастыру мәселелері // Жаңа формация педагогтарын дайындауға арналған оқу-тәрбие процесіне инновациялық технологияларды енгізу проблемалары: халық. ғылыми –практ. конф матер. – Шымкент, 2012. – Т.1. – 116–121Б.

6 Рахимжанов Қ.А. Көптілділік – қазіргі қоғамдағы жеке тұлға табыстылығының маңызды алғышарттарының бірі // «Қазақстан-2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері: респуб.ғылыми – практ.конф. матер – Астана, 2013. –230-235Б.

7 Мадиева А.Т. Көптілді оқытудағы қазақ тілінің басымдығын арттыру мәселесі // Білім көкжиегі/ Горизонт образования. – 2013. – №8 (38).- Б.4 – 7.

8 Мадиева А.Т. Тілдің танымдық қызметін тиімді пайдалану арқылы оқушылардың тілдік құзыреттіліктерін жетілдіру // Білім көкжиегі / Горизонт образования. – 2013. - № 9 (39). – Б.2 – 5.

9 Булатбаева К.Н., Туяқов Е.А., Шакенова М.Т. 12-жылдық білім беру мазмұнында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру көрінісі // 12-жылдық білім беру/12-летнее образование. – 2013. - № 3.– Б. 43-49.

10 Булатбаева К.Н., Мадиева А.Т., Төлеубаева М.С., Әбенова Г.К. Қазақ әдебиеті: когнитивтік-коммуникативтік технология бойынша оқыту 9 сынып: оқу құралы. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 95 б.

11 Булатбаева К.Н., Мадиева А.Т., Төлеубаева М.С., Әбенова Г.К. Қазақ әдебиеті: когнитивтік-коммуникативтік технология бойынша оқыту 9 сынып: оқу-әдістемелік құрал. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 60 б.

12 Булатбаева К.Н. ЖОО-да тілдік тұлға қалыптастырудың ғылыми-әдістемелік негізі: көптілділікке оқытудың когнитивтік-коммуникативтік технологиясы // им.С.Сейфуллин атынд. ҚАТУ /Ғылым жаршысы – 2013. – №3 (78). – Б.36-43.

13 Булатбаева К.Н., Айтчанова З.Д. Қазақстан тарихы: 8-сынып оқушыларына арналған оқу құралы– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 64 б.

14 Булатбаева К.Н., Айтчанова З.Д., Сисенғалиева Г.Ж. 7-8-сыныптада «Қазақстан тарихы» сабақтарын функционалдық-коммуникативтік технология бойынша жоспарлау: Мұғалімдерге арналған әдістемелік нұсқаулық. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 36 б.

15 Иманшәріпова А.Ж., Төлеубекова А.А. Физика: Көптілді оқытуға арналған оқу құралы. 7-сынып. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 88 б.

16 Иманшріпова А.Ж., Төлеубекова А.А. Физика және астрономия: 7-сыныпқа арналған оқу құралы. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 77 б.

17 Булатбаева К.Н., Төлеубекова А.А. Физика.7-сынып: мұғалімдерге арналған әдістемелік нұсқаулық. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 86 б.

18 Булатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжиғожина К.С. Ағылшын тілі: жоғары сынып оқушыларына арналған оқу құралы: Мен және менің ортам. 1-бөлім. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 99 б.

19 Булатбаева К.Н., Асқарова Л.Б. Мен және менің ортам: тақырыбы аясында көптілділікті дамытудың әдістемелік негіздері. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 25 б.

20 Болатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжиғожина К.С. Ағылшын тілі: лексика, грамматика, сөйлеу, қарым-қатынас: менің жұмыс күнім. 2- бөлім: Оқу құралы. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 80 б.

21 Болатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжиғожина К.С. Менің жұмыс күнім: бос уақыт: тақырыбы аясында көптілділікті дамытудың ғылыми-әдістемелік негізі. Мұғалімдерге арналған әдістемелік нұсқаулық.– Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 25 б.

22 Булатбаева К.Н., Жұмабекова Б.К. Неміс тілі: Мен және менің ортам. 1-бөлім: оқушыларға арналған оқу құралы. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 109 б.

23 Болатбаева К. Н., Жұмабекова Б. Қ. Неміс тілі: лексика, грамматика, сөйлеу, қарым-қатынас: Мен және менің айналам. 1 Бөлім: жоғары сыныптарға арналған оқулық. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. - 104 б.

24 Болатбаева К.Н., Асқарова Л.Б. Тілдік пәндер бойынша бастауыш мектепке арналған тақырыптық –лексикалық минимум: Оқулық авторларына арналған оқу-әдістемелік нұсқаулық. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 25 б.

25 Булатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Смағұлова Б.К., Айтказина А. Қазақ-орыс-ағылшын тақырыптық сөздігі. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 176 б.

26 Булатбаева К.Н. Негізгі орта білім беру деңгейінде көптілділікті дамытуға арналған тілдік интенцияның бірінғай минимумы: авторларға арналған әдістемелік нұсқаулық. – Астана: **Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА**, 2013. – 31 б.

27 Булатбаева К.Н., Ахметова Б.С., Даулетова С., Кенжиғожина К.С. Биология: эксперименттік 7-8-сыныптарға арналған оқу құралы (көптілділікке арналған екітілді оқу құралы). – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 27 б.

28 Булатбаева К.Н., Ахметова Б.С., Даулетова С., Кенжиғожина К.С. Химия: эксперименттік 11-сыныпқа арналған оқу құралы (көптілділікке арналған екітілді оқу құралы). – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2013. – 48 б.

29 Булатбаева К.Н., Шахметова Н.А. Орыс аудиториясында қазақ тілін оқытудың негізгі принциптері // 12 жылдық білім беру/ 12-летнее образование.- Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. -№1. – С.9 -12.

30 Булатбаева К.Н. 12 жылдық оқыту: оқытудың өзекті проблемалары және оны шешу жолдары // 12 жылдық білім беру: өзекті проблемалар және оны шешу жолдары: аймақт.ғыл-практ.конф. матер. – Павлодар, 2014.- №1. - .3 – 14б.

31 Булатбаева К.Н., Кенжиғожина К.С., Смағұлова Б.К. «Мектеп-ЖОО» жүйесінде тілге оқытудың деңгейлік моделі негізінде көптілді білім беру сабақтастығының дидактикалық негізі: Әдістемелік ұсыныстар. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. - 63 б.

32 Булатбаева К.Н. Екінші тілге оқытуда критериалды бағалау ерекшеліктері // 12 жылдық білім беру/12-летнее образование.- Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – №1. - 6 – 8б.

33 Булатбаева К.Н. 12-жылдық мектеп жағдайындағы критериалды бағалау жүйесі // академик Т.С.Садықовты еске алуға арналған Үздіксіз білім берудің өзекті проблемалары: халықарал. ғыл– практ. конф. материалдары,– Павлодар қ, ПМТИ, 2014.- 367-372Б.

34 Рақымжанов Қ.А., Шакенова М.Т. Өмір бойы оқу контекстіндегі тілдік білім беру // Лингвистикалық көкжиек: халықарал. ғыл– практ. конф. материалдары. – Белгород, Ресей, 2014.

35 Булатбаева К.Н. Тілге оқытудың инновациялық тәсілдері // Жаһандану кезеңіндегі студенттердің инновациялық мәдениетін қалыптастыру проблемалары: халықарал. ғыл– практ. семинар материалдары – Астана, 2014.- 144 – 149 Б.

36 Булатбаева К.Н. ЖОО көптілділікті дамыту: халықаралық және отандық тәжірибе // Жаңа формация жағдайындағы кәсіптік оқытудың өзекті проблемалары: халықарал. ғыл– практ. интерн.конф. материалдары – Түркістан, 2014.

37 Булатбаева К.Н. ЖОО тілдік емес пәндерді оқытуда көптілділікті дамытудың когнитивтік-коммуникативтік технологиясы // ҚазЭФМТУ Жаршысы – 2014. - №3.

38 Булатбаева К.Н. Мектепте және ЖОО-да тілге оқытуда тілдік, сөздік және коммуникативтік құзыреттерді бағалаудың біріңғай өлшемшарттары // Педагогикалық тәжірибе: теориясы, әдісі, тәжірибесі: халықарал. ғыл– практ. конф.материалдары – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2014.- 27- 31Б.

39 Булатбаева К.Н., Рақымжанов Қ.А. Жоғары сыныптарда орыс тілін оқытуда орыс, қазақ және ағылшын тілдері сабақтарының өзара байланысы // Білім берудегі инновация: ізденістер және шешімдер: халықарал. ғыл– практ. конф.материалдары– Астана, 2014.

40 Мұқатова М.Е. Орта мектептің оқу процесіндегі үштілді функционалдық лексикалық-грамматикалық минимум // Білім берудегі инновация: ізденістер және шешімдер: халықарал. ғыл–практ. конф.материалдары– Астана, 2014.

41 Булатбаева К.Н., Рақымжанов Қ.А., Кенжиғожина К.С. Негізгі мектепке арналған тілдік пәндер бойынша лексикалық-грамматикалық минимум: Әдістемелік ұсыныстар. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 158 б.

Нәтиженің *жаңалығы* анықталады:

1) көптілді оқыту жүйесінде алғаш рет функционалдық-коммуникативтік және когнитивтік-коммуникативтік технологияларды пайдалану негізделді;

2) "мектеп-жоо" жүйесінде тілге оқытудың деңгейлік моделі негізінде көптілді білім беру сабақтастығының дидактикалық негіздеріне төмендегілер арқылы сипаттама берілді:

–көптілді білім беру сабақтастығын жүзеге асыру үшін типтік тілдік бірліктерді сипаттау;

–барлық білім беру деңгейінде көптілділікті дамытудың біртұтас негізі ретінде тақырыптық алаңды анықтау;

–орта мектепте барлық тілдік пәндер бойынша типтік тақырыптар модулін әзірлеу;

–жоғары мектепте барлық тілдік пәндер бойынша типтік тақырыптар модулін әзірлеу;

–көптілділікті дамыту жағдайы ретінде екіншіге, үшінші тілде жағдаят түрлерін қатар ұғыну;

–халықаралық сарапшылармен белгіленген шетел тілдерін меңгеру деңгейлеріне бағдарлау,;

–екінші және үшінші тілдер бойынша сөйлеудің лексикалық дағдыларын қалыптастырудың біртұтас сабақ негізін құру;

–екінші және үшінші тілдер бойынша сөйлеудің грамматикалық дағдыларын қалыптастырудың біртұтас сабақ негізін құру;

–екінші және үшінші тілдер бойынша сөздік дағдысын жетілдірудің біртұтас сабақ негізін құру;

–екінші және үшінші тілдер бойынша айтылымның стилистикалық дағдысын қалыптастырудың біртұтас сабақ негізін құру;

–екінші, үшінші тілдер бойынша диалогтық және полилогикалық білігін қалыптастыру мен жетілдірудің біртұтас сабақ негізін құру;

–екінші, үшінші тілдер бойынша қарым-қатынас кезінде монологтық сөйлеуге оқытудың біртұтас сабақ негізін құру;

3) орта және жоғары мектепте көптілді білім беруге арналған үш тілдік жүйедегі лексикалық-грамматикалық құралдарға төмендегілер арқылы лингводидактикалық сипаттама берілді:

–негізгі және жоғарғы мектепке арналған бірыңғай үштілді лексика-грамматикалық минимум әзірлеу;

–сол немесе өзге де көптілділік біліктерін (тілдік, сөздік және коммуникативтік) бағалаудың үлгілік параметрлерін сипаттау;

4) орта және жоғары мектептің оқу процесінде үштілді функционалдық лексикалық-грамматикалық минимумды қолдану тетіктері әзірленді.

Зерттеу нәтижелерін көптілді оқытуды жүзеге асыратын білім беру ұйымдарында шынайы педагогикалық процесте *қолдану ұсынылады*.

3.3 Үштілді білім беру проблемаларына тікелей қатысы бар ғылыми жобалар туралы қосымша деректер

Көптеген жоғары оқу орындарының және басқа да құрылымдардың сайттарында орналастырылған материалдарды зерделеу, қазіргі уақытта үштілді білім беру саласында ғылыми зерттеулердің жүргізіліп жатқанын анықтауға мүмкіндік берді.

3.3.1 Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінде жоо-ның бекітілген ғылыми жұмысы жоспары негізінде 2014 жылдың қараша айында ҒЗӨҰ кешендері аясында жоғары оқу орнында бастаушы ғылыми жобаларға ішкі байқау жарияланды.

Факультеттер мен кафедралардан байқауға 20 өтінім түсті. Байқауды жүргізу үшін С.С. Құнанбаеваның жетекшілігімен жоғары оқу орнының ішкі бағдарламасының 2015-2016 ж.ж. ғылыми зерттеулері бойынша байқау өтінімдерін бағалаудың Критериалды-параметрлік шкаласы әзірленді.

Ұсынылған жобалар байқау комиссиясының отырысында талқыланды, әр критерий бойынша баға қойылды, соның нәтижесінде 2015-2016 ж.ж. орындауға ұсынылатын ғылыми жобалардың тізімі анықталды. Байқау жеңімпаздарының ішінде үштілді білім беру мәселелеріне қатысты бірқатар жобалар бар, мысалы:

– «Тілдерлік эквиваленттілікті қамтамасыз етудегі мәдениетаралық коммуникацияның когнитивті-функционалдық ерекшелігі (ағылшын-қазақ-орыс тілдері)» тақырыбындағы жоба. Орындалу мерзімі – 2015-2016 жылдар. Ғылыми жетекшісі – аударма және филология факультетінің деканы, ф.ғ.к. Мизамхан Б.М.

– «Магистранттардың сыни дискурс-талдауын дамыту арқылы басқа тілді дискурсивті құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері» тақырыбындағы жоба. Орындалу мерзімі – 2015 жыл. Ғылыми жетекшісі – кәсіби академиялық шет тілі кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к. Елубаева П.К.

– «Қазақ-қытай сөйлесу-коммуникативтік ерекшеліктерін анықтау негізінде прагмо-функционалдық құзыреттіліктерді қалыптастырудың кешенді негізі (салыстыру-функционалдық зерттеу)» тақырыбындағы жоба. Орындалу мерзімі – 2015 жыл. Ғылыми жетекшісі – аударма ісі кафедрасының меңгерушісі, ф.ғ.к. Қалыбек Т.

3.3.2 2014 жылдың қыркүйек айында «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ қызметкерлері құрастырған «Екітілді және үштілді білім беру саласындағы халықаралық ғылыми зерттеулерге шолу» көптілді білім беру саласындағы зерттеулерге арналған жұмыстардың бірі болып саналады, оның

мақсаты билингвалды және үштілді білім беру саласындағы зерттеулердің нәтижесіне шолу жасау болып табылады.²⁴ Аталған жұмыста «пәндік мазмұн негізінде тілдерге оқыту (немесе CBI)» бағдарламасы түсіндірілген.²⁵ Авторлардың пікірінше, түрлі елдердің бағдарламалары, олардың арасындағы айырмашылыққа қарамастан, өздерінің мақсаты жағынан бір-біріне ұқсайды. Негізгі үш мақсатты айқындай отырып авторлар аталған бағдарламалардың кейбір жағдайларда мәдениет аралық түсінікті дамытуға, туған мәдениетке деген мақтаныш сезімін қалыптастыруға, сонымен қатар екінші және үшінші тіл мәдениетін иеленушінің тілін білуге және құрметтеуге бағытталғандығына назар аударады. Жұмыста үштілділікке қарағанда билингвалды бағдарламалардың артық екендігі әділ атап көрсетілген, себебі билингвалды негізде тілдерге үйрету тәжірибесі неғұрлым табысты екені практикада дәлелденген.

Жұмыста Канаданың терең ену бағдарламаларына және АҚШ билингвалды бағдарламаларына ерекше назар аударылған. Бұл жағынан «... егер бастауыш сыныптарда бірінші тілде оқыту (T1) едәуір қысқартылатын болса, тілдік ортаға ену бағдарламасымен оқитын оқушыларды бірінші тілдің (T1) барлық аспектілерімен қоса бір тілді мектептердің оқушыларымен салыстырғанда бірдей деңгейге жетеді» деген авторлардың қорытындысы еліміздің білім беру жүйесі үшін үлкен қызығушылық тудырады²⁶. Бұл қорытынды «Оқушылардың бірінші тілді (T1) меңгеру деңгейі білім алушылардың, оқушылардың бір тілде бірінші тілді тілдік ортаға ену бағдарламасын меңгеру деңгейіне сәйкес келе ме?» сұрағына жауап ретінде ұсынылған. Бұл талдау жұмысы авторларының жауап беруге тырысқан бірінші сұрақтарының бірі. Жұмыс авторлары бұдан басқа және келесідей сұрақтарды да қарастырған:

- 1) «Бірінші тілде (T1) неғұрлым ерте оқып бастаудың артықшылығы бар ма?»;
- 2) «Типологиялық ұқсас тілдерді оқу оларды табысты меңгеруге ықпал ете ме?»;
- 3) «Тілдік ортаға ену бағдарламаларымен оқитын оқушылар пәндік дағдыларды біртүлді бағдарламамен оқитын оқушылардың деңгейінде меңгере ала ма?»;
- 4) «Тілдік ортаға ену бағдарламалары бойынша оқу төмен академиялық үлгерімге әкеле ме?»;
- 5) «Тілдік ортаға ену бағдарламалары бойынша оқитын оқушылар екінші тілді қандай деңгейде меңгереді (T2)?»;
- 6) «Оқушылардың академиялық қабілеттері екінші тілді меңгеруге ықпал ете ме?»;

²⁴ Екітілді және үштілді білім беру саласындағы халықаралық ғылыми зерттеулерге шолу // «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2014. – 56 б.

²⁵ Сол жерде. – 56 б.

²⁶ Сол жерде. – 63 б.

7) «Тілдік ортаға ену бағдарламаларында екінші тілді (Т2) оқуға берілген уақыт екінші тілді (Т2) неғұрлым жоғары деңгейде меңгеруге мүмкіндік жасай ма?»;

8) «Тілдік ортаға ену бағдарламалары аясында екінші тілді (Т2) оқу барысында жас ерекшелігі маңызды фактор болып табыла ма?».

6-сұраққа жауап бере отырып, авторлар екінші тілді меңгеруде оқушылардың академиялық қабілеттеріне қарамастан, негізінен билингвалды оқытудағы тілдік ортаға ену бағдарламалары ықпал етеді деген қорытынды жасайды.

Мұғалімге бағытталған оқыту бағдарламаларына байланысты 7-сұраққа жауап өте сенімді айтылады, яғни педагогикалық факторлар неғұрлым жоғары деңгейде есепке алынған жағдайда оқу уақытының көлеміне қарамастан, тілдерді меңгеру тиімді болады ²⁷.

8-ші сұраққа жауап – бірмағыналы емес. Екінші тілді (Т2) неғұрлым ерте үйреніп бастаса, ол соғұрлым нәтижелі болады деп саналады. Алайда бұл пікірді растайтын зерттеулердің нәтижелері, көбінесе екінші тілді (Т2) мектептен тыс оқумен негізделеді. Авторлар Канадада жүргізілген зерттеудің нәтижелеріне сүйенеді, онда тілдік ортаға ерте және толық ену бағдарламаларының оқушылары, тілдік ортаға ену бағдарламасы аясында оқуды бастауыш мектептің ортасында немесе негізгі мектептің басында бастаған оқушыларға қарағанда, екінші тілді (Т2) меңгерудің неғұрлым жоғары деңгейіне жетеді.

Шолудың авторлары барлық оқушылар үшін билингвалды білім беруді қабылдау туралы айту барысында дүние жүзінің түрлі елдеріндегі, әсіресе АҚШ, Канаданың қолданыстағы білім беру тәжірибесін тереңірек түсіну қажеттігіне, сонымен қатар олардың тәжірибесі шетелдік педагогикалық әдебиетте неғұрлым толық көрініс тапқандығына назар аудартады.

Жалпы алғанда, «Екітілді және үштілді білім беру саласындағы халықаралық ғылыми зерттеулерге шолу» талдауының авторлары төменде берілген қорытындыға келеді. Билингвалды бағдарламаларда тиімді оқыту тәжірибесінің жоғарыда аталып өткен зерттеулеріне сәйкес, пәндік-тілдік кіріктіріп оқыту келесі жағдайларда тиімді жүзеге асырылады:

1) тілге оқыту оқыту мазмұнымен жүйелі кіріктіріледі;

2) пән мұғалімдері өз пәні бойынша оқушылардың коммуникативтік қажеттілігіне сәйкес келетін тілдік мақсаттарды анықтайды және бағдарламаға кіргізеді;

3) мұғалімдер тілдік мақсаттар оқыту мазмұнына сәйкес келетін жаттығулар қолданады;

4) тіл мұғалімдері пәндерді оқу барысында оқушылардың коммуникативтік қажеттіліктерін қамтитын тілге оқытады;

5) пән мұғалімдері кері байланысты жүзеге асырады, олар оқушылардың зейінін коммуникацияны жүзеге асыру барысында екінші тілден (Т2) жіберген қателеріне бағыттайды.

²⁷ Сол жерде. – 71 б.

3.3.3 «Гранттық қаржыландыру» және «Бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру» бюджеттік бағдарламалар аясында орындалған ҒЗЖ тізімі²⁸

Мемлекеттік ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығының деректері бойынша 2014-2015 жылдары 20 ғылыми-зерттеушілік жобасы орындалды, олардың нәтижелері үштілді білім беру бағдарламасын әзірлеу және жүзеге асыру барысында қолданылуы мүмкін (3.5-кесте).

3.5-кесте – «Гранттық қаржыландыру» және «Бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру» бюджеттік бағдарламалар аясында орындалған және үштілді білім беру проблемаларына қатысы бар ғылыми жобалар туралы деректер

№	Номер	Тақырыбы	Нысанның типі	Қорытынды бал
1	2	3	4	5
1	1533/ГҚ-13-ОТ	Қазақ тілінің жазбаша және ауызша сөйлеу тілін айырып тануды және тудыруды автоматандыру	ГҚ есебі	23
2	1377/ГҚ-13-ОТ	Орта және жоғары мектеп жүйесінде көптілді білім беруді ғылыми-әдіснамалық қамтамасыз ету	ГҚ есебі	22
3	0356/ГҚ2-13-ОТ	«Мектеп – жоо» жүйесінде көптілді білім берудің бірізділігін ғылыми-әдіснамалық қамтамасыз ету	ГҚ есебі	15
4	0449/ГҚ2-13-ОТ	12 жылдық білім беруге көшу жағдайында бастауыш мектепте ағылшын тілін оқытудың инновациялық білім беру әдістерін және технологияларын әзірлеу	ГҚ есебі	9
5	1318/ГҚ-13-ОТ	Мемлекеттік тілдің заңнамалық-құқықтық негізін жетілдіру – Қазақстанның ұлттық тұтастығын сақтаудағы маңызды жағдайлардың бірі	ГҚ есебі	18
6	1418/ГҚ2-13-ОТ	Тіл және ұлттық сана-сезім: өзара проекция және модельдеу тәжірибесі	ГҚ есебі	22
7	0221/ГҚ-14-ОТ	Қазақстанның техникалық жоғары оқу орындарында шетел тілдерін оқытудың еуропалық стандарттарын енгізу	2014 ж. ГҚ есебі	20
8	0715/ГҚ-14-ОТ	Формалды грамматикалар әдістері және статистикалық әдістер негізінде қазақ тілін ағылшын және орыс тілдеріне (және кері) компьютерлік аударудың тиімді технологияларын әзірлеу	2014 ж. ГҚ есебі	22

²⁸ Дереккөз: МФТСҰО сайты. «Аяқталған нысандар МФТС» бөлімі. Электрондық ресурс: <http://www.ncste.kz/ru>

3.5-кестесінің жалғасы

1	2	3	4	5
9	1846/ГҚ-14-ОТ	Үштілділік тілдерін деңгейлік меңгеруді әмбебаптандырудың ғылыми-әдіснамалық негіздері тілдік білім берудің халықаралық стандарттарын бейімдеудің шарттары ретінде	2014 ж. ГҚ есебі	21
10	0414/ГҚ2-14-ОТ	ҚР техникалық жоғары оқу орындарында мамандарды тілдік дайындаудың инновациялық ғылыми-әдістемелік технологияларын әзірлеу	2014 ж. ГҚ 2 есебі	14
11	1292/ГҚ2-14-ОТ	Оқу теледидары контенті ҚР жоғары мектебінде көптілді білім беруді жүзеге асыру құралы ретінде	2014 ж. ГҚ 2 есебі	18
12	0441/ГҚ2-14-ОТ	Мультимедиа құралдарының көмегімен колледждердің ақпарат мамандықтары студенттерінің үштілді құзыреттілігін қалыптастыру	2014 ж. ГҚ 2 есебі	21
13	0356/ГҚ2-14-ОТ	«Мектеп – жоо» жүйесіндегі көптілді білім берудің бірізділігін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	2014 ж. ГҚ 2 есебі	20
14	0599/ГҚ2-14-ОТ	Іс қағаздары үлгілерінің автоматтандырылған екітілді (орысша-қазақша, қазақша-орысша) сөздігінің компьютерлік бағдарламасы	2014 ж. ГҚ 2 есебі	21
15	0933/ГҚ2-14-ОТ	Өзге тілдік орта жағдайындағы қазақтың топонимикалық жүйесі мен әлем бейнесі орталық азия аймағы материалында (тарихи-лингвистикалық, мәдениеттанушылық және өлкетанушылық аспектілері)	2014 ж. ГҚ 2 есебі	19
16	1326/ГҚ2-14-ОТ	Тіл және сөйлеу стилистикасының лингвистикалық-когнитивтік аспектілері	2014 ж. ГҚ 2 есебі	20
17	1677/ГҚ2-14-ОТ	Қазақстандағы аударма жүргізу (қазақ және шетел тілдері): әдіснамалық негіздері және қағидалары	2014 ж. ГҚ 2 есебі	14
18	1648/ГҚ3-14-ОТ	Қазақстан Республикасы полилингвалды кеңістігінде мемлекеттік тілді оқытудың инновациялық технологиялары	2014 ж. ГҚ 2 есебі	23
19	0255/БМҚ-14-ОТ	Қазақстан тарихының базалық екі оқулығын әзірлеу. Қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқулықтардың электрондық форматы, сонымен бірге интерактивті нұсқаларын (аудио-, бейнекурстар)	2014 ж. БМҚ есебі	18.33

3.5-кестенің жалғасы

1	2	3	4	5
20	0749/ГҚ4-15-ОТ	Apertium платформасы негізінде қазақ тілінен ағылшын және орыс тілдеріне (және кері) машиналық аударманың еркін/ашық жүйесін әзірлеу	2015 ж. БМҚ 4 есебі	24
21	0712/ГҚ4-15-ОТ	Шетел тілдеріне ерте оқытуды ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету	2015 ж. БМҚ 4 есебі	20
22	4813/ГҚ4-15-ОТ	Қазақстандағы көптілділік саясатын жүзеге асыру жағдайында педагог кадрлардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру	2015 ж. БМҚ 4 есебі	21
23	0283/ГҚ4-15-ОТ	Көптілді білім беру жағдайында инженерлік мамандардың үздіксіз тілдік дайындығын ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу (колледж-жоо)	2015 ж. БМҚ 4 есебі	17
24	1101/ГҚ4-15-ОТ	Көптілділік – жоғары мектеп жүйесінде заманауи білім берудің алғышарттарының бірі	2015 ж. БМҚ 4 есебі	23
25	5346/ГҚ4-15-ОТ	Қазақстанның көпмәдениетті кеңістігінде тілдердің қызмет етуі: динамикалық үрдіс, болуы мүмкін қауіп-қатер және келешегі	2015 ж. БМҚ 4 есебі	21
26	3592/ГҚ4-15-ОТ	Қазақстанда шетел тілдері мамандарына үздіксіз лингвистикалық-дидактикалық білім берудің ғылыми негіздері	2015 ж. БМҚ 4 есебі	23
27	4537/ГҚ4-15-ОТ	Көптілді білім берудің тілдік моделі: интерлингвистикалық мәдениет аспектісі	2015 ж. БМҚ 4 есебі	20
28	2546/ГҚ4-15-ОТ	Қазақстанның тілдік емес жоо-да көптілді мамандықтар үшін ағылшын тілін кәсіби-бағытталған оқытудағы «Task-based learning and teaching» технологиялары	2015 ж. БМҚ 4 есебі	23
29	4961/ГҚ4-15-ОТ	Тілді таңдау: көптілді жағдаяттардан тұлғааралық қатынастарға дейін	2015 ж. БМҚ 4 есебі	20

3.5-кестенің жалғасы

1	2	3	4	5
30	4762/ГҚ4-15-ОТ	Ауыл шаруашылық жоо-да тілдік көпмәдениетті кеңістікте этникааралық толеранттылықты қалыптастыру	2015 ж. БМҚ 4 есебі	21
	1930/ГҚ4-15-ОТ	Тілдік жағдаяттарды плюрицентрикалық тілмен сипаттау үшін модельдеу әдісін қолдану (Қазақстан мысалында)	2015 ж. БМҚ 4 есебі	22
31	1980/ГҚ4-15-ОТ	«Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы» мәнмәтінінде оқу процесіне пәндік-тілдік кіріктірілген білім беру	2015 ж. БМҚ 4 есебі	13
32	0495/ГҚ2-13-ОТ	Полилингвалды қоғамда қазақ тілінің ұлттық-мәдени терминологиясы	ГҚ есебі	20

Жоғарыда келтірілген кестеде баяндалған ақпаратқа сәйкес, 2014жылдан 2015жыл бойынша Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптамалардың Ұлттық орталығымен тілдік білім беру саласында 30 шақты ғылыми жобалар сараптамаға түсті, олардың нәтижелігінің орта деңгейі туралы мәлімдейтін орта қорытынды балл 19,22 құраған. Қорытынды баллдардың диапазоны 9-дан 24 баллға дейін құрайды.

4 Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беру саласындағы ғылыми зерттеулерге жүргізілген мониторинг нәтижесі бойынша тұжырымдар

Мониторинг қорытындысы бойынша шешімдер негізінен ұлттық және мемлекеттік 9 ЖОО, 3 ғылыми ұйым ұсынған ақпаратына байланысты болады.

Барлығы 22 ғылыми жоба орындалды, олардың қорытындысы бойынша ЖОО, колледждер және мектептердің оқу процесі үшін дайындалды:

- 3 монография;
- 17 оқулық, оның ішінде электрондық;
- 46 оқу құралы;
- 10 ғылыми-әдістемелік құрал;
- 42 әдістемелік ұсыныс (оның ішінде әдістемелік басшылық, әдістемелік нұсқаулар);
- 14 пән бойынша оқу-әдістемелік кешендер;
- 14 сөздік, оның ішінде 9 терминологиялық, 1 тақырыптық, 3 анықтамалық-сөздік;
- 12 нормативтік сипаттағы құжат, оның ішінде 8 типтік оқу бағдарламалары, 2 модульдік оқу бағдарламалары, 1 жоба білім саласында үштұғырлы тіл Тұжырымдамасы және 1 жоба ҚР оқу телевизиясы контентін құру Тұжырымдамасы

Атап айтқанда, ғылыми зерттеу материалдары бойынша жарияланымдар алынған нәтижелердің мазмұны ғана емес осы нәтижелерді енгізу масштабы туралы да түсінік береді. Осы негізде келесі тұжырымдар жасауға болады:

1) монографиялар өкілдері өздерінің ғылыми қызығушылық алаңында үштілді білім беру мәселесін ұстайтын, барлық ғылыми-педагогикалық қоғамдастықтың игілігі болып табылады;

2) толық көлемде бұл Тұжырымдама немесе оның жобалары түріндегі бағдарламалық құжатқа жатады, бірақ мұнда оның қолданылу және енгізілу аясы айтарлықтай кеңейеді;

3) үлгілік оқу бағдарламалары, оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар, оқу-әдістемелік кешендер негізінен, өзінің қолданылу саласын: белгілі білім беру деңгейінде, немесе нақты жоо, колледж, мектептер деңгейінде, жоғары немесе техникалық кәсіптік білім берудің бір мамандық деңгейінде біраз шектейді.

Көбінесе, әртүрлі тарату деректері бола тұрып, ғылыми зерттеу нәтижелерінің жарияланымдары өз қолданушылары үшін қолжетімділікке шек қойылған жағдайда қалады. Осы талдамалық анықтамада талданған ғылыми жобалар нәтижелерін білім беру тәжірибесіне енгізудің түрлі деңгейі бар екенін көруге болады.

Негізінен, жүргізілген мониторинг мәлімдейді:

Тек орта білім беру ұйымдарының ғана емес, техникалық және кәсіптік, сондай-ақ жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің оқу процесі үшін сүйеніш ретінде сап түзейтін үштілді білім беру идеясын тәжірибеде біршама табысты жүзеге асыру үшін теориялық-әдіснамалық база жеткілікті;

зерттеудің қолданбалы нәтижелері нүктелі енгізіледі, өздерінің нақты адресаттары бар.

Қорытынды

Үштілді білім берудің ең жақсы тәжірибелері зерттеу нәтижелерін енгізу үшін жүргізілген мониторингтің өз құрылымы бар, соған сәйкес технологиялық карталар әзірленген. Технологиялық карталарға сәйкес ұлттық және мемлекеттік ЖОО-нан, сонымен қатар ғылыми ұйымдардан ақпараттар жиналып өңделді.

Бұл ақпарат осы талдамалық анықтаманың негізгі бөлігін құрады.

Сонымен қатар, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің және Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптаудың Ұлттық орталығы сайттарының материалдары зерделенді.

Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті саулнамаға жауап берушілер тізіміне енбей қалған, себебі ол Ұлттық академия хат жіберген Қазақстанның ұлттық және мемлекеттік жоғары оқу орындары тізіміне кірмейді. Дегенмен, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті көптілді білім берудің базалық жоғары оқу орны бола отыра, салмақты ғылыми әлеуетке ие. Сондықтан, осы талдамалық анықтамада келтірілген белгілі бір ақпараттар үлесі дерек болған осы ЖОО-ның сайты зерделенді.

Екінші маңызды ақпараттар дерегін Мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптаудың Ұлттық орталығының сайты ұсынады. МФТС-ның аяқталған нысандар бөліміндегі 12 151 жобаның 30-ға жуық жобасы үштілді білім беру мәселесіне қандай да бір қатысы бар.

Ұлттық білім академиясымен қысқа мерзімде (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінен тапсырма алған уақыттан талдамалық анықтама түрінде құжатты тапсыру мерзіміне дейін) жүргізілген мониторинг қорытындысы бойынша тұжырым жасауға болады, өйткені үштілді білім беру мәселесіне тікелей қатысы бар ғылыми зерттеу тақырыбы мен бағыттылығы жүйелі емес, негізінен осы және басқа да зерттеулерді жүргізуге бастамашы болған ғылыми мүддеге байланысты фрагменттік және эпизоттық сипатқа ие.

Осы негізгі тұжырымнан ұсыныстарды көруге болады:

1) оның теориялық-әдіснамалық негізін, психологиялық-педагогикалық, лингводидактикалық, әлеуметтік мәдени аспектілерін мақсатты бағыттап зерделеу үшін үштілді білім беру саласында ғылыми-зерттеу жұмысының бағдарламасын әзірлеу;

2) үштілді білім беру саласында жүргізілген зерттеулерге ғалымдар өздерінің зерттеу нәтижелерін орналастыра алатын, оларды талдайтын, сайт түрінде институционалды қолдау көрсету, сонымен қатар зерттеу барысында әзірленген ресурстарға қолжетімділікті кеңейту.

А қосымшасы

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университеті

Жоғары оқу орнында
көптілді білім беруді ұйымдастыру туралы

ЕРЕЖЕ

з.ғ.д., профессор Е.К.Кубеевтің редакциясымен

Қарағанды 2014

Құрастырушылар

Гаголина С.В.	оқу-әдістемелік басқармасының бастығы, биология ғылымдарының кандидаты, доцент
Жетпісбаева Б.А.	шетел тілдері факультетінің деканы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор
Ақбаева Г.Н.	ағылшын тілі және лингводидактика кафедрасының меңгерушісі, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент
Шайхызада Ж.Г.	шетел тілдері кафедрасының меңгерушісі, білім магистрі

Осы Ережеде жоғары оқу орны жағдайында көптілді білім беруді ұйымдастырудың негізгі принциптері мен қағидалары баяндалған. Көптілді білім беруді жүзеге асыруға қатысатын университет бөлімшелерінің барлығына арналған.

Кіріспе

Осы Ереже Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасына және Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасына сәйкес құрастырылған.

Аталмыш Ереженің мақсаты жоғары оқу орнында көптілді білім беруді енгізу және дамыту үдерісін реттемелеу және басқару болып табылады.

Берілген құжат Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университетінде көптілді білім беруді енгізудің сәтті тәжірибесі негізінде әзірленген көптілді білім беру жағдайында оқу үрдісін ұйымдастырудың негізгі принциптері мен қағидаларын қамтиды.

Әзірленген Ереже көптілді білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруға қатысатын жоғары оқу орындары бөлімшелерінің барлығына арналған.

1 Жалпы ережелер

1.1 Көптілді білім беру – бұл үш немесе одан да көп тілді қатарласа меңгеру негізінде көптілді тұлға қалыптастырудың мақсатты үдерісі.

1.2 Көптілді тұлға – бірнеше тілдердің иесі: ана тілінің; өмір сүріп отырған қоғамда пайдаланылатын тілдердің; бір немесе одан да көп шетел тілдерінің.

1.3 Көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасы – оқу орындарының әр түрлерінде көптілді білім беру идеясын, сонымен қатар оның дамуының негізгі кезеңдері мен бағытын жүзеге асырудың нормативтік-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік және оқу-ұйымдастырушылық қамтамасыздандыруды анықтайтын көзқарастар жүйесі.

1.4 Жоғары оқу орнында көптілді білім беру жағдайында оқу үрдісін ұйымдастыру нормативтік-құқықтық құжаттарға сәйкес іске асырылады: жоғары оқу орнында көптілді білім беруді ұйымдастыру туралы Ереже, жоғары оқу орнында көптілді білім беруді енгізу Бағдарламасы, қазақ тілінен Типтік оқу бағдарламасы, орыс тілінен Типтік оқу бағдарламасы, көптілді білім беру мамандықтарына арналған ағылшын тілінің базалық курсы бойынша Типтік оқу бағдарламасы.

1.5 Көптілді білім беруді ұйымдастырудың негізгі принциптері үздіксіздік принципі және «білімнің екі жақты енуі» принципі болып табылады. Бірінші принципке сәйкес тілдер жоғары оқу орнының студенттерімен барлық оқу курсы бойы меңгеріледі (төрт жыл). Екінші принципке сәйкес – тілдерді қосарлы оқу және игеру тілдік пәндерді оқудың көмегімен және арнайы пәндерді оқыту тілі арқылы іске асырылады.

1.6 Тілді меңгеру деңгейі – үйрету және оқу қызметтерінің өзара әрекеттесу нәтижесі ретінде оқып отырған тілді меңгерудің коммуникативтік-сөйлеу біліктерінің соңғы жиынтығы.

1.7 Оқу мерзімі, несиелер көлемі және қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыту бағдарламаларының мазмұны жоғарыда аталған тілдер бойынша көптілді

білім беру мамандықтарына арналған Типтік оқу бағдарламаларымен анықталады.

1.8 Оқу мерзімі, несиелер көлемі және қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыту бағдарламаларының мазмұны тілге жатыққандық деңгейіне, болашақ кәсіби қызметі саласында, сонымен қатар білімгерлер тұратын аймақтарда тиімді байланысты жүзеге асыру үшін тілді меңгерудегі білімгерлердің қажеттілігіне байланысты өзгереді және анықталады.

1.9 Көптілді білім беру Бағдарламасы университеттің тек күндізгі оқу бөлімінде ғана жүзеге асырылады.

1.10 Жоғары оқу орнында көптілді мамандар даярлау: білім беру, жаратылыстану-ғылыми мамандықтар және техникалық мамандықтар бағыты бойынша жүзеге асырылады.

1.11 Жоғары оқу орнында көптілді білім беру процессін басқару көптілді білім беруді дамыту Орталығымен жүзеге асырылады.

1.12 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында оқу үрдісін ұйымдастыруды және оның сапасын бақылауды көптілді білім беру мамандықтарының студенттерін дайындауды және бітіртіп шығаруды жүзеге асыратын тиісті оқу-әдістемелік бөлімшелер, деканаттар мен кафедралар, студенттердің тілдік дайындығын қамтамасыз ететін факультетаралық тілдік кафедралар жүзеге асырады.

2 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында оқу үрдісін ұйымдастыруды жүзеге асыратын бөлімшелер қызметі

Көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастыруға келесі ЖОО бөлімшелері қатыса алады: оқу-әдістемелік басқарма (бөлім), деканаттар, кафедралар, көптілді білім беруді дамыту Орталығы.

2.1 Оқу-әдістемелік басқарма (бөлім) мыналарды жүзеге асырады:

– көптілді білім беру мамандықтарының білім беру бағдарламасын құрастыруды бақылау;

– студенттерді көптілді білім беру топтарына қабылдау, сонымен қатар қосымша қабылдау, деканатпен, түлектер шығаратын кафедралармен және тілдік кафедралармен алдын-ала келісім негізінде студенттерді ауыстыру және оқудан шығару;

– көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастырудың сапа мониторингі, көптілді білім беру бағдарламасы мазмұнының сапасы, сонымен қатар ағылшын тілінде оқытылатын тілдік пәндерді, базалық және кәсіптендіру пәндерін оқыту сапасы.

2.2 Көптілді білім беру мамандықтарының студенттерін дайындауды және бітіртіп шығаруды жүзеге асыратын деканаттар мен кафедралар қызметіне төмендегілер кіреді:

– көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастыруда ұсынылған талаптарға сәйкес көптілді білім беру мамандықтарының білім беру бағдарламаларын құрастыру;

– көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу мүмкіндіктері туралы студенттерге ақпарат беру;

– тілді меңгеру деңгейін анықтауға арналған іріктеме тестілеуге студенттердің қатысуын қамтамасыздандыру;

– іріктеме тестілеу нәтижелері бойынша мамандықтар тұрғысында көптілді білім беру топтарын құру;

– көптілді білім беру мамандықтарына оқу-әдістемелік сүйемелдеуді құрастыру: ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндері бойынша ОӘК, ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндері бойынша электрондық дәрістер мен мультимедиялық көрсетілімдер жасау, ағылшын тілінде, соның ішінде электрондық тасымалдаушыларда оқулықтар мен оқу құралдарын әзірлеу, тест тапсырмаларын құрастыру және т.с.с.;

– оқытушыларға ұсынылатын талаптарға сәйкес ағылшын тілінде оқытылатын базалық және кәсіптендіру пәндерін кадрлық қамсыздандыру.

2.3 Қазақ, орыс және ағылшын тілдері бойынша студенттердің дайындығын қамтамасыз ететін факультетаралық тілдік кафедралар мыналарды жүзеге асырады:

– қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгеру деңгейін анықтау үшін студенттерді тестілеуді ұйымдастыру және өткізу мен тілдерді меңгеру деңгейіне қойылатын талаптарға сәйкес тестілеу нәтижелері негізінде студенттерді көптілді білім беру топтарына іріктеу;

– студенттердің тілдік дайындық үдерістерін оқу-әдістемелік сүйемелдеу: тілдік пәндер бойынша ОӘК құрастыру, оқу-әдістемелік құралдарды әзірлеу, соның ішінде электрондық тасымалдаушыларда, мультимедиялық көрсетілімдер, тест тапсырмаларын жасау және т.с.с.

2.4 Көптілді білім беруді дамыту Орталығы мыналарды біріктіреді:

– көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқып жатқан студенттер іс-әрекеті нәтижелерінің мониторингі;

– көптілді білім берудің білім бағдарламаларын жүзеге асыру бойынша оқытушылардың оқу-әдістемелік әрекеті нәтижелерінің мониторингі;

– жоғары оқу орнында көптілді білім беруді ұйымдастыру бойынша оқу семинарларын өткізу.

3 Көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастыру

3.1 Көптілді білім беруді ұйымдастыру үш кезеңнен тұрады: алғашқы кезең, тілдік дайындық кезеңі және негізгі кезең.

3.1.1 Алғашқы кезең көптілді білім беру бағдарламасына қатысу үшін студенттер мен оқытушыларды іріктеуді қамтиды.

Көптілді білім беру топтарына қабылдау үшін студенттерді іріктеу қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыту деңгейлерінің диагностикасы негізінде бірінші курс студенттер санынан жүзеге асырылады.

Қазақ тілінде білім алатын студенттердің орыс және ағылшын тілдері бойынша білімі тексеріледі.

Орыс тілінде білім алатын студенттердің қазақ және ағылшын тілдері бойынша білімі тексеріледі.

Көптілді білім беру топтарын құру лексико-грамматикалық тестілеу және оқылымнан тұратын екі кезеңнің іріктеу нәтижелері бойынша 1 семестрдің оқу сабақтары басталмас бұрын бағдарлау аптасында жүзеге асырылады.

Көптілді білім беру топтарына қабылдауға А1 немесе А2 деңгейлеріне сәйкес қазақ/орыс және ағылшын тілдері білімі бойынша іріктемеден сәтті өткен студенттер жіберіледі.

Еуропалық стандарттың В2-С1 деңгейіне сәйкес ағылшын тілінен білімі бар оқытушылардың ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндерін оқыту құқығы бар. Ағылшын тілін меңгеру деңгейі тиісті халықаралық деңгейдегі (IELTS, TOEFL) сертификаттың және «Шетел тілі: екі шетел тілінен» (ағылшын тілі) екінші мамандық алғаныдығы туралы дипломның болуымен расталуы қажет.

3.1.2 Тілдік дайындық кезеңі мыналарды қамтиды:

- Студенттердің қазақ/орыс тілін оқуы.

Оқу мерзімі, несиелер көлемі және қазақ/орыс тілін оқыту бағдарламасының мазмұны білімгерлердің тілдерді меңгеру деңгейлеріне байланысты анықталады.

Қазақ/орыс тілін оқыту «Қазақ тілі», «Орыс тілі» міндетті компоненттері пәндері шегінде, сонымен қатар қазақ/орыс тілінде «Қазақстан тарихы» пәнін оқыту есебінен және қажеттіліктер кезінде қосымша несиелер есебінен жүзеге асырылады (таңдау бойынша модульдің қосымша несиелері немесе оқытудың қосымша түрлері).

- Ағылшын тілін тереңдете оқыту оқудың алғашқы үш жылы ішінде міндетті модуль және оқу жоспарының жоғары оқу орны компоненті есебінен жүзеге асырылады (таңдау бойынша модульдің қосымша несиелері немесе оқытудың қосымша түрлері).

Оқу мерзімі, несиелер көлемі және ағылшын тілін оқыту бағдарламасының мазмұны тілдік емес мамандықтарға арналған «Шетел тілі» пәні бойынша Типтік бағдарламамен және көптілді білім беру мамандықтарына арналған ағылшын тілінің базалық курсы бойынша Типтік оқу бағдарламасымен анықталады.

Ағылшын тілі бойынша (А1 немесе А2 деңгейі) студенттер білімінің бастапқы деңгейіне байланысты көптілді білім беру топтарында оқу келесі түрде сараланады:

А1 бастапқы деңгейі бар студенттер үшін

1-2 семестр - А1-А2-В1 деңгейлері

3-4 семестр- В1-В2 деңгейлері

А2 бастапқы деңгейі бар студенттер үшін

1-2 семестр - А2-В1 деңгейлері

3-4 семестр- В1-В2 деңгейлері

А1 бастапқы деңгейі бар студенттердің қажетті тілдік деңгейлерді сәтті меңгерулері үшін ағылшын тілін оқуға «Ағылшын тілінің базалық курсы (А1-А2-В1 деңгейлері)» пәні шегінде қосымша 2 несиесі ұсынылады.

Ағылшын тілін оқу жоспары төмендегі пәндер шегінде жүзеге асырылады:

1) бірінші және екінші семестрлерде 6 несиесі көлеміндегі міндетті модуль «Шетел тілі» пәнін оқыту шегінде және 8 несиесі көлеміндегі таңдау бойынша модуль «Ағылшын тілінің базалық курсы (А1-А2-В1 деңгейлері)»/ 6 несиесі көлеміндегі таңдау бойынша модуль «Ағылшын тілінің базалық курсы (А2-В1 деңгейлері)» пәндері.

«Ағылшын тілінің базалық курсы (А1-А2-В1 деңгейлері)»/«Ағылшын тілінің базалық курсы (А2-В1 деңгейлері)» пәндері міндетті модуль «Шетел тілі» пәнінің логикалық жалғасы болып табылады және бақылаудың жеке түрлері жоқ. Ағымдық, аралық және қорытынды бақылаулар тек «Шетел тілі» пәні аясында жүзеге асырылады.

2) үшінші және төртінші семестрлерде әр семестрге сәйкес 3 несиесі көлемінде міндетті модуль «Ағылшын тілінің базалық курсы (В1-В2 деңгейлері)» пәнін оқыту шегінде;

«Ағылшын тілінің базалық курсы (В1-В2 деңгейлері)» пәні өзінің мақсатты нұсқауы деп ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндерін оқытуда студенттерді дайындауды қарастырады. Курстың мақсаты – жалпы басқа тілдік құзыреттілікті және кәсіби-коммуникативтік құзыреттілікті дамыту – мәдениетаралық кәсіби қарым-қатынас жағдайында ағылшын тілінде сұхбаттаса білу қабілетін жетілдіру.

3) бесінші семестрде 2 несиесі көлемінде «Кәсіби бағытталған шетел тілі» (С1 деңгейі) пәнін оқыту шегінде;

«Кәсіби бағытталған шетел тілі» пәні мамандықтың пәндік саласын шетел тілінде оқытуды ұйғарады.

Пәнді оқу барысында студент ағылшын тілінде мамандық бойынша мәтіндермен жұмыс жасау дағдылары мен іскерліктерін; ағылшын тіліндегі кәсіби терминологияны; ғылыми-техникалық әдебиетпен және терминологиялық сөздіктермен жұмыс тәсілдерін; екіжақты ауызша және жазбаша аударма дағдылары мен іскерліктерін; кәсіби қарым-қатынас жағдаяттарында алған білімдерін қолдана алу біліктерін меңгереді.

3.1.3 Негізгі кезеңді қазақ/орыс және ағылшын тілдерінде базалық және кәсіби пәндерді оқыту жүзеге асырылатын оқудың үшінші және төртінші курстары қамтиды.

Оқудың үшінші курсына педагогикалық мамандықтардың оқу жоспарына 2 несиесі көлемінде «Базалық (кәсіптендіру) пәндерді ағылшын тілінде оқыту әдістемесі» пәнін енгізу ұсынылады.

«Базалық (кәсіптендіру) пәндерді ағылшын тілінде оқыту әдістемесі» пәні студенттердің ағылшын тілінде базалық (кәсіптендіру) пәндерді оқыту ерекшеліктерімен танысуына және көптілді білім беру дәрісханасында қажетті әдістер мен тәсілдерді меңгеруіне бағытталған. Аталмыш пәнді оқыту ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндерін оқыту ерекшеліктерін ашуды,

оқыту әдістемесімен, ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндері бойынша сабақтарды ұйымдастыру түрлерімен танысуды, сонымен қатар оқу-әдістемелік материалдарды құрастырудың іскерліктері мен дағдыларын қалыптастыру мақсатында ғылыми-техникалық әдебиеттермен жұмыс тәсілдерін үйретуді, шетел тілінде базалық (кәсіптендіру) пәндерін оқытудың негізгі принциптеріне қатысты мәселелерді талқылауды; оқытылатын пәндер бойынша сабақтарды дидактикалық және техникалық қамсыздандыруды, ағылшын тілінде базалық және кәсіптендіру пәндерін оқыту үрдісінде білім беру стратегиясын құруды қарастырады.

Оқу жылының үшінші және төртінші курстарында ағылшын тілінде үш немесе төрт базалық және кәсіптендіру пәндерін оқыту міндетті болып табылады.

ЖОО қарастыруымен үшінші және төртінші курстарда таңдау бойынша модульдің қосымша несие есебінен келесі пәндерді оқу ұсынылады: «Ағылшын ғылыми-техникалық әдебиетті аудару теориясы мен практикасы», «Іскери ағылшын тілі», «Академиялық мақсаттарға арналған ағылшын тілі», «Академиялық мақсаттарға арналған қазақ тілі», «Академиялық мақсаттарға арналған орыс тілі». Сонымен қоса болашақ кәсіби қызмет саласында ағылшын тілі бойынша студенттер білімін жетілдіруге бағытталған пәндерді оқу ұсынылады, мысалы, «Кәсіби қызметтегі ағылшын тілі», «Химия факультетінің студенттеріне арналған ағылшын тілі» және т.б.

3.2 Оқытушының жетекшілігімен орындалатын студенттің өзіндік жұмысы (СОӨЖ) көптілді білім беру бағдарламасы аясында аталған сабақ түрінің екі түрін қарастырады:

1. СОӨЖ сабақтарын ұйымдастырудың консультациялық түрі - 1 және 2 курс.

СОӨЖ сабақтарын ұйымдастырудың аталмыш түрінде студент тілдік пәндерді оқуда консультациялық көмек алады.

2. СОӨЖ сабақтарын ұйымдастырудың креативті-практикалық түрі - 3 және 4 курс.

СОӨЖ ұйымдастырудың аталған түрі пікірталас және іскери ойындар жүргізуді, тұрмыстық және кәсіби жағдаяттар мен міндеттерді (case study) шешуді, тілдік пәндер аясында, сонымен қатар қазақ/орыс және ағылшын тілдерінде оқытылатын базалық және кәсіптендіру пәндері аясында қазақ/орыс және ағылшын тілдерінде жоба тапсырмаларын орындауды және қорғауды қарастырады.

3.3 Студенттің өзіндік жұмысы (СӨЖ) көптілді білім беру бағдарламасы аясында жеке тапсырмаларды орындау және тапсыру түрінде жүзеге асырылады: презентация әзірлеу және қорғау, шығарма, эссе немесе жазбаша жұмыстардың басқа түрлерін жазу, баяндаманы дайындау және ұсыну мақсатында Ғаламтор және БАҚ дереккөздерінен ақпараттар іздеу, жобаны дайындау және қорғау, қазақ/орыс және ағылшын тілдеріндегі электрондық оқулықтар мен оқыту бағдарламаларының материалдары бойынша бақылау және тестілеу тапсырмаларын орындау.

3.4 Педагогикалық мамандықтарға арналған көптілді білім беру бағдарламасы аясындағы оқу тәжірибесі үш тілде оқытылатын мамандандырылған мектептер мен қазақ-түрік лицейлерінің базасында ұйымдастырылады, басқа мамандықтар үшін – кәсіби қазақ/орыс және ағылшын тілдері білімін талап ететін мекемелер, ұйымдар және өндірістік нысандар базасында.

4 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында студенттер білімін бақылау түрлері

4.1 Қазақ/орыс және ағылшын тілдері бойынша студенттер білімін қорытынды бақылау көптілді білім беру мамандықтарының айқындалған оқу жоспарының мерзімінде сөйлеу әрекетінің барлық түрі бойынша білімді, іскерліктер мен дағдыларды бағалауды қарастыратын ауызша емтихан түрінде жүзеге асырылады.

4.1.1 Қазақ/орыс және ағылшын тілдері бойынша ауызша емтихан мазмұны және ұзақтығы көптілді білім беру мамандықтарына арналған Типтік оқу бағдарламаларымен анықталады және жоғарыда көрсетілген оқу бағдарламаларында қарастырылған талаптармен студенттер білімінің сәйкестігі айқындалады.

4.1.2 Ағылшын тілінен қорытынды бақылаудың мазмұны және ұзақтығы тілдік емес мамандықтарға арналған «Шетел тілі» пәні бойынша Типтік бағдарламамен және көптілді білім беру мамандықтарына арналған ағылшын тілінің базалық курсы бойынша Типтік оқу бағдарламасымен анықталады.

Студенттер білімінің тағайындалған ағылшын тілін меңгеру деңгейіне лайықтылығы еуропалық тілдік стандарт талаптарына сәйкес сөйлеу әрекетінің төрт түрін бағалау жолымен айқындалады (тыңдалым, оқылым, айтылым және жазылым).

4.2 Студенттердің дипломдық жұмыстары таңдау бойынша үш тілдің бірінде (қазақ, орыс немесе ағылшын) жазылады, ағылшын тілінде қорғалады.

Б қосымшасы

Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі
Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды Мемлекеттік Университеті

Мектепте
көптілді білім беруді ұйымдастыру туралы

ЕРЕЖЕ

Қарағанды 2014

*Академик Е.А. Бөкетов атындағы
Қарағанды мемлекеттік университетінің
ғылыми-әдістемелік кеңесімен ұсынылды*

Құрастырушылар

Жетпісбаева Б.А. шетел тілдері факультетінің деканы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор

Ақбаева Г.Н. ағылшын тілі және лингводидактика кафедрасының меңгерушісі, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

Шайхызада Ж.Г. шетел тілдері кафедрасының меңгерушісі, білім магистрі

Ашимов Е.М. Н. Нұрмақов атындағы ОМИ директоры

Осы Ережеде мектеп жағдайында көптілді білім беруді ұйымдастырудың негізгі принциптері мен қағидалары баяндалған. Көптілді білім беруді жүзеге асыруға қатысатын мектептерге арналған.

Кіріспе

Осы Ереже Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасына және Қазақстан Республикасында көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасына сәйкес құрастырылған.

Берілген құжат оқытуды үш тілде жүзеге асыратын Қарағанды қаласының мамандандырылған мектептерінің тәжірибесі негізінде көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастырудың негізгі принциптері мен қағидаларын қамтиды (*Қарағанды қаласының Н.Нұрмақов атындағы ОМИ тәжірибесінде*).

Аталмыш Ереженің мақсаты мектепте көптілді білім беруді енгізу және дамыту үдерісін реттемелеу және басқару болып табылады.

Әзірленген Ереже көптілді білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруға қатысатын мектептерге арналған.

1 Жалпы ережелер

1.1. Көптілді білім беру – бұл үш немесе одан да көп тілді қатарласа меңгеру негізінде көптілді тұлға қалыптастырудың мақсатты үдерісі.

1.2 Көптілді тұлға – бірнеше тілдердің иесі: ана тілінің; өмір сүріп отырған қоғамда пайдаланылатын тілдердің; бір немесе одан да көп шетел тілдерінің.

1.3 Көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасы – оқу орындарының әр түрлерінде көптілді білім беру идеясын, сонымен қатар оның дамуының негізгі кезеңдері мен бағытын жүзеге асырудың нормативтік-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік және оқу-ұйымдастырушылық қамтамасыздандыруды анықтайтын көзқарастар жүйесі.

1.4 Көптілді мектеп – (оның қазақстандық түсіндірмесінде) оқушыларды үш тілде: қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқытуды жүзеге асыратын орта білім беру мекемесі.

1.5 Мектепте көптілді білім беруді енгізу Қазақстан мектептерінде көптілді білім беруді дамытудың 2012-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасына сәйкес жүзеге асырылуда (Астана, 2012).

1.6 Мектепте көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқушыларды дайындау тереңдетілген тілдік дайындықты (қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқыту) және ағылшын тілінде жаратылыстану-математика пәндерін оқытуды қамтиды.

1.7 Көптілді білім беруді ұйымдастырудың негізгі принциптері үздіксіздік принципі және «білімнің екі жақты енуі» принципі болып табылады.

Бірінші принципке сәйкес тілдер мектеп оқушыларымен барлық оқу мерзімі бойы меңгеріледі.

Екінші принципке сәйкес – тілдерді қосарлы оқу және игеру тілдік пәндерді оқудың көмегімен және ағылшын тілінде жаратылыстану-математика пәндерін оқыту арқылы іске асырылады.

1.8 Тілді меңгеру деңгейі – оқыту қызметтерінің өзара әрекеттесу нәтижесі ретінде оқып отырған тілді меңгерудің коммуникативтік-сөйлеу іскерліктерінің соңғы жиынтығы.

1.9 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында оқу үрдісін ұйымдастыруды және оның сапасын бақылауды тиісті мектептердің оқу-әдістемелік бөлімшелері жүзеге асырады.

2 Көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқу үрдісін ұйымдастыру

2.1 Көптілді білім беруді ұйымдастыру үш кезеңнен тұрады: алғашқы кезең, тілдік дайындық кезеңі және негізгі кезең.

2.1.1 Алғашқы кезең көптілді білім беру бағдарламасына қатысу үшін оқушылар мен ұстаздарды іріктеуді қамтиды.

Көптілді білім беру бағдарламасы бойынша оқытуға арналған сыныптарға іріктеу 4 сынып оқушылары санынан оқу жылының соңында 2 кезеңде жүзеге асырылады.

Бірінші кезең – логикалық және математикалық тапсырмаларды қамтитын тест, сонымен қатар оқушылар бойында аналитикалық ойлау іскерліктерін анықтауға арналған жағдаятты тапсырмалар.

Екінші кезең – полилингвалдық және коммуникативтік қабілеттерді, сонымен қатар мәдениаралық қарым-қатынас іскерліктерін анықтауға арналған сұхбаттасу.

Көптілді білім беру бағдарламасы 5 сыныптан бастап жүзеге асырылады.

Тілдік құзыреттіліктің Жалпыеуропалық стандартының B2-C1 деңгейіне сәйкес ағылшын тілі білімінің бағдары бойынша жоғары білім туралы дипломы бар мұғалімдердің ағылшын тілінде пәндерді оқыту құқығы бар. Ағылшын тілін меңгеру деңгейі тиісті халықаралық деңгейдегі (IELTS, TOEFL) сертификаттың және «Шетел тілі: екі шетел тілінен» (ағылшын тілі) екінші мамандық алғаныдығы туралы дипломның болуымен расталуы қажет.

2.1.2. Көптілді білім беру бағдарламасы аясында мектептегі тілдік дайындық кезеңі қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде оқытуды қамтиды:

Қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқыту оқу жоспарының міндетті және вариативті блоктар есебінен жүзеге асырылады.

Тілдік дайындық кезеңін ұйымдастыру білімгерлердің оқу тілдері есебінен жүзеге асырылады - қазақ немесе орыс. Оқу мерзімі, сағат көлемі және қазақ/орыс тілін оқыту бағдарламасының мазмұны тілге жатыққандық деңгейіне, тілді меңгерудегі тиімді байланысты жүзеге асыру үшін білімгерлердің, сонымен қатар білімгерлер тұратын аймақтардың қажеттілігіне байланысты мектеппен өзгертіледі және анықталады.

Қазақ тілін оқыту

Қазақ тілін оқыту оқу жоспарының міндетті блогы «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндері шегінде 5 сыныптан 11 сынып аралығында жүзеге асырылады.

Қазақ тілін оқыту қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептердің 5-11 сыныптар бағдарламасы негізінде орта білім берудің жалпыға міндетті мемлекеттік стандартына сәйкес жүзеге асырылуы тиіс.

Қазақ тілін меңгеруде бастапқы деңгейі төмен білімгерлер үшін «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндерін оқумен қатар, 5 және 6 сыныптарда аптасына 2 сағат көлемде қазақ тілінен бейімделу бағдарламасы ұсынылады.

Бейімделу бағдарламасы қазақ тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептердің бағдарламасы бойынша оны одан әрі оқытуға арналған қазақ тілін меңгеру деңгейін теңестіруге бағытталған.

Қазақ тілі білімін одан әрі жетілдіру мақсатында оқу жоспарының келесі вариативті блоктар пәндерін енгізу ұсынылады: 7 сынып - «Қазақ тілі - өнер тілі», 8 сынып - «Қазақ тілі - ғылым тілі».

Бұдан басқа, мектептерге қазақ тілі мен әдебиеті, академиялық қазақ тілі және т.б. бағыттар бойынша үйірмелер жұмысын ұйымдастыру ұсынылады.

Орыс тілін оқыту

Орыс тілін оқыту оқу жоспарының міндетті блогы «Орыс тілі» және «Орыс әдебиеті» пәндері шегінде 5 сыныптан 11 сынып аралығында жүзеге асырылады.

Орыс тілін оқыту орыс тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептердің 5-11 сыныптар бағдарламасы негізінде орта білім берудің жалпыға міндетті мемлекеттік стандартына сәйкес жүзеге асырылуы тиіс.

Орыс тілін меңгеруде бастапқы деңгейі төмен білімгерлер үшін міндетті блогтың «Орыс тілі» және «Орыс әдебиеті» пәндерін оқумен қатар, 5 және 6 сыныптарда аптасына 2 сағат көлемде орыс тілінен бейімделу бағдарламасы бойынша оқытуды жүзеге асыру ұсынылады.

Бейімделу бағдарламасы орыс тілінде оқытатын жалпы білім беретін мектептердің бағдарламасы бойынша оны одан әрі оқытуға арналған орыс тілін меңгеру деңгейін теңестіруге бағытталған.

Бұдан басқа, орыс тілі білімін жетілдіру мақсатында 5 сыныптан 6 сынып аралығында оқу жоспарының вариативті блогына орыс тілінде 1 сағат көлемінде «Риторика» пәнін, сонымен қатар 7-9 сыныптарда «Практикум по переводу» пәнін енгізу ұсынылады.

Ағылшын тілін оқыту оқу жоспарының міндетті блогы «Шетел тілі» пәні шегінде 5 сыныптан 11 сынып аралығында жүзеге асырылады.

Ағылшын тілін оқыту жалпы білім беретін мектептердің 5-11 сыныптар бағдарламасы негізінде орта білім берудің жалпыға міндетті мемлекеттік стандартына, Жалпыеуропалық тілдік құзыреттілік стандартына сәйкес жүзеге асырылуы тиіс.

Ағылшын тілін оқыту үшін қазақстандық оқулықтармен қатар тиісті деңгейдегі түпнұсқа британдық басылымдарды қолдану ұсынылады.

Ағылшын тілін оқыту бағдарламасының міндетті пәндерімен оқу жоспарының вариативті блогының пәндерін қатарлас енгізу ұсынылады:

– 5-7 сыныптарда аптасына 2 сағат көлемінде «Home reading/ Literature» пәні. Пәнді оқу үдерісінде білімгерлер ағылшын тілінде түпнұсқалық әдебиетті

оқу дағдыларын жетілдіреді, сонымен қатар аналитикалық және сыни ойлау дағдыларын дамытады. 5 сыныпта пәндерді оқытуды ағылшын тілінде классикалық қысқа әңгімелер мен ертегілерді оқудан бастау ұсынылады.

– 8 сыныпта аптасына 2 сағат көлемінде «Елтану» пәні. Аталмыш пән тілін оқып отырған ел туралы фондық білімді меңгеруге мүмкіндік береді: физикалық және экономикалық географиясы туралы, саяси құрылымы туралы, тұрмыс-салты жайында, сонымен қатар тілін оқып отырған елдің мәдениеті туралы.

– 9 сыныпта 2 сағат көлемінде «Linguistic capital» пәні. Аталмыш пән фонетикалық, орфографиялық, лексикалық және грамматикалық дағдыларды жетілдіруге бағытталған

– 10-11 сыныптарда аптасына 1 сағат көлемінде «Business English» және «Ready for IELTS» пәндері.

Білімгерлер «Business English» пәнін оқу процесінде қарым-қатынастың іскери саласында коммуникативтік құзыреттілік дағдыларын жетілдіруге жалпы мүмкіндік беретін іскерлік этикет және мәдениаралық коммуникация ережелерімен танысады.

«Ready for IELTS» пәні аясында білімгерлер өз кезегінде отандық және шетелдік ЖОО-да әрі қарай оқуға арналған ағылшын тілінен халықаралық емтиханды сәтті тапсыруға үмкіндік беретін тыңдалым, жазылым, оқылым, және айтылым дағдыларын жетілдіреді.

Жалпы, оқу жоспарының вариативті блок пәндері коммуникативтік дағдыларымен қатар білімгерлердің қосымша дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

2.1.3. Негізгі кезең тілдерді оқу және ағылшын тілінде жаратылыстану-математика пәндерін оқыту саласында білімін жетілдіруді қамтиды. Ағылшын тілінде жаратылыстану-математика пәндерін оқу 6 сыныптан бастап 11 сынып аралығында кезең бойынша енгізіледі.

Жаратылыстану-математика пәндерін оқытудың бірінші жылы сол пәнді қазақ/орыс тілінде оқуды және 6 сыныптан бастап ағылшын тілінде тиісті пән бойынша терминологияны оқытуды қамтиды.

Терминологияны оқытуға аптасына 1 сағат бөлу ұсынылады. Негізгі оқулықтармен қатар тиісті деңгейге сәйкес үштілді терминологиялық сөздіктерді қолдану ұсынылады («Study of life», «Basic Maths for beginners», «First step to Physics»).

Білімгерлердің жаратылыстану-математика пәндерін оқудың екінші және кейінгі жылдарында оқыту ҚР МЖМБС сәйкес оқу жоспарына аталған пәндерді енгізуге қарай ағылшын тілінде жүзеге асырылады. Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру. Негізгі ережелер (Астана, 2011).

Пәндерді таңдауды және оларды ағылшын тілінде оқыту реттілігін мектеп анықтайды.

6 сыныпта қоғамдық-экономикалық пәндер оқытылады: математика, биология, география және физика бойынша терминология. Терминологияны оқытуға аптасына 1 сағат бөлінеді, оқу үрдісінде «Study of life», «Basic Maths

for beginners», «First step to Physics» сияқты үштілді терминологиялық сөздіктер қолданылады.

Ағылшын тілінде оқытылатын пәндерге арналған база 7 сыныпта екіжылдық тілдік даярлық, сонымен қатар 6 сынып бойы терминологияны оқыту болып табылады.

2.2 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында мұғалімнің жетекшілігімен білімгерлердің сабақтан тыс жұмысы ағылшын тілінде оқытылатын жаратылыстану-математика пәндерінен терминологияны меңгеру бойынша факультативтік курстарға баруды қарастырады.

3 Көптілді білім беру бағдарламасы аясында оқушылар білімін бақылау түрлері

Қалдық білімді тексеру, сонымен қатар өсу динамикасын байқау мақсатында бақылау жұмыстарын жүйелі өткізу ұсынылады. Білімді тексеруді әр тоқсанда ағылшын тілінде оқытылатын пәндердің сұрақтарын қамтитын кешенді тестілеу түрінде жүргізу қажет. Тестілеудегі пәндер саны көптілді білім беру сыныптары оқушыларының білім деңгейлеріне және оқу жоспарының оқытылатын пәндер есебінен 4 пәннен 6 пәнге дейін түрленуі мүмкін.

Қазақ/орыс/ағылшын тілі бойынша және жаратылыстану-математика пәндері бойынша емтихан өткізу түрін мектеп анықтайды.

Ағылшын тілінен емтиханды сөйлеу әрекетінің төрт түрі (тыңдалым, оқылым, айтылым және жазылым) бойынша ауызша түрде немесе жазбаша түрде (эссе жазу) өткізу ұсынылады.

Ағылшын тілінде оқытылатын жаратылыстану-математика пәндері бойынша емтиханды кешенді тестілеу түрінде өткізу ұсынылады.

Көптілді білім беру бағдарламасы аясында білімгерлерді оқыту үдерісінде мектеп әкімшіліктеріне бақылау срезі түрінде жоспарлы мониторинг бақылау өткізу ұсынылады.

В қосымшасы

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті

БЕКІТІЛГЕН
ҚарМУ Ғылыми Кеңесі
«_28_» тамыз 2008 ж.
Ғылыми Кеңес төрағасы
_____ Е.Қ.Көбеев

Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінде көптілді білім беруді енгізудің 2008-2012 жылдарға арналған

БАҒДАРЛАМАСЫ

Қарағанды
2008

Осы бағдарлама академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-да эксперимент түрінде көптілді білім беруді енгізуді реттейді және оның нормативтік-құқықтық, теориялық-әдіснамалық, ғылыми-әдістемелік, оқу-ұйымдастыру тұрғысынан қамтамасыз етілуін анықтайды.

Құрастырушылар:

Е.Қ.Көбеев - Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ ректоры,
профессор, ЖМХҒА академигі

Р.М.Жұмашев - бірінші проректор, профессор

Б.А.Жетпісбаева - шетел тілдері факультетінің деканы, п.ғ.к.,
доцент

Д.Н.Асанова - шетел тілдері факультетінің оқу ісі жөніндегі орынбасары,
п.ғ.к., доцент

Кіріспе

Нарықтық экономика және ақпараттық технология дамыған қазіргі жағдайда қоғамның байлығы ретінде экономикалық және әлеуметтік прогрестің негізгі стратегиялық факторы болып есептелетін қорлар аталады. Осы міндеттерді орындауда тұлғаның шығармашылық әлеуетті арттыруға мүмкіндік беретін тілдік білім беру маңызды рөл атқарады.

Қазақстан Республикасы Президенті Н.А.Назарбаев білім беру жүйесінің алдына бірнеше тіл меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін қойып отыр. Президенттің Жолдауында «Үштұғырлы тіл» мәдени жобасын жүзеге асыру ұсынылған, оған сәйкес үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінің, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілінің және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілінің – дамуы қажет.

Көптілді білім беруді құндылық деп ұғыну көптілді тұлғаны қалыптастыруға бағытталған ғылыми жобаларды жүзеге асырудың өзектілігін көрсетеді және тәжірибелік іс-шараларды нақтылауды талап етеді.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің шешімі бойынша жоғары және одан кейінгі білім беруді дамытудың басым бағыттарының бірі «Үштұғырлы тіл» жобасын іске асыруда Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ базалық жоғары оқу орны деп анықталған.

Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ- да шетел тілінен білім берудің деңгейлік үлгісін табысты енгізу тәжірибесі және кейінірек оны мемлекеттік тілде оқытуда қолданылуы бұл жобаны жүзеге асыруға негіз бола алады, сондай-ақ бұл үлгіні көп тілді білім беру жүйесіне бейімдеп қолдануға болады.

Көптілді білім беруді енгізудің тиімділігіне сондай-ақ университетте тілдік ортаның жоқтығын білдірмеуге мүмкіндік беретін мультимедиалық тіл орталықтарының жұмыс істеуі де ықпал етеді.

«Үштұғырлы тіл» жобасын жүзеге асыру аясында Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың авторлар ұжымы «Қазақстан Республикасының көптілді білім беруді дамыту Тұжырымдамасын» дайындады, ол көптілді білім беруді дамытудың негізгі кезеңдері мен бағыттарын анықтайтын стратегиялы құжат болып табылады. Тұжырымдамаға сәйкес Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ бірнеше тілдерді меңгерген мамандар даярлау міндеттерін шешудің бірден бір жолы көптілді білім беруді дамыту ұстанымын қолдайды.

Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-да көп тілді білім беруді енгізудің 2008-2012 жылдарға арналып ұсынылып отырған Бағдарламасы көптілді білім беруді қамтамасыз ететін нормативтік-құқықтық, теориялық- әдіснамалық, ғылыми әдістемелік, оқу-ұйымдастыру негіздегі кешенді құжат болып табылады.

Көптілді білім беруді нормативтік-құқықтық негізде қамтамасыз етуді дамыту бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты: Көптілді білім беруді нормативтік-құқықтық негізде қамтамасыз етуді жетілдіру.

Күтілетін нәтиже: жоғары оқу орнында көптілді білім беруді енгізуді реттейтін құжаттар топтамасын дайындау.

Бағдарламаны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар

№	Іс-шараның аталуы	Мерзімі (жылы)	Жауаптылар
1	Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-да көптілді білім беруді ұйымдастыру Ережесін құрастыру.	2008 ж. тамыз	Авторлық ұжым
2	«Ағылшын тілін арнайы мақсатта оқыту» пәнінің типтік бағдарламасын дайындау.	2009-2010 оқу жылы	Шетел тілдері факультетінің деканы
3	«Қазақ тілін арнайы мақсатта оқыту» пәнінің типтік бағдарламасын құрастыру.	2009-2010 оқу жылы	Қазақ тілінің практикалық курсы кафедрасының меңгерушісі
4	«Орыс тілін арнайы мақсатта оқыту» пәнінің типтік бағдарламасын дайындау.	2009-2010 оқу жылы	Орыс тілі мен әдебиетінің практикасы және әдістемесі кафедрасының меңгерушісі
5	Педагогикалық мамандықтарда «Арнайы пәнді ағылшын тілінде оқыту әдістемесі» пәнінің типтік бағдарламасын құрастыру.	2009-2010 оқу жылы	Факультет декандары
6	Эксперимент нәтижелерін ескере отырып, мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде оқытылатын пәндердің тізімін белгілейтін Типтік регламентті дайындау.	2011-2012 оқу жылы	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының басшысы
7	Эксперимент нәтижелерін ескере отырып, жаңа буын педагогикалық мамандықтар үшін мемлекеттік стандарт жобасын дайындау.	2011-2012 оқу жылы	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының басшысы, факультет декандары

Көптілді білім беруді теориялық-әдіснамалық негізде қамтамасыз етуді дамыту бағдарламасы

Бағдарлама мақсаты: көптілді білім берудің теориялық-әдіснамалық негіздерін зерттеу.

Күтілетін нәтиже: көптілді білім берудің теориялық-әдіснамалық базасын жасау

Бағдарламаны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар

№	Іс-шараның аталуы	Мерзімі (жылы)	Жауаптылар
1	Көптілді білім берумен байланысты ғылыми ережелер көлемін анықтау.	2008-2009 жылы	оқу Көптілді білім беруді дамыту Орталығының басшысы
2	«Үш тұғырлы тіл» мәдени жобаның негізі ретінде көптілді білім беру жүйесін құру» атты ғылыми жобаны іске асыру.	2009-2011 жж.	Жобаның жетекшісі
3	Көптілді білім беру сапасын бақылау-бағалаудың бірегей тетіктерін анықтайтын индикаторлар жүйесін құру.	2009-2010 жылы	оқу Көптілді білім беруді дамыту орталығының жетекшісі
4	Көптілді білім беру сөздігін құрастыру және педагогикалық мониторинг дайындау.	2009-2012 жж.	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының басшысы
5	Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ-да көптілді білім беруді енгізу тәжірибесінің нәтижелерін жинақтап қорыту.	2012 ж.	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының басшысы
6	Көптілді білім беру саласында халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциялар өткізу.	2008-2012 жылы	оқу Шетел тілдері деканы, филология факультетінің деканы.

Көптілді білім беруді ғылыми-әдістемелік негізде қамтамасыз етуді дамыту бағдарламасы

Бағдарлама мақсаты: көптілді білім беруде ғылыми-әдістемелік негіздер жүйесін дамыту.

Күтілетін нәтиже: көптілді білім беру жүйесі үшін педагогикалық кадрлар даярлау; көптілді білім беру жүйесі үшін оқу-әдістемелік материалдар кешенін құрастыру.

Бағдарламаны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар

№	Іс-шараның аталуы	Мерзімі (жылы)	Жауаптылар
1	Университет оқытушылары үшін ағылшын тілін тереңдете оқыту курстарын ұйымдастыру.	2008-2012 жж.	Шетел тілдері факультетінің деканы
2	Екінші мамандықтың қысқартылған білім беру бағдарламасы бойынша ағылшын тілінде сабақ жүргізу үшін кадрлар даярлау.	2008-2012 жж	Факультет декандары
3	Қазақ, орыс, ағылшын тілдерін тереңдете оқыту үшін оқу-әдістемелік кешенін (ОӘК) құрастыру	2008-2012 жж	Тіл кафедраларының меңгерушілері
4	«Арнайы мақсатта қазақ тілін оқыту» пәнінен оқу-әдістемелік кешенін (ОӘК) құрастыру	2009-2010 оқу жылы	Қазақ тілінің практикалық курсы кафедрасының меңгерушісі
5	«Арнайы мақсатта орыс тілін оқыту» пәнінен оқу-әдістемелік кешенін (ОӘК) құрастыру	2009-2010 оқу жылы	Орыс тілі мен әдебиетінің практикасы және әдістемесі кафедрасының меңгерушісі
6	«Арнайы мақсатта ағылшын тілін оқыту» пәнінен оқу-әдістемелік кешенін (ОӘК) құрастыру	2009-2010 оқу жылы	Кафедра меңгерушілері
7	«Арнайы пәнді ағылшын тілінде оқыту әдістемесі» пәні бойынша оқу әдістемелік кешенін (ОӘК) құрастыру	2009-2010 оқу жылы	Арнайы пәндер кафедраларының меңгерушілері

8	Үштілді терминологиялық сөздіктер құрастыру.	2008-2012 жж.	Тіл кафедраларының меңгерушілері
9	Ағылшын тілінде оқытылатын арнайы пәндердің экспериментальды оқу-әдістемелік кешенін құрастыру.	2009-2012 жж.	Арнайы пәндер кафедраларының меңгерушілері
10	Орыс тілін оқытудың деңгейлік үлгісін дайындау.	2009-2010 оқу жылы	Филология факультетінің деканы

Көптілді білім беруді оқу-ұйымдастыру негізде қамтамасыз етуді дамыту бағдарламасы

Бағдарлама мақсаты: жоғары оқу орнында көптілді білім беруді ұйымдастыру түрлерін және оқыту базасын жетілдіру.

Күтілетін нәтиже: көптілді білім берудің оқыту базасын және ұйымдастыру түрлерін белгілеу.

Бағдарламаны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар

№	Іс-шараның аталуы	Мерзімі (жылы)	Жауаптылар
1	Көптілді білім беруді дамыту орталығын құру.	Қыркүйек 2008 ж.	Оқу ісі жөніндегі проректор
2	Қазақстан Республикасы ЖОО-да көптілді білім беруді енгізу жөнінде семинарлар ұйымдастыру.	2009-2012 жж.	Оқу ісі жөніндегі проректор, көптілді білім беруді дамыту Орталығының жетекшісі
3	Университет оқытушылары үшін көптілді білім беруді енгізу жөнінде семинарлар ұйымдастыру.	2008-2012 жж.	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының жетекшісі
4	Экспериментте қатысатын мамандықтарға жұмыстық оқу жоспарын жасау.	Қыркүйек 2008 ж.	Факультет декандары
5	Көптілді білім берудің материалды-техникалық базасын жетілдіру.	2008-2012 жж.	Факультет декандары, көптілді білім беруді дамыту Орталығының жетекшісі
6	Көптілді білім беру педагогикалық мониторингін іске асыру	2008-2012 жж.	Көптілді білім беруді дамыту Орталығының жетекшісі
7	қазақ және орыс тілдерін денгейлеп оқытуын еңгізу	2009-2010 жж.	Филология факультетінің деканы

Мазмұны

Кіріспе	3
1. Үш тілді білім беруге жүргізілген мониторингтің құрылымы мен технологиялық карталары	4
2. Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беруге мониторинг жүргізуде ақпараттар жинау және мәліметтер базасын өңдеу әдістері	8
3. Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беруге жүргізілген мониторинг мәліметтерін талдау нәтижелері	9
4. Барлық деңгейдегі білім беру ұйымдарында үш тілді білім беру мониторингісінің қортындысы бойынша ұсынымдар	70
Қорытынды	72
Қосымшалар	73

Введение

Этапы внедрения трехязычия в казахстанских школах определены в Дорожной карте развития трехязычного образования на 2015-2020 годы, которая утверждена совместным приказом трех министерств:

- Министерство образования и науки Республики Казахстан (05.11.2015. № 622);
- Министерство культуры и спорта Республики Казахстан (09.11.2015. № 344);
- Министерство по инвестициям и развитию Республики Казахстан (13.11.2015. № 1066).

В соответствии с пунктом 2.2 Дорожной карты предусмотрено проведение мониторинга внедрения результатов исследований для улучшения практики трехязычного образования.

Во исполнение данного пункта Министерство образования и науки Республики Казахстан поручило Национальной академии образования провести данный мониторинг, по итогам мониторинга которого следовало подготовить аналитическую справку. В связи с этим была проделана следующая работа:

- разработаны структура и технологические карты мониторинга мониторинга научных исследований в области трехязычного образования;
- произведены сбор информации и обработка базы данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования;
- сделан анализ данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования;
- обобщены результаты работы и сформулированы выводы по внедрению результатов научных исследований в области трехязычного образования.

В связи со сроками, определенными Министерством образования и науки Республики Казахстан, в мониторинг были вовлечены национальные и государственные вузы страны, а также три научных организаций. В мониторинге приняли участие:

- из 37 национальных и государственных вузов – 20 высших учебных заведений, при этом научные исследования, имеющие прямое отношение к проблемам трехязычного образования, проводились в девяти вузах;
- из трех научных организаций – все три привлеченные научно-исследовательские структуры.

1 Структура и технологические карты мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней

Чтобы руководить педагогической системой требуется определенная система информации. Воссоздать ее можно, основываясь на мониторинге. Слово «мониторинг» произошло от лат. *monitor* – напоминающий, наблюдающий. Сначала этот термин часто применялся в экологии и им обозначали контроль, оценку и предсказывание состояния окружающей среды в связи с экономической направленностью человека. За последний период времени данный термин получил более широкое значение. Теперь этим словом называют контроль действий с целью обнаружения его соответствия ожидаемому результату²⁹.

Понятие мониторинга сегодня расширяет сферу своего употребления и приобретает многозначность, проникая в самые разные области знания, хотя историю его употребления трудно назвать долгой. Его ещё нет в философских словарях, хотя оно уже общепризнанно и активно используется как в быденном, так и в научном языке. Есть и некоторый опыт освоения его современных значений. В основе его этимологии лежат такие давно известные слова, как *monitōre* – многозначное понятие, которое первоначально означало наставлять, советовать, предостерегать, увещевать, и *monitor* (от лат. напоминающий, надзирающий), имеющее уже более близкое современному значению – слежения за какими-то объектами или явлениями. Особо отметим, что эти слова изначально означали действия, широко употреблялись в практической деятельности и, как это нередко бывает, из неё перешли в научный лексикон и стали употребляться на правах терминов.

Существующее в настоящее время определение мониторинга и осмысление результатов его применения дают основание судить о том, что это понятие чаще всего употребляется тогда, когда речь идет о проведении ряда конкретных действий или некоторых смешанных мероприятий, осуществляемых на основе как теоретических, так и практических разработок, которые объединяются определением «мониторинговые» и служат для выяснения ситуации в той или иной области практики. В последнее время появляются все новые направления исследований, которые определяются именно как мониторинговые: мировой эко-мониторинг, космический мониторинг, мониторинг медиа-пространства, где мониторинг является главным рабочим методом. Он проник и в социальную сферу, в которой также стали проводиться исследования, квалифицируемые как мониторинговые.³⁰

А.С.Белкин изображает мониторинг как постоянное научно обусловленное диагностико-прогностическое наблюдение за образовательным процессом³¹.

²⁹ Мониторинг процесса и результатов исследования. https://author24.ru/spravochniki/pedagogika/metody_pedagogicheskogo_issledovaniya/monitoring_processa_i_rezultatov_issledovaniya/

³⁰ И.П. Фарман Мониторинг как метод исследования и представления знания.

³¹ Мониторинг процесса и результатов исследования. https://author24.ru/spravochniki/pedagogika/metody_pedagogicheskogo_issledovaniya/monitoring_processa_i_rezultatov_issledovaniya/.

Э.Ф. Зеер расценивает мониторинг как процесс прослеживания положения объекта (системы или сложного явления) при помощи постоянного или периодически повторяющегося сбора сведений, которые представляют собой множество достоверных основных показателей. Мониторингом пользуются тогда, когда в создании какого-либо процесса нужно регулярно следить за происходящими в реальной предметной среде явлениями с тем, чтобы вовлекать достижения текущих наблюдений в процесс управления³².

Мониторинг использует разные средства наблюдения и объяснения. Но при проведении мониторинга применяется более конкретный и целенаправленный анализ, когда намеренно разграничивается предмет исследования. Именно поэтому его специфика заключается в том, что он может и не быть поиском и открытием нового в области науки.

Вместе с тем, такое исследование отличается сбора статистических данных и социологических опросов тем, что его результаты становятся основой для рекомендаций. Именно это и является настоящим результатом и конечной целью проведения мониторинга. И все же факты как результат мониторинга имеют свои особенности, так как они формируются в процессе эмпирического познания, и является фиксацией его результатов. Здесь также ценится достоверность факта – одна из главных его характеристик, обращается внимание на условия и обстоятельства его получения.

Факт должен соответствовать строго определенным критериям, по которым производится оценка и которые специально для этого разрабатываются специально. Из этого следует, что основу мониторинга представляет диагностическая система. Чтобы ее осуществить, необходим отбор критериев (обобщенных показателей).

Сейчас предпринимаются попытки классификации типов и видов мониторинговых исследований. Основанием для классификации таких исследований выступают направления научных дисциплин, их целевое назначение, временные параметры, масштабы и уровня их исполнения. Известны такие виды, как базовый и фоновый мониторинг, глобальный, локальный, региональный, местный, а также мониторинг, охватывающий разные сферы общественной деятельности: политической, экономической, социальной, педагогической, научной и т.д. Но следует помнить, что мониторинг представляет собой один из видов эмпирических исследований.

Именно поэтому он не является универсальным и не всегда целесообразен при других исследованиях. В целом, мониторинг можно трактовать как метод познавательной практики и опытной науки.

Именно это положение относится к нашему случаю. Целью нашего мониторинга является поиск фактов внедрения результатов научных исследований в практику образования. Полученная база данных в нашем мониторинге будет служить основой для составления программ научных исследований с учетом уже разработанных теоретических положений и прикладных результатов уже проведенных исследований.

³² Там же

Поэтому одним из основных критериев нашего мониторинга должна явиться обоснованная новизна полученных результатов.

Другим критерием нашего мониторинга должна явиться информация о публикациях, которые отражают те или иные результаты исследований, так как именно через опубликование в открытой печати происходит первичное внедрение результатов исследований в практику.

Формализация результатов и материалов исследований неотъемлемой частью научного исследования и представляется трудоемким и очень ответственным делом, так как именно в них вычлняются из собранных материалов и формулируются основные идеи, положения, выводы и рекомендации.

Не менее важным способом внедрения результатов в практику, полученных в ходе исследований, являются рекомендации по их применению с указанием адресата, цели и обоснованием их актуальности и необходимости. Поэтому это также является еще одним критерием нашего мониторинга.

При сборе информации в ходе мониторинговых исследований весьма важно обеспечить их достоверность. Это может быть обеспечено персональной ответственностью того лица, кто представляет данную информацию поэтому обязательным условием оформления и передачи является официальное ее подтверждение, прежде всего, научным руководителем проекта.

Исходя из вышеизложенного, была разработана структура мониторинга, которая состоит из 10-ти разделов, нацеленных на сбор и обработку информации о внедрении результатов научных исследований в области трехязычного образования. При этом основные требования к заполнению технологических карт заключались в следующем:

- вся информация должна относиться к научно-исследовательским работам в области трехязычного или полиязычного образования, билингвального обучения, обучения казахскому и русскому языку как вторым языкам (Я2) и английскому языку как иностранному языку (ИЯ);

- информация должна относиться к научно-исследовательским работам, выполненным в период с 2012 по 2016 годы.

Такое уточнение было необходимо в связи с тем, что для педагогики понятие «трехязычное образование» - относительно новое понятие. В отличие, к примеру, от билингвального обучения и полиязычного образования. Поэтому оно требует своего толкования. Ведение нового понятия основано на ряде принципов, один из которых требует строгости аспекта рассмотрения. В нашем случае этот аспект связан с государственной политикой в области образования и усилением международных контактов.

Чтобы сработал этот принцип, следует принять во внимание, что язык в образовании выполняет двойную функцию. Он выступает как **предмет** изучения и как **средство** обучения. Это имеет прямой выход на один из принципов классической дидактики: принцип «двойного вхождения знаний».

Сочетание этих принципов позволяет трактовать трехязычное образование следующим образом: совокупность необходимых условий для

одновременного овладения казахстанцами тремя целевыми языками в соответствии с международными стандартами (CEFR).

Таким образом, суть понятия «трехязычное образование» может быть раскрыта в контексте реальной практики конкретной национальной системы образования следующим образом: трехязычное образование – это совокупность необходимых условий для одновременного овладения казахстанцами тремя целевыми языками в соответствии с международными стандартами.

Но поскольку данное понятие еще не вошло в широкий научный обиход, информацию по научным исследованиям в этой области следовало уточнить. Поэтому для мониторинга внедрения результатов научных исследований для улучшения практики трехязычного образования было расширено поле необходимой информации.

В целом, мониторинг должен отражать следующую информацию:

– **первый раздел** – о наименованиях организаций, выполнивших и внедривших результаты научно-исследовательских работ по искомой проблеме;

– **второй раздел** мониторинга – о наименованиях проектов;

– **третий раздел** – о формах финансирования со следующими уточнениями: *грантовое финансирование (3.1); программно-целевое финансирование (3.2); государственное задание (3.3); инициативный проект (3.4), сюда относятся докторская, кандидатская диссертация, диссертация PhD; хоздоговорной проект (3.5);*

– **четвертый раздел** – о наименовании госоргана, финансировавшего проект *(данный раздел заполняется для вышеуказанных позиций 3.1; 3.2; 3.3);*

– **пятый раздел** – об объеме финансирования *(данный раздел также заполняется для вышеуказанных позиций 3.1; 3.2; 3.3);*

– **шестой раздел** – о сроках и времени реализации научных проектов;

– **седьмой раздел** – о научных руководителях проектов с указанием *фамилии отчества и имени (7.1), ученой степени (7.2), ученого звания (7.3), занимаемой должности (7.4) и контактных данных (7.5 и 7.6);*

– **восьмой раздел** – о публикациях полученных результатов с указанием вида и наименования опубликованной продукции;

– **девятый раздел** – о масштабах внедрения результатов проекта с указанием наименования и юридического адреса организации образования, региона, страны, международных организаций, где внедрялись результаты научных работ;

– **десятый раздел** – о новизне полученных результатов и рекомендациях авторов по их применению (использованию) в практике образования.

2 Методы сбора информации и обработки базы данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней

Методика мониторинговых исследований во многом созвучна методологии научных исследований в целом. В этом смысле методы мониторинга – это своего рода модель исследования, причем развернутая во времени. Как правило, при выборе методики учитывается множество факторов и, прежде всего, предмет, цель, задачи исследования. Вместе с тем, методика исследования, несмотря на свою индивидуальность, при решении конкретной задачи имеет определенную структуру специфических компонентов.

Исходя из указанных общих положений, Национальной академией был осуществлен мониторинг внедрения результатов исследований для улучшения практики образования.

В связи с этим были разработаны структура и технологические карты мониторинга (см. раздел 1 настоящего документа).

Предварительная подготовка: Национальной академией образования им. И.Алтынсарина были разосланы национальным и государственным вузам, а также ряду научных организаций страны на предмет участия в мониторинге внедрения результатов исследований для лучшей практики трехязычного образования.

Основным методом сбора исходных данных и обработки потока информации является запрос по структурированной форме в виде технологических карт мониторинга, а также уточнения в личной беседе с исполнителями первичных документов (технологических карт).

Кроме того, мониторинг предполагает расчет совокупной выборки респондентов, которая исчисляется от генеральной совокупности. Так, из 37 высших учебных заведений страны в мониторинге приняли участие 28 вузов, что составляет 75,7%. Данная выборка является вполне репрезентативной, поэтому объем информации, которая отражена в аналитической справке претендует на достоверность фактов.

Еще одним из методов сбора потока информации является изучение материалов сайтов высших учебных заведений, научных организаций и других структур.

Следующим методом является обсуждение результатов анализа полученных и обработанных данных в рабочих группах Академии с последующим выходом на обсуждение среди членов ученого совета Академии.

При обработке информации применялись методы математической обработки статистических данных.

3 Результаты анализа данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней

Одной из ведущих задач образовательной политики Республики Казахстан является реализация трехязычного образования. В Послании Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия «Казахстан – 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» снова подчеркнута необходимость разработки активных мер «по созданию условий для того, чтобы наши дети наряду с казахским, активно изучали русский и английский языки».

Практика полиязычного/трехязычного образования в Казахстане начинает свою историю еще с 2007 года. Краткий исторический экскурс позволяет констатировать следующее:

2007 год

Президентом Республики Казахстан инициирован культурный проект «Триединство языков».

2008 год

Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана и Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова стали базовыми вузами по реализации полиязычного образования (Приказ МОН РК № 441 от 22.07.2008 года «Об утверждении базовых организаций образования по приоритетным направлениям развития высшего и послевузовского образования»).

Разработана Концепция развития полиязычного образования в Республике Казахстан (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Разработаны нормативные документы, регламентирующие внедрение программы полиязычного образования в вузах (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Открыт Центр развития полиязычного образования (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Проведена Международная научно-практическая конференция «Полиязычное образование в системе высшей школы: проблемы и перспективы», организована и проведена Министерством образования и науки Республики Казахстан и Карагандинским государственным университетом имени академика Е.А. Букетова.

Двухдневная программа данной конференции включала:

1) выставку-презентацию учебно-методической базы полиязычного образования вузов: Карагандинского государственного университета им. Е.А.Букетова, Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылай хана, Казахского национального педагогического университета им. Абая;

2) пленарное заседание в Президентском культурном центре (г. Астана);

3) работу трех секций в Карагандинском государственном университете им. Е.А.Букетова (г. Караганда):

- «Теоретические аспекты полиязычного образования»;
- «Прикладные аспекты полиязычного образования»;
- «Проблемы преподавания государственного языка в организациях образования с обучением на других языках»;
- 4) презентацию Центра полиязычного образования;
- 5) семинар по проблемам внедрения полиязычного образования в системе высшей школы.

Данная конференция показала глубокую заинтересованность руководителей вузов, ученых и преподавателей в решении актуальных вопросов повышения качества и перспективы развития высшего образования в Республике Казахстан, о чем свидетельствует широкий спектр проблем, вынесенных на обсуждение в ходе секционных заседаний конференции. Анализ тематики докладов показал, наибольшую сложность и научный интерес вызывают вопросы, связанные с:

- теоретико-методологическими аспектами формирования полиязыковой личности (Алекс Бортолан Первый секретарь, атташе по вопросам образования Посольства Франции в Казахстане (2002-2008гг.). *Перспективы изучения французского языка в Казахстане* (Франция); Хасанов Б., д.ф.н., проф. - *Проблемы трехъязычия в контексте полиязычного обучения в вузах Казахстана* (Казахский государственный женский педагогический институт, г. Алматы); Абдрахманова Т.М., к.ф.н. – *К вопросу об обучении иностранным языкам: современные тенденции* (Восточно-Казахстанский государственный технический университет им.Д.Серикбаева, г. Усть-Каменогорск); Шелестова Т.Ю. – *Поликультурное образование: диалог культур и билингвальное обучение* (Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова); Кажигалиева Г.А., д.п.н., проф. - *Культурологический аспект преподавания русского языка в казахстанской высшей школе* (Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы); Сыздыкова Ш.М. – *Пути совершенствования преподавания русского языка в вузе* (Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова); Аяпова Т.Т., ф.ф.д., проф. – *Кезкелген ана тілін шетел тілі немесе екінші тіл ретінде үйрету үрдісі* (Абылай хан атындағы ХҚ және ӘТУ, Алматы қ.);

- соизучением языков в реальном учебном процессе (Кондубаева М.Р., д.п.н., проф., Кубаева И. *Концепция формирования полиязычной личности специалиста в высшей школе* (КазУМОиМЯ им. Абылай хана, г.Алматы); Исмагулова Б. Х., д.ф.н. – *Проблемы формирования билингвальной (полилингвальной) языковой личности специалиста в условиях высшей школы* (Казахская академия транспорта и коммуникаций им. М. Тынышбаева, г. Алматы); Баркибаева Р.Р., к.ф.н., доцент – *К вопросу формирования полиязычной личности в техническом вузе* (Казахский национальный технический университет им.К.Сатпаева, г. Алматы); Агманова А.Е., к.ф.н., доцент – *Формирование вторичной языковой личности в условиях полилингвального социума* (Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, г. Астана); Колмогорова Г.Б., к.п.н. – *Формирование вторичной*

языковой личности на занятиях по русскому языку в группах с государственным языком обучения (Семипалатинский государственный университет им. Шакарима); Жанкина Б.Ж., доцент, Тлеужанова Г.К., к.п.н., доцент – *Языковая личность в контексте межкультурной коммуникации* (Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова); Гекман М.Л. – *Полиязыковая личность в эпоху глобализации* (Карагандинский государственный университет им. Е.А. Букетова));

– дидактическими и инновационными аспектами изучения казахского языка (Қасым Б., ф.ғ.д., проф. – *Мемлекеттік тілді меңгеру жүйесінің деңгейлеріне арналған стандарттардың мазмұнын құрастырудың әдіснамалық негіздері* (Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ.); Авакова Р.А., ф.ғ.д., проф. – *Халықаралық кеңістіктегі қазақ тілінің мәртебесі* (Аль-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.); Құрманова Б.Ж. ф.ғ.к. – *Қазақ тілін оқытудың мультимедиялық дәрістің маңызды қызметі* (Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университеті); Жақсылықова К., п.ғ.д. – *Мемлекеттік тілді техникалық сала мамандарына қашықтан оқыту мультимедиялық кешенінің ерекшелігі жайында* (Қ.Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университеті, Алматы қ.); Мұқанова Қ.Қ., п.ғ.к., доцент – *Орыс топтарында қазақ тілін жаңа технология арқылы оқытудың педагогикалық аспектілері* (Семипалатинский государственный педагогический институт); Атажанова З.М., ф.ғ.к., доцент – *Ағылшындарға қазақ тілін үйретудегі мәтінмен жұмыс* (Орталық Азия университеті, Алматы қ.).

В работе данной Конференции приняли участие представители Министерства образования и науки Республики Казахстан, Посольства США в Республике Казахстан, Германской службы академических обменов (ДААД), Корейского агентства по международному сотрудничеству, руководство и ученые 70-ти вузов страны, а также педагоги, учителя средних школ г.Астаны.

Учитывая результат обсуждения вопросов внедрения полиязычного образования в системе высшей школы, участники конференции рекомендовали:

Министерству образования и науки Республики Казахстан:

– утвердить «Концепцию развития полиязычного образования в Республике Казахстан»;

– создать научно-исследовательский центр по проблемам полиязычного образования;

– определить вузы по разработке ГОСО педагогических специальностей, предусматривающих специализацию по подготовке полиязычного учителя и Типовых учебных программ для дисциплин, вовлеченных в круг полиязычного образования;

– одобрить опыт базовых вузов по реализации проекта «Триединство языков»;

– поручить КарГУ им. Е.А. Букетова подготовку и издание нормативной и учебно-методической базы по организации учебного процесса в рамках полиязычного образования;

– поручить КарГУ им. Е.А. Букетова подготовку и издание трехязычных терминологических словарей под грифом МОН РК;

– поручить КарГУ им. Е.А. Букетова разработку и издание учебных пособий по углубленному изучению казахского, русского и английского языков.

Вузам Республики:

– осуществлять внедрение полиязычного образования с учетом основных положений «Концепции развития полиязычного образования в Республике Казахстан», «Концепции развития иноязычного образования Республики Казахстан», а также опыта базовых вузов по реализации культурного проекта «Триединство языков»;

– создать Центры развития полиязычного образования;

– разработать внутривузовские нормативные документы, определяющие принципы организации процесса полиязычного образования.

Данная конференция явилась важным событием в жизни научно-педагогического сообщества республики в целом, о чем свидетельствует численный и качественный состав контингента ее участников.

2009-2011 годы

Начата разработка учебно-методических комплексов по специальным (базовым и профилирующим) дисциплинам на английском языке, изданы под грифом МОН РК трёхязычные терминологические словари по шести направлениям подготовки, опубликованы учебные пособия, практикумы (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Проведена комплексная работа по формированию учебно-методических материалов на английском языке, создана академическая база для эффективного изучения казахского, русского и английского языков, активно ведется языковая подготовка преподавателей, осуществляется повышение квалификации ППС (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Проведен ряд обучающих семинаров, республиканские олимпиады по английскому языку (КарГУ им. Е.А.Букетова совместно с РНПЦ МОН РК «Дарын»).

Разработаны учебно-методические комплексы на английском языке для специализированных школ с обучением на трёх языках (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Открыты филиалы кафедр в специализированных школах с обучением на трёх языках (КарГУ им. Е.А.Букетова).

Начат эксперимент в 33 школах Республики Казахстан по полиязычному образованию.

2012-2013 годы

Проводятся мониторинговые исследования в области полиязычного образования в вузах Казахстана (Центр Болонского процесса МОН РК).

Проводятся форумы различного уровня, посвященные проблемам полиязычного образования:

– III форум учителей английского языка (Управление образования г.

Астаны);

– обучающий семинар (региональный центр английского языка Посольства США);

– международный научно-методический семинар «Мультилингвизм и межкультурное образование: опыт преподавания иностранных языков в Казахстане», посвященного 20-летию Независимости Республики Казахстан (ЕНУ им.Л.Н.Гумилева).

МОН РК организован 1-й Съезд филологов «Приоритетные направления развития филологического образования в Казахстане», где вопросам полиязычного образования было уделено большое внимание.

В рамках Съезда Национальной академией образования им. И.Алтынсарина издан специальный номер журнала «Білім – Образование», в котором один из разделов посвящен полиязычному образованию.

2014 год

Начаты мониторинговые исследования в области полиязычного образования в пилотных школах Казахстана (Национальная академия образования им. И.Алтынсарина).

Национальной академией образования им. И. Алтынсарина подготовлен республиканский журнал «12 жылдық білім беру – 12-летнее образование» (№1, 2014 г.), посвященный проблемам полиязычного образования.

3.1 Фундаментальные исследования в области поли/трехязычного образования в Республике Казахстан

Как уже упоминалось, в системе высшего образования в году приказом Министерства образования и науки были определены два базовых вуза: Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана и Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова.³³ Именно на базе упомянутых вузов были выполнены фундаментальных исследования, заложившие теоретико-методологические основы трехязычного образования. Это:

– исследование Кунанбаевой С.С. «Современное иноязычное образование: методология и теории» 2005 г.);

– докторская диссертация Жетписбаевой Б.А. на тему «Теоретико-методологические основы полиязычного образования».

В монографии крупнейшего ученого-лингвиста Кунанбаевой С.С. «Современное иноязычное образование: методология и теории» заложена идея модернизации иноязычного образования на основе обновленной когнитивно-лингвокультурологической методологии. Методической школой, возглавляемой С.С.Кунанбаевой, внедрена международно-адаптивная система национального иноязычного образования, гармонизирующей общеевропейскую и национальные модели и стандарты иноязычного образования. В соответствии с основными направлениями Государственной политики в области образования,

³³ Приказ МОН РК № 441 от 22.07.2008 года «Об утверждении базовых организаций образования по приоритетным направлениям развития высшего и послевузовского образования»

Концепции развития системы образования РК до 2015г., а также с учетом прогрессивных тенденций развития мировых образовательных систем методистами под руководством С.С.Кунанбаевой была разработана «Концепция развития иноязычного образования в РК», обеспечивающая единство и преемственность уровней владения ИЯ на всех этапах образовательной системы, комплексную модернизацию иноязычного образования на основе государственной языковой политики. На основе данной «Концепции развития иноязычного образования РК» создана модель учебника иностранного языка, которая легла в основу серии учебников иностранных языков для разных уровней и звеньев системы иноязычного образования.

На основе анализа и критического осмысления современных инновационно-преобразующих систем и модернизирующихся, адекватно современным требованиям, моделей высшего профессионального образования Кунанбаевой С.С. были разработаны основы компетентностного моделирования профессионального иноязычного образования и система стратегических ориентиров для преобразования иноязычно-профессионального высшего образования, представляющая собой методологически-обоснованную платформу модернизации отраслевого высшего образования.

Университет расширяет номенклатуру специальностей бакалавриата и магистратуры с одновременной профилизацией образовательных программ по иноязычному и международному направлениям в соответствии с современным запросом рынка труда и учетом международно-стандартных требований к 3-х ступенчатой подготовке специалистов.

Наибольшей актуальностью и значимостью для инновационного развития Республики Казахстан характеризуются научно-исследовательские работы по проектам, проводимые под руководством С.С.Кунанбаевой: «Казахстан в глобальном межкультурном и языковом сообществе (казахский язык и языки мира)» и «Модели и механизмы универсализации систем высшего образования в условиях интернационализации образования в мире»³⁴.

Но в плане внедрения результатов научных исследований огромное значение имеет упомянутая выше «Концепция развития иноязычного образования в Республики Казахстан», которая утверждена Советом УМО на базе КазУМОиМЯ им. Абылай хана (Протокол №1 от 25.02.2006 г.) и согласована с Министерством образования и науки Республики Казахстан.

Данная Концепция как программный документ обеспечивает комплексную и глубокую модернизацию иноязычного образования в соответствии с международно-стандартными требованиями. Идея данной модернизации в форме уровневой модели. Данная модель, по утверждению авторов, обеспечивает реализацию принципов преемственности, непрерывности и поступательного развития качества иноязычного образования за счет определения точного количества уровней и их содержательного аспекта для каждого типа учебного заведения. Данный документ гармонично соединяет предметное содержание отечественной системы обучения иностранному языку

³⁴ www.ablaikhan.kz/ru/study-process/study-process/our.../2-uncategorised.htm

и международно-стандартный механизм контроля иноязычной обученности для каждого уровня.

Целью Концепции выступает определение основных направлений развития иноязычного образования, создание национальной уровневой модели непрерывного и преемственного иноязычного образования, обеспечивающей вхождение Казахстана в мировое образовательное пространство.

Задачи Концепции:

1. Выявить реальное состояние иноязычного образования в РК на современном этапе.

2. Наметить теоретико-методологические основы системы непрерывного иноязычного образования РК.

3. Определить систему непрерывного и преемственного иноязычного образования, охватывающую все ступени образовательной структуры.

4. Определить этапы реализации данной Концепции.

5. Прогнозировать ожидаемые результаты.

Особо следует отметить, что данная Концепция направлена на переориентацию целезадачности в изучении иностранного языка, когда в качестве целей выступает не «обучение иностранному языку» как таковое, а «иноязычное образование», при котором содержанием являются не только прагматические знания, навыки и умения, но и развитие личности средствами иностранного языка при параллельном и взаимосвязанном изучении языка и культуры.

Для адекватного достижения указанной цели иноязычного образования авторы документа определили следующие принципы реализации идеи:

- непрерывного и преемственного иноязычного образования;
- коммуникативно-межкультурного взаимодействия;
- проблемности и интерактивности организации учебного процесса;
- личностной и индивидуальной направленности процесса обучения;
- фундаментальности иноязычного образования;
- обеспечения международно-стандартного уровня обученности;
- творческого, когнитивно-деятельностного использования иностранного языка;
- рефлексивной саморегуляции;
- гибкости и адаптивности к изменениям в социально-экономической жизни;
- профессионализации.

По утверждению авторов, целостность иноязычной подсистемы обеспечивается единой методологической платформой, единой нормативно-управляющей и содержательной базой, а также введением единого контрольно-оценочного механизма иноязычной компетенции. И тогда, основная цель иноязычного образования – это формирование вторичной языковой личности, готовой и способной к межкультурному иноязычному общению – достигается поступенчато, через реализацию иерархической системы целей и задач отдельных уровней, которые обеспечивают преемственность и непрерывность в

формировании всего комплекса иноязычных компетенций, а также достижение конкретных показателей качества обученности в соответствии с международно-стандартными требованиями.

В основу этих требований положены программа и стандарты «Общеввропейских компетенций уровней владения иностранным языком», унифицирующие требования к уровню обученности языкам для всех стран Европы. В данной модели выделяются 6 уровней обученности с набором образовательных программ и соответствующих каждому уровню сертификатов. Эти уровни обозначаются литерами A1, A2, B1, B2, C1, C2, содержание которых раскрывается в п.п. 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3 Концепции.

Обозначенные уровни гармонизируются с особенностями национальной образовательной системы и в соответствии с принятой в Концепции образовательной структурой реализуются следующим образом:

- для начальных классов средней школы рекомендуется стартовая программа обучения;
- для основной ступени (5-10 классы) – уровни A1, A2;
- для профильных классов 12-летки (11-12 кл.) – уровень B1 и профильно-ориентированные обучающие программы;
- для специализированных школ – программы и стандарты 4-го уровня B2;
- для технических и профессиональных образовательных учреждений – уровень B1 и основы LSP;
- для послесреднего профессионального образования – уровень B2 и LSP;
- для неязыковых вузов – уровень B2 и полный курс LSP (профессиональная программа);
- для языковых вузов – усвоение уровней B2, C1, C2, программы LAP (язык для академических целей) и специально-профессиональные программы LSP;
- для магистратуры – уровни C1, C2 второго ИЯ для языковых вузов; уровень C1 первого ИЯ для неязыковых вузов; LSP – для профильной магистратуры; LAP, LSP – для научно-исследовательской.

Одна из важных отличительных черт новой системы иноязычного образования, концептуально базируемой на уровневом подходе, состоит в ее направленности на конечный результат обучения, т.е. на определенно целезаданный уровень обученности.

Данная система представляет собой сочетание международной шкалы оценок качества с отечественным предметным содержанием, унифицирует квалификационно-качественные требования к конечным результатам по уровням обученности иностранным языкам для всех типов учреждений образования с вариативными содержательно – образовательными подпрограммами на каждом уровне.

Основные направления развития иноязычного образования, управление системой непрерывного иноязычного образования, а также основные направления совершенствования подготовки педагогических кадров по

иностранному языку (ИЯ) определены в Концепции на основе тщательного реального состояния иноязычного образования в Казахстане. На этой основе прописаны уровни и содержание иноязычного среднего образования для:

- а) начального иноязычного образования (2-4 кл.);
 - б) основного иноязычного образования (5-10 кл.);
 - в) среднего иноязычного образования;
 - г) послесреднего иноязычного образования;
- высшего иноязычного образования;
послевузовского иноязычного образования.

В итоге авторы Концепции в качестве ожидаемых результатов спрогнозировали:

- обеспечение системы непрерывного и преемственного иноязычного образования РК;
- достижение уровня иноязычной обученности, соответствующей международно-стандартным требованиям;
- конвертируемость дипломов в области владения иностранными языками;
- возможность получения международных сертификатов по иностранным языкам;
- кардинальную переработку нормативно-управляющей и учебно-методической документации;
- создание учебников и учебно-методических комплексов, отвечающих требованиям нового социального заказа;
- подготовку нового поколения компетентных, высокообразованных, конкурентоспособных преподавателей иностранных языков, способных творчески реализовать национальную Концепцию развития иноязычного образования;
- интеграцию Казахстана в мировое образовательное пространство.³⁵

Основные результаты диссертационного исследования Жетписбаевой Б.А. на тему «Теоретико-методологические основы полиязычного образования» нашли отражение в содержании монографий, учебных пособий, электронных учебников, автоматизированных обучающих программ, методических рекомендаций, изданных диссертантом, в материалах международных и республиканских научно-практических конференций и научно-методических семинаров по проблемам полиязычного образования, а также в ряде официальных документов: Концепции развития полиязычного образования в Республике Казахстан; Программе внедрения полиязычного образования в Карагандинском государственном университете им. Е.А.Букетова на 2008-2012 годы; Положении об организации полиязычного образования в Карагандинском государственном университете имени Е.А. Букетова; Положении о деятельности Центра развития полиязычного образования Карагандинского государственного университета им. Е.А. Букетова; Программе педагогического

³⁵ <http://www.bestreferat.ru/referat-411105.html>

мониторинга полиязычного образования, отражающего единый контрольно-оценочный механизм его качества.

Учебно-организационным форматом полиязычного образования является «Центр развития полиязычного образования», построенный по принципу организации мультимедийных языковых центров, но выполняющий помимо образовательных и управленческие функции.

Научно-прикладные результаты исследования могут быть использованы в педагогическом процессе организаций образования всех типов, в учебном процессе высшей школы, в системе послевузовского образования, на курсах повышения квалификации педагогических кадров.

Научная новизна исследования заключается в том, что:

– факторы и основания актуализации полиязычного образования выявлены на основе педагогического анализа современной языковой ситуации, что позволило определить историко-педагогические, социально-педагогические и теоретические предпосылки научного познания его сущности;

– педагогический тезаурус полиязычного образования разработан на основе отбора необходимых категорий и понятий из смежных наук и их дедуктивного расположения в соответствии со структурой педагогических систем и логикой педагогического цикла, что позволило дать определение ключевым понятиям исследования: «полиязычное образование» и «полиязыковая личность»;

– теоретические основы полиязычного образования выявлены за счет определения объекта и предмета, а также построения понятийной системы этнолингводидактики как междисциплинарной отрасли научных знаний, возникшей на стыке лингводидактики и этнодидактики;

– в качестве методологического обеспечения полиязычного образования предложен этнолингводидактический подход как совокупность основополагающих принципов, специализированных методов и специфических средств, который представляет собой методолого-технологический инструментарий, позволяющий разработать научно обоснованные предписания для организации практики полиязычного образования;

– научно-методическое сопровождение полиязычного образования спроектировано за счет выявления и обоснования его инновационно-педагогической специфики;

– педагогический мониторинг полиязычного образования разработан как система отслеживания результатов деятельности учения и преподавания;

– нормативно-правовая база полиязычного образования усовершенствована за счет разработки пакета документов, регламентирующих и регулирующих деятельность субъектов данного процесса.³⁶

В качестве ключевого результата данного исследования можно назвать Концепцию развития полиязычного образования в Республике Казахстан,

³⁶ <http://scipeople.ru/publication/87017/>

разработанную по инициативе соискателя группой ученых Карагандинского государственного университета им. Е.А. Букетова.

В качестве эпиграфа Концепции, отражающего стержневую идею полиязычного образования, было взято следующее изречение «Сколько языков знает человек, столько раз он человек».

Для разработки данной Концепции в качестве исходных позиций были определены два положения:

во-первых, понимание Концепции как системы взглядов, определяющей нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение реализации идеи полиязычного образования в различных типах учебных заведений, а также основные этапы его развития;

во-вторых, понимание полиязычного образования как целенаправленно организованного единого процесса формирования полиязыковой личности на основе параллельного овладения тремя и более языками.

С целью исключения возможности двоякого толкования ключевых понятий содержание Концепции предварено педагогическим тезаурусом полиязычного образования.

Данный тезаурус основан на трактовке педагогической системы как совокупности взаимосвязанных компонентов, упорядоченных относительно ее цели. Среди таких компонентов наиболее значимыми являются: содержание образования, средства, формы и методы деятельности субъектов образования (педагогов и обучающихся). Речь идет о системе полиязычного образования, содержание которого отбирается в соответствии с целью и ожидаемым результатом – сформированной полиязыковой личности. При экспликации данного понятия авторы опирались на теорию личности, которая в современной науке детерминирована такими категориями, как языковая личность, вторичная языковая личность, поликультурная личность, субъект этнокультуры, субъект этноса.

Опираясь на результаты теоретического анализа эволюции этих категорий, авторы дают определение полиязыковой личности как активного носителя нескольких языков: родного языка; языков, функционирующих в социуме проживания; одного или более иностранных языков. С учетом межкультурной парадигмы развития социальных отношений это определение было дополнено следующим образом: полиязыковая личность есть субъект диалога культур, формирующийся в условиях полиэтнической образовательной среды.

Таким образом, вышеперечисленные категории составили первый блок излагаемого тезауруса. В логической последовательности построены остальные два блока: отбор содержания полиязычного образования и его предъявление.

Данный тезаурус начат с определения «рабочих» понятий, а именно:

– концепция (лат. *conceptio* – понимание, восприятие, система) – 1) система взглядов на что-нибудь, что-либо; 2) основная мысль, когда определяются цели и задачи исследования; 3) система исходных теоретических

положений, которая служит базой для исследовательского поиска; 4) способ рассмотрения каких-либо явлений, понимание чего-нибудь³⁷;

– концепция образования – система взглядов на содержание и продолжительность изучения базовых учебных дисциплин в различных типах учебных заведений, определенный способ понимания целей, задач и организации образовательных программ³⁸;

– концепция развития иноязычного образования – научно-практический, методологический документ, определяющий общую стратегию, цели, задачи, уровни, содержание и основные направления развития иноязычного образования;

– концепция полиязычного образования – система исходных теоретических положений, определяющая цель, задачи, структуру и содержание полиязычного образования;

– концепция развития полиязычного образования – система взглядов, определяющая нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение реализации идей полиязычного образования в различных типах учебных заведений, а также основные этапы и направления его развития (Б.А.Жетписбаева);

– индикаторы полиязычного образования – система показателей, критериев, измерителей сформированности полиязыковой личности (Б.А.Жетписбаева).

– мониторинг полиязычного образования – система психолого-педагогического отслеживания результатов деятельности обучающихся и научно-методического сопровождения деятельности педагогов по овладению и владению несколькими языками: родным языком; языками, функционирующими в социуме проживания; одним и/или более иностранными языками (Б.А.Жетписбаева).

С опорой на данный терминологический аппарат собственно и была начата разработка Концепции. Иными словами, в данной Концепции, по замыслу ее авторов, должны отражаться система взглядов на проблему полиязычного образования в плане ее практического внедрения в естественный педагогический процесс учебных заведений.

Именно практикоориентированный характер определяет ее как документ и отграничивает понятие «концепция развития полиязычного образования» от понятия «концепция полиязычного образования». Последнее не претендует на статус официального документа и представляет собой систему теоретико-методологических положений, связанных с полиязычным образованием.

Следующей (после тезауруса) структурной единицей Концепции является введение, в котором мы обосновали актуальность разработки данной Концепции, обозначили основные приоритеты развития полиязычного

³⁷ Педагогический энциклопедический словарь. В 2-х т. – М., 1993.

³⁸ Там же.

образования, а именно: *нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение.*

Такое ранжирование приоритетов позволяет, как мы полагаем, не только охватить наибольший круг проблем, связанных с созданием необходимых условий для успешной реализации идеи полиязычного образования, но и смоделировать алгоритм, который обусловит последовательность и системность пошаговых действий по реализации поставленной цели.

Для развития полиязычного образования требуется совершенствование его нормативно-правовой базы, направленной на реальное обеспечение конституционного статуса казахского языка как государственного, на сохранение социолингвистической активности русского языка и на развитие иностранных языков как средства интеграции в мировое пространство.

В плане развития теоретико-методологического обеспечения полиязычного образования представляется необходимым проведение педагогических, социолингвистических, лингводидактических исследований в этой области с целью научного анализа языковой ситуации в учреждениях образования, разработки концептуальных основ полиязычного образования, изучения и обобщения позитивного отечественного и зарубежного опыта, а также разработки научно обоснованных рекомендаций по формированию полиязыковой личности.

В рамках развития научно-методического обеспечения полиязычного образования необходимы совершенствование системы подготовки и переподготовки педагогических кадров для реализации полиязычного образования и действующих УМК – учебно-методических комплексов (программы, учебники, многоязычные словари, методические пособия, мультимедийные и электронные средства и т.д.) на государственном языке; разработка УМК по казахскому языку как учебной дисциплины в рамках полиязычного образования; УМК по отдельным учебным дисциплинам естественнонаучного направления на иностранном языке; адаптация зарубежных УМК к условиям Казахстана.

В плане развития учебно-организационного обеспечения полиязычного образования следует организовать научно-исследовательский Центр по проблемам полиязычного образования с целью научного сопровождения его практической реализации, внедрение в экспериментальном режиме обучения на трех языках в школах различного типа, а также их материально-техническое оснащение с целью создания полиязычной образовательной среды с последующим обобщением результатов эксперимента и выработки рекомендаций по масштабному внедрению полиязычного образования.

Цель Концепции развития полиязычного образования заключается в разработке стратегии и тактики реализации идей полиязычия в рамках новой парадигмы образования Республики Казахстан.

Задачи Концепции развития полиязычного образования:

– анализ условий и возможностей современной системы образования для реализации идей триединства языков;

– определение приоритетных направлений развития полиязычного образования.

Перечисленные выше цель и задачи Концепции детализируются и конкретизируются в контексте четырех направлений.

Целью первого из них – нормативно-правового обеспечения полиязычного образования – является разработка пакета документов для регулирования и регламентации деятельности учреждений образования в сфере полиязычия. Реализация данной цели предполагает решение следующих задач:

– анализ действующих государственных документов в области развития языков и системы образования в Республике Казахстан;

– диагностика состояния нормативно-правового обеспечения языкового образования;

– прогноз развития нормативно-правового обеспечения полиязычного образования.

Нормативно-правовое обеспечение полиязычного образования предполагает, прежде всего, пересмотр содержания языкового образования в целом, для чего необходимо разработать пакет документов, регламентирующих изучение языков в системе образования Республики Казахстан с учетом культурного проекта «Триединство языков», который должен включать:

– Концепцию полиязычного образования в Республике Казахстан, определяющую его теоретико-методологические основы;

– Программу развития полиязычного образования, отражающую этапы его реализации;

– Типовой регламент, определяющий перечень дисциплин, преподаваемых на государственном, русском, иностранном языках независимо от языка обучения, а также закрепляющий преимущество внеинституционального изучения родных языков этнических групп;

– Государственные общеобязательные стандарты среднего общего образования, предусматривающие увеличение общего объема учебного времени на изучение языковых дисциплин;

– Государственные общеобязательные стандарты высшего профессионального образования, предусматривающие рациональное определение временных границ изучения языков с целью подготовки к профессионально-ориентированному общению в условиях полиязычия;

– Государственные общеобязательные стандарты педагогических специальностей, предусматривающие специализацию по подготовке учителя с обязательным знанием государственного, русского и иностранного языков (такой вариант ГОСО предполагает наряду с изучением иностранного языка в цикле общеобязательных дисциплин включение в перечень типовых учебных планов предмета «Иностранный язык для специальных целей», «Методика преподавания предмета на иностранном языке»).

Цель второго направления заключается в определении основных направлений разработки теоретико-методологических основ полиязычного образования. В связи с этим намечены следующие задачи:

– определение круга научных положений, связанных с полиязычным образованием;

– выявление теоретических предпосылок становления и развития полиязычного образования.

Постановка этой цели связана, в первую очередь, с тем, что раскрытие сущности полиязычного образования и его теоретико-методологическая концептуализация недостаточны для дальнейшего его развития как педагогической идеи. Осознавая сложность данного педагогического явления, его динамичность и неравновесность, мы признали необходимость непрерывного осуществления методологического мониторинга, наращивания и обновления теоретической базы с учетом инновационных достижений в смежных с педагогикой науках.

В силу многогранности и многоаспектности проблема полиязычия нуждается в том, чтобы на ней было сфокусировано внимание ученых различных научных школ. Одним из немаловажных факторов развития полиязычия являются исследования в области этнолингвистики. В предметной плоскости этой науки в соответствии с теоретико-методологическими положениями этносоциологии, этнопсихологии, этнопедагогики, этнокультурологии, этнополитологии должны разрабатываться научно обоснованные рекомендации и предписания для образовательной практики по вопросам рационального сочетания сфер влияния, функционирования и развития языков.

Одним из основных направлений разработки теоретико-методологического обеспечения полиязычного образования являются целенаправленные исследования в области этнолингводидактики. Проблемы, сопряженные с языком, следует изучать с полным набором научно-исследовательского арсенала, исключение не составляет и экспериментальная проверка теоретических выкладок и научных гипотез.

Теория и методология полиязычного образования должны разрабатываться с учетом логики научно-педагогического цикла: выявление общих педагогических законов и закономерностей, теоретических подходов и принципов, обуславливающих педагогические условия организации полиязычного образования. Это позволяет сформулировать цель и задачи, обосновать отбор содержания, а также определить методы, формы, средства полиязычного образования.

При первом приближении к вопросу о теоретических предпосылках становления и развития полиязычного образования можно полагать, что в качестве таковых являются положения, когда теория и практика языкового образования детерминируют концепт языковой личности, теория и практика иноязычного образования – концепт вторичной языковой личности, теория и практика этнокультурного образования коррелируют с категорией поликультурной личности, теория этнопедагогики – с категорией субъекта этноса.

Следуя этой логике, разработка теории и методологии полиязычного образования предполагает, как это подтвердилось в ходе нашего исследования, изучение категории полиязыковой личности, когда практика языкового образования в Республике Казахстан должна быть ориентирована на установление баланса родного и государственного (казахского) языков, родного и русского языков, родного и иностранного (-ых) языков, государственного (казахского) и русского языков, государственного (казахского) и иностранного (-ых) языков, русского и иностранного (-ых) языков.

Основным механизмом практической реализации при этом должен явиться принцип «двойного вхождения знаний»: языковое образование через изучение собственно языковых дисциплин и преподавание отдельных, в частности, математических и естественнонаучных дисциплин на иностранном языке, социогуманитарных дисциплин – на языке оригинала.

Авторы полагают, что данное обоснование ни в коем случае не должно быть догматизировано, равно как и педагогический тезаурус полиязычного образования, который может пополняться и должен совершенствоваться в соответствии с развитием теоретических разработок в других научных областях. Поэтому немаловажным направлением развития теоретико-методологического обеспечения полиязычного образования является разработка тезауруса полиязычного образования, не допускающего терминологической вольности и исключающего возможность двоякого толкования его категорий и основных понятий, а также педагогического мониторинга полиязычного образования, отражающего единый контрольно-оценочный механизм его качества.

Эта часть Концепции обусловлена содержанием второго раздела нашей диссертации, который посвящен именно теоретико-методологической концептуализации полиязычного образования.

Цель третьего блока заключается в определении основных направлений формирования и развития системы научно-методического сопровождения полиязычного образования, а задачи предполагают:

- выявление путей подготовки педагогических кадров для системы полиязычного образования;

- определение типов учебно-методических комплексов (УМК) для полиязычного образования.

Научно-методическое обеспечение полиязычного образования связано, в первую очередь, с деятельностью преподавания, поэтому основными направлениями его развития являются:

- совершенствование системы подготовки и переподготовки педагогических кадров для реализации полиязычного образования;

- совершенствование и разработка учебных программ и учебно-методических пособий, в комплексе охватывающих вопросы преподавания языков (государственного, русского, иностранного (-ых) и родного), а также преподавания отдельных предметов на иностранном языке.

В качестве структурных единиц научно-методического обеспечения полиязычного образования выступают учебно-методические комплексы (УМК), содержащие: учебные программы, учебники, учебные пособия, хрестоматии, многоязычные терминологические словари, другие словари, рабочие тетради по языковым дисциплинам, а также мультимедийные ресурсы (языковые центры, глобальная сеть Интернет, спутниковое телевидение, электронные библиотеки и т.д.).

Анализ данных дидактических материалов позволяет констатировать их обилие по трем европейским языкам (английский, немецкий, французский), по русскому языку как родному и неродному, казахскому как родному, менее представлены УМК по казахскому языку как государственному. Практически отсутствуют учебники и учебно-методические пособия по неязыковым дисциплинам, обучение которым ведется на иностранном языке.

Поэтому развитие научно-методического обеспечения полиязычного образования предполагает:

- совершенствование УМК дисциплин на языке обучения (начальная ступень школы);

- разработку и поэтапное использование УМК по казахскому языку, казахской литературе, истории Казахстана, географии Казахстана – на государственном языке; по русскому языку и русской литературе – на русском языке; по Всемирной истории, по отдельным дисциплинам математического и естественнонаучного цикла – на иностранном, преимущественно английском языке и т.д. (средняя, старшая ступени школы);

- адаптацию зарубежных УМК дисциплин на английском языке к условиям Казахстана (для всех уровней образования и для всех типов организаций образования);

- разработку и использование УМК по дисциплинам «Казахский язык для специальных целей», «Русский язык для специальных целей», «Иностранный язык для специальных целей» (среднее профессиональное и высшее профессиональное образование);

- разработку и использование УМК для педагогических специальностей по дисциплине «Методика преподавания /предмета/ на иностранном языке» (среднее профессиональное и высшее профессиональное образование);

- разработку педагогического мониторинга полиязычного образования, отражающего единый контрольно-оценочный механизм его качества;

- разработку уровневой модели обучения русскому языку;

- организацию курсов повышения квалификации для углубленного изучения английского языка;

- переподготовку учителей/преподавателей – предметников по сокращенным образовательным программам второй специальности;

- подготовку педагогических кадров для системы полиязычного образования.

Обоснованность постановки цели и задач научно-методического обеспечения полиязычного образования определяются тем, что деятельность

субъектов данного процесса авторы рассматривают как инновационно-дидактическую. В соответствии с этим предлагаемые решения и прогнозируемые направления развития этого аспекта полиязычного образования представляются вполне перспективными, что отвечает сути анализируемой Концепции.

И, наконец, целью последнего направления является определение учебной базы и организационных форм реализации идеи полиязычного образования. Его задачи:

- оценка потенциальных возможностей современной системы образования в реализации полиязычного образования;

- прогноз развития организационных форм полиязычного образования.

Помимо целеполагающего аспекта в Концепции определены основные этапы ее реализации: подготовительный этап (2008-2012 гг.), основной этап (с 2012 г.).

В целом, данная Концепция является реальной основой для осуществления культурного проекта «Триединство языков», предложенного Президентом Республики Казахстан Н.А. Назарбаевым. Этот проект является одним из направлений долгосрочной стратегии развития Казахстана, разрабатываемой с учетом усиливающейся международной конкуренции, так как его реализация во многом обусловит становление нового поколения казахстанцев, которые, овладевая несколькими языками, расширяют возможности позитивного роста своих сущностных сил и формирования конкурентоспособности как в профессиональной сфере, так и в личностной самореализации.³⁹

Обоснованность и достоверность данной Концепции подтверждаются тем, что она прошла все этапы публичного обсуждения и коллегиального согласования: Ученый совет Карагандинского государственного университета им. Е.А.Букетова (протокол №17 от 13.03.08), международную научно-практическую конференцию «Полиязычное образование в системе высшей школы: проблемы и перспективы», организованную и проведенную Министерством образования и науки Республики Казахстан и Карагандинским государственным университетом имени академика Е.А. Букетова.

На основе Концепции развития полиязычного образования были разработаны в 2014 году два документа, которые имеют большое практическое значение для развития трехязычного образования в стране, а именно:

- Положение об организации полиязычного образования в школе (приложение А);

- Положение об организации полиязычного образования в высшем учебном заведении (приложение Б).

Кроме того, была разработана Программа внедрения полиязычного образования в Карагандинском государственном университете имени

³⁹ Концепция развития полиязычного образования / Кубеев Е.К., Шкутина Л.А., Жетписбаева Б.А., Сырымбетова Л.С., Жанкина Б.Ж. – Караганда: Изд-во КарГУ, 2008.

академика Е.А. Букетова на 2008-2012 годы, а затем уже и на 2012-2016 годы (приложение В).

Итак, следуя основным закономерностям современного педагогического менеджмента и исходя из инновационной репрезентативности полиязычного образования как педагогической деятельности, была создана нормативная база практической реализации полиязычного образования в виде пакета документов, регулирующих его внедрение и организацию.

3.2 Научно-исследовательские проекты в области трехязычного образования в период с 2009 по 2015 годы (информация от вузов и научных организаций Казахстана)

Такие работы, как выяснилось в ходе мониторинга, выполнялись в 9-ти высших учебных заведениях и 3-х научно-исследовательских институтах (таблица 3.1).

Таблица 3.1 – Сведения о вузах и НИИ, выполнявших НИР в области трехязычного образования

№	Наименование организации	№	Наименование проекта
1	2	3	4
10.	Карагандинский государственный университет им. Е.А.Букетова	25.	Научно-методическое обеспечение преемственности полиязычного образования в системе «школа-вуз»
		26.	Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам
		27.	Научно-методическое сопровождение непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в условиях полиязычного образования (колледж-вуз)
11.	Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д.Серикбаева	28.	Инновационные подходы к обучению иностранным языкам в системе высшего профессионального образования Республики Казахстан
		29.	Разработка научно-теоретической и ресурсно-практической базы профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам по профилю горно-металлургических специальностей № 82-422-16
12.	Некоммерческое акционерное общество «Казахский национальный исследовательский технический университет имени К.И. Сатпаева»	30.	Контент учебного телевидения как средство осуществления полиязычного образования в высшей школе РК

Продолжение таблицы 3.1

1	2	3	4
13.	Южно-Казахстанский государственный университет им. М.Ауэзова	31.	Казахская топонимическая система и картина мира в условиях иноязычного окружения на материале центральноазиатского региона (историко-лингвистический, культурологический, краеведческий аспекты)
		32.	Развитие коммуникативных компетенций у студентов агропромышленных специальностей в условиях многоязычного образования
		33.	Разработка электронного учебника на основе нового направления NBIC-конвергенции для развития коммуникативных компетенций у студентов в условиях полиязычия
		34.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі антропонимдердің ұлттық мәдени көрінісі
		35.	Разработка и реализация адаптированной модели многоязычного обучения в школе с национальным языком обучения
5.	Казахский государственный женский педагогический университет	36.	Научно-методологические основы модернизации содержания филологического образования как условие формирования поликультурной личности
6.	РГП на ПХВ «Павлодарский государственный педагогический институт»	37.	Разработка электронных учебников по биологии на английском языке для школ с казахским и русским языками обучения
7.	Костанайский государственный университет имени А.Байтурсынова Центр языковой подготовки	38.	Формирование коммуникативной компетенции полиязычной личности студента на занятиях по русскому языку
8.	Восточно-Казахстанский государственный университет имени С.Аманжолова	39.	Разработка комплекса "Лингвострановедческое путешествие по туристическим местам Восточно-Казахстанской области"
9.	Государственный университет имени Шакарима города Семей	40.	Полиязычие – один из приоритетов современного образования в системе высшей школы
1	РГКП "Институт языкознания им. А.Байтурсынова" Комитета науки МОН РК	41.	Научные основы и проект концепции триединства языков в сфере образования
2	РГКП "Национальная академия образования им. И.Алтынсарина МОН РК"	42.	Научно-методическое обеспечение полиязычного образования в системе средней и высшей школы

Продолжение таблицы 3.1

1	2	3	4
3	ТОО «Институт Развития Государственного языка»	43.	4507/ГФ4 «Лингвокультурологические основы древней казахской системы календаря»
		44.	1649/ГФ4 «Лексические инновации в современном казахском языке периода независимости»
		45.	4466/ГФ4 «Нормативно-лингвистические основы формирования стандартных образцов и терминологического аппарата казахского делопроизводства»
		46.	5479/ГФ4 «Модели усвоения родного языка (на материале детской речи)»
		47.	1647/ГФ4 «Основные правила модернизации казахской языковой системы при переходе на латиницу: национальный принцип и опыт тюркоязычных стран»
		48.	2534/ГФ4 «Унификация образов фольклорных персонажей путем использования инновационных технологий»

Указанными в таблице 3.1 организациями выполнено 24 научных проекта, из которых 16 НИР выполнены в рамках Бюджетной программы 055 «Научная и/или научно-техническая деятельность», 101 «Грантовое финансирование научных исследований», специфика 156 «Оплата консалтинговых услуг и исследований», 1 проект в рамках Гранта Фонда Первого Президента - Лидера нации, 7 НИР – инициативные проекты (таблица 3.2).

Таблица 3.2 – Формы финансирования научно-исследовательских работ

№	Наименование проекта	Форма финансирования		
		БП 055	иная форма	инициативный проект
1	2	3	4	5
25.	Научно-методическое обеспечение преемственности полиязычного образования в системе «школа-вуз»	1		
26.	Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам	1		
27.	Научно-методическое сопровождение непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в условиях полиязычного образования (колледж-вуз)	1		
28.	Инновационные подходы к обучению иностранным языкам в системе высшего профессионального образования Республики Казахстан			1

Продолжение таблицы 3.2

1	2	3	4	5
29.	Разработка научно-теоретической и ресурсно-практической базы профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам по профилю горно-металлургических специальностей № 82-422-16	1		
30.	Казахская топонимическая система и картина мира в условиях иноязычного окружения на материале центральноазиатского региона (историко-лингвистический, культурологический, краеведческий аспекты)	1		
31.	Развитие коммуникативных компетенций у студентов агропромышленных специальностей в условиях многоязычного образования			1
32.	Разработка электронного учебника на основе нового направления NBIC- конвергенции для развития коммуникативных компетенций у студентов в условиях полиязычия			1
33.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі антропонимдердің ұлттық мәдени көрінісі			1
34.	Контент учебного телевидения как средство осуществления полиязычного образования в высшей школе РК	1		
35.	Научно-методологические основы модернизации содержания филологического образования как условие формирования поликультурной личности	1		
	Разработка электронных учебников по биологии на английском языке для школ с казахским и русским языками обучения			1
36.	Формирование коммуникативной компетенции полиязычной личности студента на занятиях по русскому языку			1
	Разработка комплекса "Лингвострановедческое путешествие по туристическим местам Восточно-Казахстанской области"	1		
37.	Разработка и реализация адаптированной модели многоязычного обучения в школе с национальным языком обучения			1
38.	Полиязычие – один из приоритетов современного образования в системе высшей школы	1		
39.	4507/ГФ4 «Лингвокультурологические основы древней казахской системы календаря»	1		
40.	1649/ГФ4 «Лексические инновации в современном казахском языке периода независимости»	1		
41.	4466/ГФ4 «Нормативно-лингвистические основы формирования стандартных образцов и терминологического аппарата казахского делопроизводства»	1		

Продолжение таблицы 3.2

1	2	3	4	5
42.	5479/ГФ4 «Модели усвоения родного языка (на материале детской речи)»	1		
43.	1647/ГФ4 «Основные правила модернизации казахской языковой системы при переходе на латиницу: национальный принцип и опыт тюркоязычных стран»	1		
44.	2534/ГФ4 «Унификация образов фольклорных персонажей путем использования инновационных технологий»	1		
45.	Научные основы и проект концепции триединства языков в сфере образования		1	
46.	Научно-методическое обеспечение полиязычного образования в системе средней и высшей школы	1		
	Итого	16	1	7

Общая стоимость проектов по двум формам финансирования за весь срок реализации составил 140 814 585 тенге (таблица 3.3).

Таблица 3.3 – Сведения о формах финансирования НИР

Наименование проекта	Объем финансирования (в тенге)	Годы реализации
1	2	3
1. Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам	6000000	2012-2014
2. Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам	9153300	2015-2016
3. Научно-методическое сопровождение непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в условиях полиязычного образования (колледж-вуз)	6932844	2015-2016
4. Разработка научно-теоретической и ресурсно-практической базы профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам по профилю горно-металлургических специальностей № 82-422-16	1372995	2015-2017
5. Казахская топонимическая система и картина мира в условиях иноязычного окружения на материале центральноазиатского региона (историко-лингвистический, культурологический, краеведческий аспекты)	6000000	2012-2014
6. Контент учебного телевидения как средство осуществления полиязычного образования в высшей школе РК	11000000	2012-2014
7. Научно-методологические основы модернизации содержания филологического образования как условие формирования поликультурной личности	36000000	2012-2014

Продолжение таблицы 3.3

1	2	3
8. Разработка комплекса "Лингвострановедческое путешествие по туристическим местам Восточно-Казахстанской области"	5491980	2015-2017
9. Полиязычие – один из приоритетов современного образования в системе высшей школы	4200000	2015-2017
10. 4507/ГФ4 «Лингвокультурологические основы древней казахской системы календаря»	3379135	2015-2017 гг.
11. 1649/ГФ4 «Лексические инновации в современном казахском языке периода независимости»	2893340	2015-2017
12. 4466/ГФ4 «Нормативно-лингвистические основы формирования стандартных образцов и терминологического аппарата казахского делопроизводства»	2978543	2015-2017
13. 5479/ГФ4 «Модели усвоения родного языка (на материале детской речи)»	2421522	2015-2017
14. 1647/ГФ4 «Основные правила модернизации казахской языковой системы при переходе на латиницу: национальный принцип и опыт тюркоязычных стран»	3574362	2015-2017 гг.
15. 2534/ГФ4 «Унификация образов фольклорных персонажей путем использования инновационных технологий»	3016972	2015-2017 гг.
16. Научные основы и проект концепции триединства языков в сфере образования	899592	июнь- октябрь 2011 г.
17. Научно-методическое обеспечение полиязычного образования в системе средней и высшей школы	35500000	2012-2014
Итого:	140814585	

Из числа научных руководителей 24-х проектов 9 докторов наук (из них 3 доктора педагогических наук и 6 докторов филологических наук), 10 кандидатов наук (из них 3 кандидата педагогических наук и 7 кандидатов филологических наук), 9 профессоров и 6 доцентов (в т.ч. 1 ассоциированный профессор (таблица 3.4).

Таблица 3.4 – Сведения о научных руководителях НИР

Ф.И.О.	Ученая степень	Ученое звание
1	2	3
Алметов Негматжан Шадиметович	доктор педагогических наук	доцент
Булатбаева Кульжамал Нурымжановна	доктор педагогических наук	
Жетписбаева Бахытгуль Асылбековна	доктор педагогических наук	профессор
Ердембеков Бауржан Амангельдыевич	доктор филологических наук	профессор
Жумагулова Валентина Ивановна	доктор филологических наук	профессор
Исмағұлова Баян Хамзақызы	доктор филологических наук	профессор
Калдаяков К.К.	доктор филологических наук	
Мынбаев Нурлан Жакипович	доктор филологических наук	

Продолжение таблицы 3.4

1	2	3
Темиргазина Зифа Какбаевна	доктор филологических наук	
Тілеубердиев Болатбек Мақұлбекұлы	доктор филологических наук	профессор
Баркибаева Рымгуль Раштаевна	кандидат педагогических наук	доцент
Нурсеитова Алия Касымжановна	кандидат педагогических наук	доцент
Сарсембаева Арайлы Алибековна	кандидат педагогических наук	ассоциированный профессор
Әбутәліп Орынғазы Мұратұлы	кандидат филологических наук	доцент
Исмаилова Гайнигул Кабидуллиновна	кандидат филологических наук	доцент
Кулманов Сарсенбай Куантаевич	кандидат филологических наук	доцент
Қапалбек Бижомарт Сейсенбекұлы	кандидат филологических наук	
Оспанова Баянды Рамазанқызы	кандидат филологических наук	
Сейтжанов Зуфар Нурсапович	кандидат филологических наук	профессор
Фазылжанова Анар Муратовна	кандидат филологических наук	

Информация *по восьмому, девятому и десятому* разделам мониторинга ниже будет изложена по организациям, выполнившим научно-исследовательские работы.

1. Восточно-Казахстанский государственный технический университет им. Д.Серикбаева⁴⁰

На базе данного университета выполнены два проекта, при этом научным руководителем обеих работ является Сарсембаева Арайлы Алибековна:

1.1 «Инновационные подходы к обучению иностранным языкам в системе высшего профессионального образования Республики Казахстан»;

1.2 «Разработка научно-теоретической и ресурсно-практической базы профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам по профилю горно-металлургических специальностей № 82-422-16».

Результаты указанных проектов *внедрены в масштабе* только одного вуза – Восточно-Казахстанского государственного технического университета им. Д.Серикбаева.

По проекту 1.1 *опубликованы* 3 учебника/учебных пособия и 3 научно-методических пособия:

⁴⁰ ФИО ответственного за информацию – Сарсембаева Арайлы Алибековна

1. Горбань Е.Е. Сборник тестовых заданий по иностранному языку для поступающих в магистратуру и докторантуру (программа для ЭВМ) ВКГТУ.- Усть-Каменогорск, 2013.-345 с. (ЭУП);

2. Ерохина Л.Н. "Five Countries and Styles" (программа для ЭВМ) ВКГТУ.- Усть-Каменогорск, 2014.-300 с. (ЭУП);

3. Токтаргалиева К.М. English e-Reader для студентов очной формы обучения с применением ДОТ (Электронный курс) 4. Токтаргалиева К.М. THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN для студентов очной формы обучения с применением ДОТ (Электронный курс).

1. Ерохина Л.Н. Становление высшего образования в США. Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-300с. ISBN 978-601-208-225-8;

2. Ерохина Л.Н. Практикум по информативному переводу. Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-318с. ISBN 978-601-208-22418;

3. Ерохина Л.Н. Palette of Five Countries and Styles Монография. Усть-Каменогорск, ВКГТУ, 2011.-267с. ISBN 978-601-208-220-3.

Новизна полученных результатов по проекту 1.1 заключается в том, что:

– впервые были определены педагогические условия внедрения и использования в систему обучения иностранным языкам инновационных подходов, технологий, методов и приемов;

– разработана «Модель организации самостоятельной работы студентов по иностранному языку в техническом вузе на основе личностно-ориентированного подхода»;

– разработаны методические указания, рабочие учебные программы, силлабусы, электронные учебники, дистанционные курсы на основе инновационных подходов обучения ИЯ.

Авторы работ **рекомендуют** применять данные результаты в неязыковых вузах для внедрения уровневого владения английским языком (уровень пользователя на бытовом, образовательном, научном инновационных уровнях, так как полагают, что это весьма эффективно для повышения академической мобильности, повышения научного потенциала вуза, создания мультязыковой среды в системе высшего профессионального образования.

По проекту 1.2 **опубликованы** 1 монография, 5 методических указаний к практическим занятиям и 2 нормативных документа:

4. Сарсембаева А.А. Личностно-ориентированный подход в организации самостоятельной работы: обучение иностранным языкам в техническом вузе. Монография LAP Lambert Academie Publishing. Saarbruecken. Deutschland (ISBN 978-3-659-88283-8).

5. Модульные учебные программы по дисциплинам: "Профессионально-ориентированный иностранный язык (английский) язык - 4";

6. Дистанционный курс "Профессионально-ориентированный иностранный (английский) язык" для специальности Горное дело" https://www.do.ektu.kz/Protected/SDO/Course/Details.aspx?CourseToTermDistributionsID_-12628

Новизна полученных результатов по проекту 1.2 заключается в том, что:

– создана методологическая база профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов неязыковых специальностей;

– разработана и внедряется в учебный процесс «Модель профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов неязыковых вузов». Разработанная модель состоит из целевого (блок целей и задач обучения иностранному языку в неязыковых вузах), мотивационного (мотивы и мотивация при обучении ПОИЯ), содержательного (учебный материал), процессуального (методы, формы и средства обучения);

– разработаны методические указания, модульные учебные программы, силлабусы, дистанционный курс «Профессионально-ориентированный иностранный (английский) язык» для специальности «Горное дело». Курс разработан по технологии дистанционного обучения и включает лекции, презентации, видеоматериалы, тестовые и практические задания для самостоятельной работы, задания для промежуточного и итогового контроля на основе инновационных подходов обучения ИЯ.

Указанные результаты по проекту 2.2 *рекомендуются* для внедрения в неязыковых вузах с целью:

– проведения сопоставительного анализа существующей практики обучения и изучения языков вузах РК;

– создания единой методологической базы профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов неязыковых специальностей;

– разработки модели профессионально-ориентированного обучения студентов неязыковых специальностей;

– и внедрения мирового опыта в обучении иностранным языкам.

Авторы полагают, что основанием для такой рекомендации является необходимость повышения академической мобильности, повышения научного потенциала вуза, создание мультязыковой среды в системе высшего профессионального образования.

2. Восточно-Казахстанский университет им.С.Аманжолова⁴¹

На базе данного университета выполнен один проект «Лингвострановедческое путешествие по туристическим местам Восточно-Казахстанской области» под руководством Ердембекова Бауржана Амангельдыевича.

По данному проекту разработан и *опубликован* учебно-методический комплекс «Лингвострановедческое путешествие по туристическим местам Восточно-Казахстанской области», который включает методические рекомендации и словарь.

Данный результат *внедрен в масштабе* вуза – ВКГУ им. С.Аманжолова.

Новизна полученных результатов связана с тем, что:

⁴¹ ФИО ответственного за информацию – Ердембеков Бауржан Амангельдыевич
ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Кувандыков Алибек Усербаевич

– в результате проведенных научных исследований проанализированы труды отечественных и зарубежных ученых, так или иначе связанных с кругом исследуемых проблем;

– выявлены отличительные черты развития региона и особенности реализации имиджевой политики на примерах зарубежных стран;

– проанализированы зарубежные модели развития сферы туризма, раскрыты особенности создания имиджевых продуктов;

– изучена теория лингвострановедческой лексикографии;

– определены основные принципы лингвострановедческой лексикографии;

– обобщен отечественный опыт лингвокультурологического изучения лингвострановедческой лексики;

– выявлены и проанализированы этнокультурно маркированные лингвострановедческие лексические единицы;

– выявлены способы лингвокультурологической репрезентации лингвострановедческих лексических единиц в лексикографических источниках;

– разработана концепция составления лингвострановедческого словаря;

– определены структура и содержание туристических текстов (словарных статей);

– составлен краткий топонимический словарь географических названий и географических терминов ВКО;

– подготовлен текстовый материал для перевода на казахский, русский и английский языки с целью внедрения трехязычного образования.

По мнению исполнителей проекта эти результаты *могут быть применены* в учебном процессе вузов, колледжей, школ, а также в туристической отрасли для того, чтобы:

– создать комплекс информационных продуктов – экспересс-гида для туристов по ВКО;

– актуализировать информацию о туристическом потенциале ВКО;

– формировать позитивный имидж;

– способствовать ведению грамотной PR-политики области;

– повышать конкурентоспособность области на туристском рынке и рост туристского потока в регион.

Основанием для такой рекомендации, по мнению авторов НИР, является то, что необходимо:

– исследовать теоретико-методологические основы разработки туристических, имиджевых, лингвострановедческих проектов;

– осуществить перевод текстового материала на казахский, русский и английский языки с целью внедрения трехязычного образования;

– изучать и обобщать опыт создания подобной продукции в мировом туристическом бизнесе;

– определить методологические и технологические принципы создания комплекса;

- определить основные туристические места в ВКО для включения в комплекс;
- организовать экспедиции специалистов в пункты назначения для сбора материалов;
- отобрать и дидактически организовать текстовые материалы как информационную основу комплекса.

3. Государственный университет имени Шакарима города Семей⁴²

На базе данного университета выполнена одна работа в области трехязычного образования на тему «Полиязычие – один из приоритетов современного образования в системе высшей школы» под руководством Исмаиловой Гайнигул Кабидуллиновны.

Результаты исследования *нашли отражение* в 11-и научных статьях, в том числе 1 статья - в международном издании с ненулевым импакт-фактором, 3 статьи - с импакт-фактором РИНЦ, 6 статей - в изданиях, рекомендованных Комитетом науки МОН РК, 1 статья – в сборнике республиканской научно-практической конференции; 2 учебных пособия; 2-учебно-методических пособия; 1 монография; 6 УМКД, в частности:

- учебное пособие «Казахстан. Восточный Казахстан. Семей»;
- учебное пособие «Полиязычный подход в изучении дисциплины «Введение в языкознание» для студентов очной формы обучения;
- учебно-методический комплекс для студентов полиязычных групп «Формирование сельскохозяйственного тезауруса для студентов аграрных специальностей»;
- учебно-методический комплекс «Формирование технического тезауруса для студентов технических специальностей»;
- учебно-методический комплекс «Современные подходы в образовании (на английском языке) для студентов педагогических специальностей»;
- учебно-методический комплекс «Профессионально-ориентированный иностранный язык (уровень С1)»;
- монография «Полиязычное образование в системе высшей школы».

Все результаты *внедрены* на базе вуза - РГП на ПХВ «Государственный университет имени Шакарима города Семей».

Новизна результатов, полученных в ходе исследования, заключается в том, что семантико-функциональная языковая система впервые представлена как единица формирования полиязычной компетенции, под которой следует понимать равное умение вступать в общение на трех языках в рамках определенного тематического минимума. Научно-технический уровень исследования обусловлен совокупностью научных разработок в области языкового образования, лингводидактики, менеджмента и систем мониторингов в социологии, педагогике.

⁴² ФИО ответственного за информацию – Исмаилова Гайнигул Кабидуллиновна
 ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Кадырова А.К.

Так, в монографии «Полиязычное образование в системе высшей школы» произведена обработка и анализ статистических данных, опрос, анкетирование респондентов, тестирование, мониторинг состояния и дальнейшего развития полиязычного образования в ГУ имени Шакарима и вузах Казахстана.

В учебном пособии «Methods of experimental work in agronomy» кратко описаны современные методы планирования исследований, рассмотрены основы закладки опытов и особенности агротехники на опытных участках, приведены унифицированные методики учета и наблюдений. Пособие предназначено для студентов высших учебных заведений по агрономическим и биологическим специальностям и используется в процессе.

В учебном пособии «Regional Economy/ manual», написанном на английском языке, рассматривается экономика региона с позиций современной специализации регионов Казахстана, а также раскрываются теоретические основы регионализации экономики, составляющие экономики региона как единого хозяйственного комплекса, состояние и перспективы трансформации современной специализации регионов Казахстана, рассматриваются стратегические направления дальнейшего реформирования региональных систем.

Разработанные учебно-методические комплексы для студентов полиязычных групп обеспечивают учебный процесс в группах аграрного, естественнонаучного, инженерного, экономического и педагогического направлений.

Руководитель проекта считает, что результаты данного научного исследования *могут быть рекомендованы* для использования в высших учебных заведениях с целью формирования профессиональной компетенции будущих специалистов системы высшей школы. Это, по мнению автора, целесообразно для дальнейшего развития полиязычного образования в системе высшей школе.

4. Казахский государственный женский педагогический университет⁴³

На базе данного университета выполнена одна научно-исследовательская работа на тему «Научно-методологические основы модернизации содержания филологического образования как условие формирования поликультурной личности» под руководством Жумагуловой Валентины Ивановны.

По результатам исследования *опубликована* монография «Содержание филологического образования в условиях формирования поликультурной личности: методология, теория, практика».

Новизна результатов заключается в том, что:

– впервые был проведен анализ принципов отбора и конструирования содержания филологического образования, в том числе межкультурного знания;

⁴³ ФИО ответственного за информацию – Ханкишиева Э.М.

ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Алиев Б.А.

- проведен анализ системы формирования образовательных стандартов;
- разработаны проекты образовательных программ, учебников и учебно-методических комплексов по русскому языку и литературе для вузовской подготовки бакалавров филологии.

Все полученные в ходе исследования результаты были **внедрены в масштабе** одного университета – КазГосЖенПУ.

Результаты исследования авторы рекомендуют применять в сфере высшего и послевузовского образования для работы с работодателями, работниками системы высшего филологического образования с учетом реализации полиязычного образования и формирования поликультурной личности, так как в условиях реализации государственной политики триединства языков, внедрения полиязычного образования, формирования поликультурной личности, повышения конкурентоспособности, интеграции в мировое образовательное пространство необходима дальнейшая модернизация и совершенствование высшего и послевузовского филологического образования. В связи с этим разработка научно-методологических основ модернизации содержания филологического образования в соответствии с международными требованиями является одним из приоритетных направлений развития системы образования и экономики страны в целом.

5. Казахский национальный исследовательский технический университет имени К.И. Сатпаева⁴⁴

На базе данного университета выполнена одна научно-исследовательская работа на тему «Контент учебного телевидения как средство осуществления полиязычного образования в высшей школе РК» под руководством Баркибаевой Рымгуль Раштаевны.

По итогам исследования **опубликованы** два учебника, одно учебное пособие и один нормативный документ:

- учебник для спецкурса «Полилингвальное образование: русский язык в контексте диалога культур». – Алматы, 2013.- 201с.;
- учебник «Триединство языков в контексте диалога культур» (на материале русского, казахского и английского языков). – Алматы, 2016 – 187 с.;
- научно-методическое пособие «Учебное телевидение РК: образовательный контент как фактор формирования интеллектуальной нации». - Алматы, 2016 – 164 с.;
- а также «Концепция создания контента учебного телевидения РК».

Результаты исследования **внедрены в масштабе** корпоративной сети КазНТУ им.Сатпаева, СГУ им Шакарима, отдельных школах г.Алматы и г.Семей в рамках экспериментальной апробации вышеназванных учебных видеофильмов.

Новизна полученных результатов заключается в том, что:

⁴⁴ ФИО ответственного за информацию – Баркибаева Рымгуль Раштаевна
 ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Орунханов Мурат Кадесович

– впервые контент учебного телевидения рассматривается в целях формирования будущей интеллектуальной элиты страны;

– созданное учебное телевидение рассматривается как одно из средств осуществления полиязычного образования в высшей школе РК.

Для применения на практике авторы рекомендуют результаты своего исследования представителям общеобразовательных школ Республики Казахстан с целью воспитания у молодежи чувство патриотизма, толерантности, расширения их интеллектуальных познаний, так как:

– наблюдается бездуховность молодежи, отсутствие у большей части молодежи знаний о ценностях своей и другой культуры

– есть насущная необходимость пополнения и обновления контента продукцией, соответствующей современным требованиям.

6. Карагандинский государственный университет им. Е.А.Букетова⁴⁵

На базе данного университета выполнены три проекта под научным руководством Жетписбаевой Бахытгуль Асылбековны, а именно:

6.1 «Научно-методическое обеспечение преемственности полиязычного образования в системе «школа-вуз»;

6.2 «Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам»;

6.3 «Научно-методическое сопровождение непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в условиях полиязычного образования (колледж-вуз)».

По результатам исследования **6.1 опубликованы** две методические рекомендации:

– «Организационно-педагогические условия взаимодействия субъектов непрерывного полиязычного образования» (Караганда; Изд-во КарГУ, 2013.- 80с.);

– «Комплекс научно-методических рекомендаций по реализации принципа преемственности полиязычного образования в системе "школа-вуз", включающий научно-методические рекомендации по разработке учебно-методических комплексов для полиязычного образования по формированию языковой образовательной среды, по реализации уровневой модели обучения языкам»

Результаты исследования **внедрены в масштабе** КарГУ им.Е.А.Букетова и Областной специализированной школы-интернат для одаренных детей им.Н.Нурмакова.

Новизна результатов определяется тем, что:

– выявлены основные стратегические линии развития полиязычного образования в Казахстане, дана характеристика современного состояния полиязычного образования в школах и вузах Казахстана;

⁴⁵ ФИО ответственного за информацию – Жетписбаева Бахытгуль Асылбековна
ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Кубеев Е.К.

– определены теоретические предпосылки обоснования преемственности непрерывного полиязычного образования, разработан понятийный аппарат исследования на основе педагогического тезауруса полиязычного образования, позволивший установить соотношение непрерывности и преемственности полиязычного образования, которое определяется их неразрывной взаимосвязью, когда истинность первого понятия обусловлена надежностью и достоверностью второго; непрерывное образование понимается как связь, согласованность и перспективность всех компонентов системы (целей, задач, содержания, методов, средств, форм) на каждой ступени образования для обеспечения преемственности образования, а преемственность является принципом изначально положенным в основу системы непрерывного образования;

– разработана педагогическая модель непрерывного полиязычного образования, отражающая интегрированную цель, задачи, принципы, содержание и дифференцированные по уровням результаты непрерывного полиязычного образования;

– определена сущность организационно-педагогических условий взаимодействия субъектов непрерывного полиязычного образования как органичной совокупности многоуровневых комплексов (от дидактических единиц обучения до управленческих структур в системе образования), направленных на достижение педагогических целей, связанных с реализацией принципа преемственности полиязычного образования в системе «школа-вуз»;

– разработан комплекс научно-методических рекомендаций по реализации принципа преемственности полиязычного образования в системе «школа-вуз».

Результаты исследования *рекомендуются* для применения в вузах и школах Республики Казахстан с целью обеспечения преемственности обучения языкам (казахскому, русскому, английскому), так как результаты проекта направлены на совершенствование системы полиязычного образования, так как научно-методические рекомендации имеют целевого адресата в лице руководителей вуза и школы, осуществляющих программы полиязычного образования, руководителей научно-методических и учебно-методических служб вуза, органов управления образованием, школ (научно-методические советы, методические объединения учителей и т.д.) преподавателей вузов и учителей школ.

По результатам исследования **6.2 опубликованы:**

– научно-методическое пособие «Английский алфавит в картинках для начальной школы» (Караганда, Изд-во КарГУ, 2015 - 138с.);

– научно-методическое пособие «Словарь в картинках для начальной школы» (Караганда, Изд-во КарГУ, 2015 - 146с.);

– научно-методическое пособие «Английская грамматика в картинках для начальной школы» (Караганда, Изд-во КарГУ, 2015 - 92с.);

– методическое руководство по использованию УМК по английскому языку для начальной школы Караганда, (Изд-во КарГУ, 2016 - 26с.);

- методические рекомендации для использования интерактивной доски «Английский язык для учащихся младших классов»;
- методические рекомендации по использованию развивающей учебной программы по английскому языку для детей 5-6 лет «English with Sheep Lamby»;
- а также «Методика раннего обучения иностранным языкам».

Результаты исследования *внедрены в масштабе* сети школ и детских садов, а именно в учебный процесс общеобразовательного комплекса школа-детский сад №77 г. Караганда; КГУ Гимназия №3 г. Караганда; КГКП детский сад №16 «Алтынай» г. Караганда.

Новизна результатов определяется тем, что:

- изучено текущее состояние раннего обучения иностранным языкам в дошкольных и средних образовательных организациях Казахстана;
- изучен зарубежный опыт раннего обучения иностранным языкам;
- разработаны организационно-педагогические условия внедрения раннего обучения иностранным языкам;
- разработана Концепция раннего обучения иностранным языкам;
- в качестве дидактического обеспечения для реализации раннего обучения иностранным языкам на 1 этапе (дошкольное обучение иностранным языкам) разработана развивающая учебная программа по английскому языку для детей 5-6 лет «English with Sheep Lamby». Данная программа предназначена для детей 5-6 лет, разработана с учетом национального контента, связи с другими «предметными программами» дошкольных образовательных организаций Республики Казахстан и принципа преемственности в обучении иностранным языкам детей дошкольного и младшего школьного возраста, основана на современных исследованиях в области раннего обучения иностранным языкам с учетом личностно-деятельностного и коммуникативно-деятельностного подходов в обучении и предусматривает построение учебного занятия в форме игрового сюжета, который включает систему коммуникативных заданий, основанных на организации актуальных для ребенка данного возраста видов деятельности.

Результаты исследования *рекомендуются* применять в дошкольных организациях образования и начальной школе для совершенствования дидактического обеспечения раннего обучения английскому языку, так как использование результатов исследования позволит методически грамотно организовать процесс раннего обучения английскому языку. Предлагаемые дидактические единицы сопровождаются соответствующими методическими рекомендациями по их использованию.

По результатам исследования **6.3 опубликованы:**

- УМК дисциплины "Иностранный язык для технических специальностей колледжей";
- УМК дисциплины "Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей";
- УМК дисциплины "Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов";

- УМК дисциплины "Техника перевода научно-технической литературы";
- УМК дисциплины "Академический иностранный язык для технических специальностей вузов"
- Типовая учебная программа дисциплины "Иностранный язык для технических специальностей колледжей";
- Типовая учебная программа дисциплины "Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей";
- Типовая учебная программа дисциплины "Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов;
- Типовая учебная программа дисциплины "Техника перевода научно-технической литературы";
- Типовая учебная программа дисциплины "Академический иностранный язык для технических специальностей вузов".

Результаты исследования *внедрены в масштабе* одного колледжа - Саранского гуманитарно-технического колледжа (г. Сарань, Карагандинская область).

Новизна результатов определяется тем, что

- теоретически обоснована структура непрерывной языковой подготовки инженерных кадров с учетом перехода на полиязычное образование, что позволит на следующем этапе исследования спроектировать ее новое содержание;
- разработана теоретическая модель непрерывной языковой подготовки инженерных кадров, отражающая интегрированную цель, задачи, принципы, содержание и дифференцированные по уровням результаты непрерывной языковой подготовки инженерных кадров, позволяющая определить исходную позицию для дальнейшего исследования проблем непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в системе «колледж-вуз»;
- разработана Концепция непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в Республике Казахстан, направленная на концептуальное обоснование структуры и содержания данной подготовки, а также на обеспечение механизма диверсификации инженерного образования в соответствии с международными стандартами;
- спроектировано новое содержание языковой подготовки инженерных кадров в вузах и колледжах Республики Казахстан; типовые учебные программы и учебно-методические комплексы новых дисциплин «Иностранный язык для технических специальностей колледжей», "Основы научно-технического перевода для технических специальностей колледжей", "Профессионально-ориентированный иностранный язык для технических специальностей вузов", "Техника перевода научно-технической литературы", "Академический иностранный язык для технических специальностей вузов" направлены на формирование необходимых компетенций инженерных кадров в соответствии с требованиями международного рынка труда. Изучение данных дисциплин позволит совершенствовать технологию языковой подготовки

будущих инженеров, направленную на повышение их академической мобильности, способствующей карьерному росту выпускников колледжей и вузов.

Результаты исследования *рекомендуются* применять в вузах и колледжах для совершенствования языковой подготовки обучающихся технических специальностей и обеспечение непрерывности языковой подготовки между колледжем и вузом (обучение английскому языку), так как в Казахстане на сегодня сложилась своеобразная система полиязычного образования, которая в контексте инженерного образования в казахстанских вузах особо актуализирует изучение английского языка. Это связано с внедрением параметров Болонского процесса, задачами международного признания квалификаций инженерных кадров и развития национальной системы внешней и внутренней гарантии качества высшего образования. Именно международный аспект инженерного образования был обозначен Главой государства Н.А.Назарбаевым в «Стратегии - 2050» - новый политический курс состоявшегося государства»; «развитие системы инженерного образования и современных технических специальностей с присвоением сертификатов международного образца», а также мировыми трендами в высшем образовании.

Как известно, лучший опыт в мировой практике на сегодня коррелирует с подготовкой евроинженера в соответствии с Европейскими стандартами инженерного образования. Для Казахстана выход на уровни, заданными этими стандартами, возможен при целенаправленном и непрерывном обучении школьников и студентов иностранным языкам, в первую очередь английскому языку.

7. Костанайский государственный университет имени А.Байтурсынова⁴⁶

На базе данного университета выполнена одна научно-исследовательская работа на тему «Формирование коммуникативной компетенции полиязычной личности студента на занятиях по русскому языку» под руководством Нурсеитовой Алии Касымжановны.

По результатам исследования *опубликованы*:

- учебно-методическое пособие «Русский язык». Уровень В2 (ИОЦ "Білім орталығы" КГУ им.А.Батурсынова. Костанай, 2013);
- методические рекомендации «Культура русской речи» (Костанай, 2015г.).

Результаты исследования *внедрены в масштабе* одного вуза – КГУ им.А.Байтурсынова.

Новизна результатов заключается в определении координации между учебно-методическими комплексами по языковым дисциплинам, в определении межпредметных связей между русским, казахским и английским языками.

⁴⁶ ФИО ответственного за информацию – Нурсеитова Алия Касымжановна
ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Исмаилов Арман Оразалиевич

Результаты исследования *рекомендуются* использовать в вузовской аудитории для преподавания дисциплины «Русский язык» для студентов неязыковых специальностей в вузе, так как есть необходимость выявления путей формирования коммуникативной компетенции полиязычной личности студента казахской группы на занятиях по русскому языку.

8. Павлодарский государственный педагогический институт⁴⁷

На базе данного вуза выполнена одна научно-исследовательская работа на тему «Разработка электронных учебников по биологии на английском языке для школ с казахским и русским языками обучения» под руководством Темиргазиной Зифы Какбаевны.

По результатам исследования 6.1 *опубликованы*:

- учебник биологии на английском языке для учащихся 7 классов школ с русским языком обучения;
- учебник биологии на английском языке для учащихся 8 классов школ с русским языком обучения;
- ведется работа по созданию электронного учебника биологии для учащихся 7-8 классов школ с казахским языком обучения.

Результаты исследования *внедрены в масштабе* региона в сети школ г. Павлодара и г. Экибастуз.

Новизна результатов определяется тем, что напрямую способствует решению поставленной Президентом Казахстана Н.А.Назарбаевым задачи – переходу в средних школах к преподаванию предметов естественно-математического направления на английском языке, что в свою очередь, повышает конкурентоспособность выпускников средних школ на мировом образовательном рынке и расширяет их возможности в адаптации в глобальном мире. Проект имеет инновационный характер, поскольку опирается на современные интерактивные методы компьютерного программирования, использующиеся в учебном процессе, и обладает в силу этого конкурентным преимуществом перед другими программными продуктами, поскольку аналогов подобных электронных учебников в среднем образовании страны не имеется.

Результаты исследования *рекомендуются* применять во всех СОШ Казахстана, работающих по образовательным государственным стандартам РК, занимающихся внедрением трехязычного обучения в преподавании предметов естественно-математического цикла, так как электронные учебники по биологии (7-8 классы) на английском языке для школ с казахским языком обучения, созданные с учетом ГОСО РК, предназначаются, прежде всего, целевой аудитории – учителям биологии и учащимся 7-8 классов. Принципы создания электронных учебников по биологии на английском языке, разработанных для казахстанских школ, могут быть использованы для создания в дальнейшем ЭУ на английском языке по другим естественно-математическим предметам: физике, химии, математике и т.п. Соответственно, эти принципы

⁴⁷ ФИО ответственного за информацию – Темиргазина Зифа Какбаевна

требуют распространения и популяризации в научно-методическом сообществе прежде всего Казахстана, а затем и стран СНГ.

9. Южно-Казахстанский государственный университет им. М.Ауэзова⁴⁸

На базе ЮКГК им. М.Ауэзова выполнены четыре проекта:

9.1 «Казахская топонимическая система и картина мира в условиях иноязычного окружения на материале центральноазиатского региона (историко-лингвистический, культурологический, краеведческий аспекты)» - руководитель Мынбаев Нурлан Жакипович;

9.2 «Разработка и реализация адаптированной модели многоязычного обучения в школе с национальным языком обучения» - руководитель Алметов Негматжан Шадиметович;

9.3 «Развитие коммуникативных компетенций у студентов агропромышленных специальностей в условиях многоязычного образования» - руководитель Калдаяков К.К.;

9.4 «Разработка электронного учебника на основе нового направления NBIC-конвергенции для развития коммуникативных компетенций у студентов в условиях полиязычия» - руководитель Калдаяков К.К.

По результатам исследования **9.1 опубликованы** одно учебное пособие, 9 терминологических словарей, одно научно-методическое пособие, одно учебно-методическое пособие, 13 методических рекомендаций и указаний, 4 сборника кейсов, 2 словаря-справочника, 3 Типовые учебные программы:

– Электронное учебное пособие “English” для студ.1-го курса агропромышленных специальностей (Жорабекова А.Н.);

– «Словарь нефтехимических терминов. Трехязычный учебно-терминологический словарь» (Калдыкозов Е.К., Калдыкозова С.Е.);

– «Терминологический словарь для студентов специальностей 5В070400 (ВТиПО), 5В070300 (ИС)» (Калдыкозова С.Е., Дробязко Н.В.);

– Электронный учебник «Русско-казахская лексикография для студентов всех специальностей» (Лесбекова С.Е.)

– «Терминологический русско-казахский словарь для студентов специальностей 5В042000 (Архитектура), 5В052100 (Дизайн)» (Ахметова А.К., Темирханова Б.С.)

– «Русский профессиональный язык. Профессия-ветеринар. Учебно-терминологический словарь для студентов» (Турсунов А.Н., Калдыкозова С.Е., Умурзакова М.А.);

– «Русский профессиональный язык. Учебно-терминологический словарь для студентов по специальности агрономия» (Турсунов А.Н., Калдыкозова С.Е., Умурзакова М.А.);

⁴⁸ ФИО ответственного за информацию – Мынбаев Нурлан Жакипович, Калдаяков К., Тілеубердиев Б.М., Калдыкозова С.Е., Макулбек А.Б., Жорабекова А.Н.

ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Сатаев Марат Исакович Калдаяков К., Тілеубердиев Б.М., Калдыкозова С.Е., Жорабекова А.Н.

- «Русско-казахский терминологический словарь по биотехнологии» (Джаксылыкова Ф.З.);
- «Трёхязычный англо-казахско-русский, немецко-казахско-русский терминологический словарь для студентов гуманитарных специальностей» (Шохахов и коллектив авторов);
- «Многоязычный англо-русско-казахский терминологический словарь терминов. Автомобильные и машиностроительные специальности»;
- Научно-методическое пособие «Особенности формирования, специфика функционирования казахской топонимической системы и картины мира в иноязычном окружении»;
- Учебно-методическое пособие по лексике и грамматике английского языка для магистрантов гуманитарных специальностей (Елчиева С.Н., Нурымбетова А.А.);
- Методические рекомендации по изучению топонимического материала в средней школе;
- Методические указания к практическим занятиям по английскому языку для магистрантов гуманитарных специальностей. (Нурымбетова А.А.);
- Methodical Instruction for the agricultural specialty 5B080500. Water resources (Еспенбетова П.А.);
- Methodical Instruction for veterinarian students (Бейсенова Г.А.);
- Methodical Instruction for Agro-chemistry and Soil industry for the 3rd course students (Суюндиков А.А.);
- Methodical Instruction for SIW and SIWT for the 3rd course students 5B090700-Cadaastre (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for English SIW for the 2nd course students 5B080800 (Тастанова Г.Ж.);
- Methodical Instruction for agricultural faculty for 4th course students 5B080100 (Калдаяков К, Суюндиков А.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students of Agronomy- 5B080100 (Шакиева А.М.);
- Methodical Instruction for 1st course students 5B080200, 5B080100, 5B080800, 5B080600, 5B080500 (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students 5B080200 (Шакиева А.М.);
- Методические указания по профессиональному русскому языку для специальности ХТНВ (Джаксылыкова Ф.З.);
- Методические указания к ПЗ «Transport and railway» для студентов 2-го курса специальности- 5B071300, 5B090100 (Жолдасова М.А., Изтилеуова А.Ж.);
- Сборник деловых игр «Role games with using new information technologies» для студентов 2курса по специальности – 5B073100 (Кожанов С.Н.);
- 1курс студенттеріне арналған қосымша грамматикалық нұсқаулық (Томарбаева С.Т., Мамбетова Г.Т.);

- Сборник кейсов «Case study for the students of architecture» по специальности- 5B071300 (Туртаева Р.Н.);
- Искерлік ойындар жинағы «Collection of business games and activities» (Жаналиева А.М.);
- «Case situations for transport» 5B071300 – Көлік, көлік техникасы және технологиялары мамандығының 1курс студенттеріне арналған кейстер жинағы (Серикбаева Ш.Е., Кошкарлова Г.А.);
- Словарь-справочник казахских топонимов. Часть 1;
- Словарь-справочник казахских топонимов. Часть 2;
- Учебная программа по Профессиональному русскому языку (Калдыкозова С.Е., Байтенова Р.М.);
- Типовая учебная программа по Профессиональному русскому языку для специальности ХТНВ (Калдыкозова С.Е , Джаксылыкова Ф.З., Байтенова Р.М.);
- Типовая учебная программа по Профессиональному русскому языку для специальности ХТОВ (Калдыкозова С.Е , Джаксылыкова Ф.З., Байтенова Р.М.);
- Типовая учебная программа по Профессиональному русскому языку для специальности СМиНМ (Джаксылыкова Ф.З., Байтенова Р.М.);
- Meirbekov A.K., Tleuberdiyev V.M., Beketov B.M., Elibayeva Zh.E., Yergubekova Zh.S., Isaeva Zh.I., Karsybekova Sh.P. Lingual culture of heroism concept in Kazakh and English anthroponyms. Life Sci J2014;11(1s):175-178] (ISSN:1097-8135).<http://www.lifesciencesite.com>.30.

Результаты исследования *внедрены в масштабе* сети университетов, колледжей и школ. В процессе работы над проектом собран и обобщен значительный топонимический материал (3 000 единиц). Данный материал пополнит общеказахскую топонимическую систему. В результате опубликована одна монография, два словаря-справочника, методические указания. Эти издания дополнили библиотечный фонд ЮКГУ им.М.Ауэзова, Университета "Сырдарья", колледжа "Арыстан Баб", средней школы № 14 г. Шымкент.

Новизна результатов определяется тем, что:

- определены конституирующие признаки термина;
- определены разделы словаря (Units), посвященные соответствующим направлениям;
- произведен отбор иллюстраций всех известных моделей легковых автомобилей, автобусов, троллейбусов, легких, средних, тяжелых грузовиков, тягачей, тракторов, мопедов, а также дорожно-строительной техники, кузнечного оборудования и металлообрабатывающих станков;
- конституирующими признаками термина признаны: наличие четкой дефиниции; монореферентность; тенденция к моносемичности в пределах данного терминологического поля; системность в рамках данной терминосистемы; отсутствие экспрессии; широкая конституентная валентность;

– многоязычный терминологический словарь терминов «Автомобильные и машиностроительные специальности» разбит на такие разделы, как Historic motor cars, Modern motor car components, Engines, Gearbox, Suspension units and systems, universal joint drive, axles and axle shafts, springs, shock absorbers, Brakes, road wheels and tyres, Fascia (dashboard and instrument panel), Voice technology, Automobile electronics and sensors, Collision avoidance and safety systems, Automotive frames, modules, bodies, and chassis, New metal alloys in automobile, Application of plastics in a motor cars, Alternative vehicles; Motor car models, Lorries, vans, trolley buses, and buses, Heavy trucks and tractors, Road building machinery, Heavy vehicles; Motorcycles, Service station and automotive testing, Forging equipment, Metall-cutting machine tools, Cutting tools, Adapters and measuring instruments for metal-cutting machine tools, посвященные соответствующими направлениям автомобиле - и машиностроения и связанным с ним направлениям промышленности и исследований, и содержит подробные иллюстрации;

– отобраны иллюстрации по теме, каждая иллюстрация сопровождается списком обозначений элементов рисунка с переводом на русский и казахский язык, что значительно облегчает и ускоряет понимание и, следовательно, запоминание технических терминов и функций описываемых предметов. Наглядные изображения помогают пользователю увидеть предмет, описанный словом, и сформировать представление о том, каким образом описываемые словами предметы действуют, понять их функцию и назначение, определяемые соответствующей технической сферой деятельности.

Результаты исследования *рекомендуются* разместить в Интернете, в том числе в казахском контенте Википедии, использовать в учебном процессе вузов для:

– работы со многими лексикографическими источниками, текстами, научными статьями по агропромышленному направлению и для развития коммуникативных компетентностей студентов, и стимулирования их мотивации к обучению иностранным языкам;

– формирования и развития навыков коммуникативной компетенции на русском языке и обеспечения профессионально-ориентированной языковой подготовки компетентной личности, способной адекватно выстраивать общение в профессионально значимых ситуациях полилингвального общества;

– развития научно-профессиональной компетенции студентов-будущих специалистов в процессе билингвального обучения, так как коммуникативные цели и задачи практического владения языком являются концептуальными, базисными;

– развития умений понимать литературу по специальности. выполнять письменный перевод печатных текстов с иностранного языка на русский, казахский и с русского, казахского языков на иностранный в рамках профессиональной сферы общения, письменно переводить документы, статьи и другие материалы по профессиональной тематике с иностранного языка на русский, казахский и с русского казахского языков на иностранный,

осуществлять перевод "с листа" с иностранного языка на русский и казахский и с русского, казахского языков на иностранный.

Авторы считают это актуальным, так как Высшая школа в нынешних условиях знание иностранных языков необходимо, особенно знание терминов, носящих междисциплинарный характер науки.

Кроме того, по мнению авторов, результаты данного научного проекта определяется тем, что собранный материал вошел в общий топонимический фонд казахского языка. Полученные научные результаты: монография, статьи, словари, рекомендации будут использоваться в учебном и воспитательном процессе высшей и средней школы, в краеведении и музееведении. Полученные результаты могут использоваться в изучении истории Казахстана, казахского языка и литературы в средней и высшей школе.

Наука вполне способна производить научно обоснованные модели оптимизации механизмы управления определенными социальными процессами и ситуациями. В предлагаемом проекте проектно ориентированное научное исследование позволяет создать и внедрить действующую модель, повышающую эффективность управленческих решений на местном уровне. Одновременно дополнительный импульс получают исследования, которые исследуя фундаментальные закономерности социального поведения человека, способствуют пониманию особенностей поведения малых групп, взятых конкретном территориальном измерении. Известно, что профессиональная среда накладывает определенный отпечаток на речь, а владение ею, способность эффективно общаться являются показателем образованности. Издание научно-методических публикаций материалов, учебных программ для проведения тренингов, материалов, электронного учебника выявить и применить специфические особенности интерактивных методов обучения иностранному языку, которые укрепляют межличностные отношения, способствуют росту мотивации к учению, развитию коммуникативных качеств (организаторские способности, культура общения, эмпатия) и содействуют усвоению знаний о сущности общения и коммуникативных отношений; - реализовать интерактивную технологию с использованием дружественного интерфейса, что должно обеспечить комфортность и повышение мотивации обучения студентов, преодоление познавательных затруднений в процессе изучения иностранного языка; реализовать и применить технологии развития коммуникативной компетентности студентов технических специальностей, которые, помогают студентам приобрести коммуникативные знания, умения действовать по образцу, творчески подходить к решению коммуникативных задач, вырабатывая личностную ориентацию к субъекту общения, составляющие компетентностный подход в образовании.

Вопрос об отборе терминов для обучения студентов неязыковых вузов иностранному языку тесным образом связан с самыми спорными вопросами современного терминоведения – с вопросами об отграничении термина от нетермина, о границах термина и методике его выделения из научно-технических текстов.

По результатам исследования **9.2 опубликованы** 3 учебных пособия, одно руководство и 2 учебно-методических комплекса:

– Внедрение адаптированной модели многоязычного образования в учебно-воспитательный процесс школы (из опыта работы школы-гимназии № 1 им. Ю.Сареми Сайрамского района ЮКО).-112 с. Б.У. Нуралиев, Т.Х. Урманов, Н.Ш. Алметов;

– Продвижение полиязычного и мультикультурного образования в школах Южного Казахстана, Шымкент: Изд-во «Аскаралы», 2011.- 248 с.;

– Как разработать и внедрить устойчивую программу многоязычного обучения/ Авторы-составители: А.Стоянова, М.Глушкова. Редактор Л.Григуле, Н.Ш.Алметов.- Бишкек, 2016.- 220 с.;

– Руководство по проектированию и реализации многоязычных программ "Как разработать и внедрить устойчивую программу многоязычного образования", 2016г.;

– Учебно-методический комплекс «Кәсіби қазақ тілі»;

– Учебно-методический комплекс «Профессиональный русский язык»

Результаты исследования **внедрены в масштабе** ЮКГУ и общеобразовательной школы-гимназия № 107 им. Ю.Сареми г. Шымкента (Акт внедрения №№ 813, 814,815, 816 от 29.06.2015 г. результатов научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ зарегистрированное в ЮКГУ им. М.Ауэзова).

Новизна результатов определяется тем, что:

– впервые в практике школ с национальным (узбекским) языком обучения разработана и внедрена адаптированная модель многоязычного и билингвального обучения в школе;

– модернизированы РУП школы с учетом внедрения моноязычного и билингвального обучения;

– разработаны и внедрены планы продвижения МО на уровне подразделений школы, инновационные формы и методы многоязычного и билингвального обучения с учетом специфики отечественных школ с национальным языком обучения;

– подготовлены учебно-методические материалы;

– разработаны и использованы формы и методы мотивации учителей и учащихся в целях продвижения МО и БО;

– налажена система сотрудничества со школами с государственным и русским языками обучения, с НИШ и казахско-турецкими лицеями;

– создана информационно-образовательная и воспитательная среда МО и БО;

– разработана и внедрена программа внутришкольного постоянно действующего семинара и другие формы формирования и развития профессиональной компетенции учителей многоязычного обучения;

– разработана и реализована внутришкольная система мониторинга МО и БО.

Результаты исследования *рекомендуются* использовать в практике общеобразовательных школ с национальным языком обучения, в школах переходящих на систему трехязычного обучения нашей республики, в институтах ПК и ППК педагогических кадров, в вузовской практике подготовки будущих учителей для мотивации и развития профессиональных компетенций учителей в аспекте МО, внедрения апробированных в реальной практике программ, форм и методов продвижения многоязычного обучения, чтобы опыт школы-лицея №107 (начатая еще в 2006 году) стало достоянием широкой педагогической общественности, творчески работающих коллективов, которые только что переходят к трехязычному обучению.

По результатам исследований **9.3** и **9.4** *опубликованы* одно учебное пособие и 9 методических рекомендаций:

- Электронное учебное пособие “English” для студ.1-го курса агропромышленных специальностей (Жорабекова А.Н.);
- Methodical Instruction for the agricultural specialty 5B080500 . Water resources (Еспенбетова П.А.);
- Methodical Instruction for veterinarian students (Бейсенова Г.А.);
- Methodical Instruction for Agro-chemistry and Soil industry for the 3rd course students 5B080800 (Суюндиков А.А.);
- Methodical Instruction for SIW and SIWT for the 3rd course students 5B090700-Cadastre (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for English SIW for the 2nd course students 5B080800 (Тастанова Г.Ж.);
- Methodical Instruction for agricultural faculty for 4th couse students 5B080100 (Калдаяков К, Суюндиков А.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students of Agronomy- 5B080100 (Шакиева А.М.);
- Methodical Instruction for 1st course students 5B080200, 5B080100, 5B080800, 5B080600, 5B080500. (Жолдасова М.А.);
- Methodical Instruction for 2nd course students 5B080200 (Шакиева А.М.).

Результаты исследования *внедрены в масштабе* одного вуза – ЮКГУ им. М.Ауэзова.

Новизна результатов исследования **9.3** определяется тем, что научное направление руководителя и участников проекта - теоретические и методологические основы развития коммуникативных компетенций студентов технических специальностей, совершенствование педагогической деятельности в условиях многоязычного образования. Наука вполне способна производить научно обоснованные модели оптимизации механизмы управления определенными социальными процессами и ситуациями. В предлагаемом проекте проектно ориентированное научное исследование позволяет создать и внедрить действующую модель, повышающую эффективность управленческих решений на местном уровне. Одновременно дополнительный импульс получают исследования, которые исследуя фундаментальные закономерности

социального поведения человека, способствуют пониманию особенностей поведения малых групп, взятых в конкретном территориальном измерении. Известно, что профессиональная среда накладывает определенный отпечаток на речь, а владение ею, способность эффективно общаться являются показателем образованности.

Издание научно-методических публикаций материалов, учебных программ для проведения тренингов, материалов, электронного учебника выявить и применить специфические особенности интерактивных методов обучения иностранному языку, которые укрепляют межличностные отношения, способствуют росту мотивации к учению, развитию коммуникативных качеств (организаторские способности, культура общения, эмпатия) и содействуют усвоению знаний о сущности общения и коммуникативных отношений; реализовать интерактивную технологию с использованием дружественного интерфейса, что должно обеспечить комфортность и повышение мотивации обучения студентов, преодоление познавательных затруднений в процессе изучения иностранного языка; -реализовать и применить технологии развития коммуникативной компетентности студентов технических специальностей, которые, помогают студентам приобрести коммуникативные знания, умения действовать по образцу, творчески подходить к решению коммуникативных задач, вырабатывая личностную ориентацию к субъекту общения, составляющие компетентностный подход в образовании.

Результаты исследования *рекомендуются* применять в учебном процессе высших учебных заведений и колледжей для работы со многими лексикографическими источниками, текстами, научными статьями по агропромышленному направлению и для развития коммуникативных компетентностей студентов, и стимулирования их мотивации к обучению иностранным языкам, так как в нынешних условиях знание иностранных языков необходимо, особенно знание терминов, носящих междисциплинарный характер науки.

Новизна результатов **9.4** определяется тем, что процесс перехода языкознания к антропологической парадигме, которая начала развиваться в последние годы XXI века, открыла возможность для новых направлений гуманитарных исследований, опирающихся на триаду «человек-язык-культура» и «человек-язык-мышление».

Если исследовательские работы, проводимые до этого в сравнительно-сопоставительном виде, рассматривались в структурно-содержательном направлении, то сегодня сравнительно-сопоставительные исследования разных языков в антропоцентрическом направлении вызывают особенный интерес. Современное языкознание выдвигает главное направление – рассматривать язык, языковые единицы совместно с человеческими факторами, человеческими ценностями.

Результаты исследования *рекомендуются* применять в учебном процессе высших учебных заведений при подготовке бакалавров и магистров филологии

для изучения новых тенденций языкового образования в 21-м веке, так как это позволит обеспечить учебный процесс новыми фактами и концепциями.

Следующие научные проекты, предмету исследования которых имеют прямое отношение к проблемам трехязычного образования, выполнены тремя научными организациями (НИИ).

10. Институт Развития Государственного языка⁴⁹

На базе данного института выполнено 5 научно-исследовательских проектов:

10.1 «Лингвокультурологические основы древней казахской системы календаря» - руководитель Әбутәліп Орынғазы Мұратұлы;

10.2 «Лексические инновации в современном казахском языке периода независимости» - руководитель Исмағұлова Баян Хамзаққызы;

10.3 «Нормативно-лингвистические основы формирования стандартных образцов и терминологического аппарата казахского делопроизводства» - руководитель Кулманов Сарсенбай Куантаевич;

10.4 «Модели усвоения родного языка (на материале детской речи)» - руководитель Қапалбек Бижомарт Сейсенбекұлы;

10.5 «Основные правила модернизации казахской языковой системы при переходе на латиницу: национальный принцип и опыт тюркоязычных стран» - руководитель Оспанова Баянды Рамазанқызы;

По результатам исследования 10.1 *опубликованы* одно учебное пособие, две статьи:

– учебное пособие «Мемлекеттік тілде ісқағаздарын жүргізу: оқу құралы /Әбутәліп О.М., Жағыпарова М.М.; Халықаралық бизнес академиясы.- Алматы, 2014.- 1 электрон. опт. Диск (CD-ROM): электрон. дерек., прогр., 12 см.- (Электронды кітап);

– «Қазақша ай аттарының зерттелуі» // ҚР ҰҒА хабарлары. Тіл, әдебиет сериясы - Известия НАН РК. Сер. филологическая.- 2007. - № 2.- 50-53 с.;

– «Үркерлі айдың бәрі қыс» // Ана тілі.- 2015.- 5 – 11.02 (№ 5).- 11 с. Халық күнтізбесі туралы – О народном календаре.

Кроме того результаты исследования отражены в рекомендациях следующих семинаров и конференций:

– «Қазақ тілін оқытудың жаңа технологиялары» атты республикалық семинар. Халықаралық Бизнес Академиясы. ҚР, Алматы. 2012ж. 15-16 қараша;

– «А.Байтұрсынұлы - қазақ тіл білімінің көшбасшысы» атты халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. ҚР, Алматы. 2012ж. 30 қараша;

– Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ руханиятының көсемі» атты Халықаралық ғылыми-теориялық конференция. А.Байтұрсынов атындағы Тіл білімі институты. ҚР, Алматы. 2013 ж. 19 ақпан;

⁴⁹ ФИО ответственного за информацию – Кулманов Сарсенбай Куантаевич

– «Қазақстан халықаралық білім беру кеңістігінде» жас ғалымдардың V Халықаралық ғылыми конференциясы. Абай ат. Қазақ ұлттық педагогикалық университеті. ҚР, Алматы. 2013 ж.

По результатам исследования 10.2 *опубликованы* 9 учебников, 19 учебно-методических пособий, одна Типовая учебная программа:

– Русский язык для 4 класса школ с каз.яз. обучения. Учебник. – Алматы:кітап, 2015. – 136 с.;

– Учебник для 3-го класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. А.: Алматы:кітап, 2011. – 135 с.;

– Учебник для 11 класса естественно-математического направления общеобр. школы с каз. языком обуч. – Астана: «Арман-ПВ», 2014. – 128 с.;

– Русская речь: учеб. для 7 кл. общеобразоват. шк. с каз. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2013.- 320 с.;

– Русский язык: учеб. для 9 кл. общеобразоват. шк. с нерус. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2013.- 224 с.;

– Русский язык: учебник для 10 кл. естеств.-матем. направл. общеобразоват. шк. с каз. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2014.- 128 с.;

– Хрестоматия для 3-го класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. - Алматы: Алматыкітап, 2011. –151 с.;

– Учебник для 3-го класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. – А.: Алматыкітап, 2011. –135 с.;

– Учебное пособие для 7 класса общеобразовательной школы с казахским языком обучения. – Астана: «Арман-ПВ», 2012. – 88 с.;

– Русский язык. Дидактические материалы: учебное пособие для 9 кл. общеобразоват. шк. с нерус. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2013.- 96 с.;

– Русский язык. Дидактические материалы: учеб. пособие для 10 кл. естеств.-мат. направл. общеобразоват. шк. с каз. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2014.- 120 с.;

– Русский язык. Дидактические материалы: учеб. пособие для 10 кл. обществ.-гуманит. направл. общеобразоват. шк. с каз. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2014.- 120 с.;

– Учебно-методическое пособие/ Алматы: КазАТК, 2013. – 140 с.

– Методическое пособие для учителей 4 класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. – Алматы: Алматыкітап баспасы, 2012. – 56 с.;

– Методическое пособие для учителей 3 класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. – Алматы: Алматыкітап, 2011. – 147 с.;

– Сборник диктантов и изложений для учителей 4 класса 11-летней общеобразовательной школы с казахским языком обучения. – Алматы: Алматыкітап баспасы, 2012. – 72 с.;

– Русский язык: метод. пособие для учит. 9 кл. общеобразоват. шк. с нерус. яз. обучения.- Астана: Арман-ПВ, 2013.- 80 с.;

– Русский язык: Дидактические материалы. Уч.пособ. для 4-го кл.11-летн. общеобр. шк. с каз.яз.обуч. – Алматы: Алматыкітап, перераб., 2015. Рекомендовано МОН РК- 87 с.;

– Учебное пособ. для 11 кл. ест.-матем. напр. общеобр. школы с казахским языком обучения. – Астана: «Арман-ПВ», 2014. – 120 с. Рекомендовано МОН РК Учебно-методическое пособие / Под общ. ред. Исмагуловой Б.Х. – Алматы: КазАТК, 2010. – 171 с.;

– Учебно-методическое пособие/ Алматы: КазАТК, 2013. – 140 с.

– Метод.пособ.для 4-го кл.11-летн. общеобр. шк. с каз.яз.обуч. – Алматы: Алматыкітап, перераб., 2015. - 72 с. Рекомендовано МОН РК;

– Русский язык: Метод.пособ. для учителей 11 кл. ест.-матем. напр. общеобр. школы с казахским языком обучения. – Астана: «Арман-ПВ», 2014. – 80 с. Рекомендовано МОН РК;

– Профессиональный русский язык: типовая учебная программа для специальности 5В071300 – Транспорт, транспортная техника и технологии, Алматы – 2014.

По результатам исследования **10.3 опубликовано** одно научно-методическое пособие:

– «Аударманың өзекті мәселелері» // Құраст.: С.Құлманов. – Алматы: «Palitra-Press» - 2015, 296 б.

Новизна результатов определяется тем, что:

– научно-исследовательские работы в сфере делопроизводства на казахском языке, в хронологическом порядке, и по годам делится на три направления: 1) изучения тематического разнообразия делопроизводства; 2) специальное изучение жанров делопроизводства; 3) изучение отдельных вопросов делопроизводства;

– в исследованиях по делопроизводству названия жанров именуется по разному: *ресми іс-қағаздары,ресми іс-қатынас қағаздары; іс-қағаздары,ресми хат-хабарлар,ресми-іс қағаздар, қарым-қатынас қағаздары; ресми іс қағаздары,документтер тілі,іс қағаздары; ісқағаздары;*

– рассматривая в хронологическом порядке научно-практические исследования в казахской языкознании, посвященные официальному стилю, пришли к следующему выводу: 1) в классификации, посвященному делопроизводству имеется общие сходство, но при этом есть свои особенности; 2) в связи с такими особенностями характерен разнообразия в класификации деловых бумаг; 3) название классификации применяется по разному; 4) некоторые официально-деловые бумаги упоминаются в нескольких группах, а в некоторых случаях, официально-деловая бумага находится в нескольких группах; 5) в некоторых исследованиях классификации авторов по содержанию и функции неправильные; 6) встречается не соответствия при переводе классификации с русского языка на казахский язык;

– рассматривая в хронологическом порядке научно-практические исследования в русском языкознании, посвященные официальному стилю, пришли к следующему выводу: 1) классификация деловых бумаг по различным

характеристикам учеными хоть в общем похожи, но имеют свои различия; 2) в связи с такими различиями отмечаются различия в количестве классификации; 3) некоторые документы отмечены в нескольких группах, а одинаковые деловые бумаги положены в разные группы; 4) количество классификации в русском языке больше чем классификация в области казахского языка;

– опираясь на психолингвистическую классификацию видов перевода выявлены особенности устного и письменного перевода текстов официально-делового стиля;

– в соответствии с характерными особенностями официально-делового стиля определены структурно-семантические признаки исходного и переводного текстов;

– в зависимости от конкретного вида текстов официально-делового стиля: официально-документального или обиходно-делового;

– описаны требования к переводимым текстам каждого из этих типов;

– проанализированы этапы работы переводчика и особенности перевода фонетических, лексических, грамматических конструкций текстов законодательных документов и документов юридического характера, а также текстов, создаваемых в процессе деловой переписки;

– выявлены факторы, способствующие формированию межкультурной и переводческой компетенции, что в конечном итоге определяет степень эквивалентности исходного и переводного текстов;

– в терминологии казахского языка введены термины *канондық аударма*, *расталған аударма*, *аутентикалық аударма*, *апостиль*, описаны их дифференциальные признаки.

Результаты исследования **рекомендуются** использовать в вузах, государственных органах для преподавания элективного курса «Делопроизводство на государственном языке» и для обучения госслужащих государственному языку, для обучения госслужащих ведению делопроизводства на государственном языке.

По результатам исследования **10.4 опубликованы 5** учебных пособий:

– «Қазіргі қазақ тіліндегі синтаксистік парадигмалар»;

– «Қазақстандағы мемлекеттік тілдің қазіргі ахуалы»;

– «Жұмсалымды грамматика»;

– «Развитие и функционирование государственного языка в суверенном Казахстане»;

– «Түркі тілдері».

Результаты исследования **внедрены в масштабе** сети вузов, колледжей.

Новизна результатов определяется тем, что в казахском языкознании исследование подобного направления на материале детской речи никогда ранее не проводилось. Это подтверждает большую актуальность проекта. Во-вторых, в данном проекте глубоко исследуется, какими путями и посредством каких языковых методов осуществляется усвоение ребенком семантических категорий казахского языка, использование морфологических форм в соответствии с нормами казахского языка и проявление умения разграничивать

значения слов в речи детей. Будет собран языковой материал из языка детей в возрасте 3-9 лет и подвергнут комплексному лингвистическому анализу.

Основная установка функциональной грамматики – характеристика закономерностей использования грамматических единиц во взаимодействии с единицами других уровней языка при передаче мыслей, сформировавшихся в сознании человека в ходе понимания бытия. В связи с этим целью данного исследования является формирование функциональной грамматики казахского языка, изучение всех категорий казахского языка на основе теории функциональной грамматики.

Отличие данного исследования и его научная значимость заключаются в том, что оно основано на материале речи моноязычных детей.

Результаты исследования *рекомендуются использовать при обучении* студентов филологических факультетов высших учебных заведений, учителей казахского языка и литературы общеобразовательных школ, магистров и докторов Phd в области филологии и других наук, а также в научных исследованиях и соискатели, занимающиеся научными исследованиями по языку и литературе и другим гуманитарным наукам с той целью, что полученные результаты имеют теоретическую и практическую пользу для преподавания курсов лексикологии, фразеологии, семасиологии, этимологии казахского языка, составлении этимологических словарей, формировании терминологических слов, переводе на казахский язык слов других языков.

По результатам исследования **10.5 нет публикаций.**

Новизна результатов определяется тем, что основу современных терминов составляет латынь, в эпоху развития информационной технологии ежедневно в языки всего мира активно внедряются новые слова с английского языка. В придании этим словам национального характера и включения их в словарный запас казахского языка огромную роль играет латинизированный казахский алфавит. Чтобы переводить казахский алфавит на латиницу необходимо учитывать национальную систему познания и природную действительность родного языка.

Возвращение к письменной традиции, основанной на латинской письменности начала XX века, создает возможность восстановления национальных ценностей, обновления страны.

В проекте было всесторонне изучена проблема перехода казахской письменности на латиницу с учетом исследования национальных интересов, проведено научно-теоретическое исследование опыта тюркских стран, был разработан научно-лингвистический труд с целью внедрения учебно-методических комплексов на начальном этапе, был тщательно проанализирован вопрос безпроблемного перехода на новый алфавит, разработана программа наиболее выгодного алфавита из всего, что было предложено. Это станет первым трудом, рассматривающим пути его усвоения.

Научная необходимость этого проекта заключается в том, что вопросы казахской графики, основанной на латинской графике, рассматривается с современных позиций. Цивилизационная особенность глобализации

активизирует такие вопросы сохранения духовных ценностей, как язык, литература, культура.

Мировая конкуренция не только охватила социально-экономический быт, также вошла в духовный мир, господствует над языками известных культур. Статус независимости РК служил основой для кардинального изменения научных парадигм, для отказа от старых идеологизированных выводов. Исторически новая эра требует оценивать информационный поток по новым меркам. Цель проекта направлена на теоретическое обоснование эффективности усвоения и содержания истории казахской письменности и на ее обновление с точки зрения практики. Инновационное развитие, вступление общества на демократический путь требует по-новому рассматривать казахскую письменность, объективно оценивать исследования с учетом требований современного общества. Это привело к кардинальному изменению мировоззрения человека и общества.

Результаты исследования *рекомендуются* использовать в Институте развития государственного языка.

11. Институт языкознания имени А.Байтурсынова⁵⁰

На базе данного института выполнен один научно-исследовательский проект на тему «Научные основы и проект концепции триединства языков в сфере образования» под руководством Фазылжановой Анар Муратовны.

По результатам исследования *подготовлен* проект «Концепции триединства языков в сфере образования» на государственном и русском языках.

Новизна результатов определяется тем, что работа посвящена лингвистической разработке актуальной проблемы социальной роли государственного (казахского) языка, межнационального (русского) языка в условиях современного Казахстана. Предлагается комплексное научно-лингвистическое обоснование и разработка проекта концепции культурного проекта триединства языков, предложенного Главой государства.

Результаты исследования «Трехъязычие в системе образования РК», «Трехъязычие в системе дошкольного воспитания и обучения»; «Трехъязычие в системе среднего образования»; «Трехъязычие в системе высшего образования РК и в др. гос.органах» *рекомендуются* применять в Министерстве культуры и спорта, Министерстве информации и связи, МОН с целью оценки сложившихся ситуаций в национальной языковой политике страны при разработке долгосрочных проектов по языковому строительству и развитию страны для реализации государственной языковой политики.

12. Национальная академия образования имени И.Алтынсарина⁵¹

⁵⁰ ФИО ответственного за информацию – Анар Фазылжановна, соисполнители Нургелды Уали, Тимур Козырев, Мадина Нургалиева. ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Малбаков М.

На базе Академии выполнена одна работа, имеющее прямое отношение к проблемам трехязычного образования, на тему «Научно-методическое обеспечение полиязычного образования в системе средней и высшей школы» под руководством Булатбаевой Кульжамал Нурымжановны.

Цель исследования: разработка и обоснование научно-методического обеспечения полиязычного образования в системе средней и высшей школы.

Основные результаты исследования:

- выявлены методологические основы полиязычного образования;
- описано состояние и определены тенденции полиязычного образования в школе и вузе;
- разработана технология полиязычного обучения языковым дисциплинам;
- спроектирована технология полиязычного обучения неязыковым дисциплинам;
- проведен и обобщен эксперимент по внедрению разработанных технологий;
- разработан механизм проектирования полиязычного обучения по школьным предметам;
- разработаны учебно-методические комплексы по языковым и неязыковым предметам (казахской литературе в школе с русским языком обучения, истории Казахстана для школы с русским языком обучения, физике для школ с казахским и русским языками обучения, иностранному языку, химии и биологии, информатике), в которых реализованы функционально-коммуникативная и когнитивно-коммуникативная технологии полиязычного обучения;
- представлен компонент вузовской дисциплины «Иностранный язык (английский/немецкий)», интегрируемый в содержание школьного предмета;
- минимизированы речевые интенции для полиязычного образования в основной средней школе и представлены в виде методического руководства для авторов учебников;
- минимизирован лексический материал и представлен в школьном трехязычном словаре как единой основе для обучения языковым предметам;
- изучен зарубежный опыт в области полиязычного образования на основе уровневой модели обучения языкам;
- выявлены дидактические основы преемственности полиязычного образования на основе уровневой модели обучения языкам в системе «школа-вуз»;
- дано лингводидактическое описание лексико-грамматических средств трех языковых систем для полиязычного образования в средней и высшей

⁵¹ ФИО ответственного за информацию – Сырымбетова Ляйля Саркытовна. ФИО уполномоченного подтверждающего лица – Мукатова Мариям Ергалиевна

школе – разработан трехязычный функциональный лексико-грамматический минимум (для полиязычного образования в средней и высшей школе);

– разработаны механизмы применения трехязычного функционального лексико-грамматического минимума в учебном процессе средней и высшей школы.

По результатам исследования *опубликованы* один учебник, 9 учебных пособий, 7 методических рекомендаций и руководств, 2 учебно-методических пособий, один тематический словарь:

42 Булатбаева К.Н. Семантические типы элементарных высказываний как универсальная основа развития полиязычия // Мультилингвизм и межкультурное образование: опыт преподавания иностранных языков в Казахстане: матер. междунар. науч. семинара, посв.20-летию Независимости РК. - Астана: ЕНУ им.Л.Н.Гумилева, 2012.- С.9-12.

43 Аскарлова Л.Б. Some ideas to help students become better writers // Мультилингвизм и межкультурное образование: опыт преподавания иностранных языков в Казахстане: матер. междунар. науч.семинара, посв.20-летию Независимости РК. - Астана: ЕНУ им.Л.Н.Гумилева, 2012.- С.40-42.

44 Булатбаева К.Н. Көптілдікті дамытудың әлеуметтік және әдістемелік мәселелері // Проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс для подготовки педагогов новой формации: матер.междунар. науч.- практ.конф.- Шымкент, 2012. – Т.1. – С. 112–117.

45 Нургужина Г. М. Қазақ тілі сабағында сурет қолдану тәсілінің әдістемелік тиімділігі // Проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс для подготовки педагогов новой формации: матер.междунар. науч.- практ.конф.-Шымкент, 2012. – Т.1. – С. 277 - 281.

46 Мадиева А. Т. Бейіндік оқытуды ұйымдастыру мәселелері // Проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс для подготовки педагогов новой формации: матер.междунар. науч.- практ.конф.- Шымкент, 2012. – Т.1. – С. 116 - 121.

47 Рахимжанов К.А. Көптілділік – қазіргі қоғамдағы жеке тұлға табыстылығының маңызды алғышарттарының бірі // «Қазақстан-2050» стратегиясы: мемлекеттік тіл және көптілді білім беруді дамыту мәселелері: матер.респуб. науч. – практ.конф. – Астана, 2013.- С.230-235.

48 Мадиева А.Т. Көптілді оқытудағы қазақ тілінің басымдығын арттыру мәселесі // Білім көкжиегі/Горизонт образования. – 2013. - №8 (38).- С.4 – 7.

49 Мадиева А.Т. Тілдің танымдық қызметін тиімді пайдалану арқылы оқушылардың тілдік құзыреттіліктерін жетілдіру // Білім көкжиегі/Горизонт образования. – 2013. - № 9 (39).- С.2 – 5.

50 Булатбаева К.Н., Туяков Е.А., Шакенова М.Т. Отражение компонента формирования функциональной грамотности в содержании 12-летнего образования // 12-жылдық білім беру/12-летнее образование. – 2013. - № 3.- С. 43-49.

51 Булатбаева К.Н., Мадиева А.Т., Төлеубаева М.С., Әбенова Г.К. Қазақ әдебиеті: когнитивтік-коммуникативтік технология бойынша оқыту 9 сынып: оқу құралы. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 95 с.

52 Булатбаева К.Н., Мадиева А.Т., Төлеубаева М.С., Әбенова Г.К. Қазақ әдебиеті: когнитивтік-коммуникативтік технология бойынша оқыту 9 сынып: оқу-әдістемелік құрал. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 60 с.

53 Булатбаева К.Н. Научно-методические основы формирования языковой личности в вузе: когнитивно-коммуникативная технология обучения полиязычию // Ғылым жаршысы/Вестник науки КАТУ им.С.Сейфуллина. - 2013. - №3 (78). – С.36-43.

54 Булатбаева К.Н., Айтчанова З.Д. История Казахстана: учебное пособие для учащихся 8 классов. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 64 с.

55 Булатбаева К.Н., Айтчанова З.Д., Сисенгалиева Г.Ж. Планирование уроков по «Истории Казахстана» в 7-8 классах по функционально-коммуникативной технологии: методическое руководство для учителя. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 36 с.

56 Иманшарипова А.Ж., Төлеубекова А.А. Физика: учебное пособие для полиязычного обучения. 7 класс. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 88 с.

57 Иманшарипова А.Ж., Төлеубекова А.А. Физика және астрономия: 7 сыныпқа арналған оқу құралы. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 77 с.

58 Булатбаева К.Н., Төлеубекова А.А. Физика.7 класс: методическое руководство для учителя. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 86 с.

59 Булатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжигожина К.С. Английский язык: учебное пособие для учащихся старших классов: я и моё окружение. 1 Часть. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 99 с.

60 Булатбаева К.Н., Асқарова Л.Б. Методические основы развития полиязычия в рамках темы: я и мое окружение: методическое руководство для учителя. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 25 с.

61 Болатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжигожина К.С. Ағылшын тілі: лексика, грамматика, сөйлеу, қарым-қатынас: менің жұмыс күнім. 2 бөлім: оқу құралы. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 80 с.

62 Болатбаева К.Н., Асқарова Л.Б., Кенжигожина К.С. Научно-методические основы развития полиязычия в рамках темы: мой рабочий день: досуг: методическое руководство для учителя.– Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 25 с.

63 Булатбаева К.Н., Жұмабекова Б.К. Немецкий язык: я и мое окружение. 1 часть: учебное пособие для учащихся. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 109с.

64 Болатбаева К. Н., Жұмабекова Б. Қ. Неміс тілі: лексика, грамматика, сөйлеу, қарым-қатынас: мен және менің айналам. 1 Бөлім: жоғары сыныптарға арналған оқулық. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. - 104 с.

65 Булатбаева К.Н., Аскарлова Л.Б. Тематико-лексический минимум по языковым предметам для начальной школы: учебно-методическое руководство для авторов учебников. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 25 с.

66 Булатбаева К.Н., Аскарлова Л.Б., Смагулова Б.К., Айтказина А. Казахско-русско-английский тематический словарь. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 176 с.

67 Булатбаева К.Н. Единый минимум речевых интенций для развития полиязычия на уровне основного среднего образования: методическое руководство для авторов. – Астана: *НАО им.Ы.Алтынсарина*, 2013. – 31 с.

68 Булатбаева К.Н., Ахметова Б.С., Даулетова С., Кенжигожина К.С. Биология: учебное пособие для 7-8 экспериментального класса (двухязычное учебное пособие для полиязычия). – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 27 с.

69 Булатбаева К.Н., Ахметова Б.С., Даулетова С., Кенжигожина К.С. Химия: учебное пособие для 11-го экспериментального класса (двухязычное учебное пособие для полиязычия). – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2013. – 48 с.

70 Булатбаева К.Н., Шахметова Н.А. Орыс аудиториясында қазақ тілін оқытудың негізгі принциптері // 12 жылдық білім беру/ 12-летнее образование.- Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2014. -№1. – С.9 -12.

71 Булатбаева К.Н. 12 летнее обучение: актуальные проблемы обучения и пути их решения // 12-летнее образование: актуальные проблемы и пути их решения: матер.регион. науч. – практ. конф. – Павлодар, 2014.- №1. - С.3 – 14.

72 Булатбаева К.Н., Кенжигожина К.С., Смагулова Б.К. Дидактические основы преемственности полиязычного образования на основе уровневой модели обучения языкам в системе «школа-вуз»: методические рекомендации. – Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2014. - 63 с.

73 Булатбаева К.Н. Особенности критериального оценивания при обучении второму языку // 12 жылдық білім беру/12-летнее образование.- Астана: НАО им.Ы.Алтынсарина, 2014. – №1. - С.6 - 8.

74 Булатбаева К.Н. Система критериального оценивания в условиях 12-летней школы // Актуальные проблемы непрерывного образования: матер.международ. науч. – практ. конф., посв.памяти академика Т.С.Садыкова. – г.Павлодар, ПМТИ, 2014.- С.367-372.

75 Рахимжанов К.А., Шакенова М.Т. Языковое образование в контексте обучения в течение всей жизни // Лингвистические горизонты: матер.международ. науч. – практ. заочн.конф. – Белгород, Россия, 2014.

76 Булатбаева К.Н. Инновационные подходы к обучению языкам // Проблемы формирования инновационной культуры студентов в период глобализации: матер. международ. науч.- практ. семинар – Астана, 2014.- С.144 – 149.

77 Булатбаева К.Н. Развитие полиязычия в вузе: международный и отечественный опыт // Актуальные проблемы профессионального обучения в

условиях новой формации: матер.междунар.научн.- практ.интерн.конф. – Туркестан, 2014.

78 Булатбаева К.Н. Когнитивно-коммуникативная технология развития полиязычия при изучении неязыковых дисциплин в вузе // Вестник КазУЭФМТ – 2014. - №3.

79 Булатбаева К.Н. Единые критерии оценивания языковой, речевой и коммуникативной компетенций при обучении языкам в школе и вузе // Педагогический опыт: теория, методика, практика: материалы. междунар.науч.- практ. конф. – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2014.- С. 27- 31.

80 Булатбаева К.Н., Рахимжанов К.А. Взаимосвязь уроков русского, казахского и английского языков при обучении русскому языку в старших классах // Инновации в образовании: поиски и решения: матер. междунар. науч. – практ.конф. – Астана, 2014.

81 Мукатова М.Е. Трехязычный функциональный лексико-грамматический минимум в учебном процессе средней школы // Инновации в образовании: поиски и решения: матер. междунар. науч. – практ.конф. – Астана, 2014.

82 Булатбаева К.Н., Рахимжанов К.А., Кенжигожина К.С. Лексико-грамматический минимум по языковым предметам для основной школы: методические рекомендации. – Астана: НАО им. Ы.Алтынсарина, 2014. – 158 с.

Результаты исследования *внедрены в масштабе* всей системы школьного образования Республики Казахстан, а также в ряде вузов страны.

Новизна результатов определяется тем, что:

1) впервые в системе полиязычного обучения обосновано использование функционально-коммуникативной и когнитивно-коммуникативной технологий;

2) дано описание дидактических основ преемственности полиязычного образования на основе уровневой модели обучения языкам в системе «школа-вуз» через:

– описание типовых языковых единиц для осуществления преемственности полиязычного образования;

– определение тематического поля как единой основы развития полиязычия на всех уровнях образования;

– разработки типовой тематики модулей по всем языковым предметам в средней школе;

– разработки типовой тематики модулей по всем языковым предметам в старшей школе;

– параллельное представление типов ситуаций на втором, третьем языках как условие развития полиязычия;

– параллельное представление типовых ролей коммуникантов на втором, третьем языках;

– ориентацию на уровне владения иностранными языками, выделенные международными экспертами;

– создание единой основы урока формирования лексических навыков говорения по второму и третьему языкам;

- создание единой основы урока формирования грамматических навыков говорения по второму и третьему языкам;
- создание единой основы урока совершенствования речевых навыков по второму и третьему языкам;
- создание единой основы урока формирования стилистических навыков говорения по второму, третьему языкам;
- создание единой основы урока формирования и совершенствования умений диалогического и полилогического общения по второму, третьему языкам;
- создание единой основы урока обучения монологической речи в процессе общения по второму, третьему языкам

3) дано лингводидактическое описание лексико-грамматических средств трех языковых системы для полиязычного образования в средней и высшей школе через:

- разработку единого трехязычного лексико-грамматического минимума для основной и старшей школы;
- описание типовых параметров оценивания тех или иных умений полиязычия (языковых, речевых и коммуникативных);

4) разработаны механизмы применения трехязычного функционального лексико-грамматического минимума в учебном процессе средней и высшей школы.

Результаты исследования *рекомендуются* использовать в реальном педагогическом процессе организаций образования, осуществляющих полиязычное обучение.

3.3 Дополнительные сведения о научных проектах, имеющих непосредственное отношение к проблемам трехязычного образования

Изучение материалов, размещенных на сайтах ряда вузов и других структур позволило установить, что на текущий момент проводятся научные исследования в области трехязычного образования.

3.3.1 В Казахском университете международных отношений и мировых языков имени Абылай хана на основании утвержденного плана научной работы вуза в ноябре 2014 года был объявлен внутривузовский конкурс на инициативные научные проекты в рамках НИПО комплексов.

Поступило 20 конкурсных заявок от факультетов и кафедр. Для проведения конкурса под руководством Кунанбаевой С.С. была разработана Критериально-параметровая шкала оценки конкурсных заявок научно-прикладных проектов по внутривузовской программе научных исследований на 2015-2016 гг.

На заседании конкурсной комиссии были обсуждены заявленные проекты, выставлены оценки по каждому критерию, в результате чего был определен перечень научных проектов, рекомендуемых к исполнению в 2015-2016 гг.

Среди победителей конкурса имеется ряд научных проектов, которые посвящены вопросам, имеющим отношение к трехязычному образованию., в частности:

– проект на тему «Когнитивно-функциональная специфика межкультурной коммуникации в обеспечении межъязыковой эквивалентности (англо-казахский-русский языки)». Срок выполнения - 2015-2016гг. Научный руководитель - Мизамхан Б.М., к.ф.н., декан факультета перевода и филологии;

– проект на тему «Теоретико- методологические основы формирования иноязычной дискурсивной компетенции посредством развития критического дискурс-анализа у магистрантов». Срок выполнения - 2015г. Научный руководитель - Елубаева П.К., к.п.н., заведующий кафедрой профессионального академического иностранного языка

– и проект на тему «Комплексная основа формирования прагмо-функциональных компетенций на основе выявления казахско-китайских рече-коммуникативных специфик (сравнительно-функциональное исследование)». Срок выполнения - 2015г. Научный руководитель - Калибек Т., к.ф.н., заведующий кафедрой переводческого дело

3.3.2 Одной из работ, посвященных исследованиям в области полиязычного образования является «Обзор международных научных исследований в области двуязычного и трехязычного образования», составленный сотрудниками АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» в сентябре 2014 года, целью которого является обзор результатов исследований в области билингвального и трехязычного обучения.⁵² В данной работе освещены программы «обучения языкам на основе предметного содержания (или СВИ)». ⁵³ По мнению авторов, несмотря на различия, программы разных стран, как правило, совпадают в своих целях. Выделяя три основные цели, авторы обращают внимание на то, что в некоторых случаях данные программы нацелены также на развитие межкультурного понимания, формирование чувства гордости за родную культуру, а также знание и уважение культуры носителей вторых и третьих языков. Совершенно справедливо в работе отмечено, что билингвальных программ больше, чем трехязычных, так как практика доказывает, что наиболее успешным является опыт обучения языкам на билингвальной основе.

Основное внимание в работе уделено Канадским программам погружения и билингвальным программам США. В этом плане большой интерес для отечественной системы образования имеет вывод авторов о том, что «... если обучение на первом языке (Я1) значительно сокращается в начальных классах, учащиеся программы языкового погружения достигают одинакового уровня в сравнении с учениками одноязычных школ во всех аспектах первого языка

⁵² Обзор международных научных исследований в области двуязычного и трехязычного образования // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2014. – С.56.

⁵³ Там же. – С.56.

(Я1)»⁵⁴. Этот вывод представлен как ответ на вопрос «Соответствует ли уровень владения учащимся первым языком (Я1) программ погружения уровню владения первым языком (Я1) учащихся, обучающихся на одном языке?». Это один из первых вопросов, на которые попытались ответить авторы анализируемой работы. Помимо этого авторы работы задались еще и такими вопросами, как:

1) «Есть ли преимущества более раннего обучения на первом языке (Я1)?»;

2) «Влияет ли изучение типологически сходных языков на успешное овладение ими?»;

3) «Владеют ли учащиеся программ языкового погружения предметными навыками на том же уровне, что и учащиеся, обучающиеся по одноязычным программам?»;

4) «Приводит ли обучение по программам языкового погружения к низкой академической успеваемости?»;

5) «На каком уровне учащиеся программы погружения владеют вторым языком (Я2)?»;

6) «Влияют ли академические способности учащихся на навыки владения вторым языком (Я2)?»;

7) «Способствует ли количество времени, отведенного на изучение второго языка (Я2) в программах языкового погружения более высокому уровню овладения вторым языком (Я2)?»;

8) «Является ли возраст важным фактором при изучении второго языка (Я2) в рамках программ погружения?».

Отвечая на 6-й вопрос, авторы приходят к выводу о том, что на освоение второго языка независимо от академических способностей учащихся в большей степени влияют программы раннего погружения в билингвальное обучение.

Ответ на 7-й вопрос звучит достаточно убедительно касательно программ обучения, ориентированных на учителя, т. е. независимо от объема учебного времени изучение языков более эффективно, когда в большей степени учитываются педагогические факторы⁵⁵.

Ответ на 8-й вопрос – неоднозначен. Считается, что чем раньше начнется изучение второго языка (Я2), тем оно продуктивнее. Однако результаты исследований, подтверждающие это мнение, зачастую основываются на изучении второго языка (Я2) вне школы. Авторы же опираются на результаты исследования, проведенного в Канаде, когда учащиеся программ раннего и полного погружения достигают более высокого уровня владения вторым языком (Я2), чем учащиеся, начавшие обучение в рамках программ погружения с середины начальной школы или в начале основной.

Авторы обзора утверждают, что говоря о приемлемости билингвального образования для всех учащихся необходимо глубоко осмыслить имеющуюся образовательную практику в различных странах мира, и особенно в США,

⁵⁴ Там же. – С.63.

⁵⁵ Там же. – С.71.

Канаде, опыт которых наиболее полно освещен в зарубежной педагогической литературе.

В целом, авторы анализируемого «Обзора международных научных исследований в области двуязычного и трехязычного образования» приходят к ниже следующему выводу. Согласно вышеперечисленным исследованиям практики эффективного преподавания в билингвальных программах считается, что эффективное предметно-языковое интегрированное обучение происходит, когда:

- 1) обучение языку систематически интегрируется с обучением содержанию;
- 2) учителя-предметники определяют и вносят в программу языковые цели, отвечающие коммуникативным потребностям учащихся по их предмету;
- 3) учителя используют упражнения, в которых языковые цели соответствуют обучению содержания;
- 4) учителя-языковеды обучают языку, охватывающему коммуникативные потребности учащихся в изучении предметных дисциплин;
- 5) учителя-предметники осуществляют обратную связь, акцентируя внимание учащихся на их ошибки на втором языке (Я2), которые они допускают при осуществлении коммуникации.

3.3.3 Перечень НИР, выполненных в рамках бюджетных программ «Грантовое финансирование» и «Программно-целевое финансирование»⁵⁶

По данным Национального центра государственной научно-технической экспертизы за 2014-2015 годы были выполнены XX научно-исследовательских проектов, результаты которых могут быть использованы при разработке и реализации программ трехязычного образования (таблица 3.5)

Таблица 3.5 – Сведения о научных проектах, имеющих отношение к проблемам трехязычного образования и выполненных в рамках бюджетных программ «Грантовое финансирование» и «Программно-целевое финансирование»

№	Номер	Тема	Тип объекта	Итоговый бал
1	2	3	4	5
1	1533/ГФ-13-ОТ	Автоматизация распознавания и порождения письменной и устной речи казахского языка	Отчет ГФ	23
2	1377/ГФ-13-ОТ	Научно-методическое обеспечение полиязычного образования в системе средней и высшей школы	Отчет ГФ	22
3	0356/ГФ2-13-ОТ	Научно-методическое обеспечение преемственности полиязычного образования в системе «школа – вуз»	Отчет ГФ	15

⁵⁶ Источник: сайт НИЦНТЭ. Раздел «Завершенные объекты ГНТЭ». Электронный ресурс: <http://www.ncste.kz/ru>

Продолжение таблицы 3.5

1	2	3	4	5
4	0449/ГФ2-13-ОТ	Разработка и внедрение инновационных образовательных методов и технологий преподавания английского языка в начальной школе в условиях перехода на 12- летнее обучение	Отчет ГФ	9
5	1318/ГФ-13-ОТ	Усовершенствование законодательно-правовой основы государственного языка - одно из главных условий сохранения национальной целостности Казахстана	Отчет ГФ	18
6	1418/ГФ2-13-ОТ	Язык и национальное сознание: взаимопроекция и опыт моделирования	Отчет ГФ	22
7	0221/ГФ-14-ОТ	Внедрение европейских стандартов преподавания иностранных языков в технических вузах Казахстана	Отчет ГФ 2014 года	20
8	0715/ГФ-14-ОТ	Разработка эффективных технологий компьютерного перевода казахского языка на английский и русский языки (и обратно) на основе методов формальных грамматик и статистических методов	Отчет ГФ 2014 года	22
	1846/ГФ-14-ОТ	Научно-методологические основы универсализации уровневого владения языками трехъязычия как условия адаптации международных стандартов языкового образования	Отчет ГФ 2014 года	21
9	0414/ГФ2-14-ОТ	Разработка инновационных научно-методических технологий языковой подготовки специалистов в технических вузах РК	Отчет ГФ2 2014 года	14
10	1292/ГФ2-14-ОТ	Контент учебного телевидения как средство осуществления полиязычного образования в высшей школе РК	Отчет ГФ2 2014 года	18
11	0441/ГФ2-14-ОТ	Формирование трехъязычной компетенции студентов информационных специальностей колледжа средствами мультимедиа	Отчет ГФ2 2014 года	21
12	0356/ГФ2-14-ОТ	Научно-методическое обеспечение преемственности полиязычного образования в системе «школа – вуз»	Отчет ГФ2 2014 года	20

Продолжение таблицы 3.5

1	2	3	4	5
13	0599/ГФ2-14-ОТ	Компьютерная программа двуязычного (русско-казахского, казахско-русского) автоматизированного словаря образцов деловых бумаг	Отчет ГФ2 2014 года	21
14	0933/ГФ2-14-ОТ	Казахская топонимическая система и картина мира в условиях иноязычного окружения на материале центральноазиатского региона (историко-лингвистический, культурологический и краеведческий аспекты)	Отчет ГФ2 2014 года	19
15	1326/ГФ2-14-ОТ	Лингвокогнитивные аспекты стилистики языка и речи	Отчет ГФ2 2014 года	20
16	1677/ГФ2-14-ОТ	Переводоведение в Казахстане (казахский и иностранные языки): методологические основы и принципы	Отчет ГФ2 2014 года	14
17	1648/ГФ3-14-ОТ	Инновационные технологии обучения государственному языку в полилингвальном пространстве Республики Казахстан	Отчет ГФ3 2014 года	23
18	0255/ПЦФ-14-ОТ	Разработка двух базовых учебников истории Казахстана Электронный формат учебников на казахском, русском и английском языках, в том числе интерактивные версии (аудио-, видеокурсы)	Отчет ПЦФ 2014 года	18,33
	0749/ГФ4-15-ОТ	Разработка свободной/открытой системы машинного перевода с казахского языка на английский и русский языки (и обратно) на базе платформы Apertium	Отчет ГФ4 2015 года	24
19	0712/ГФ4-15-ОТ	Научно-методическое обеспечение раннего обучения иностранным языкам	Отчет ГФ4 2015 года	20
20	4813/ГФ4-15-ОТ	Формирование языковых компетенций педагогических кадров в условиях реализации политики полиязычия в Казахстане	Отчет ГФ4 2015 года	21
21	0283/ГФ4-15-ОТ	Научно-методическое сопровождение непрерывной языковой подготовки инженерных кадров в условиях полиязычного образования (колледж - вуз)	Отчет ГФ4 2015 года	17
22	1101/ГФ4-15-ОТ	Полиязычие - один из приоритетов современного образования в системе высшей школы	Отчет ГФ4 2015 года	23

Продолжение таблицы 3.5

1	2	3	4	5
23	5346/ГФ4-15-ОТ	Функционирование языков в поликультурном пространстве Казахстана: динамические тенденции, возможные риски и перспективы	Отчет ГФ4 2015 года	21
24	3592/ГФ4-15-ОТ	Научные основы непрерывного лингводидактического образования специалистов иностранных языков в Казахстане	Отчет ГФ4 2015 года	23
25	4537/ГФ4-15-ОТ	Языковая модель поликультурного образования: интерлингвокультурный аспект	Отчет ГФ4 2015 года	20
26	2546/ГФ4-15-ОТ	Task-based learning and teaching» технологии в преподавании профессионально-ориентированного английского языка для полиязычных специальностей неязыковых вузов Казахстана	Отчет ГФ4 2015 года	23
27	4961/ГФ4-15-ОТ	Выбор языка: от многоязычных ситуаций до межличностных контактов	Отчет ГФ4 2015 года	20
28	4762/ГФ4-15-ОТ	Формирование межэтнической толерантности в языковом поликультурном образовательном пространстве аграрного вуза	Отчет ГФ4 2015 года	21
	1930/ГФ4-15-ОТ	Применение метода моделирования для описания языковых ситуаций с плюрицентрическим языком (на примере Казахстана)	Отчет ГФ4 2015 года	22
29	1980/ГФ4-15-ОТ	Предметно-языкового интегрированного образования» в учебный процесс в контексте государственной программы «Использование и развитие языков на 2011-2020 годы в Республике Казахстан	Отчет ГФ4 2015 года	13
30	0495/ГФ2-13-ОТ	Национально-культурная терминология казахского языка в полилингвальном обществе	Отчет ГФ	20

Следуя информации, изложенной в вышеприведенной таблице, в период с 2014 года по 2015 год Национальным центром государственной научно-технической экспертизы были подвергнуты экспертизе более 30-ти научных проектов в области языкового образования, средний итоговый балл которых составил 19,22, что свидетельствует о среднем уровне их результативности. Диапазон итоговых баллов составляет от 9-ти до 24-х баллов.

4 Выводы по итогам мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней

Выводы по итогам мониторинга будут связаны в основном с информацией, которая была представлена 9-ю национальными и государственными вузами, 3-мя научными организациями.

Всего выполнено 22 научных проекта, по итогам которых разработаны, опубликованы и внедрены в учебный процесс вузов, колледжей и школ:

- 3 монографии;
- 17 учебников, в т.ч. электронных;
- 46 учебных пособий;
- 10 научно-методических пособий;
- 42 методические рекомендации (в т.ч. методические руководства, методические указания);
- 14 учебно-методических комплексов дисциплин;
- 14 словарей, в т.ч. 9 терминологических, 1 тематический, 3 словаря-справочника;
- 12 документов нормативного характера, в частности: 8 Типовых учебных программ, 2 модульные учебные программы, 1 проект Концепции триединства языков в сфере образования и 1 Концепция создания контента учебного телевидения РК.

Именно публикации по материалам научных исследований дают представление не только о содержании полученных результатов, но и о масштабах внедрения данных результатов. На этом основании можно сделать следующие выводы:

1) монографии являются достоянием всей научно-педагогической общественности, представители которой в поле своих научных интересов держат прорывные триязычного образования;

2) в полной мере это относится и программным документам типа Концепции или их проекты, но здесь значительно расширяется сфера их применения и внедрения;

3) типовые учебные программы, учебники, учебно-методические пособия, учебно-методические комплексы дисциплин, как правило, имеют более ограниченную сферу своего применения: или на определенном уровне образования, или на уровне конкретного вуза, колледжа, школы, или на уровне одной специальности высшего или технического и профессионального образования.

Зачастую, имея разные источники распространения, публикации результатов исследований остаются в ограниченном доступе для своих пользователей. Из сказанного следует, что результаты проанализированных в данной аналитической справке научных проектов имеют разную степень внедрения в практику образования.

В целом, проведенный мониторинг свидетельствует о том, что:

1) для более успешной реализации идей трехязычного образования в практику, имеется достаточный теоретико-методологический базис, с опорой на которого следует выстраивать учебный процесс не только организаций среднего образования, но и технического и профессионального, а также высшего и послевузовского образования;

2) прикладные результаты исследований внедряются точно, имеют своих конкретных адресатов.

Заключение

Проведенный мониторинг внедрения результатов исследований для лучшей практики трехязычного образования имеет свою структуру, согласно которой были разработаны технологические карты. В соответствии с технологическими картами была собрана и обработана информация от национальных и государственных вузов, а также научных организаций.

Данная информация составила основную часть настоящей аналитической справки.

Кроме того, были изучены материалы сайтов Казахского университета международных отношений и мировых языков им. Абылай хана и Национального центра государственной научно-технической экспертизы.

Связано это с тем, что КазУМО и МЯ не попала в список респондентов, которым были разосланы письма Национальной академии образования им. И.Алтынсарина, так как данный университет не входит в число национальных и государственных вузов Казахстана. Однако, являясь базовым вузом полиязычного образования, КазУМО и МЯ имеет солидный научный потенциал. Поэтому был изучен сайт данного вуза, который стал источником определенной доли информации, приведенной в настоящей аналитической справке.

Второй не менее важный источник информации представляет сайт Национального центра государственной научно-технической экспертизы, где в разделе завершенные объекты ГНТЭ из 12 151 проекта чуть более 30-ти проектов имеют какое-либо отношение к проблемам трехязычного образования.

По итогам мониторинга, проведенного Национальной академией образования в течение короткого времени (с момента получения задания от Министерства образования и науки Республики Казахстан и до срока сдачи документа в виде аналитической справки), можно сделать **вывод** о том, тематика и направленность научных исследований, имеющих непосредственное отношение к вопросам трехязычного образования, носят не системный, а скорее фрагментарный и эпизодический характер и завязаны в основном от научных интернет-ресурсов тех, кто каким-либо образом инициирует проведение того или иного исследования.

Из этого основного вывода следуют **рекомендации**:

1) для целенаправленного изучения его теоретико-методологических основ, психолого-педагогических, лингводидактических, социокультурных аспектов разработать программу научно-исследовательских работ в области трехязычного образования;

2) оказывать институциональную поддержку исследованиям, проводимым в области трехязычного образования, в виде сайта, где ученые могли бы размещать результаты своих исследований, обсуждать их, а также расширять доступ к ресурсам, разработанным в ходе исследований.

Приложение А

ПОЛОЖЕНИЕ

об организации полиязычного образования в высшем учебном заведении
Караганда 2014

Под общей редакцией д.ю.н., профессора Е.К. Кубеева

Составители:

- Гаголина С.В. начальник учебно-методического управления, кандидат биологических наук, доцент
- Жетписбаева Б.А. декан факультета иностранных языков, доктор педагогических наук, профессор
- Акбаева Г.Н. зав. кафедрой английского языка и лингводидактики, кандидат педагогических наук, доцент
- Шайхызада Ж.Г. зав. кафедрой иностранных языков, магистр образования

В настоящем Положении изложены основные принципы и правила организации полиязычного образования в условиях вуза. Предназначено для всех подразделений университета, участвующих в реализации программы полиязычного образования.

Введение

Настоящее Положение разработано в соответствии с Государственной программой развития образования в Республике Казахстан на 2011-2020 годы и Концепцией развития полиязычного образования в Республике Казахстан.

Целью настоящего Положения являются регламентация и регулирование процесса внедрения и развития полиязычного образования в высшем учебном заведении.

Данный документ включает основные принципы и правила организации учебного процесса в условиях полиязычного образования, разработанные на основе успешного опыта внедрения полиязычного образования в Карагандинском государственном университете им. Е. А. Букетова.

Разработанное Положение предназначено для всех подразделений высшего учебного заведения, участвующих в реализации программы полиязычного образования.

1 Общие положения

1.1 Полиязычное образование - это целенаправленный процесс формирования полиязыковой личности на основе параллельного овладения тремя и более языками.

1.6 Полиязыковая личность - носитель нескольких языков: родного языка; языков, функционирующих в социуме проживания; одного и более иностранных языков.

1.7 Концепция развития полиязычного образования - система взглядов, определяющая нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение реализации идеи полиязычного образования в различных типах учебных заведений, а также основные этапы и направления его развития.

1.8 Организация учебного процесса в условиях полиязычного образования в вузе осуществляется в соответствии с нормативно-правовыми документами: Положение об организации полиязычного образования в вузе, Программа внедрения полиязычного образования в вузе, Типовая учебная программа по казахскому языку, Типовая учебная программа по русскому языку, Типовая учебная программа по базовому курсу английского языка для специальностей полиязычного образования.

1.9 Основными принципами организации полиязычного образования являются принцип непрерывности и принцип «двойного вхождения знаний». В соответствии с первым принципом языки изучаются студентами вуза в течение всего курса обучения (четыре года). В соответствии со вторым - параллельное изучение и овладение языками осуществляются посредством изучения языковых дисциплин и через язык преподавания специальных дисциплин.

1.6 Уровень обученности языку - конечный набор коммуникативно-речевых умений владения изучаемым языком как результат взаимодействия деятельности преподавания и учения.

1.13 Сроки обучения, объем кредитов и содержание программ обучения казахскому/русскому и английскому языкам определяются Типовыми учебными программами по вышеуказанным языкам для специальностей полиязычного образования.

1.14 Сроки обучения, объем кредитов и содержание программы обучения казахскому/русскому языкам могут варьироваться и определяться вузом в зависимости от уровня обученности языкам, потребностью обучающихся в изучении языков для осуществления эффективной коммуникации в сфере будущей профессиональной деятельности, а также регионом проживания обучающихся.

1.15 Программы полиязычного образования реализуются только на дневном отделении университета.

1.16 Подготовка полиязычных специалистов в вузе осуществляется по направлениям: образование, естественнонаучные специальности и технические специальности.

1.17 Управление процессом полиязычного образования в вузе осуществляется Центром развития полиязычного образования.

1.18 Организацию учебного процесса в рамках программы полиязычного образования и контроль над его качеством осуществляют соответствующее учебно-методическое подразделение, деканаты и кафедры, осуществляющие подготовку и выпуск студентов специальностей полиязычного образования, межфакультетские языковые кафедры, обеспечивающие языковую подготовку студентов.

2 Функции подразделений, осуществляющих организацию учебного процесса в рамках программы полиязычного образования

В организации учебного процесса по программе полиязычного образования принимают участие следующие подразделения вуза: учебно-методическое управление (отдел), деканаты, кафедры, Центр развития полиязычного образования.

2.1 Учебно-методическое управление (отдел) осуществляет:

- контроль над разработкой образовательных программ специальностей полиязычного образования;
- зачисление студентов в группы полиязычного образования, а также дополнительное зачисление, перевод или отчисление студентов на основе предварительного согласования с деканатом, выпускающей кафедрой и языковыми кафедрами;
- мониторинг качества организации учебного процесса по программе полиязычного образования, качества содержания программы полиязычного

образования, а также качества преподавания языковых дисциплин, базовых и профилирующих дисциплин, читаемых на английском языке.

2.2 В функции деканатов и кафедр, осуществляющих подготовку и выпуск студентов специальностей полиязычного образования, входят:

- разработка образовательных программ специальностей полиязычного образования в соответствии с требованиями, предъявляемыми к организации учебного процесса по программе полиязычного образования;

- информирование студентов о возможности обучения по программе полиязычного образования;

- обеспечение участия студентов в отборочном тестировании на определение уровня обученности языкам;

- формирование групп полиязычного образования в разрезе специальностей по результатам отборочного тестирования;

- разработка учебно-методического сопровождения специальностей полиязычного образования: УМК по базовым и профилирующим дисциплинам на английском языке, создание электронных лекций и мультимедийных презентаций по базовым и профилирующим дисциплинам на английском языке, разработка учебников и учебных пособий на английском языке, в том числе на электронных носителях, составление тестовых заданий и т.п.;

- кадровое обеспечение базовых и профилирующих дисциплин, читаемых на английском языке, в соответствии с требованиями, предъявляемыми к преподавателям.

2.3 Межфакультетские языковые кафедры, осуществляющие подготовку студентов по казахскому/русскому и английскому языкам, обеспечивают:

- организацию и проведение тестирования студентов на определение уровня обученности казахскому/русскому и английскому языкам и отбор студентов в группу полиязычного образования на основе результатов тестирования в соответствии с требованиями, предъявляемыми к уровню владения языками;

- учебно-методическое сопровождение процесса языковой подготовки студентов: составление УМК по языковым дисциплинам, разработка учебно-методической литературы, в том числе на электронных носителях, создание мультимедийных презентаций, тестовых заданий и т.п.

2.4 Центр развития полиязычного образования координирует:

- разработку учебно-методического сопровождения полиязычного образования в вузе;

- мониторинг результатов деятельности студентов, обучающихся по программе полиязычного образования;

- мониторинг результатов учебно-методической деятельности преподавателей по реализации образовательных программ полиязычного образования;

- проведение обучающих семинаров по организации полиязычного образования в вузе.

3 Организация учебного процесса по программе полиязычного образования

3.1 Организация полиязычного образования состоит из трех этапов: предварительный этап, этап языковой подготовки и основной этап.

3.1.1 Предварительный этап включает отбор студентов и преподавателей для участия в программе полиязычного образования.

Отбор студентов для зачисления в группу полиязычного образования осуществляется из числа студентов первого курса на основе диагностики уровня их обученности казахскому/русскому и английскому языкам.

У студентов, обучающихся на казахском языке, проверяются знания по русскому и английскому языкам.

У студентов, обучающихся на русском языке, проверяются знания по казахскому и английскому языкам.

Формирование групп полиязычного образования осуществляется на установочной неделе до начала учебных занятий 1 семестра по результатам отбора, который проходит в два этапа: лексико-грамматический тест и чтение.

К зачислению в группу полиязычного образования допускаются студенты, успешно прошедшие отбор на знание казахского/русского и английского языков, соответствующее уровню А1 или А2.

Право преподавания базовых и профилирующих дисциплин на английском языке имеют преподаватели со знанием английского языка, соответствующим уровнем В2-С1 европейского стандарта. Уровень владения английским языком должен подтверждаться наличием соответствующего сертификата международного уровня (IELTS, TOEFL) или диплома о получении второй специальности «Иностранный язык: два иностранных языка» (английский язык).

3.1.2 Этап языковой подготовки включает:

- Изучение студентами казахского/русского языка.

Сроки обучения, объем кредитов и содержание программы обучения казахскому/русскому языку определяются вузом в зависимости от уровня владения языками обучающимися.

Изучение казахского/русского языка осуществляется в рамках дисциплин обязательного компонента «Казахский язык», «Русский язык», а также за счет преподавания дисциплины «История Казахстана» на казахском/русском языке и при необходимости за счет дополнительных кредитов (дополнительные кредиты модуля по выбору или дополнительные виды обучения)

- Углубленное изучение английского языка осуществляется в течение первых трех лет обучения за счет обязательного модуля и вузовского компонента учебного плана (дополнительные кредиты модуля по выбору или дополнительные виды обучения).

Сроки обучения, объем кредитов и содержание программы обучения английскому языку определяются Типовой программой по дисциплине «Иностранный язык» для неязыковых специальностей и Типовой учебной

программой по базовому курсу английского языка для специальностей полиязычного образования.

В зависимости от стартового уровня знаний студентов по английскому языку (уровень А1 или уровень А2) обучение в группах полиязычного образования ранжируется следующим образом:

- Для студентов со стартовым уровнем А1
1-2 семестры - уровни А1-А2-В1
3-4 семестры - уровни В1-В2
- Для студентов со стартовым уровнем А2
1-2 семестры - уровни А2-В1
3-4 семестры - уровни В1-В2

Для успешного освоения необходимыми языковыми уровням студентам со стартовым уровнем А1 на изучение английского языка рекомендуется выделить дополнительно 2 кредита в рамках дисциплины «Базовый курс английского языка (уровни А1-А2-В1)».

Изучение английского языка реализуется в рамках следующих дисциплин учебного плана:

1) в первом и втором семестрах в рамках изучения дисциплины «Иностранный язык» обязательного модуля в объеме 6 кредитов и дисциплины «Базовый курс английского языка (уровни А1-А2-В1)» модуля по выбору в объеме 8 кредитов /«Базовый курс английского языка (уровни А2-В1)» модуля по выбору в объеме 6 кредитов.

Дисциплина «Базовый курс английского языка (уровни А1-А2-В1)»/«Базовый курс английского языка (уровни А2-В1)» является логическим продолжением дисциплины обязательного модуля «Иностранный язык» и не имеет отдельных форм контроля. Текущий, рубежный и итоговый контроли осуществляются только в рамках дисциплины «Иностранный язык».

2) в третьем и четвертом семестрах в рамках изучения дисциплины «Базовый курс английского языка (уровни В1-В2)» модуля по выбору в объеме 3 кредитов в каждом семестре соответственно;

Дисциплина «Базовый курс английского языка (уровни В1-В2)» предусматривает своей целевой установкой подготовку студентов к изучению базовых и профилирующих дисциплин на английском языке. Цель курса - развитие общей иноязычной компетенции и формирование профессионально-коммуникативной компетенции - способности осуществлять общение на английском языке в условиях межкультурной профессиональной коммуникации.

3) в пятом семестре в рамках изучения дисциплины «Профессионально-ориентированный иностранный язык» (уровень С1) обязательного модуля в объеме 2 кредитов.

Дисциплина «Профессионально-ориентированный иностранный язык» предполагает изучение предметной области специальности на иностранном языке. В ходе изучения данной дисциплины студент овладевает навыками и умениями работы с текстами по специальности на английском языке;

профессиональной терминологией на английском языке; приемами работы с научно-технической литературой и терминологическими словарями; навыками и умениями устного и письменного двустороннего перевода; умениями использования полученных знаний в ситуациях профессионального общения.

3.1.3 Основной этап охватывает третий и четвертый курсы обучения, на которых осуществляется преподавание базовых и профилирующих дисциплин на казахском/русском и английском языках.

На третьем курсе обучения в учебные планы педагогических специальностей рекомендуется включение дисциплины «Методика преподавания базовых (профилирующих) дисциплин на английском языке» в объеме 2 кредитов.

Дисциплина «Методика преподавания базовых (профилирующих) дисциплин на английском языке» направлена на ознакомление студентов со спецификой преподавания базовой (профилирующей) дисциплины на английском языке и овладение необходимыми методами и приемами работы в полиязычной аудитории. Изучение данной дисциплины предусматривает раскрытие специфики преподавания базовых и профилирующих дисциплин на английском языке, ознакомление с методами преподавания, формами организации занятий по базовым и профилирующим дисциплинам на английском языке, а также обучение приемам работы с научно-технической литературой с целью формирования умений и навыков составления учебно-методических материалов, рассмотрение вопросов, касающихся основных принципов преподавания базовых (профилирующих) дисциплин на иностранном языке, дидактического и технического обеспечения занятий по читаемым дисциплинам, построения образовательной стратегии в процессе преподавания базовых и профилирующих дисциплин на английском языке.

Обязательным на третьем и четвертом годах обучения является преподавание трех-четырёх базовых или профилирующих дисциплин на английском языке.

На усмотрение вуза на третьем и четвертом курсах за счет дополнительных кредитов модуля по выбору рекомендуется изучение следующих дисциплин: «Теория и практика перевода английской научно-технической литературы», «Деловой английский язык», «Английский язык для академических целей», «Казахский язык для академических целей», «Русский язык для академических целей». Рекомендуется также изучение дисциплин, направленных на совершенствование знаний студентов по английскому языку в сфере будущей профессиональной деятельности, например, «Английский язык в профессиональной деятельности», «Английский язык для студентов химического факультета» и т.д.

3.2 Самостоятельная работа студента под руководством преподавателя (СРСП) в рамках программы полиязычного образования предусматривает две формы организации данного вида занятий:

1. Консультативная форма организации занятий СРСП - 1 и 2 курсы.

При данной форме организации занятий СРСП студент получает консультативную помощь при изучении языковых дисциплин.

2. Креативно-практическая форма организации занятий СРСП - 3 и 4 курсы.

Данная форма организации СРСП предусматривает проведение дискуссий и деловых игр, решение бытовых и профессиональных ситуаций и задач (case study), выполнение и защиту проектных заданий на казахском/русском и английском языках в рамках дисциплин языковой полготовки, а также в рамках базовых и профилирующих дисциплин, читаемых на казахском/русском и английском языках.

3.3 Самостоятельная работа студента (СРС) в рамках программы полиязычного образования осуществляется в виде выполнения и сдачи индивидуальных заданий: разработка и защита презентации, написание сочинения, эссе или других видов письменных работ, поиск информации в сети Интернет и СМИ с целью подготовки и презентации доклада, подготовка и защита проекта, выполнение контролирующих и тестирующих заданий по материалам электронных учебников и обучающих программ на казахском/русском и английском языках.

3.4 Учебная практика в рамках программы полиязычного образования для педагогических специальностей организовывается на базе специализированных школ с обучением на трех языках и казахско-турецких лицеев, для других специальностей – на базе предприятий, организаций и производственных объектов, где требуются знания профессионального казахского/русского и английского языков.

4 Форма контроля знаний студентов в рамках программы полиязычного образования

4.1 Итоговый контроль знаний студентов по казахскому/русскому и английскому языкам осуществляется в сроки, определенные учебными планами специальностей полиязычного образования, в форме устного экзамена, предусматривающего оценку знаний, умений и навыков по всем видам речевой деятельности.

4.1.1 Содержание и продолжительность устного экзамена по казахскому/русскому языкам определяются Типовыми учебными программами для специальностей полиязычного образования и выявляют соответствие знаний студентов требованиям, предусмотренным вышеуказанными учебными программами.

4.1.2 Содержание и продолжительность итогового контроля по английскому языку определяются Типовой программой по дисциплине «Иностранный язык» для неязыковых специальностей и Типовой учебной программой по базовому курсу английского языка для специальностей полиязычного образования.

Соответствие знаний студентов определенному уровню владения английским языком выявляется путем оценки четырех видов речевой

деятельности (аудирование, чтение, говорение и письмо) в соответствии с требованиями европейского языкового стандарта.

4.2 Дипломные работы студентов пишутся на одном из трех языков по выбору (казахском, русском или английском), защищаются на английском языке.

Приложение Б

ПОЛОЖЕНИЕ

об организации полиязычного образования
в школе

Караганда 2014

*Рекомендовано научно-методическим советом Карагандинского
государственного университета имени академика Е.А. Букетова*

Составители

Жетписбаева Б.А. декан факультета иностранных языков, доктор педагогических наук, профессор

Акбаева Г.Н. зав. кафедрой английского языка и лингводидактики, кандидат педагогических наук, доцент

Шайхызада Ж.Г. зав. кафедрой иностранных языков, магистр образования

Ашимов Е.М. директор СШИ им. Н. Нурмакова

В настоящем Положении изложены основные принципы и правила организации полиязычного образования в условиях школы. Предназначено для школ, участвующих в реализации программы полиязычного образования.

Введение

Настоящее Положение разработано в соответствии с Государственной программой развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы и Концепцией развития полиязычного образования в Республике Казахстан.

Данный документ включает основные принципы и правила организации учебного процесса по программе полиязычного образования на опыте специализированных школ г. Караганды, осуществляющих обучение на трех языках (*на опыте СШИ им. Н. Нурмакова г. Караганды*).

Целью настоящего Положения является регламентация и регулирование процесса внедрения полиязычного образования в школе.

Разработанное Положение предназначено для школ, участвующих в реализации программы полиязычного образования.

1 Общие положения

1.1 Полиязычное образование – это целенаправленный процесс формирования полиязыковой личности на основе параллельного овладения тремя и более языками.

1.2 Полиязыковая личность – носитель нескольких языков: родного языка; языков, функционирующих в социуме проживания; одного и более иностранных языков.

1.3 Концепция развития полиязычного образования – система взглядов, определяющая нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение реализации идеи полиязычного образования в различных типах учебных заведений, а также основные этапы и направления его развития.

1.4 Полиязычная школа – (в её казахстанской интерпретации) среднее образовательное учреждение, осуществляющее обучение учащихся на трех языках: казахском, русском и английском.

1.5 Внедрение полиязычного образования в школе осуществляется в соответствии с Программой развития полиязычного образования в школах Казахстана на 2012-2020 годы (Астана, 2012).

1.6 Подготовка учащихся в школе по программе полиязычного образования включает углубленную языковую подготовку (обучение казахскому, русскому и английскому языкам) и преподавание естественно-математических предметов на английском языке.

1.7 Основными принципами организации полиязычного образования являются принцип непрерывности и принцип «двойного вхождения знаний».

В соответствии с первым принципом языки изучаются учащимися школ в течение всего срока обучения.

В соответствии со вторым принципом параллельное изучение и овладение языками осуществляется через изучение языковых предметов и через преподавание естественно-математических предметов на английском языке.

1.8 Уровень обученности языку – конечный набор коммуникативно-речевых умений владения изучаемым языком как результат взаимодействия деятельности преподавания.

1.9 Организацию учебного процесса в рамках программы полиязычного образования и контроль за его качеством осуществляет соответствующее учебно-методическое подразделение школы.

2 Организация учебного процесса по программе полиязычного образования

2.1 Организация полиязычного образования состоит из трех этапов: предварительный этап, этап языковой подготовки и основной этап.

2.1.1 Предварительный этап включает отбор учащихся и учителей для участия в программе полиязычного образования.

Отбор в классы для обучения по программе полиязычного образования осуществляется в 2 этапа из числа учащихся 4 классов в конце учебного года.

Первый этап – тест, включающий логические и математические задачи, а также ситуативные задания на выявление у учащихся навыков аналитического мышления.

Второй этап – собеседование на выявление полилингвальных и коммуникативных способностей, а также навыков межкультурной коммуникации учащихся.

Программа полиязычного образования реализуется с 5 класса.

Право преподавания предметов на английском языке имеют учителя с дипломом о высшем образовании по профилю со знанием английского языка, соответствующим уровню B2-C1 Общеевропейского стандарта языковых компетенций. Уровень владения английским языком должен подтверждаться наличием соответствующего сертификата международного уровня (IELTS, TOEFL) или диплома о получении второй специальности «Иностранный язык: два иностранных языка» (английский язык).

2.1.2. Этап языковой подготовки в школе в рамках программы полиязычного образования включает обучение казахскому, русскому и английскому языкам.

Изучение казахского, русского и английского языков осуществляется за счет обязательного и вариативного блоков учебного плана.

Организация этапа языковой подготовки осуществляется с учетом языка обучения учащихся – казахского или русского. Сроки обучения, объем часов и содержание программы обучения казахскому/русскому языку могут варьироваться и определяться школой в зависимости от уровня обученности языкам, потребностью учащихся в изучении языков для осуществления эффективной коммуникации, а также регионом проживания учащихся.

Изучение казахского языка

Изучение казахского языка осуществляется с 5 по 11 классы в рамках предмета «Казахский язык» и «Казахская литература» обязательного блока учебного плана.

Обучение казахскому языку должно осуществляться согласно государственному общеобязательному стандарту среднего образования на основе программы 5-11 классов общеобразовательных школ с казахским языком обучения.

Для учащихся с низким стартовым уровнем владения казахским языком, наряду с изучением предметов «Казахский язык» и «Казахская литература», в 5 и 6 классах рекомендуется адаптивная программа по казахскому языку в объеме 2-х часов в неделю.

Адаптивная программа направлена на выравнивание уровня владения казахским языком для дальнейшего его изучения по программе общеобразовательных школ с казахским языком обучения.

С целью дальнейшего совершенствования знаний казахского языка рекомендуется включение следующих предметов вариативного блока учебного плана: 7 класс - «Қазақтілі - өнертілі», 8 класс - «Қазақтілі - ғылымтілі».

Кроме того, рекомендуется организовать работу кружков по направлениям казахский язык и литература, академический казахский язык и т.д.

Изучение русского языка

Изучение русского языка осуществляется с 5 по 11 классы в рамках предмета «Русский язык» и «Русская литература» обязательного блока учебного плана.

Обучение русскому языку должно осуществляться согласно государственному общеобязательному стандарту среднего образования на основе программы 5-11 классов общеобразовательных школ с русским языком обучения.

Для учащихся с низким стартовым уровнем владения русским языком, наряду с изучением предметов «Русский язык» и «Русская литература», в 5 и 6 классах рекомендуется адаптивная программа по русскому языку в объеме 2-х часов в неделю.

Адаптивная программа направлена на выравнивание уровня владения русским языком для дальнейшего его изучения по программе общеобразовательных школ с русским языком обучения.

Кроме того, с целью совершенствования знаний русского языка в 5 и 6 классах рекомендуется включение в вариативный блок учебного плана предмета «Риторика» на русском языке в объеме 1 часа, а также в 7-9 классах - предмета «Практикум по переводу».

Изучение английского языка осуществляется с 5 по 11 классы в рамках предмета «Иностранный язык» обязательного блока учебного плана.

Обучение английскому языку должно осуществляться согласно государственному общеобязательному стандарту среднего образования на

основе программы 5-11 классов общеобразовательных школ, в соответствии с Общеввропейским стандартом языковых компетенций.

Для обучения английскому языку рекомендуется наряду с казахстанскими учебниками использовать аутентичные британские издания соответствующего уровня.

Параллельно с обязательными предметами в программу обучения английскому языку рекомендуется включить предметы вариативного блока учебного плана:

– 5-7 классы - предметы «Homereading», «Literature» в объеме 2 часов в неделю. В рамках изучения данного предмета совершенствуются навыки чтения аутентичной литературы на английском языке, а также развиваются навыки аналитического и критического мышления. В 5 классе изучение предметов рекомендуется начать с чтения классических коротких рассказов и сказок на английском языке.

– 8 класс - предмет «Страноведение» в объеме 2 часов в неделю. Данный предмет позволяет учащимся овладеть фоновыми знаниями о стране изучаемого языка: о физической и экономической географии, о политическом строе, о традициях и обычаях, а также о культуре страны изучаемого языка.

– 9 класс - предмет «Linguisticcapital» в объеме 2 часов в неделю. Данный предмет направлен на совершенствование фонетических, орфографических, лексических и грамматических навыков.

– 10-11 классы, предметы «BusinessEnglish» и «ReadyforIELTS» в объеме 1 часа в неделю.

В процессе изучения предмета «BusinessEnglish» учащиеся знакомятся с правилами делового этикета и межкультурной коммуникации, что в целом позволяет совершенствовать навыки коммуникативной компетенции в деловой сфере общения.

В рамках изучения предмета «ReadyforIELTS» учащиеся совершенствуют навыки аудирования, письма, чтения и говорения с целью подготовки к сдаче международного экзамена по английскому языку для дальнейшего обучения в отечественных и зарубежных вузах.

В целом, предметы вариативного блока учебного плана позволяют развивать наряду с коммуникативными навыками, дополнительные навыки учащихся.

2.1.3. Основной этап включает совершенствование знаний в области изучения языков и преподавания естественно-математических предметов на английском языке. Изучение естественно-математических предметов на английском языке вводится поэтапно с 6 по 11 классы.

Первый год изучения естественно-математических предметов включает изучение самого предмета на казахском/русском языке и изучение с 6 класса терминологии по соответствующему предмету на английском языке.

На изучение терминологии рекомендуется выделять 1 час в неделю. Наряду с основными учебниками рекомендуется использовать трехязычные

терминологические словари соответствующего уровня («Study of life», «Basic Maths for beginners», «First step to Physics» и др.).

На втором и последующих годах изучения учащимися естественно-математических предметов обучение осуществляется на английском языке по мере введения данных предметов в учебный план в соответствии с ГОСО РК. Начальное, основное среднее, общее среднее образование. Основные положения (Астана, 2011).

Выбор предметов и последовательность изучения их на английском языке определяется школой.

2.2 Внеурочная работа учащегося под руководством учителя в рамках программы полиязычного образования предусматривает посещение факультативных курсов по овладению терминологией по естественно-математическим предметам, которые преподаются на английском языке.

3 Форма контроля знаний учащихся в рамках программы по полиязычному образованию

С целью проверки остаточных знаний, а также наблюдения динамики роста рекомендуется проведение системных контрольных работ. Проверку знаний необходимо проводить каждую четверть, в форме комплексного тестирования, включающего вопросы предметов, преподаваемых на английском языке. Количество предметов в тестировании может варьироваться от 4 до 6 (7) предметов в зависимости от уровня знаний учащихся полиязычных классов и с учетом изучаемых предметов учебного плана.

Форма проведения экзамена по казахскому/русскому/ английскому языку и по естественно-математическим предметам определяется школой.

Рекомендуется проведение экзамена по английскому языку в устной форме по 4 видам речевой деятельности (аудирование, чтение, письмо и говорение) или в письменной форме (написание эссе).

Экзамен по естественно-математическим предметам, читаемым на английском языке рекомендуется проводить в форме комплексного экзамена.

В процессе обучения учащихся в рамках программы полиязычного образования администрации школы рекомендуется проводить плановый мониторинг контроля знаний учащихся в виде контрольного среза.

Приложение В

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Карагандинский государственный университет
имени академика Е.А.Букетова

УТВЕРЖДЕНА
Ученым советом КарГУ
«28» августа 2008 г.

ПРОГРАММА
внедрения полиязычного образования
в Карагандинском государственном университете
имени академика Е.А.Букетова на 2008-2012 годы

Караганда
2008

Настоящая программа регламентирует внедрение полиязычного образования в КарГУ имени академика Е.А.Букетова в экспериментальном режиме и определяет развитие его нормативно-правового, теоретико-методологического, научно-методического и учебно-организационного обеспечения.

Составители:

Кубеев Е.К.	- ректор КарГУ им. Е.А.Букетова, академик МАН
ВШ, профессор
Жумашев Р.М.	- первый проректор,
профессор
Жетписбаева Б.А.	- декан факультета иностранных языков, к.п.н.,
доцент
Асанова Д.Н.	- заместитель декана по учебной работе факультета
иностраных языков, к.п.н., доцент

Введение

В условиях современной рыночной экономики и развития информационных технологий богатством общества становятся ресурсы, которые выступают в качестве основного стратегического фактора экономического и социального прогресса. В решении этой задачи важная роль отводится языковому образованию, расширяющему сферу творческой самореализации личности.

Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев ставит перед системой образования задачу подготовки конкурентоспособного специалиста, владеющего несколькими языками. В Послании Президента «Новый Казахстан в новом мире» предложена реализация культурного проекта «Триединство языков», согласно которому необходимо развитие трех языков: государственного языка – казахского, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику.

Осознание полиязычного образования как ценности обуславливает актуальность реализации научных проектов и разработки практических действий, направленных на формирование полиязыковой личности.

КарГУ им. Е.А.Букетова определен Министерством образования и науки Республики Казахстан базовым вузом по реализации одного из приоритетных направлений развития высшего и послевузовского образования – проекта «Триединство языков».

Реализации данного проекта способствует успешный опыт внедрения в КарГУ им. Е.А.Букетова уровневой модели иноязычного образования, который нашел свое применение в плоскости обучения государственному языку и может быть адаптирован в контексте полиязычного образования.

Эффективности внедрения полиязычного образования будет также способствовать наличие и функционирование в университете мультимедийных языковых центров, позволяющих компенсировать отсутствие языковой среды.

В рамках реализации проекта «Триединство языков» авторским коллективом КарГУ им. Е.А.Букетова разработана «Концепция развития полиязычного образования в Республике Казахстан», которая является стратегическим документом, определяющим основные этапы и направления развития полиязычного образования. Согласно Концепции КарГУ им. Е.А.Букетова видит решение задачи формирования конкурентоспособного специалиста, владеющего несколькими языками, в развитии полиязычного образования.

Предлагаемая Программа внедрения полиязычного образования в КарГУ им. Е.А.Букетова на 2008-2012 годы представляет собой программный документ, предусматривающий нормативно-правовое, теоретико-методологическое, научно-методическое и учебно-организационное обеспечение полиязычного образования.

Программа развития нормативно-правового обеспечения полязычного образования

Цель программы: совершенствование нормативно-правового обеспечения полязычного образования

Ожидаемый результат: разработка пакета документов, регламентирующих внедрение полязычного образования в вузе

Мероприятия по реализации программы

№	Наименование мероприятия	Сроки (годы)	Ответственные
1	Разработка Положения об организации полязычного образования в КарГУ им. Е.А.Букетова	август 2008 г.	Проректор по учебной работе
2	Разработка Типовой программы дисциплины «Английский язык для специальных целей»	2009- 2010 уч.г.	Декан факультета иностранных языков
3	Разработка Типовой программы дисциплины «Казахский язык для специальных целей»	2009- 2010 уч.г.	Заведующий кафедрой практического курса казахского языка
4	Разработка Типовой программы дисциплины «Русский язык для специальных целей»	2009- 2010 уч.г.	Заведующий кафедрой методики и практики русского языка и литературы
5	Разработка Типовой программы дисциплины «Методика преподавания специальной дисциплины на английском языке» для педагогических специальностей	2009- 2010 уч.г.	Деканы факультетов
6	Разработка Типового регламента, определяющего перечень дисциплин, преподаваемых на государственном, русском и английском языках с учетом результатов эксперимента	2011- 2012 уч.г.	Руководитель Центра развития полязычного образования
7	Разработка проекта ГОСО нового поколения педагогических специальностей с учетом результатов эксперимента	2011- 2012 уч.г.	Руководитель Центра полязычного образования, деканы факультетов

Программа развития теоретико-методологического обеспечения полиязычного образования

Цель программы: исследование теоретико-методологических основ полиязычного образования

Ожидаемый результат: разработка теоретико-методологической базы полиязычного образования

Мероприятия по реализации программы

№	Наименование мероприятия	Сроки (годы)	Ответственные
1	Определение круга научных положений, связанных с полиязычным образованием	2008-2009 уч.г.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
2	Реализация научного проекта «Разработка системы полиязычного образования как основы культурного проекта «Триединство языков»	2009-2011 гг.	Руководитель проекта
3	Разработка системы индикаторов, отражающих единый контрольно-оценочный механизм качества полиязычного образования	2009-2010 уч.г.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
4	Разработка тезауруса и педагогического мониторинга полиязычного образования	2008-2009 гг.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
5	Обобщение результатов эксперимента по внедрению полиязычного образования в КарГУ им. Е.А.Букетова	2012 г.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
6	Проведение научно-практических конференций в области полиязычного образования	2008-2012 уч.г.	Декан факультета иностранных языков, декан филологического факультета

Программа развития научно-методического обеспечения полязычного образования

Цель программы: развитие системы научно-методического сопровождения полязычного образования

Ожидаемый результат: подготовка педагогических кадров для системы полязычного образования; разработка комплекса учебно-методических материалов для полязычного образования

Мероприятия по реализации программы

№	Наименование мероприятия	Сроки (годы)	Ответственные
1	Организация курсов углубленного изучения английского языка для преподавателей университета	2008-2012 гг.	Декан факультета иностранных языков
2	Подготовка кадров по сокращенным образовательным программам второй специальности для ведения занятий на английском языке	2008-2012 гг.	Деканы факультетов
3	Разработка учебно-методических комплексов (УМК) для углубленного изучения казахского, русского, английского языков	2008-2009 гг.	Заведующие языковыми кафедрами
4	Разработка учебно-методического комплекса (УМК) дисциплины «Казахский язык для специальных целей»	2009-2010 уч.г.	Заведующий кафедрой практического курса казахского языка
5	Разработка учебно-методического комплекса (УМК) дисциплины «Русский язык для специальных целей»	2009-2010 уч.г.	Заведующий кафедрой методики и практики русского языка и литературы
6	Разработка учебно-методического комплекса (УМК) дисциплины «Английский язык для специальных целей»	2009-2010 уч.г.	Заведующие кафедрами
7	Разработка учебно-методического комплекса (УМК) дисциплины «Методика преподавания специальной дисциплины на английском языке»	2009-2010 уч.г.	Заведующие кафедрами специальных дисциплин

8	Разработка терминологических трехязычных словарей	2008-2012 гг.	Заведующие языковыми кафедрами
9	Разработка экспериментальных УМК специальных дисциплин, преподаваемых на английском языке	2009-2012 гг.	Заведующие кафедрами специальных дисциплин
10	Разработка уровневой модели обучения русскому языку	2009-2010 уч.г.	Декан филологического факультета

Программа развития учебно-организационного обеспечения полиязычного образования

Цель программы: совершенствование учебной базы и организационных форм реализации полиязычного образования в вузе

Ожидаемый результат: определение учебной базы и организационного сопровождения полиязычного образования

Мероприятия по реализации программы

№	Наименование мероприятия	Сроки (годы)	Ответственные
1	Создание Центра развития полиязычного образования	сентябрь 2008 г.	Проректор по учебной работе
2	Организация обучающих семинаров по внедрению полиязычного образования в вузах РК	2009-2012 гг.	Проректор по учебной работе, руководитель Центра развития полиязычного образования
3	Организация обучающих семинаров по внедрению полиязычного образования для ППС университета	2008-2012 гг.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
4	Разработка рабочих учебных планов специальностей, участвующих в эксперименте	сентябрь 2008 г.	Деканы факультетов
5	Развитие материально-технической базы полиязычного образования	2008-2012 гг.	Деканы факультетов, руководитель Центра развития полиязычного образования
6	Осуществление педагогического мониторинга полиязычного образования	2008-2012 гг.	Руководитель Центра развития полиязычного образования
7	Внедрение уровневой модели обучения казахскому и русскому языкам	2009-2010 гг.	Декан филологического факультета

Содержание

Введение	97
1. Структура и технологические карты мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней	98
2. Методы сбора информации и обработки базы данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней	102
3. Результаты анализа данных мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней	103
4. Выводы по итогам мониторинга научных исследований в области трехязычного образования в организациях образования всех уровней	166
Заключение	168
Приложения	169

**Үш тілді білім беру тәжірибесін жақсарту үшін зерттеулер нәтижелерін
енгізу мониторингі**

Талдамалы анықтама

**Мониторинг внедрения результатов исследований для улучшения
практики трехязычного образования**

Аналитическая справка

Подписано к печати 24.10. 2014. Формат 60x84 1/16. Бумага офсетная.
Печать офсетная. Гарнитура «*Times New Roman*». Усл. печ. л. 12,0.

Министерство образования и науки Республики Казахстан
РГКП «Национальная академия образования им. И. Алтынсарина»
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж